

วารสารวิจัยรำไพพรรณี

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ISSN 1906-327X , ISSN 2697-4371 (Online) ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2568

การประกอบสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยในอำเภอชินมิง นครอู๋ซี มณฑลยูนนาน ประเทศจีน CHEN KEYU, ธนิต ไตอติเทพย์, เทพพร มั่งธานี	5
แนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บุญรอด บุญเกิด, ปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์	16
การเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาด้วยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม นุจรี หล่อวิจิตร, สมพงษ์ บัณฑิต, เพ็ญภา กุลนาค	28
การเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครูด้วยการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง ปาริฉัตร วัฒนลักษณ์, ประชา อินัง, เพ็ญภา กุลนาค	41
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะลิลาเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย ธนพร แถวโสง, พัชรี ชีวะค่านวน	53
ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกที่มีต่อความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อินทิรา เห่งขุนทด, เขษม ศิริสวัสดิ์, นพณีย์ เชื้อวัชรินทร์, ศาณิดา ต่ายเมือง	62
การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ชุติมา นุตยะสกุล, ปรีดาพร อารักษ์สมบุญ, ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี, ปาริชาติ รื่นพงษ์พันธ์	73
อัตลักษณ์ และการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง จังหวัดชลบุรี ธนิต ไตอติเทพย์	85
การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปณิดา บัวศิริพันธุ์, วิโรจน์ ชมภู, สิริวรรณ จรัสวิวัฒน์	94
แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรทอง จังหวัดกำแพงเพชร มนพัทธ์ จันทโย, พิษณุ บุญนิยม, รัชฎากร วิจิกุล	105
การพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำไปสู่นวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกาย สุพัตรา รักษาสนธิ, คัมภีร์ ชีระเวช, ปิยะพงศ์ กุฬพงศ์พันธ์	117

วารสารวิจัยรำไพพรรณี

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2568 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ISSN 1906-327X, ISSN 2697-4371 (Online)

ชื่อ	วารสารวิจัยรำไพพรรณี	
เจ้าของ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	
ที่ปรึกษา	41 หมู่ 5 ถนนรักศักดิ์มงคล ตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000	
บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไวกุณธ์ ทองอร่าม	
บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.เปี่ยมศักดิ์ เมณะเสวต	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู
	ศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญนันท์ นิลสุข	ศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ
	ดร.พีระ รัตนวิจิตร	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หยาดรุ้ง สุวรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
กำหนดการตีพิมพ์	ศาสตราจารย์ ดร.วิสาชา ภูจินดา	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.เอกณณ บางท่าไม้	มหาวิทยาลัยศิลปากร
	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์มาศ สุขกลี	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
	รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์	มหาวิทยาลัยบูรพา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาณนรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สถิตยพนางค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเทพ ครุฑธามาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ รุจิรานุกูล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภดล แสงแข
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวัลรัตน์ สมนึก	อาจารย์ ดร.เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัฐณญา แพทย์ศาสตร์	อาจารย์ ดร.สิตางค์ เจริญวงศ์
ขอบเขตวารสาร	อาจารย์ ดร.สรวิทย์ ธัญญมาตา	นางสาวกรรณิกา สุขสมัย
	นางสาวนิตยา ต้นสาย	นางสาวปิยาภรณ์ กระจ่างศรี
	นางสาวชลธิ์รัตน์ ผดุงสิน	นางสาวณัฐฐานี ดีชื่อ
	นางสาวปองรัตน์ บุญลาภ	นางภรณ์ทิพย์ สุภาภรณ์
กำหนดการตีพิมพ์	ปีละ 3 ฉบับ	
	รับบทความวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชน โดยบทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ที่มาจากหลากหลายสถาบันในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded review ข้อคิดเห็นที่ปรากฏและแสดงในเนื้อหาบทความต่าง ๆ วารสารวิจัยรำไพพรรณี ถือเป็นความเห็นและความรับผิดชอบโดยตรงของผู้นิพนธ์ โดยจัดทำเป็นวารสารราย 4 เดือน เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ดังนี้	
	ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)	
	ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม)	
	ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม)	

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำฉบับ (Peer Review)

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกราษฎร์ บำรุง
รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐมภ์ บุญศรีตัน
รองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ขาวเหลือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัลยา สุขเม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวัต แสงสุริยงค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระพีพัฒน์ เตือนเพ็ญศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ ระพีแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หฤทัย อนุสรราชกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ ใจเย็น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัฐญา แพทย์ศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิศา เต็มทั่ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วราลี ถนอมชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรันธร อรรถปทุม
อาจารย์ ดร.สิตางค์ เจริญวงศ์
อาจารย์ ดร.เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์ ชัดช่มแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภคพล เส้นขาว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ วัฒนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชร ฤกษ์แก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจน์ ธรรมศิริขวัญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรณภพ เพียรจัด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพิน ใจแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชชา ถนอมเสียง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท สุขหวาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บริบูรณ์ ชอบทำดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงดาว วัฒนาสกุลเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์มาดา วิชาศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา สีดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา ความคั่นเคย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา กรณ์ยาธิกุล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

รายชื่อผู้พิจารณาตรวจสอบภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ อยู่ไสว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรอยฝน ทวีชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินิชา วงศ์ชัย
อาจารย์เอี่ยมพร รุ่งศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ออกแบบรูปเล่มและจัดพิมพ์ นางสาวนิตยา ต้นสาย

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2568 (ฉบับที่ 2)

พิมพ์ที่ บริษัท กิรติ การพิมพ์ จำกัด 83/73 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยรำไพพรรณี (Rajabhat Rambhai Barni Research Journal) ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรำไพพรรณี เป็นวารสารวิจัยที่เผยแพร่บทความวิจัยของนักวิจัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่สนใจ เป็นวารสารราย 4 เดือน โดยเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) แต่ละฉบับมีจำนวนไม่น้อยกว่า 10 บทความ โดยวารสารฉบับนี้ถือเป็นปีที่ 19 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2568 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ซึ่งบทความวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสารนี้ ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามสาขาวิชาที่มาจากหลากหลายสถาบันไม่น้อยกว่า 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded review วารสารวิจัยรำไพพรรณีได้จัดอยู่ในฐานข้อมูล TCI ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 และได้มีการพัฒนาคุณภาพวารสารมาโดยตลอด กองบรรณาธิการวารสารได้ดำเนินการเผยแพร่วารสารวิจัยรำไพพรรณี ไปยังเครือข่ายมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั่วประเทศ เป็นประจำทุก 4 เดือน ปัจจุบันวารสารวิจัยรำไพพรรณี ได้ผ่านการรับรองผลการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 ในวารสารกลุ่ม 2 (พ.ศ. 2568-2572) และเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการวารสารและเป็นการปรับปรุงคุณภาพวารสารให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ทางวารสารได้เปิดรับบทความวิจัยสหวิทยาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชน เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในฉบับนี้

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความวิจัยมาให้พิจารณาตีพิมพ์ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Peer reviews) ทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความวิจัยต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง และขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณีฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารวิจัยรำไพพรรณีปีที่ 19 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2568 (พฤษภาคม-สิงหาคม) จะสามารถตอบสนองความสนใจของผู้อ่านทุกท่านได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ หรือสมัครส่งบทความวิจัยออนไลน์ได้ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR> ซึ่งกองบรรณาธิการวารสารจะดำเนินการรวบรวม คัดกรองบทความวิจัยเพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ผลงานวิจัยอันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หยาดรุ้ง สุวรรณรัตน์
บรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

การประกอบสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าในอำเภอซินผิง
นครอู๋ซี มณฑลยูนนาน ประเทศจีน

Constructing the Sacredness of Yellow Sticky Rice among the Tai Ya Ethnic Group
in Xinping County, Yuxi City, Yunnan Province, China

CHEN KEYU*, ธนิต โตอดิเทพย์, เทพพร มั่งธานี

CHEN KEYU, Tanit Toaditthep, Thepphon Mangthani

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: 64810038@go.buu.ac.th

(Received: January 30 2025; Revised: March 21 2025; Accepted: March 27 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าในอำเภอซินผิง และ (2) องค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าในอำเภอซินผิง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนและรายละเอียดที่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ขั้นตอน คือ การวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนาม และการวิเคราะห์ข้อมูล มีกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 50 คน โดยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า (1) ที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองมาจากการสชาติและกลิ่นหอมของข้าวเหนียว ซึ่งเป็นวัตถุดิบของข้าวเหนียวสีเหลือง และยังมาจากระบบการเติบโตของข้าวเหนียวอีกด้วย ซึ่งกระตุ้นให้มนุษย์ได้เกิดการตระหนักรู้ตนเองในขณะที่พิจารณากระบวนการใช้ชีวิตของมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้ข้าวเหนียวสีเหลืองมีความศักดิ์สิทธิ์ในช่วงเวลาและพื้นที่ที่กำหนดของชีวิตทางสังคม และ (2) องค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง ได้แก่ ตำนานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของข้าวเหนียว ขวัญที่อยู่ภายในข้าวเหนียว ภาวะเจริญพันธุ์ของข้าวเหนียว และข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้เป็นเครื่องบูชา ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความลึกซึ้งแห่งตำนานข้าวและความหมายแฝงของความเชื่อเรื่องวิญญาณของชาวไทหย่าเท่านั้น ยังเชื่อมโยงภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีเข้ากับภาวะเจริญพันธุ์ของข้าวด้วย และในที่สุดยังใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นเครื่องบูชาเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษและผีอีกด้วย

คำสำคัญ : ที่มา; องค์ประกอบ; ความศักดิ์สิทธิ์; ข้าวเหนียวสีเหลือง; กลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าในอำเภอซินผิง

Abstract

This research aims to analyze (1) the origin of the sacredness of yellow sticky rice among the Tai Ya ethnic group in Xinping County and (2) the components that contribute to its sacredness. A qualitative research approach was employed, consisting of three main steps aligned with the research objectives: document research, fieldwork, and data analysis. The study involved four target groups, totaling 50 participants. Field data were collected using in-depth interviews, participant observation, and non-participant observation. The research findings reveal that (1) the sacredness of yellow sticky rice originates from the unique taste and aroma of sticky rice, the primary raw material, and its cultivation process. This process encourages self-reflection and awareness of the human life cycle, giving yellow sticky rice sacred meaning within specific social times and spaces, and (2) its sacredness includes the legend of its origin, the belief in spirits residing within the rice, its association with fertility, and its ritual use of as an offering. These elements reflect both the mystical nature of rice legends and the deeper spiritual beliefs of the Tai Ya people. Notably, women's fertility is symbolically connected to the fertility of rice. Ultimately, yellow sticky rice serves to honor ancestors and appease spirits.

Keywords : Origin; Components; Sacredness; Yellow sticky rice; Tai Ya ethnic group in Xinping County

บทนำ

วัตถุและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ อาหารในฐานะที่เป็นวัตถุประเภทหนึ่งไม่เพียงแต่อำนวยให้สารอาหารแก่มนุษย์เท่านั้น แต่ยังหล่อหลอมนิสัยใจคอ จิตวิญญาณ และวัฒนธรรมของผู้บริโภคด้วย อีกทั้งยังสะท้อนถึงภูมิหลังชนชั้นและสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของบุคคลอีกด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ไตเป็นหนึ่งใน 56 กลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศจีน ซึ่งในภาคใต้และภาคตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนานมีประชากรชาวไตมากที่สุด ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ไตหยาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไตที่ดำรงอยู่ในลุ่มน้ำหงเหอตตอนบน คือ พื้นที่ส่วนหนึ่งในอำเภอซินผิง ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาขร้า-ไท¹ ถูกเรียกว่า ฮวาเยาไต ในภาษาจีน แปลว่า ไตเควลาย หรือ ไตผาคาดเควลาย (Zheng Xiaoyun, 2001) ปัจจุบันนี้ ประเทศจีนมีชาวไตหยาประมาณ 7.2 หมื่นคน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอปกครองตนเองชนชาติอีและไท ซินผิง และอำเภอปกครองตนเองชนชาติฮาหนี อี้ และไท หยวนเจียง ของนครอู๋ซี มณฑลยูนนาน ซึ่งมีประชากรชาวไตหยา 4.3 หมื่นคนอยู่ในอำเภอซินผิง มี 2.6 หมื่นคนอยู่ในอำเภอหยวนเจียง และอีก 3 พันกว่าคนที่เหลือกระจายอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ของลุ่มแม่น้ำหงเหอ (United Front Work Department of Yuxi Municipal Committee of the Communist Party of China, 2024)

ในพื้นที่เขตร้อนที่เป็นหุบเขาแม่น้ำที่ชาวไตหยาอาศัยอยู่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้สร้างวัตถุดิบที่เป็นอัตลักษณ์มากมาย ข้าวเหนียวสีเหลืองก็เป็นอาหารหลักที่โดดเด่นที่สุดอย่างหนึ่ง ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นอาหารที่ชาวไตหยาทำโดยใช้ยาสมุนไพรจีนชนิดหนึ่ง ชื่อว่า ดอกเม็กโหม่วฮวย (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Buddleja officinalis* Maxim) ในการย้อมสีข้าวเหนียว (จุฬาราชเดชสุวัฒน์ และจินตนา มัธยมบุรุษ, 2541) กล่าวคือใช้ดอกเม็กโหม่วฮวยสดหรือแห้งมาต้มน้ำ กรองสิ่งตกค้างให้เหลือแต่น้ำเหลือง และใส่ข้าวเหนียวที่ล้างแล้วลงในน้ำเหลือง แช่ข้ามคืน เหนือทั้งในวันรุ่งขึ้น แล้วนำข้าวเหนียวที่ย้อมเป็นสีเหลืองไปนึ่งในหม้อและนึ่งจนสุก ส่วนวัตถุดิบของข้าวเหนียวสีเหลืองคือข้าวเหนียว (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Oryza sativa* var. *glutinosa*) ซึ่งเป็นตัวแปรแบบเหนียวหนึบของข้าว (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Oryza sativa* L.) ในฐานะที่เป็นอาหารหลัก ข้าวเหนียวสีเหลืองมีรสเอร์ดีอโรย อุดมไปด้วยสารอาหาร สามารถทนความหิวได้เนื่องจากมีความเหนียว พกพาได้ง่าย และมีอายุการเก็บรักษาที่นาน ซึ่งสะดวกในการรับประทานเมื่อทำงานนอกบ้าน (จุฬาราชเดชสุวัฒน์ และจินตนา มัธยมบุรุษ, 2541)

ในกระบวนการผลิตและการดำเนินชีวิตมาอย่างยาวนาน ข้าวเหนียวสีเหลืองไม่เพียงแต่กลายเป็นอาหารหลักที่คนท้องถิ่นนิยมบริโภคในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังมีการเชื่อมโยงกับโลกแห่งจิตวิญญาณของชาวไตหยาอีกด้วย ซึ่งข้าวเหนียวสีเหลืองทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับผี และก่อให้เกิดพิธีกรรมบูชาและวัฒนธรรมอาหารตามมา จากมุมมองมานุษยวิทยาอาหาร ข้าวเหนียวสีเหลืองได้เปลี่ยนจากอาหารที่ตอบสนองความต้องการทางสรีรวิทยาไปเป็นอาหารที่มีความหมายทางศาสนา และในที่สุดก็กลายเป็นอาหารที่มีความสำคัญในเชิงสังคม ซึ่งกระบวนการนี้ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง ดังนั้น การวิจัยนี้จะวิเคราะห์ที่มาและองค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาความเชื่อดั้งเดิมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไตหยา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไตหยาในอำเภอซินผิง
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไตหยาในอำเภอซินผิง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่ IRB4-132/2567) มีขั้นตอนและรายละเอียดที่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา และทำการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ คุชชีนิพนธ์ วารสารทางวิชาการ เอกสารราชการ บทความที่น่าสนใจในประชุมวิชาการต่าง ๆ บทความและเอกสารอื่น ๆ ที่ปรากฏในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งจะใช้คำว่า “ข้าวเหนียวสีเหลือง” “กลุ่มชาติพันธุ์ไตหยาในอำเภอซินผิง” “ที่มาของความศักดิ์สิทธิ์” และ “องค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์” เป็นคำที่ค้น เพื่อทำความเข้าใจถึงเรื่องที่ต้องการศึกษาเป็นเบื้องต้น และปัญหา ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่

¹ กลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาขร้า-ไท หรือว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไท-กะได คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทหรือไต เป็นกลุ่มตระกูลภาษาที่ใหญ่ที่สุดกลุ่มหนึ่งของโลก โดยมีประชากรอยู่ในหลายประเทศ อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ไตในประเทศจีน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในประเทศลาว กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ หรือ ฉานในประเทศพม่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยในประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ไทอาหมในประเทศอินเดีย และกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในประเทศเวียดนาม นอกจากนั้นแล้ว ยังมีอีกหลายกลุ่ม เช่น ไทหยา ไทขาว ไทจ้วง ไทใหญ่ ไทลื้อ และไทพวน ฯลฯ (Liang Min and Zhang Junru, 2006)

2. ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

การวิจัยในครั้งนี้เลือกศึกษาอำเภอซินผิง นครอู่ซี มณฑลยูนนาน ประเทศจีน เป็นพื้นที่วิจัย เนื่องจากว่าอำเภอซินผิงเป็นพื้นที่ชุมชนชาวไต้หย่าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศจีน และเป็นที่รู้จักในนามว่า “บ้านเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไต้หย่าในประเทศจีน” (Xinping County People's Government, 2024) ในเวลาเก็บข้อมูลภาคสนามจะมีกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 50 คน คือ (1) กลุ่มผู้ปลูกข้าวเหนียว และผู้ทำข้าวเหนียวสีเหลือง จำนวน 15 คน (2) กลุ่มที่ปรึกษาของการจัดพิธีกรรม และผู้จัดพิธีกรรม จำนวน 15 คน (3) กลุ่มนักวิชาการ ผู้บริหารภาครัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น จำนวน 10 คน และ (4) กลุ่มประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมรวมทั้งชาวท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน สำหรับกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่มนั้น กลุ่มผู้ปลูกข้าวเหนียวและผู้ทำข้าวเหนียวสีเหลือง และกลุ่มที่ปรึกษาของการจัดพิธีกรรมและผู้จัดพิธีกรรม เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกลุ่มนักวิชาการ ผู้บริหารภาครัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น และกลุ่มประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมรวมทั้งชาวท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เป็นผู้ให้ข้อมูลเสริม เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากแหล่งต้นฉบับ โดยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 3 ขั้นตอน ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สำหรับเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 รูปแบบ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง แบบสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และแบบสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตข้าวเหนียวสีเหลืองทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปลูกข้าวเหนียว การทำข้าวเหนียวสีเหลือง จนถึงการใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองในพิธีกรรม นอกจากนี้ ยังต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวเหนียวสีเหลืองทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดวันจัดพิธีกรรมจนถึงวันสุดท้ายที่สิ้นสุดพิธีกรรม เพื่อให้เห็นถึงที่มาและองค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง

3. ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นจะมีขั้นตอนหลักทั้ง 3 ขั้นตอน คือ การคัดเลือกข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล และการสรุปผล โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 วิธี คือ การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ และข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม และเพื่อให้ประเด็นของการวิจัยได้ถูกต้องและชัดเจน

ผลการวิจัย

อำเภอซินผิงตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนานตอนกลาง และทางตะวันออกของเทือกเขาโอเลาตอนกลาง และอำเภอตั้งขึ้นในสมัยว่านลี่ของราชวงศ์หมิง (ปี ค.ศ. 1572-1620) ซึ่งคำว่า ซินผิง หมายความว่า พื้นที่ที่เพิ่งตั้งถิ่นฐานใหม่ อำเภอซินผิงมีเนื้อที่ 4,267.03 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นภูเขา พื้นที่ภูเขาทั้งอำเภอคิดเป็น 98% ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอ และประกอบด้วย 6 ตำบลใหญ่ 4 ตำบลเล็ก 2 ถนน 124 ชุมชน และ 1459 หมู่บ้าน มีประชากร 278,991 คน ในจำนวนนี้มีชาวไต้หย่า 42,761 คน คิดเป็น 60% ของประชากรไต้หย่าทั่วทั้งประเทศจีน ส่วนพื้นที่ของชาวไต้หย่าอาศัยอยู่เป็นพื้นที่หุบเขาแม่น้ำ มีสภาพอากาศร้อนและดินที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีสภาพธรรมชาติที่ดีสำหรับการเพาะปลูกข้าว (Xinping County People's Government, 2024) ผู้วิจัยจะนำเสนอการประกอบสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. ที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง

เป็นที่ยอมรับในวงการวิชาการของศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ว่าการเกิดขึ้นของศาสนาเกี่ยวข้องกับวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นทางธรรมชาติ ทางร่างกาย หรือทางสังคม ซึ่งก็คือภายใต้อิทธิพลของการรับรู้ของมนุษย์ ได้สร้างแนวความคิดของการประปนและเกี่ยวพันระหว่างมนุษย์กับวัตถุ โดยอาศัยปรากฏการณ์หรือวัตถุบางอย่าง และเกิดเป็นพลังลึกลับที่อยู่เหนือตนเองหรือวัตถุเฉพาะ สามารถนำมาใช้เพื่ออธิบายความเป็นอยู่ของมนุษย์ในปัจจุบันหรือในอดีตได้ (Yang Zhuhui, 2016) ซึ่งก็เป็นเหมือนตำนานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของข้าว บางทีอาจเป็นภาพสะท้อนของประสบการณ์ทางชีวิตและความทรงจำของมนุษย์ที่ยาวนาน ในการศึกษาประวัติศาสตร์ทางเกษตรกรรม แม้ว่านักวิชาการจะเน้นไปที่ต้นกำเนิดของข้าว แต่ก็ไม่มีการอธิบายที่ชัดเจนถึงที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียว หรือว่า ข้าวเหนียวได้ถูกจัดเข้าในหมวดหมู่ข้าวไปแล้วและศึกษาร่วมกัน เนื่องจากข้าวเหนียวเป็นเพียงชื่อข้าวพันธุ์หนึ่งของชนิด *Oryza sativa* L. เท่านั้น ซึ่งเป็นตัวแปรแบบเหนียวหนึบของข้าว ดังนั้น ที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองจำเป็นต้องอาศัยความเป็นจริงเชิงวัตถุบางอย่าง จึงจะสามารถมีความหมายที่นอกเหนือจากอาหารได้ ซึ่งมาจาก 2 ด้าน ได้แก่ รสชาติและลักษณะของข้าวเหนียวและกระบวนการเติบโตของข้าวเหนียว ดังนี้

(1) รสชาติและลักษณะของข้าวเหนียว ข้าวเหนียวไม่ได้เป็นสายพันธุ์ย่อยที่แยกจากกัน แต่เป็นเพียงอนุพันธุ์ของข้าวอินดิกา (*Indica Rice*) หรือข้าวจาโปนิกา (*Japonica Rice*) กล่าวคือ ข้าวเหนียวถูกเพาะเลี้ยงจากข้าวที่ไม่เหนียวเหนอะหนะ ซึ่งเป็นการคัดเลือกพันธุ์โดยมนุษย์ยุคแรกโดยพิจารณาจากกลิ่น รสชาติ และเหตุผลอื่น ๆ ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และได้

เพาะเลี้ยงพันธุ์ข้าวที่สามารถปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางนิเวศที่แตกต่างกันได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป (Yang Zhuhui, 2013) ต่างจากข้าวเจ้าที่มีความเหนียวค่อนข้างต่ำและมีปริมาณอะมิโลเพคติน (Amylopectin) ประมาณ 10-30% เมล็ดข้าวเหนียวนั้นทั้งหมดเกือบเป็นอะมิโลเพคติน ซึ่งมีลักษณะที่มีความบวมต่ำและความเหนียวสูง ชาวบ้าน Wu HM จึงกล่าวว่า “ข้าวเหนียวสีเหลืองมีรสชาติเหนียวหนืด นุ่มนวล กลิ่นหอม รสหวาน เมื่อกินไม่ต้องมีกับข้าวก็อร่อยนะ” (Wu HM, 2024) ซึ่งรสชาติและลักษณะของข้าวเหนียวนี้อาจเกิดการรับรู้ที่แตกต่างกันเกี่ยวกับที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองขึ้นได้ ดังนี้

คนใหญ่โต ผู้ทรง หรือผู้นำทางสังคมบางคนจะให้ความสำคัญกับอาหารที่หายากหรืออาหารหรูหราบางอย่าง เพื่อเสริมสร้างชื่อเสียงและเกียรติภูมิของตน และปรารถนาได้รับความเคารพนับถือจากผู้คน ดังนั้น อาหารที่หายากจึงถูกเพาะเลี้ยงเป็นพิเศษ และใช้เป็นเครื่องบูชาบางสายเวทวาทะและผี เพื่อเสริมสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของอาหารหายากโดยผ่านพิธีกรรม (Mark Bender, 2018) ผู้นำเหล่านี้ยังได้รับความเคารพนับถือจากการครอบครองอาหารอันศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย ซึ่งเป็นผลให้ตัวเขาเองกลายเป็นแหล่งที่มาของพลังศักดิ์สิทธิ์บางอย่าง และความแตกต่างกับการแบ่งแยกที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้คนก็ค่อย ๆ เกิดขึ้นในกระบวนการนี้ ตำนานข้าวที่เป็นประเภท ข้าวเป็นวีรบุรุษหยิบมา บางเรื่องก็ดูเหมือนว่าจะแสดงความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับข้าวโดยปริยายด้วย ดังนั้น ข้าวเหนียวสีเหลืองที่ทำจากข้าวเหนียวซึ่งต้องใช้เวลาในการเก็บเกี่ยวเป็นเวลานาน จึงมักได้รับการยกย่องว่าเป็นอาหารหายากในงานเลี้ยงของชาวไทหยา ผู้นำไทหยา มักแข่งขันกันแสดงข้าวเหนียวสีเหลืองเพื่อให้ได้รับการยอมรับในอำนาจของตน พวกเขาจึงถวายข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นเครื่องบูชาต่อบรรพบุรุษและผีด้วย เพื่อเสริมสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองโดยผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การเพาะปลูกของข้าวเหนียว

จากนั้นแนวความคิดทางศาสนายังมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกและเพาะเลี้ยงพันธุ์พืชโดยมนุษย์ในยุคแรกอีกด้วย ตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์มนุษย์มักตัดสินใจต่อการคัดเลือกพันธุ์ของธัญพืชที่เพาะเลี้ยงอย่างมีสติ ซึ่งเลือกตามรสชาติ กลิ่นหอม สี และรูปร่างของธัญพืช เนื่องจากความต้องการของมนุษย์ที่หลากหลาย เช่น รสชาติอาหาร การเฉลิมฉลองการเก็บเกี่ยว การบูชา เช่น ไร่ ศาสนา เป็นต้น เพื่อได้เลือกประเภทพืชที่ต้องการจากกลุ่มพืชด้วยความเพียรพยายาม (You Xiuling and Zeng Xiongsheng, 2010) ซึ่งข้าวเหนียวก็เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่เด่นชัดสำหรับชาวไทหยา อย่างที่ชาวบ้าน Bai MZ บอกว่า “ในความเชื่อของเรา ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นอาหารที่เอาใจผี เพราะมีรสชาติที่นุ่มเหนียว มีกลิ่นหอมดอกเม็กไหม้หวานที่สดชื่น และมีสีเหลือง

อันเป็นสิริมงคล จึงนิยมใช้เป็นเครื่องบูชาอย่างหนึ่งเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษและผี” (Bai MZ, 2024) สำหรับข้าวเหนียวที่เป็นวัตถุดิบก็ถูกค่อย ๆ คัดเลือก เพาะเลี้ยง และเพาะปลูกโดยชาวไทหยา ในกระบวนการนี้ เมื่อเวลาผ่านไปแนวความคิดทางศาสนานี้ของชาวไทหยาได้ขยายไปสู่ข้าวเหนียวด้วย และค่อยไปสู่ตัวข้าวเหนียวสีเหลืองเอง ทำให้ข้าวเหนียวสีเหลืองมีความศักดิ์สิทธิ์บางอย่าง

แน่นอนว่าผู้คนเริ่มใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นอาหารหลักในชีวิตประจำวันมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็เนื่องมาจากมีรสชาติดีและกลิ่นหอม อีกทั้งยังพกพาสะดวก รับประทานได้ง่าย ซึ่งลักษณะของข้าวเหนียวสีเหลืองเหล่านี้เหมาะกับวิถีชีวิตแบบทำไร่ไถนาเป็นอย่างมาก (เอี่ยม ทองดี, 2538) เจ้าหน้าที่ Bai YW กล่าวว่า “จากซากข้าวและขอมูลบนที่ก้นโบราณคดีขุดพบในปัจจุบัน ยังไม่สามารถระบุได้ว่าข้าวเหนียวมีต้นกำเนิดเมื่อใด และก็ไม่สามารถชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนได้ว่าเป็นข้าวเจ้าเกิดก่อนหรือข้าวเหนียวเกิดก่อนด้วย ซึ่งทำให้เป็นเรื่องยากที่จะอธิบายให้ชัดเจนว่าข้าวเหนียวถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายเป็นอาหารหลักในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่นักประวัติศาสตร์เกษตรกรรมส่วนใหญ่เชื่อกันว่า ข้าวเหนียวถูกคัดเลือกพันธุ์และเพาะเลี้ยงมาจากข้าว ดังนั้น จึงไม่สามารถระบุได้ว่า บรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหยาเคยรับประทานข้าวเหนียวก่อนหรือข้าวเจ้าก่อน แต่ในความจริงทางประวัติศาสตร์ ข้าวเหนียวมักเป็นอาหารที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ” (Bai YW, 2024, 1 ตุลาคม) การบูชาเซ่นไหว้บรรพบุรุษและผีด้วยอาหารเป็นเรื่องปกติตามความเชื่อทางศาสนาในสังคมโบราณ เมื่อเวลาผ่านไปธรรมเนียมการใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นเครื่องบูชาในพิธีกรรมก็ได้เกิดขึ้น และข้าวเหนียวสีเหลืองจึงได้รับความศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน

(2) กระบวนการเติบโตของข้าวเหนียว เช่นเดียวกับพืชอื่น ๆ กระบวนการเติบโตของข้าวเหนียวก็เป็นไปตามกฎการหมุนเวียนตามฤดูกาลในธรรมชาติ ในกระบวนการเพาะปลูกปีแล้วปีเล่า ความสัมพันธ์อย่างสนิทสนมของข้าวเหนียวกับชาวไทหยาทำให้เกิดจินตนาการที่มีความเชื่อมโยงบางอย่างขึ้น นั่นคือในกระบวนการที่เมล็ดพืชที่เล็ก ๆ ได้เจริญเติบโตเป็นรวงข้าวที่มีเมล็ดมาก มีความสอดคล้องและตรงกับภาวะเจริญพันธุ์ของมนุษย์ สำหรับประเด็นนี้ ชาวบ้าน Bai YL กล่าวว่า “คนจะคลอดบุตรและต้นข้าวก็จะออกผล คนจะแก่และต้นข้าวก็จะเหี่ยวเฉา คนจะตายและต้นข้าวก็จะเน่าเฟะ และเช่นเดียวกับเมล็ดพืช คนก็ถูกฝังอยู่ในดิน ดังนั้น เราจำเป็นต้องจัดพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่ออธิษฐานขอให้ต้นกล้าข้าวได้เติบโตอย่างราบรื่น ในทำนองเดียวกัน ยังต้องจัดพิธีกรรมเพื่อขอพรและขจัดภัยพิบัติอีกด้วย เพื่อให้คนเติบโตอย่างแข็งแรง” (Bai YL, 2024) ซึ่งความเหมือนกันระหว่างกระบวนการเติบโตของข้าวเหนียวกับชีวิตมนุษย์ทำให้ข้าวเหนียวและมนุษย์ได้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าวเหนียว

สีเหลืองได้อำนาจคาร์โบไฮเดรตและสารอาหารต่าง ๆ ที่ช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตให้แก่ผู้คน และสารอาหารเหล่านี้ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์และชีวิตมนุษย์ ค่อย ๆ รวมตัวเป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นหนึ่งเดียว

อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการใช้ชีวิตที่คล้ายคลึงกันทำให้ผู้คนสามารถรวมตัวเข้ากับธรรมชาติหรือสิ่งต่าง ๆ มากมายในธรรมชาติได้ สำหรับความสัมพันธ์ที่มนุษย์กับวัตถุปะปนและเกี่ยวพันกันนั้น สามารถตีความว่า เป็นคนที่ฉายสติในตนเองไปสู่วัตถุ โดยเชื่อว่าวัตถุมีจิตสำนึก วิญญาณ และกระบวนการใช้ชีวิตเช่นเดียวกับมนุษย์ นอกจากนี้ ยังเป็นการฉายกระบวนการดำรงอยู่ของวัตถุเข้าสู่กระบวนการใช้ชีวิตของมนุษย์ด้วย (Yang Zhuhui, 2016) กล่าวง่าย ๆ ว่า กระบวนการเติบโตของข้าวเหนียวเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนเข้าใจตนเอง และได้สร้างระบบการรับรู้ของชีวิตซึ่งตั้งแต่เกิดจนตายและจนถึงเกิดใหม่ ส่งผลให้ข้าวเหนียวได้รับพลังเหนือธรรมชาติและกลายเป็นสิ่งที่ต้องเคารพนับถือ ด้วยเหตุนี้ข้าวเหนียวสีเหลืองจึงมีลักษณะทางศาสนาเช่นกัน และความเหมือนกันระหว่างกระบวนการเติบโตของข้าวเหนียวกับชีวิตมนุษย์นั้นก่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองในช่วงเวลาและพื้นที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุผลว่า ทำไมจนถึงทุกวันนี้ชาวไทยในอำเภอซินผิงยังคงใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นเครื่องบูชาในฉากบูชาหรือพิธีกรรมที่เฉพาะ

2. องค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง

หากว่าวัตถุภาวะ (Materiality) ของข้าวเหนียวสีเหลืองทำให้เกิดการปฏิบัติจริง (Practicality) ในชีวิตประจำวันของตนขึ้นสำหรับความหมายที่ถูกมอบไว้ในฉากที่พิเศษหรือพิธีกรรมก็เป็นการแสดงออกของความศักดิ์สิทธิ์เชิงสัญลักษณ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง ในเวลานั้นข้าวเหนียวสีเหลืองจะไม่ใช่สิ่งของบางอย่างที่นอกมนุษย์อีกต่อไป แต่เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับโลกแห่งจิตวิญญาณของมนุษย์ กล่าวได้ว่า องค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองได้แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ตำนานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของข้าวเหนียว ข้าวที่อยู่ในข้าวเหนียว ภาวะเจริญพันธุ์ของข้าวเหนียว และข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้เป็นเครื่องบูชา

(1) ตำนานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของข้าวเหนียว ในอดีตมีวงกลมการเพาะปลูกข้าวเหนียวก่อตั้งขึ้นในภาคใต้ของประเทศไทยและภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และวงกลมนี้รวมถึงพื้นที่ที่มีละติจูดที่ค่อนข้างสูงในทวีปเอเชีย ในแง่ของเขตการปกครอง ได้แก่ ประเทศลาว ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย บางส่วนของรัฐฉานและรัฐกะฉิ่นในประเทศพม่า บางส่วนของมณฑลยูนนานและกวางสีในประเทศจีน และภาคตะวันออกของอัสสัมในประเทศอินเดีย (Nitobe Inazo, 1982) กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่เหล่านี้ รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทหยา เคยได้

เพาะปลูกข้าวเหนียวกันอย่างแพร่หลายในอดีต ซึ่งได้รับประสบการณ์มากมายในการเพาะปลูกข้าวเหนียว และได้ปลูกพันธุ์ข้าวเหนียวที่ยอดเยี่ยมเป็นจำนวนมาก แต่ต่างจากการวิจัยอย่างเข้มงวดและค่อยเป็นค่อยไปของนักประวัติศาสตร์เกษตร ตำนานเกี่ยวกับต้นกำเนิดข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในวงกลมการเพาะปลูกข้าวเหนียวนั้น อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีเหตุผลหรือเป็นระบบ แต่เปี่ยมไปด้วยจินตนาการที่โรแมนติก

อาทิ ตำนานเกี่ยวกับข้าวของไทลื้อ ไทจีน ไทใหญ่ ไทดำ ไทขาว และลาว ได้พบว่า ตำนานข้าวเป็นเสมือนบันทึกความทรงจำและบันทึกความเชื่อของชนชาติไทกลุ่มต่างๆ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสำนวนต่าง ๆ ของตำนานข้าวของคนไท ก็พบจุดร่วมทางความคิดและความเชื่อของคนไทต่อเรื่องขวัญข้าว และยังมีแนวโน้มเดียวกันที่เน้นประเด็นเรื่องบุญคุณของข้าวด้วย อันนำไปสู่แนวปฏิบัติทางพิธีกรรมอันเนื่องด้วยข้าวที่มีอยู่คล้าย ๆ กันในวัฒนธรรมของชนชาติไทกลุ่มต่าง ๆ (ศิริพร ณ ถลาง, 2544) ตำนานต้นกำเนิดของข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Liu Fuqing, 2003) และตำนานข้าวของชนกลุ่มน้อยในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน (Li Zixian and Hu Liyun, 2000) ล้วนได้แบ่งตำนานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของข้าวของชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ออกเป็นหลายประเภท พบว่า แม้ว่าตำนานข้าวของชนกลุ่มน้อยในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีนมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับสัตว์บางชนิด ซึ่งแตกต่างจากตำนานต้นกำเนิดของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะนำมนุษย์หรือเทพเจ้ามาเป็นตัวละคร แต่ภาพที่สะท้อนในตำนานก็คล้ายกันเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวมีความหมายเหมือนกันในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปลูกข้าว สำหรับตำนานข้าวที่แพร่หลายในสังคมชาวไตก็แสดงให้เห็นถึงเนื้อหาที่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวส่วนใหญ่ได้รับจากเทพเจ้า หลังจากที่ข้าวมาจากสวรรค์มาสู่โลกมนุษย์ ก็ประสบกับความยากลำบากต่าง ๆ และภาพลักษณ์ของยาขวัญข้าวและปู่ขวัญข้าวในตำนานนั้นสะท้อนถึงความสำคัญของยาขวัญข้าวที่มีมาก่อนพระพุทธเจ้า ยาขวัญข้าวคงเป็นเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติที่คนไทกราบไหว้บูชา และคงเป็นใหญ่กว่าเทพทั้งหลาย เพราะเป็นผู้บันดาลความเป็นไปของความเจริญงอกงามของข้าวซึ่งเป็นหลักของชีวิตคนไท (ดาวเปาเหยา, 2538)

แน่นอนว่า ยังมีตำนานเกี่ยวกับข้าวเหนียวสีเหลืองของชาวไทยอีกด้วย แม้ว่าไม่ใช่เทพนิยาย แต่ก็เป็นเรื่องโรแมนติกมากเช่นกัน คือ “เมื่อนานมาแล้ว มีต้นเม็กโหม่วอายุสูง 6 กวาเมตรต้นหนึ่งเติบโตอยู่ในสวนของครัวเรือนหนึ่ง วันหนึ่งเมื่อดอกเม็กโหม่วสวยบาน แม่น้ำบึงเอียววางอ่างดินเผาที่แช่ข้าวเหนียวไว้ที่ระเบียงใต้ต้นไม้ ตอนกลางคืน มีลมพัดแรงและพัดดอกเม็กโหม่วสวยลงไปในอ่าง ข้าวรุ่งขึ้น แม่น้ำก็นำข้าวเหนียวและดอกไม้ใส่ในหม้อหนึ่งหม้อพร้อมกันแล้วนี้ ในขณะที่บ้าน

เปิดฝามือก็พบว่า ข้าวเหนียวขาวที่เคยมีอยู่กลายมาเป็นข้าวเหนียวสีเหลือง และกลิ่นหอมกว่าปกติมาก หลังจากกินข้าวเหนียวสีเหลืองนี้แล้วทั้งครอบครัวก็ชื่นชมกันมาก นับแต่นั้นมา คนท้องถิ่นทุกคนก็รู้ว่า ดอกเม็กโหม่วฮวยสามารถนำมาใช้เป็นสีย้อมข้าวเหนียวได้ และจะทำให้ข้าวเหนียวมีรสชาติอร่อยยิ่งขึ้น” (Tao Guixue, 2007)

(2) ข้าวเหนียวที่อยู่ในข้าวเหนียว ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในโลกต่างก็มีข้าวเหนียวอยู่ในตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทหย่า ซึ่งในโลกทัศน์ของชาวไทหย่า ข้าวเหนียวมีขวัญ และขวัญข้าวนี้มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ นั่นคือ มีความใส่ใจและจิตวิญญาณของผู้คนในขวัญข้าว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มนุษย์กับวัตถุปะปนและเกี่ยวพันกัน (Liu Jiang, 2005) สำหรับเรื่องการเก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้าน Zhao CL เล่าให้ฟังว่า “ในระหว่างการเก็บเกี่ยวข้าว ต้องปฏิบัติต่อรวงข้าวทุกพวงอย่างจริงจัง โดยเฉพาะรวงข้าวที่สั้น เล็ก หัก หรือถูกนกและแมลงทำลายนั้น ควรได้รับการดูแลรักษาอย่างระมัดระวังมากขึ้น อย่างที่รวงข้าวที่ดูเหมือนไม่ค่อยดีไปตามใจ เพราะว่ารรวงข้าวทุกพวงมีขวัญอยู่ภายใน และคุณภาพของเมล็ดข้าวทุกเมล็ดก็ถูกควบคุมด้วยขวัญข้าวและผีข้าว หากขวานไม่เก็บเกี่ยวและเอากลับบ้าน แต่ทิ้งในนา ข้าวเหนียวจะร้องไห้และส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของต้นกล้าข้าวในอนาคต” (Zhao CL, 2024)

Bai MZ ก็กล่าวว่า “เราไทหย่ายังเชื่อว่า ถ้าไม่จัดพิธีกรรมเช่นผีข้าวและเรียกขวัญข้าวเป็นประจำ ขวัญข้าวจะหลุดออกไปได้ง่ายด้วย และทำให้ต้นกล้าข้าวไร้ชีวิตชีวา ดังนั้น ชาวบ้านจึงต้องจัดพิธีกรรมการเกษตรที่สอดคล้องกันในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งตั้งแต่การเพาะต้นกล้าข้าว จนถึงการเก็บเกี่ยวข้าว และจนถึงการเก็บข้าวที่ยุ้งข้าว ซึ่งตลอดทั้งระยะเวลาการเติบโตของข้าว มีพิธีกรรมเริ่มปักดำ พิธีกรรมเช่นไหว้ผีนา พิธีกรรมหยุดปักดำ พิธีกรรมบูชาต้นกล้าข้าว พิธีกรรมบูชายุ้งข้าว พิธีกรรมรับประทานข้าวใหม่เป็นต้น” (Bai MZ, 2024, 14 มีนาคม) ซึ่งจากพิธีกรรมที่ชาวบ้านบอกสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจโดยทั่วไปของชาวไทหย่าต่อความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวด้วย และในขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรมเหล่านี้ ชาวไทหย่าจะร้องเพลง “เรียกขวัญข้าว” เพื่อเช่นผีข้าวและเรียกขวัญที่หลุดออกจากข้าวเปลือกกลับมา ทำอย่างนี้จะทำให้การเพาะปลูกข้าวเป็นกิจกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ และได้แสดงถึงชีวิตทางสังคมของข้าวเหนียวด้วย เนื้อเพลงเรียกขวัญข้าวของชาวไทหย่าในอำเภอซินผิงมีหลายบท แต่เนื้อหาโดยทั่วไปจะเกี่ยวกับการอธิษฐานขอให้ผีข้าวเฝ้าดูคุ้มครองมนุษย์และปศุสัตว์ และให้ผลผลิตของธัญพืชได้ดี อาทิ “เวลาทานข้าวเราจะเรียกขวัญข้าวเพื่อลูกหลาน เวลาดื่มเหล้าจะเรียกขวัญข้าวของบ้านลูกหลานกลับมาส่งขวัญข้าวเข้ายุ้งข้าวของลูกหลาน ให้เมล็ดข้าวเต็มไปด้วยังไม้ต้นสน 30 ใบ ให้เมล็ดข้าวเต็มไปด้วยังไม้ต้นเชือก 80 ใบ เมื่อแขกออกไปบ้านจะเก็บขวัญข้าวไว้ เมื่อครอบครัวหายหิวจะกินหม้อมาเราเรียกขวัญข้าวเพื่อให้ขวัญข้าวกลับสู่ยุ้งข้าว ให้เมล็ดข้าวเต็มไปด้วยัง”

ด้วยยังข้าว ให้เมล็ดข้าวโลกได้ตลอดโลกไม่จบ ลูกหลานทานกำมือหนึ่งก็ทานไม่หมด แยกทานทั้งปีก็ทานไม่หมด” (Tao Guixue, 2007)

นอกเหนือจากข้าวมีขวัญแล้ว Bai YL ยังอธิบายว่า “ข้าวไม่เพียงแต่มีขวัญเท่านั้น แต่ขวัญที่อยู่ในข้าวเหนียวมากกว่าข้าวเจ้าอีกด้วย ซึ่งผู้หมิงมีกรรมกรรับประทานข้าวเหนียวสีเหลืองมากขึ้น คู่บ่าวสาวควรรับประทานข้าวเหนียวสีเหลืองด้วยกันเมื่อแต่งงานกัน และควรมอบข้าวเหนียวสีเหลืองให้กับผู้สูงอายุในวันเกิด” (Bai YL, 2024) จะเห็นได้ว่า ข้าวเหนียวสีเหลืองในฐานะที่เป็นของขวัญอย่างหนึ่ง ได้ประกอบไปด้วยขวัญของตัวเองและน้ำใจและคำอวยพรของผู้ที่ส่งของขวัญนี้ ซึ่งการรับประทานข้าวเหนียวสีเหลืองทำให้ผู้คนไม่เพียงแต่สามารถตอบสนองความต้องการทางสรีรวิทยาได้เท่านั้น แต่ยังสามารถถ่ายทอดขวัญข้าวที่อยู่ในข้าวเหนียวสีเหลืองไปยังร่างกายมนุษย์ได้ด้วย ซึ่งจะช่วยยืดอายุของชีวิตทางวิญญาณของมนุษย์

(3) ภาวะเจริญพันธุ์ของข้าวเหนียว กระบวนการเจริญเติบโตของข้าวเหนียวเป็นกระบวนการสืบพันธุ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเติบโตทีละน้อย ๆ จากเมล็ดพันธุ์ไปสู่รวงข้าวที่เต็มไปด้วยข้าวเปลือกก็เหมือนกับกระบวนการเติบโตและเจริญพันธุ์ของมนุษย์ ดังนั้นเมื่อชาวไทจัดพิธีกรรมเริ่มปักดำทุกปี จำเป็นต้องอัญเชิญคู่สามีภรรยาสูงอายุคู่หนึ่งในหมู่บ้านไปที่ทุ่งนาเพื่อเพาะต้นกล้าข้าวต้นแรกแล้วชาวบ้านอื่น ๆ ก็เริ่มเพาะต้นกล้าข้าวได้ ส่วนชาวไทที่อยู่ในสิบสองปันนาเปรียบข้าวกับเพศหญิงโดยตรง ซึ่งเรียกขวัญข้าวว่า ย่าขวัญข้าว แม่ข้าว เป็นต้น ความเข้าใจนี้ได้เชื่อมโยงภาวะเจริญพันธุ์ของผู้หญิงกับภาวะเจริญพันธุ์ของข้าวอย่างชัดเจน

ข้าวเหนียวสีเหลืองยังให้ความสำคัญต่อการสืบพันธุ์ในสังคมไทหย่าเช่นกันด้วย Wu HM ได้ยกตัวอย่างไว้ว่า “หลังจากที่ชายหนุ่มและหญิงสาวไทหย่าพบกันในเทศกาลฮัวเจียและรักกัน พวกเขาจะรับประทานข้าวอย่างหลวมๆ ที่หญิงสาวปรุงเองด้วยกัน” (Wu HM, 2024) ซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของข้าวอย่างหลวมๆ ก็เป็นข้าวเหนียวสีเหลือง และ Zhao CL ก็ได้ยกตัวอย่างว่า “ในขั้นตอนการขอแต่งงานก่อนพิธีแต่งงาน แม่สื่อจะนำผืนปาวที่ฝ่ายชายเตรียมไว้ไปที่บ้านฝ่ายหญิงเพื่อขอแต่งงาน ถ้าพ่อแม่ของหญิงสาวตกลงที่จะแต่งงาน พวกเขาจะปล่อยให้หญิงสาวเก็บผืนปาวนี้ไว้” (Zhao CL, 2024) ซึ่งผืนปาวก็เป็นข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใส่ในกล่องอาหารที่ทำด้วยใบไม้หรือใบพลู และในงานเลี้ยงที่ขั้นตอนการหมั้น ฝ่ายชายยังต้องวางข้าวเหนียวสีเหลืองขามหนึ่งโถบนโต๊ะด้วย สำหรับข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้ในกาลเทศะเหล่านี้ ถือเป็นการแสดงออกถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของข้าวเหนียว ซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง อันที่จริง ยังมีความหมายแฝงของการสืบพันธุ์อีกด้วย ส่วนถองซินผิงและจิ้งจื่อผิงที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวรับประทานร่วมกันนั้น ไม่เพียงแต่บ่งบอกว่าคู่สามีภรรยา

มีจิตใจเป็นหนึ่งเดียวและมีความสุขในชีวิตแต่งงาน แต่ยังมีถึงความหมายแฝงของภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งเปรียบเสมือนความอุดมสมบูรณ์ของเมล็ดข้าว จะเห็นได้ว่า มีความตรงกันบางอย่างระหว่างลักษณะของข้าวเหนียวกับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรี ความเหนียวของข้าวเหนียว จำนวนเมล็ดข้าว และลักษณะที่มีข้าวเปลือกเป็นจำนวนมากในรวงข้าวเหนียว ล้วนก็ทำให้ผู้คนได้เกิดจินตนาการที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นอย่างมาก ดังนั้น ชาวไทหย่าจึงถ่ายทอดภาวะเจริญพันธุ์นี้ให้กับคู่บ่าวสาวโดยผ่านพิธีกรรมเฉพาะ โดยหวังว่าคู่บ่าวสาวจะมีภาวะเจริญพันธุ์เช่นเดียวกับข้าวเหนียว

(4) ข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้เป็นเครื่องบูชา ในพิธีกรรมสังเวตต่าง ๆ ของชาวไทหย่า การใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษและผี จึงได้เป็นการแสดงออกถึงความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองอย่างชัดเจน ซึ่งใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นสื่อกลางที่สำคัญในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับผี อาทิ ในเทศกาลตรุษจีน ต้องใช้ ปาปา ซึ่งเป็นขนมที่ทำด้วยข้าวเหนียวที่ย้อมเป็นสีเหลืองเพื่อเซ่นไหว้ผีบ้าน ผีเสื้อบ้าน ผีฟ้าและผีดิน อธิษฐานขอให้หมอกาสดิและฝนตกดีทั้งปีใหม่ การเก็บเกี่ยวดี ผู้คนมีสุขภาพดี หมู่บ้านมีความเจริญรุ่งเรือง ในวันจ้หลอง ต้องใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองในการบูชาเซ่นไหว้ใจบ้าน ประตุมู่บ้าน และต้นเสื่อ ซึ่งเป็นช่องทางหลักที่ชาวไทหย่าถวายเครื่องบูชาเพื่อได้รับการดูแลรักษาจากผีเสื้อบ้าน และชาวไทหย่าปรารถนาจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผีเสื้อบ้านโดยใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นเครื่องบูชา ยังได้กำหนดความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้คนอีกด้วยโดยผ่านการรับประทานอาหารที่เป็นเครื่องบูชาาร่วมกัน ในวันหันเย่เลียง ข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้เพื่อเซ่นนางไก่ ซึ่งเป็นหุ่นเชิดที่มีผีพระจันทร์สิงอยู่ และข้าวเหนียวที่ย้อมเป็นสีเหลืองที่ใช้เพื่ออัญเชิญผีพระจันทร์ ล้วนเป็นสื่อกลางที่มีบทบาทในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับผี เพื่ออธิษฐานขอให้ผีพระจันทร์ช่วยให้รักษาความเจริญรุ่งเรืองของหมู่บ้าน และทำให้ปศุสัตว์และมนุษย์เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ ในเทศกาลเรือมังกร ต้องใช้ปะจางที่ทำจากข้าวเหนียวสีเหลืองเพื่อเซ่นผีนาและผีบ้าน เพื่ออธิษฐานการเผ่าดูแลคุ้มครองของผีนา จะได้ทำให้พืชผลรอดพ้นจากภัยพิบัติ และเพื่อเคารพบูชาผีบรรพบุรุษ จะได้แสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาและบรรพบุรุษ ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ ข้าวปั้นที่ทำด้วยข้าวเหนียวสีเหลืองจะใช้เป็นเครื่องบูชาเพื่อเซ่นผีพระจันทร์ และแสดงความเคารพนับถือและอธิษฐานขอพรจากผีพระจันทร์ และในวันเซ่นผีข้าว ต้องใช้ข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นหนึ่งในเครื่องบูชาในการเซ่นผีข้าว เพื่อแสดงความเคารพนับถือและความกตัญญูต่อขวัญข้าวและผีข้าว นอกจากนี้ ข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้ในพิธีเกิดเป็นเครื่องบูชาเพื่อเซ่นไหว้แม่ลาว ซึ่งเป็นผีที่ดูแลควบคุมขวัญของมนุษย์ และอธิษฐานขอให้แม่ลาวสามารถเผ่าดูแลคุ้มครองสตรีที่กำลังจะคลอดบุตรและทารกในครรภ์อย่างปลอดภัยและราบรื่นได้ ข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้ในพิธีแต่งงานเป็นเครื่องบูชา

เพื่อเซ่นไหว้ผีบ้าน และอธิษฐานให้ผีบรรพบุรุษสามารถดูแลรักษาเจ้าบ่าวเจ้าสาวและทำให้คู่รักมีความสุขได้ สำหรับข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้ในพิธีศพนั้นจะใช้เป็นสื่อกลางที่ศักดิ์สิทธิ์ในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับผี เพื่อหวังว่าผู้เสียชีวิตจะได้พักผ่อนอย่างสงบ ขวัญของเขาสามารถกลับสู่สวรรค์ได้อย่างราบรื่น และผีที่ยังคงอยู่ในโลกมนุษย์จะสามารถปกป้องรักษาลูก ๆ หลาน ๆ ต่อไปได้

จะเห็นได้ว่า ข้าวเหนียวสีเหลืองกลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงออกของตนเองในเทศกาลประจำปีและพิธีกรรมแห่งชีวิตของชาวไทหย่า เนื่องจากชาวไทหย่าเชื่อกันว่าข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นอาหารจานโปรดของบรรพบุรุษ ดังนั้น เมื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ และขับไล่สิ่งชั่วร้ายในช่วงเทศกาลประจำปีและพิธีกรรมแห่งชีวิต เอกสารทางชาติพันธุ์วิทยาชิ้นหนึ่งให้คำอธิบายว่า “เพราะบรรพบุรุษของเราล้วนกินข้าวเหนียว เราจึงต้องใช้ข้าวเหนียวเมื่อทำเวทมนตร์ จัดงานแต่งงาน และงานศพ ด้วยวิธีนี้เท่านั้นที่เราจะคู่ควรกับบรรพบุรุษของเรา และบรรพบุรุษจะสามารถดูแลรักษาลูกหลานของเราได้ ถ้าเอาข้าวสวยมาเซ่นผี ผีเอาไปไม่ได้ กินไม่ได้ เพราะข้าวสวยไม่เหนียว กระจัดกระจายอยู่ในชาม ส่วนข้าวเหนียวนั้นมีความเหนียว ผีเอาไปได้ กินได้ และบรรพบุรุษเราก็กอบกินข้าวเหนียว เราจึงใช้ข้าวเหนียวมาบูชาเซ่นไหว้บรรพบุรุษและผี” (Wu Qianxin, 2014) ข้าวเหนียวสีเหลืองจึงเป็นเครื่องบูชาที่ขาดไม่ได้ ซึ่งข้าวเหนียวสีเหลืองนั้นไม่ได้เป็นเพียงอาหารอย่างหนึ่ง แต่ยังเป็นสัญลักษณ์อีกด้วย และผู้คนถวายและรับประทานข้าวเหนียวสีเหลืองเพื่อสื่อสารกับผี

อาหาร โดยเฉพาะอาหารหลัก ไม่ได้เป็นเพียงแหล่งสำคัญในการสร้างร่างกายของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์แสดงคุณลักษณะที่สำคัญในระบบการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ของมนุษย์อีกด้วย ซึ่งก็คือ คุณค่าความเป็นจริงทางสังคมที่เกิดจากการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนอาหาร และคุณค่าทางอัตวิสัยที่มนุษย์มอบให้ ถูกนำมาใช้เพื่อยืนยันหรือเสริมสร้างความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมและความแตกต่างระหว่างผู้คนกลุ่มนี้กับกลุ่มอื่น ๆ (Huang Yinggui, 2004) สามารถกล่าวได้ว่า ในสังคมของชาวไทหย่า ข้าวเหนียวสีเหลืองไม่เพียงแต่มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คนเท่านั้น ยังมีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมทางสังคมอีกด้วย ซึ่งก็คือ ในชีวิตประจำวันข้าวเหนียวสีเหลืองเป็นหนึ่งในอาหารหลักที่ชาวไทหย่านิยมกิน ขณะนี้ผู้คนจะให้ความสำคัญต่อมูลค่าจากการใช้ (Value in Use) ของข้าวเหนียวสีเหลือง คือการหล่อเลี้ยงชีวิตโดยรับประทานข้าวเหนียวสีเหลือง เพื่อตอบสนองความต้องการทางกายภาพต่ออาหาร และเติมเต็มความต้องการของชีวิต นอกจากนี้ข้าวเหนียวสีเหลืองยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในช่วงเวลาพิเศษและพื้นที่พิเศษของชาวไทหย่าอีกด้วย อย่างเทศกาลประจำปี พิธีกรรมแห่งชีวิต และพิธีกรรมเซ่นไหว้ต่าง ๆ ซึ่งมีสัญลักษณ์พิเศษและความหมายแฝงสำหรับชาวไทหย่า ขณะนี้

ความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองจะได้รับการเน้นย้ำ ซึ่งสามารถตอบสนองการแสวงหาชีวิตที่มีความสุขได้สำหรับชาวไทหยา และความเคารพและกตัญญูต่อบรรพบุรุษและผี ยิ่งไปกว่านั้น ข้าวเหนียวสีเหลืองยังช่วยหล่อหลอมนิสัยใจคอ จิตวิญญาณ และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหยาด้วย และทำให้ความตระหนักรู้ในตนเองของชาวไทหยาในเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้น ซึ่งช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ในตนเอง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลืองมาจากรสชาติและกลิ่นหอมของข้าวเหนียว ซึ่งเป็นวัตถุดิบของข้าวเหนียวสีเหลือง นอกจากนี้ยังมาจากกระบวนการเติบโตของข้าวเหนียวอีกด้วย ซึ่งกระตุ้นให้มนุษย์ได้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง และสร้างระบบการรับรู้ของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายและจนถึงเกิดใหม่ เป็นผลให้ข้าวเหนียวได้รับพลังเหนือธรรมชาติและความสะดวกสบายจากผู้คน ซึ่งทำให้ข้าวเหนียวสีเหลืองได้เกิดลักษณะทางศาสนาขึ้น ส่วนองค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง ได้แก่ ตำนานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของข้าวเหนียว ขวัญที่อยู่ภายในข้าวเหนียว ภาวะเจริญพันธุ์ของข้าวเหนียว และข้าวเหนียวสีเหลืองที่ใช้เป็นเครื่องบูชา ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบของความศักดิ์สิทธิ์แบบไหน แต่ก็สะท้อนถึงความคลุมเครือ (Ambiguity) ของข้าวเหนียวสีเหลือง

อภิปรายผลการวิจัย

แนวความคิดเรื่องขวัญในความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทหยา ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างชาวบ้าน ข้าวเหนียวสีเหลือง และพิธีกรรมทางศาสนา กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลและส่งเสริมซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการสร้างระเบียบทางการบริโภคอาหารและบรรทัดฐานพฤติกรรมในสังคมของชาวไทหยาด้วย ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ Eil Sagen นั่นคือ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างระบบอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งกับจิตวิญญาณของบรรพบุรุษและระบบความเชื่อในประเพณี กระบวนการสืบทอด ไม่ว่าจะเป็นกฎเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของอาหารหรือการกำหนดความหมายเชิงจิตวิญญาณของอาหาร ในพิธีกรรม ล้วนมุ่งเน้นความเชื่อมโยงระหว่างอาหารกับต้นกำเนิดทางจิตวิญญาณ (Peggy Reeves Sanday, 1986, 22) ความเชื่อเรื่องขวัญของชาวไทหยาไม่เพียงแต่มีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกและเพาะเลี้ยงสายพันธุ์ข้าวของบรรพบุรุษเท่านั้น แต่ยังสืบทอดแนวคิดทางศาสนาดั้งเดิมนี้อาสาตัวข้าวเหนียวสีเหลืองเองด้วย ซึ่งเป็นที่มาของความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง ทำให้ข้าวเหนียว สีเหลืองกลายเป็นหนึ่งในเครื่องบูชาในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษและผี

ชาวไทหยาเชื่อว่า มนุษย์สามารถถ่ายทอดขวัญข้าวสู่ร่างกายได้โดยบริโภคข้าวเหนียวสีเหลืองเพื่อยึดอายุวิญญาณของมนุษย์ ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการวิจัยทางมานุษยวิทยาอาหารที่เกี่ยวกับจิตสำนึกของชาติพันธุ์และชาติ โดยผ่านอาหารและการปรุงอาหาร อาทิ Ohnuki-Tierney มีความคิดเห็นว่า ในโลกทัศน์ของชาวญี่ปุ่น เนื่องจากชีวิตมนุษย์จะค่อย ๆ จางหายไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า มีความสับสนปรกเกิดขึ้นมากระหว่างชีวิตอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องต่ออายุวิญญาณอย่างต่อเนื่องด้วยพิธีกรรม ซึ่งก็คือการบริโภคข้าว เพื่อดูดซับพลังของเหล่าทวยเทพ ในโลกทัศน์แบบนี้ ข้าวกลายเป็นสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทพ ในขณะที่เดียวกันข้าวที่มีความงามเป็นพิเศษก็เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตที่มีความสงบสุข และนาข้าวที่ปลูกข้าวได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของโยชิเอมิ (Emiko Ohnuki-Tierney, 1994) สำหรับชาวไทหยา ข้าวเหนียวสีเหลืองก็ได้ก้าวข้ามขอบเขตของการเป็นอาหารธรรมดาที่ให้พลังงานทางวัตถุ ซึ่งสามารถฟื้นฟูขวัญของมนุษย์และดูดซับพลังอันศักดิ์สิทธิ์ของผีได้ ดังนั้น ข้าวเหนียวสีเหลืองไม่เพียงแต่ใช้เป็นอาหารในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทหยา แต่ยังใช้เป็นเครื่องบูชาอีกด้วย มีความศักดิ์สิทธิ์และความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับผี

แต่แนวคิดเกี่ยวกับเทพเจ้าในวัฒนธรรมข้าวของชาวญี่ปุ่นนั้นต่างจากผีในความเชื่อของชาวไทหยา ในสมัยโบราณของญี่ปุ่น คำว่า musu หมายถึง การเติบโตและการสืบพันธุ์ภายใต้ดวงอาทิตย์ และดวงอาทิตย์ในวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่นเป็นเพศหญิง ไม่เหมือนกับเทพแห่งดวงอาทิตย์ในวัฒนธรรมอื่น ๆ ทั่วโลก และหลักฐานอื่น ๆ ก็พิสูจน์ความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างข้าวกับการสืบพันธุ์ได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น มีเทพเจ้าหลายองค์ที่ถูกมองว่าเป็น kokurei ซึ่งเป็นวิญญาณของข้าว แต่ไม่ได้จำกัดเป็นข้าวสารอย่างเดียว และเทพเจ้าเหล่านี้ล้วนเป็นเพศหญิง (Emiko Ohnuki-Tierney, 1994) ส่วนในความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทหยา แม้ว่าแม่อาวเป็นผีเพศหญิงที่ควบคุมขวัญของมนุษย์ทั้งหมด แต่แหล่งที่มาของขวัญของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ คือ ผีคู่ใหญ่ หน้าตารูปร่างดูเหมือนงูใหญ่ตัวผู้และตัวเมีย 2 ตัว และมีหน้าที่ดูแลรักษาขวัญของสิ่งมีชีวิตทุกอย่างยกเว้นมนุษย์โดยตรง ตัวอย่างเช่น ธัญพืช สัตว์ป่า ปศุสัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ในระบบความเชื่อของชาวไทหยา ไม่เพียงแต่เป็นเพศหญิงเท่านั้นที่มีอำนาจด้วยพลังอันศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังมีเพศชายที่แต่งงานกับเพศหญิง ซึ่งต่างจากวัฒนธรรมข้าวของญี่ปุ่น เทพที่เกี่ยวข้องกับข้าวล้วนเป็นเพศหญิง แต่ก็แตกต่างจากเทพที่เป็นเพศชายในวัฒนธรรมอื่น ๆ ของโลกเช่นกัน ที่นี้จะเน้นที่ความเป็นหนึ่งเดียวของสามีและภรรยา

แม้ว่าการวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่ความศักดิ์สิทธิ์ของข้าวเหนียวสีเหลือง รวมถึงความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทหย่า แต่เมื่อสังคมและเศรษฐกิจพัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนาและค่านิยมดั้งเดิมของชาวไทหย่ากำลังค่อย ๆ ลดลง และพิธีกรรมและเทศกาลต่าง ๆ ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการรักษาความต่อเนื่องของตนเอง ข้าวเหนียวสีเหลืองก็เช่นเดียวกัน กำลังพัฒนาไปในแนวโน้มของการเป็น “สินค้าท่องเที่ยว” เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญหายและการขาดการสืบทอด โดยคนท้องถิ่นและรัฐบาลได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนคุณค่าภายในและเพิ่มรูปแบบภายนอกของข้าวเหนียวสีเหลืองอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมอบความหมายทางสัญลักษณ์ในเชิงสินค้า การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจให้กับข้าวเหนียวมูนสีเหลือง แนวโน้มการพัฒนานี้เป็นการขยายแนวคิดของมานุษยวิทยาอาหารสายเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งจะทำให้การศึกษาข้าวเหนียวสีเหลืองขยายไปสู่ขอบเขตทางสังคมที่กว้างขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาข้างต้นมาเป็นแนวทางส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ในเชิงมานุษยวิทยาอาหารเพื่อเปิดพื้นที่การศึกษาวัฒนธรรมอาหารให้มากขึ้น
2. ผลการศึกษาข้างต้นเป็นแนวทางการส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่ามีบทบาทแสดงตัวตนในกระบวนการโลกาภิวัตน์อาหารเป็นมุมมองที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้สร้างหรือแสดงวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งค้นพบโครงสร้างทางวัฒนธรรมและความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในอาหาร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการปรับเปลี่ยนของคุณค่าภายในและรูปแบบภายนอกของข้าวเหนียวมูนสีเหลืองภายใต้อิทธิพลของเศรษฐกิจตลาด และกระบวนการที่ผู้คนมอบความหมายเชิงสัญลักษณ์ให้กับข้าวเหนียวมูนสีเหลืองในแง่ของสินค้า การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจ ตลอดจนในกระบวนการนี้ ต้องรักษาความศักดิ์สิทธิ์และความหมายของข้าวเหนียวมูนสีเหลืองในความเชื่อดั้งเดิมอย่างไร
2. ควรนำข้าวเหนียวมูนสีเหลือง-ข้าวเหนียวมูนหลากสี-ข้าวเหนียวเข้าไปสู่บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่กว้างขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาขร้า-ไท เพื่อศึกษาวัฒนธรรมอาหารและประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาขร้า-ไท รวมถึงอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ข้าวเหนียวมูนสีเหลือง-ข้าวเหนียวมูนหลากสี-ข้าวเหนียวมีต่อท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดวิทยานิพนธ์เรื่อง ข้าวเหนียวสีเหลือง: ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าในอำเภอซินผิง นครอวีซี มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูลครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ดาวเปาเหยา. (2538). นิทานในวัฒนธรรมปลูกข้าวของชนชาติไทได้คง. ใน **คนไทได้คง: ไทใหญ่ในยูนนาน**. ประคองนิมมานเหมินท์ และเรื่องวิทย์ ลิ้ม. ปณาท, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. หน้า 3-53.
- รุจพร ประชาเดชวัฒน์ และจินตนา มัชฌมบุรุษ. (2541). **วิถีชีวิตชาวไทหย่า: ศึกษากรณีซินผิงและหยวนเจียง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2544). ตำนานข้าวในความเชื่อของชนชาติไท. ใน **วัฒนธรรมข้าวของชนชาติไท: ภาพสะท้อนจากตำนาน นิทาน เพลง**. ทนวิทย์ เงินทุนเฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 131-149.
- เอี่ยม ทองดี. (2538). **ข้าว: วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- Bai MZ. (2024, 14 มีนาคม). ยำผัดของหมู่บ้านกู่ก่อง ตำบลมั่วชา อำเภอซินผิง. การสัมภาษณ์.
- Bai YW. (2024, 1 ตุลาคม). รองผู้อำนวยการของศูนย์คุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งอำเภอปกครองตนเองชนชาติอีและไทซินผิง. การสัมภาษณ์.
- Bai YL. (2024, 2 มิถุนายน). ยำผัดของหมู่บ้านกู่ก่อง ตำบลมั่วชา อำเภอซินผิง. การสัมภาษณ์.
- Emiko Ohnuki-Tierney. (1994). **Rice as Self: Japanese Identities through Time**. Princeton: Princeton University Press.
- Huang Yinggui. (2004). Introduction: Objects and Material Culture. In **Objects and Material Culture**. Yinggui Huang, eds. Taipei: Academia Sinica Institute of Ethnology. pp. 1-26.

- Liang Min, Zhang Junru. (2006). The Relationship of the Kam-Tai Languages and the Original Dwelling Areas and the Migration of Their Peoples. **Language Studies**. 4 (December): 8-26.
- Liu Fujing. (2003). Rice Origin Myths and Rice Worship Customs of Southeast Asian Ethnic Groups. **World Ethnic Groups**. 3 (June): 69-75.
- Li Zixian and Hu Liyun. (2000). Rice-growing Culture and Rice Origin Myths of Ethnic Minorities in Southwest China. **Journal of Chuxiong Teachers College**. 15 (March): 65-76.
- Liu Jiang. (2005). The Traditional Understanding and Interpretation of Nature by the Dais in the Honghe River Valley: A Case Study of the Soul Concept of the Hua Yap Dais in Xinping County. **Journal of Yunnan Nationalities University (Philosophy and Social Sciences)**. 22 (January): 63-67.
- Mark Bender. (2018). Evidence Strategy: Taking the Folk Material Culture and Environmental Imagery of Yi and Miao Ethnicities as an Example. **Folk Culture Forum**. 2 (March): 83-87.
- Nitobe Inazo. (1982). **The Rice Road** (Shaoting Yin, Translator). Kunming: Yunnan People's Publishing House.
- Peggy Reeves Sanday. (1986). **Divine Hunger: Cannibalism as a Cultural System**. Cambridgeshire: Cambridge University Press.
- Tao Guixue. (2007). **Collection of Folk Literature of Hua Yap Dai People in Yunnan, China**. Beijing: China Nationalities Photography Art Publishing House.
- United Front Work Department of Yuxi Municipal Committee of the Communist Party of China. Yuxi Xinping: Gathering Overseas Chinese to Deepen Cultural Exchanges Between China and Thailand. [online]. Available : https://mp.weixin.qq.com/s?__biz=MzU1OTlyNDUzMA==&mid=2247570601&idx=3&sn=dcc434420d523267093da16d6023f6cf&chksm=fc191714cb6e9e025f56a1ccdea296181209bfb12645d5f48b8df5b4c201ec358069bde70fdb&scene=27. 2024.
- Wu HM. (2024, 13 กุมภาพันธ์). ผู้รับผิดชอบทำข้าวเหนียวสีเหลืองในช่วงเทศกาลฮั่วเจี๋ยของหมู่บ้านกู่ก่อง ตำบลมั่วชา อำเภอซินผิง. การสัมภาษณ์.
- Wu Quanxin. (2014). **Rice Farming Technology and Cultural Changes in the Seventy-two Villages: A Case Study of Renli**. Beijing: Intellectual Property Publishing House.
- Xinping County People's Government. Statistical Communiqué on the National Economic and Social Development of Xinping Yi and Dai Autonomous County in 2023. [online]. Available : <http://www.xinping.gov.cn/u/cms/xpxzfxgk/202404/07094214m0jt.pdf>. 2024.
- Yang Zhuhui. (2016). Sanctity and Symbolism of Sticky Rice: Taking Some Ethnic Groups in Southwest China as an Example. **Journal of Minzu University of China (Philosophy and Social Sciences Edition)**. 43 (November): 97-104.
- Yang Zhuhui. (2013). Sticky Rice: A Perspective to Research Ethnic Minorities' History and Culture in South China. **Guangxi Ethnic Studies**. 111 (March): 109-117.
- You Xiuling and Zeng Xiongsheng. (2010). **History of Chinese Rice Culture**. Shanghai: Shanghai People's Publishing House.
- Zheng Xiaoyun. (2001). Culture of Hua Yap Dai People and its Development. **Yunnan Social Sciences**. 2 (May): 59-64.
- Zhao CL. (2024, 23 มีนาคม). ย่าเสื้อของหมู่บ้านกู่ก่อง ตำบลมั่วชา อำเภอซินผิง. การสัมภาษณ์.

แนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี:

กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Guidelines for Promoting the Roles of Sangha Administrators in Public Welfare Activities in Chonburi Province: A Case Study of Abbots' Roles during the COVID-19 Pandemic in 2019

บุญรอด บุญเกิด*, ปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์

Boonrod Boongird, Pattawee Sattayavongtip

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Burapha University, Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: boonrod@go.buu.ac.th

(Received: January 30 2025; Revised: March 20 2025; Accepted: March 27 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 12 รูป/คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้มาโดยวิธีการเจาะจงตามเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวประเด็นคำถามการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์นั้นพระสังฆาธิการมีบทบาทและหน้าที่นี้ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นพระสังฆาธิการ ยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บทบาทของพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการยิ่งมีมากขึ้น ทั้งให้การช่วยกันบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยอาหาร น้ำ และที่อยู่อาศัย การช่วยประชาสัมพันธ์เรื่องการระบาดของโรคฯ ให้ความอนุเคราะห์ในการทำการฌาปนกิจแก่ผู้เสียชีวิต ตลอดจนเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับประชาชน เป็นต้น แนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคณะสงฆ์ที่ทำงานอย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด พร้อมทั้งมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสควรเป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจและสติปัญญาให้แก่สังคม มีการตอบสนองต่อปัญหาใน 2 ลักษณะหลัก คือ 1) แก้ไขหาระยะสั้น 2) ป้องกันปัญหาในระยะยาว

คำสำคัญ : บทบาทเจ้าอาวาส; สาธารณสงเคราะห์; พระสังฆาธิการ; จังหวัดชลบุรี; ไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This research proposes guidelines for promoting Sangha Administrators' roles in public welfare in Chonburi Province, using a case study of abbots' roles during the COVID-19 pandemic in 2019. This qualitative study employed focus group interviews conducted in two sessions with 12 participants. The participants were selected through purposive sampling based on specific criteria. Data were collected using focus group discussions and analyzed through content analysis.

The findings revealed that Sangha administrators, particularly abbots, have played a vital role in public welfare. Since assuming their position, they have taken on increasing responsibility, especially during the outbreak of COVID-19 in 2019. Their contributions included providing food, water, and shelter, raising awareness about virus prevention, offering emotional support, and conducting religious rites for the deceased. Their compassionate actions served as a source of comfort for the community during this difficult time. To further promote the roles of Sangha administrators in public welfare, the study recommends establishing a systematic collaborative network among the monastic community across the province. Cooperation with government agencies, the private sector, and community organizations is also essential. Sangha administrators, particularly abbots, should serve as exemplary figures known for their moral strength and social wisdom. Challenges should be addressed in two key areas: 1) short-term problem-solving and 2) Long-term problem- prevention.

Keywords : Abbots' Roles; Public Welfare; Sangha Administrators; Chonburi Province; COVID-19

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือที่เรียกว่า โรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019) ได้เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีผู้ป่วยหนักและผู้เสียชีวิตจำนวนมาก สำหรับในประเทศไทย พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ประเทศไทยมียอดผู้ป่วยหนักและผู้เสียชีวิตจำนวนมากเช่นกัน ส่งผลเสียและผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย เช่น ทำให้การดำเนินชีวิตของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก การดำรงชีวิตของประชาชนต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถและหาทางช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยหน่วยงานภาครัฐหลายฝ่ายต่างให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ได้ผนึกความร่วมมือในการร่วมแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แม้กระทั่งสถาบันทางศาสนาก็ได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วย โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงสถาบันทางศาสนา พระสงฆ์ที่เป็นเสมือนตัวแทนของสถาบันถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ เนื่องจากพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นเสมือนศูนย์รวมความศรัทธาของชุมชน เป็นที่ยอมรับของชุมชน เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนและเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน เพื่อให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน (พระณัฐวุฒิ พันทะลี, 2563 : 66)

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในท่ามกลางสถานการณ์วิกฤตทางสังคม พระสงฆ์ได้แสดงบทบาทการช่วยเหลือประชาชนในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา ซึ่งเราจะพบว่าบทบาทของพระสงฆ์นั้นมีความสำคัญในการสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคมอย่างมาก ประกอบกับพระสงฆ์นั้นถือเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในทุกชนชั้นของสังคม ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงมาถึงประชาชนทั่วไป คนไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตายจะมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์มาตลอด ดังนั้นบทบาทพระสงฆ์กับการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีความสำคัญอย่างมาก (พระณัฐวุฒิ พันทะลี, 2563 : 66) ทั้งนี้พระสงฆ์ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกเรื่องดังกล่าว คือ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ จัดการและพัฒนาการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

ให้เป็นไปด้วยดี (ณัฐพร จินดาสวัสดิ์, 2558 : 36) ในสถานการณ์ที่มีการการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การช่วยเหลือประชาชนนั้นจะดำเนินไปได้ดีก็มีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ที่เป็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีเจ้าอาวาสที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตของพุทธศาสนิกชนมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าพระสงฆ์ที่เป็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีอื่น ๆ จากผลการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 เกี่ยวกับบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ (บุญรอด บุญเกิด และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์, 2567 : 93) โดยศึกษาข้อมูลกับพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีเจ้าอาวาส สังกัดวัดฝ่ายมหานิกายของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 189 รูป ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำแนกตามอำเภอ พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยที่กล่าวมาในข้างต้น พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีเจ้าอาวาสในเขตชลบุรีนั้น ส่วนหนึ่งได้เข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่บ้างแต่ยังไม่มากและการปฏิบัติด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์แต่ละอำเภอก็มีความแตกต่างกัน ดังนั้นหากพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีเจ้าอาวาสยังเห็นความสำคัญและปฏิบัติหน้าที่ได้ตามบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์อย่างเต็มที่แล้วประชาชนก็จะมีความพึงพอใจในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อนำข้อมูลแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ที่ได้ไปใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันและปรับประยุกต์ใช้กับสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ของสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 จำนวน 12 รูป ประกอบด้วย ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 4 รูป ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล จำนวน 4 รูป และตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 4 รูป

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 จำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วย ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 3 รูป ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล จำนวน 3 รูป ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 3 รูป ตัวแทนนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน และตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี จำนวน 1 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

วัดราษฎร์ฝ่ายมหานิกายในจังหวัดชลบุรี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษาวิจัย

ระยะเวลาที่ศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2565-2566

การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ทำในมนุษย์ ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมในการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา (Burapha University Institutional Review Board) และได้รับเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ IRB2-001/2566 ตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2567

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นระยะที่ 2 ของโครงการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งระยะนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีฯ โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประเด็นการสนทนากลุ่ม วิธีดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ซึ่งการสนทนากลุ่ม (Focus

group) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มีกลุ่มสนทนาประมาณ 5-15 คน และจะต้องมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งการกำหนดผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มครั้งนี้เป็นไปตามหลักการในการจัดสนทนากลุ่มของศุภกิจ วงศ์วิวัฒนาภิกข (2555 : 109) ที่กล่าวไว้ว่า กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยตัวแทนจากประชากรเป้าหมายประมาณ 5-15 คน ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้มีการสนทนากลุ่มจำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 12 รูป/คน รวมจำนวนผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้งสิ้น 24 รูป/คน ซึ่งผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแต่ละครั้งได้มาโดยวิธีการเจาะจง ตามเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 มีการกำหนดเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้

1) ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ

1.1) ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดชลบุรี

1.2) อยู่ในตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดชลบุรี ไม่น้อยกว่า 3 ปี

1.3) มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ และปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

2) ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล

2.1) ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลในจังหวัดชลบุรี

2.2) อยู่ในตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลในจังหวัดชลบุรี ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.3) มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ และปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

3) ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

3.1) ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี

3.2) อยู่ในตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ไม่น้อยกว่า 3 ปี

3.3) มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ และปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

จากเกณฑ์คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 12 รูป ประกอบด้วย ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 4 รูป ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล จำนวน 4 รูป และตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 4 รูป

การสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 มีการกำหนดเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้

1) ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ

1.1) ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดชลบุรี

1.2) อยู่ในตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดชลบุรี ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.3) มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ และปฏิบัติงานด้านสาธารณสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

2) ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล

2.1) ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลในจังหวัดชลบุรี

2.2) อยู่ในตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลในจังหวัดชลบุรี ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.3) มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ และปฏิบัติงานด้านสาธารณสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

3) ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

3.1) ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี

3.2) อยู่ในตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ไม่น้อยกว่า 5 ปี

3.3) มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ และปฏิบัติงานด้านสาธารณสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

4) ตัวแทนนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา

4.1) ปฏิบัติงานหรือมีผลงานที่เกี่ยวข้องทางด้านพระพุทธศาสนา

4.2) มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์

5) ตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี

5.1) ปฏิบัติงานในสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี

5.2) มีความสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์

5.3) มีความรู้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์

จากเกณฑ์คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วย ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 3 รูป ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบล จำนวน 3 รูป ตัวแทนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 3 รูป ตัวแทนนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน และตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี จำนวน 1 คน

2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบ่งการสนทนากลุ่มออกเป็น 2 ครั้ง การสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 ประกอบด้วยคำถาม 1) บทบาทของพระสงฆ์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรเป็นอย่างไร 2) รูปแบบและลักษณะการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรี ควรเป็นอย่างไร การสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 ประกอบด้วยคำถาม

1) การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรเป็นอย่างไร 2) พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ควรมีบทบาท/หน้าที่ด้านสาธารณสงเคราะห์ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างไร 3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1) การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรเป็นอย่างไร 2) พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ควรมีบทบาท/หน้าที่ด้านสาธารณสงเคราะห์ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างไร 3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1) การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรเป็นอย่างไร 2) พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ควรมีบทบาท/หน้าที่ด้านสาธารณสงเคราะห์ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างไร 3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. วิธีดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามหรือหัวเรื่องที่จะศึกษาและนำมาสร้างเป็นกรอบคำถามและแนวทางในการสนทนากลุ่ม เป็นประเด็นกว้าง ๆ แล้วถามเจาะลึกในรายละเอียดตามประเด็นของการสนทนากลุ่ม

3.2 ผู้วิจัยทำหนังสือเชิญจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ไปยังผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ผ่านคุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนด พร้อมแนบเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และเอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความประสงค์ในการเข้าร่วมการวิจัยกลับมายังผู้วิจัยล่วงหน้า 2 สัปดาห์ การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเป็นไปโดยสมัครใจ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมและเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น

3.3 ผู้วิจัยทำการนัดหมายการสนทนากลุ่ม พร้อมส่งประเด็นการสนทนากลุ่มให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มล่วงหน้าเป็นเวลา 2 สัปดาห์ จากนั้นจัดเตรียมการสนทนากลุ่ม โดยจัดคณะทำงานประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึกการสนทนาและบันทึกเทป ผู้ช่วยและผู้บริการทั่วไป

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มในวันเวลาที่กำหนด จำนวน 2 ครั้ง โดยแต่ละครั้งก่อนเริ่มการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

และรายละเอียดต่าง ๆ กับผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จากนั้นทำการขออนุญาตผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มบันทึกเทปการสนทนากลุ่ม และชี้แจงการเก็บรักษาความลับของข้อมูล ตลอดจนการทำลายข้อมูลจนชัดเจน

3.5 นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มทั้ง 2 ครั้ง มาทำการถอดเทป และวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบของการสนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาประกอบความเรียง

3.6 ผู้วิจัยกำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ทั้งจากการสนทนากลุ่มทั้งหมดทั้ง 2 ครั้ง มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาประกอบความเรียง ทั้งได้ดำเนินการจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูลตามประเด็น และตัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป นำข้อมูลคำพูดของผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ตรงประเด็นกับเนื้อหาที่น่าสนใจมาสนับสนุนผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์นั้นพระสงฆ์มีการมีบทบาทและหน้าที่นี้ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บทบาทของพระสงฆ์ระดับพระสงฆ์มีการมีมากขึ้น ทั้งให้การช่วยกันบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยอาหาร น้ำ และที่อยู่อาศัย ช่วยประชาสัมพันธ์เรื่องการระบาดของโรคฯ ให้ความอนุเคราะห์ในการทำมาหากินแก่ผู้เสียชีวิต ตลอดจนเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับประชาชน เป็นต้น

จากการสนทนากลุ่มสรุปแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ว่า การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคณะสงฆ์ที่ทำงานอย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด พร้อมทั้งมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสควรเป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจและสติปัญญาให้แก่สังคม มีการตอบสนองต่อปัญหาใน 2 ลักษณะหลัก คือ 1) แก้ปัญหาระยะสั้น 2) ป้องกันปัญหาในระยะยาว ซึ่งจากการสนทนากลุ่มนั้นสามารถจำแนกประเด็นย่อย ๆ พร้อมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ดังนี้

1. บทบาทของพระสงฆ์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สรุปความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มพบว่า บทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรเน้นในลักษณะของการสงเคราะห์ทางกายและสงเคราะห์ทางใจ เช่น ให้การช่วยกันบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยอาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูป น้ำดื่ม หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ รวมทั้งเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับประชาชนในพื้นที่ ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม เช่น

“ถ้าถามว่าบทบาทของพระสงฆ์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควรเป็นอย่างไร อาตมาคิดว่าเราในฐานะพระสงฆ์ต้องให้การสงเคราะห์ประชาชนทั้งทางกายและใจของเขา...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AA-A01, สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“บทบาทของพระสงฆ์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิดนั้นในทัศนะของอาตมาคิดว่าควรเน้นด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ เช่น การช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยอาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูป พวกน้ำดื่ม หรือแม้แต่หน้ากากอนามัย...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-A09, สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“อาตมาเองเห็นด้วยนะที่ว่าพระสงฆ์ต้องให้การสงเคราะห์ประชาชนทั้งทางกายและทั้งทางใจ ยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิดด้วยแล้ว เราควรเน้นบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ช่วยสงเคราะห์เกี่ยวกับอาหาร น้ำดื่ม เป็นต้น...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AB-A05, สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พระสงฆ์ควรมีบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ คือ สงเคราะห์ทางกายและสงเคราะห์ทางใจ เรียกได้ว่า โยมไม่ทิ้งพระ พระก็ต้องไม่ทิ้งโยม นอกจากช่วยในสิ่งจำเป็นอื่น ๆ แล้ว ยังควรต้องเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจให้กับประชาชนในพื้นที่ด้วย”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-A11, สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“อาตมาว่าในช่วงวิกฤติแบบนี้พระสงฆ์ทำได้คือ เป็น
พี่ทางด้านจิตใจให้กับประชาชนในพื้นที่นะ...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AA-A03,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“ใคร ๆ ก็กลัวตายทั้งนั้น ใจหวาดหวั่น ยิ่งคนที่ไม่รู้
เข้าใจจริง ๆ ยิ่งตระหนก ตกใจ แม้จะไปไหนก็ไม่กล้า ยามนี้คิดว่า
พระสงฆ์เราต้องเป็นที่พึ่งทางใจให้ แต่ต้องมาหาวิธีที่หลากหลายกัน
มากขึ้น...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-A10,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“มองว่าสิ่งสำคัญในวิกฤตสังคม คือ สติ ถ้าถามว่า
บทบาทของพระสงฆ์ในช่วงโควิดควรเป็นอย่างไร อาตมาเอง
เห็นด้วยเลยว่าพระสงฆ์ต้องให้การสงเคราะห์ชาวบ้านทั้งทางกาย
และใจของเขาเลย...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AA-A04,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

2. รูปแบบและลักษณะการส่งเสริมบทบาท ด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี

สรุปความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มพบว่า การส่งเสริม
บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี
ไม่ว่าจะเป็นกรดำเนินการจัดการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือ
เกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคมโดยการจัดกิจกรรมใดก็ตาม อาจมี
รูปแบบและลักษณะของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของ
คณะสงฆ์ที่ทำงานอย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด
พร้อมทั้งมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาค
เอกชน และภาคประชาสังคม ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม
ในการสนทนากลุ่ม เช่น

“อาตมาเห็นด้วยที่ว่าส่งเสริมบทบาท
ด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดฯ ไม่ว่าจะเป็น
เป็นการดำเนินการจัดการกิจกรรมใดก็ตาม ควรเป็นลักษณะของการ
สร้างเครือข่าย เพื่อการทำงานอย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกัน
ทั้งจังหวัด...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AA-A02,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“รูปแบบและลักษณะการส่งเสริมบทบาท
ด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์การอาตมาเห็นด้วยที่ว่าควร
เป็นลักษณะของการสร้างเครือข่าย เพื่อการทำงานอย่างเป็นระบบ
ในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด และควรมีการประสานความร่วมมือ
กับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AB-A07,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“อาตมาก็คิดแบบเดียวกันนะว่า การส่งเสริมบทบาท
ด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ควรอยู่ในรูปแบบ
และลักษณะของการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นระบบ
ในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด พร้อมทั้งมีการประสานความร่วมมือ
กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมด้วย ผนึก
กำลังกันทำงาน...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-A12,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“พระสงฆ์ทำงานคนเดียวไม่ได้ ภาครัฐก็ทำงาน
คนเดียวไม่ได้ ดังนั้นจะทำอะไรมันต้องประสานความร่วมมือกันทำ
ถ้าจะส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์การ
ก็ต้องทำในลักษณะร่วมมือกัน ช่วยกันดำเนินการ ผนึกกำลัง
ทำงานกันอย่างว่าแหละ...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AB-A06,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“เห็นด้วยอย่างยิ่ง จริงทีเดียวว่า ทำงานคนเดียวไม่ได้
พระสงฆ์เอง ภาครัฐเองก็ทำงานคนเดียวไม่ได้ ดังนั้นจะทำอะไร
มันต้องประสานความร่วมมือกันทำ ยิ่งช่วงวิกฤตสังคมคนไทย
ช่วยกันร่วมมือกันได้...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AB-A08,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

“อาตมาเห็นด้วยนะที่ว่ารูปแบบการทำงานเพื่อ
ส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ควรมีการสร้างเครือข่าย
ความร่วมมืออย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกัน ยิ่งช่วงวิกฤต
แบบนี้...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-A09,
สนทนากลุ่ม, 4 กรกฎาคม 2566)

3. การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สรุปความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มพบว่า การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการสาธารณสุขสงเคราะห์ อีกทั้งยังต้องการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคฯ และการป้องกันตนเองอย่างถูกต้องในเบื้องต้น จากหน่วยงานด้านสาธารณสุข จากนั้นควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคณะสงฆ์ที่ทำงานอย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด พร้อมทั้งมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการดำเนินการต่าง ๆ ในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่เพียงแต่ขาดพลัง ซึ่งจะส่งผลให้ไม่มีประสิทธิภาพอย่างที่เราต้องการ ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม เช่น

“ถ้าจะส่งเสริมบทบาทด้านนี้ของพระสังฆาธิการ ก่อนอื่นพระองค์เองต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการสาธารณสุขสงเคราะห์ให้ดีเสียก่อนเป็นลำดับแรก นอกจากนี้ยังในช่วงวิกฤตสังคมที่รุนแรงและใหม่ที่สุดเท่าที่เจอนี้ มันจำเป็นอย่างยิ่งเลยที่จะต้องให้พระรู้จักจริง ๆ รู้สิ่งที่ถูกต้อง จึงต้องมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิดนี้ และการป้องกันตนเองอย่างถูกต้องในเบื้องต้น จะได้ไม่ตระหนกตกใจไปหมด ...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AB-B06, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“เห็นด้วยที่จะต้องมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิดที่ถูกต้อง และการป้องกันตนเองอย่างถูกต้องในเบื้องต้น จากหน่วยงานสาธารณสุข จะได้วิธีการที่ถูกต้องจริง ๆ ...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AA-B02, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“ในสถานการณ์วิกฤตอย่างนี้ในอนาคตมันต้องมีอีกแน่ ๆ การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี จำเป็นต้องมีการอบรมให้ความรู้ถึงสถานการณ์นั้น ๆ ว่ามันร้ายแรงอย่างไร ต้องดูแลตนเองผู้อื่นอย่างไร เอาแบบที่เป็นความรู้ที่ถูกต้องถ่องแท้ซะ จากนั้นก็ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคณะสงฆ์ที่ทำงานอย่างเป็นระบบเดียวกัน...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AB-B04, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“การดำเนินการต่าง ๆ ในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่เพียงแต่ขาดพลัง ซึ่งจะส่งผลให้ไม่มีประสิทธิภาพอย่างที่เราต้องการ แต่ยังมีผลต่อการระบาดของโรคฯ โดยตรงอีกด้วย เช่น การทำเฉพาะบางพื้นที่ยอมทำให้พื้นที่ที่ไม่ได้ทำอาจเกิดการระบาดมากขึ้น ซึ่งก็จะเป็นโอกาสให้เกิดการระบาดต่อไปยังพื้นที่อื่น ๆ ในที่สุดได้นั่นเอง...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AD-B10, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคณะสงฆ์ที่ทำงานอย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัดชลบุรี พร้อมทั้งมีการประสานความร่วมมือกันทำงาน...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-B07, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“ดิฉันเห็นด้วยค่ะ ควรมีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการดำเนินการต่าง ๆ ในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่เพียงแต่ขาดพลัง แต่อาจจะส่งผลให้ไม่มีประสิทธิภาพอีกด้วย ดังนั้นบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันทำงานด้านนี้...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AE-B12, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

4. พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ควรมีบทบาท/หน้าที่ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้

สรุปความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่มพบว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์นั้นเป็นการดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคมโดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน การพัฒนาสังคมและชุมชน จัดเป็น 1 ใน 6 การกิจการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งภารกิจด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์นั้น พระสังฆาธิการมีบทบาทและหน้าที่ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นพระสังฆาธิการ ยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บทบาทของพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการยิ่งมีมากขึ้น ทั้งให้การช่วยกันบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยอาหาร น้ำดื่มและที่อยู่อาศัย ช่วยประชาสัมพันธ์เรื่องการระบาดของโรคฯ ให้ความอนุเคราะห์ในการทำการฌาปนกิจแก่ผู้เสียชีวิต ตลอดจนเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับประชาชน เป็นต้น ซึ่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด

ชลบุรี ควรมีการตอบสนองต่อปัญหาใน 2 ลักษณะหลัก คือ การแก้ปัญหาในระยะสั้น และการป้องกันปัญหาระยะยาว ดังนี้

4.1 การแก้ปัญหาในระยะสั้น ควรตั้งกรอบเพื่อดำเนินการใน 4 ด้าน ตามปัจจัย 4 ซึ่งเป็นปัจจัยที่จำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ 1) ด้านอาหาร ดำเนินการจัดการช่วยเหลือผู้คนที่ขาดแคลน และมีความต้องการในหลายรูปแบบ เช่น การตั้งโรงทาน การตั้งตู้ปันอาหาร การออกพื้นที่เพื่อแจกจ่ายถุงยังชีพ เป็นต้น 2) ด้านที่อยู่อาศัย ดำเนินการเปิดเป็นสถานพักพิงให้แก่ผู้ป่วย ผู้ที่ติดเชื้อ หรือผู้ที่ไม่สามารถหาอาหารเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง จนกระทั่งถึงที่สุดคือ เป็นสถานที่มาปนกิจศพผู้ป่วย ทั้งที่มีญาติและที่ไร้ญาติ โดยปราศจากความรังเกียจใด ๆ ทั้งนี้ต้องดำเนินการด้วยความรู้ทางสาธารณสุขที่ถูกต้อง 3) ด้านเครื่องนุ่งห่ม ดำเนินการจัดการช่วยเหลือผู้คนที่ขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ เช่นเดียวกับด้านอาหาร 4) ด้านการรักษาโรค ดำเนินการเปิดเป็นสถานพยาบาลให้แก่ประชาชน เช่น เป็นสถานที่ฉีดวัคซีน เป็นสถานที่ตรวจเชื้อเบื้องต้น และเป็นสถานที่แจกจ่ายยาป้องกันและรักษา

4.2 การป้องกันปัญหาระยะยาว เป็นการป้องกันการเกิดและแพร่ระบาดของโรค โดยรณรงค์ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคฯ แก่ไขความเข้าใจผิดเกี่ยวกับโรคฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีมากมายในช่วงเวลาดังกล่าว การดำเนินการดังกล่าวสามารถปรับใช้เทคโนโลยี เช่น การประชุมออนไลน์ การใช้ social media รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารในช่วงที่ต้องกักตัว หรือเว้นระยะห่าง อย่างไรก็ตามในช่วงแรกพระสงฆ์เองอาจยังขาดความรู้จึงอาจเริ่มต้นด้วยการเชิญบุคคลากรทางสาธารณสุขมาถ่ายทอดที่ถูกต้องให้ นอกจากนั้นทางวัดสามารถตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือการดำเนินการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส และตรวจสอบได้

ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม เช่น

“สำหรับภารกิจด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์นั้น พระสังฆาธิการมีบทบาทและหน้าที่ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นพระสังฆาธิการแล้ว และยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 บทบาทของพระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการยิ่งมีมากขึ้น...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AA-B01, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“ซึ่งพระสังฆาธิการในจังหวัดเราไม่นิ่งดูตายในเรื่องนี้ การช่วยกันบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยอาหาร น้ำดื่ม และที่อยู่อาศัย รวมไปถึงการให้วัดต่าง ๆ ให้ความอนุเคราะห์ในการทำฌาปนกิจแก่ผู้เสียชีวิต...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AB-B05, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“การสาธารณสุขสงเคราะห์นั้น พระสังฆาธิการโดยเฉพาะระดับเจ้าอาวาสเองจะคุ้นและใกล้ชิดกับประชาชน ชาวบ้าน ดังนั้นจึงช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม ซึ่งบางทีก็จัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AA-B03, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“บางวัดเขาก็ช่วยกันประชาสัมพันธ์เรื่องการระบดของโรคฯ พระสังฆาธิการในจังหวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสเองก็ให้ความอนุเคราะห์ในการทำฌาปนกิจแก่ผู้เสียชีวิตจากโควิด ตลอดจนเรายังเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับประชาชนอีกด้วย...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-B09, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“ผมว่าพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ควรมีการตอบสนองต่อปัญหาใน 2 ลักษณะหลักด้วยกัน คือ การแก้ปัญหาในระยะสั้น และการป้องกันปัญหาระยะยาวครับ... การแก้ปัญหาในระยะสั้น ควรตั้งกรอบเพื่อดำเนินการใน 4 ด้านด้วยกัน ตามปัจจัย 4 ซึ่งเป็นปัจจัยที่จำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ 1) ด้านอาหาร ก็ช่วยเหลือผู้คนที่ขาดแคลน และมีความต้องการในหลายรูปแบบ เช่น การตั้งโรงทาน การตั้งตู้ปันอาหาร การออกพื้นที่เพื่อแจกจ่ายถุงยังชีพ เป็นต้น 2) ด้านที่อยู่อาศัย ก็เป็นสถานพักพิงให้แก่ผู้ป่วย ผู้ที่ติดเชื้อ หรือผู้ที่ไม่สามารถหาอาหารเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง จนกระทั่งถึงที่สุดคือ เป็นสถานที่มาปนกิจศพผู้ป่วย ทั้งที่มีญาติและที่ไร้ญาติ โดยปราศจากความรังเกียจใด ๆ ทั้งนี้ต้องดำเนินการด้วยความรู้ทางสาธารณสุขที่ถูกต้อง 3) ด้านเครื่องนุ่งห่ม ก็ช่วยเหลือผู้คนที่ขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ เช่นเดียวกับด้านอาหาร 4) ด้านการรักษาโรค ก็เป็นสถานพยาบาลให้แก่ประชาชน เช่น เป็นสถานที่ฉีดวัคซีน เป็นสถานที่ตรวจเชื้อเบื้องต้น และเป็นสถานที่แจกจ่ายยาป้องกันและรักษา...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AD-B11, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“เห็นด้วยค่ะกับการป้องกันปัญหาระยะยาว โดยรณรงค์ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคฯ แก่ไขความเข้าใจผิดเกี่ยวกับโรคฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีมากมายในช่วงเวลาดังกล่าว...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AE-B12, สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“การป้องกันปัญหาระยะยาว การดำเนินการดังกล่าวสามารถปรับใช้เทคโนโลยี เช่น การประชุมออนไลน์ การใช้ social media รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารในช่วงที่ต้องกักตัว หรือเว้นระยะห่าง...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AD-B11,
สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“ในช่วงแรกพระสงฆ์เองอาจยังขาดความรู้ จึงอาจเริ่มต้นด้วยการเชิญบุคคลากรทางสาธารณสุขมาถ่ายทอดสิ่งที่ถูกต้องให้...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-B08,
สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

“ทางวัดสามารถตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือการดำเนินการต่าง ๆ ได้ นี่อาจเป็นวิธีการหนึ่ง...”

(ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม รหัส AC-B09,
สนทนากลุ่ม, 18 กรกฎาคม 2566)

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากการวิจัย

จากการสนทนากลุ่มการวิจัยครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้ร่วมสรุปประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ไว้ดังนี้ว่า ในท่ามกลางสถานการณ์ที่เป็นวิกฤตการณ์ทั่วทั้งสังคมโลก อย่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นแม้ว่าจะเป็นปัญหาหลักในทางกาย แต่คงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าปัญหาโรคระบาดระดับโลกนี้ย่อมกระทบไปถึงทางจิตใจด้วย ดังนั้นพระสงฆ์จึงควรดำรงตนเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชนในช่วงเวลาเช่นนี้โดยปฏิบัติหลักธรรมสำคัญต่าง ๆ มาให้เห็นผลเป็นปฏิเวธออกมา ยกตัวอย่างเช่น การดำรงตนด้วยสติปัญญา ไม่หวาดกลัวต่อการติดเชื้อมากจนเกินไป และพระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจและสติปัญญาให้แก่สังคม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์นั้น พระสงฆ์มีการมีบทบาทและหน้าที่นี้ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นพระสงฆ์ สอดคล้องกับพระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ (2548) ได้กล่าวว่า หน้าที่ของพระสงฆ์ คือ การบริหารงานเป็นกิจการที่คณะสงฆ์จะต้องทำหรือจะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสงฆ์จะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการศาสนา มี 6 ประการ ซึ่งภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ก็เป็น

หนึ่งในนั้น ยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บทบาทของพระสงฆ์ยิ่งมีมากขึ้น ทั้งให้การช่วยกันบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยอาหาร น้ำ และที่อยู่อาศัย ช่วยประชาสัมพันธ์เรื่องการระบาดของโรคฯ ให้ความอนุเคราะห์ในทำการฌาปนกิจแก่ผู้เสียชีวิต ตลอดจนเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับประชาชน เป็นต้น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากการวิจัยยังเสนอว่า พระสงฆ์ควรดำรงตนเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชนในช่วงเวลาเช่นนี้ โดยปฏิบัติหลักธรรมสำคัญต่าง ๆ มาให้เห็นผลเป็นปฏิเวธออกมา ยกตัวอย่างเช่น การดำรงตนด้วยสติปัญญา ไม่หวาดกลัวต่อการติดเชื้อมากจนเกินไป และพระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจและสติปัญญาให้แก่สังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยนต์-น้อยสงวน (2560) พบว่า รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ พระสงฆ์ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาที่สำคัญคือ ไตรสิกขา พรหมวิหาร ราชสังคหวัตถุ อปทานิยธรรม สารานิยธรรม สัมปติธรรม เป็นต้น โดยพระสงฆ์ควรมีรูปแบบการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ทั้ง 2 นัย คือ การสงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าในช่วงวิกฤตของสังคมพระสงฆ์ยังคงได้แสดงบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ไม่ขาด โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างมาก เพราะเนื่องด้วยพระสงฆ์เหล่านั้นมีหน้าที่ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังจะต้องทำหน้าที่ควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในเขตปกครองของตน ตลอดจนชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) แนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความจำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคณะสงฆ์ที่ทำงานอย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด พร้อมทั้งมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สอดคล้องกับพระสมุห์จรัญ จารุธโม (จรัญเจริญวงศ์) (2555) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกันและมีเครือข่ายร่วมมือกัน ใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจริยวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละ ทุ่่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป นอกจากนี้พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสควรเป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจและสติปัญญาให้แก่สังคม

มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างถ่องแท้ และมีการตอบสนองต่อปัญหาใน 2 ลักษณะหลัก คือ 1) แก้ปัญหาระยะสั้น 2) ป้องกันปัญหาระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรญาณ์ แสงปัญญา (2565) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าการดำเนินกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์จะยั่งยืนได้ ต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการสาธารณสุขสงเคราะห์ การพัฒนาศาสนทายาทและการพัฒนาภาคีเครือข่าย และการดำเนินกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ที่ได้ประสิทธิผล ผู้ทำกิจกรรมควรมีคุณลักษณะของจิตอาสา ซึ่งจากแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น หากพระสงฆ์มีการแสดงบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ หรือได้รับการส่งเสริมบทบาทด้านนี้มากเท่าไร โดยเฉพาะในช่วงที่ประชาชนกำลังเผชิญกับความเดือดร้อน ประชาชนก็จะยิ่งเกิดความศรัทธาจากการได้เห็นบทบาทตรงนั้นมากขึ้น ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาตามมาด้วย สอดคล้องกับที่ พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสฺสโร) (2555) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ผลการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ได้แก่ ผลด้านสาธารณประโยชน์ ทำให้ได้สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น สถานีนามัย หอสมุด ศาลาประชาคม ซึ่งส่งผลให้เกิดแหล่งรักษาโรค และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ด้านจิตใจทำให้ประชาชนทั่วไปเห็นบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่องานสาธารณสุขสงเคราะห์ และเกิดศรัทธายิ่งขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในระดับเจ้าอาวาสจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด ควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของคณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสที่ทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างเป็นระบบในแนวทางเดียวกันทั้งจังหวัด โดยเฉพาะในช่วงเหตุการณ์ที่เกิดวิกฤตอื่น ๆ ในสังคม ไม่เพียงแต่ช่วงของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่านั้น พร้อมทั้งควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการปฏิบัติด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรีในระดับอื่น ๆ ที่สูงกว่าระดับเจ้าอาวาส เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ทั้งจังหวัด

2) ควรมีศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำไปปรับประยุกต์ในเหตุการณ์อันวิกฤตอื่น ๆ ของสังคม

3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมบทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัย เงินรายได้ส่วนงาน มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สัญญาเลขที่ Huso 06/2565 ผู้วิจัยขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพร จินดาสวัสดิ์. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย กรณีศึกษา : มหาเถรสมาคม. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญรอด บุญเกิด และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์. (2567). บทบาทด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษาบทบาทเจ้าอาวาส ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 11(1): 93-105.
- พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภสฺสโร). (2555). บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณัฐภูมิ พันทะลี. (2563). บทบาทของพระสงฆ์กับการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์โควิด-19. วารสารวิชาการแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. 17(1): 66-76.
- พระมหาสมทรง สิริณฺธโร และคณะ. (2548). บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทย จำกัด.

- พระสมุทรจรัญ จารุณโม (จารุเจริญวงศ์). (2555). **บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิรญาณ์ แสงปัญญา. (2565). **บทบาทของพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในบริบทพุทธศาสนาเพื่อสังคม**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภกิจ วงศ์พัฒนานุกิจ. (2555). **พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยนต์ น้อยสงวน. (2560). **รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ**. **สันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 6 (ฉบับพิเศษ): 383-394.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

การเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

The Enhancement of Student Bullying Behavior Management Skills for Advisor Teachers Through Group Behavioral Therapy

นุจรี หล่อวิจิตร*, สมพงษ์ ปันหูน, เพ็ญภา กุลนพาดล

Nutcharee Lorwichit, Sompong Panhoon, Pennaoha Koolnaphadol

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Department of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University,

Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: 64920653@buu.go.ac.th

(Received: February 24 2025; Revised: April 6 2025; Accepted: April 29 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการให้การปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมต่อการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ปรึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่ง จังหวัดจันทบุรีที่มีความสมัครใจเข้าร่วมวิจัยจำนวน 20 คน แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา และโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาด้วยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ซึ่งประกอบด้วยการปรึกษา 10 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ประเทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่ม และหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม เมื่อพบความแตกต่างจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบคู่โดยใช้วิธีบอนเฟอร์โรนี

ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปรึกษาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมในกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูที่ปรึกษาในกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมสามารถเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาได้

คำสำคัญ : การรังแกกัน; การปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม; ทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียน; ครูที่ปรึกษา

Abstract

This research article is a quasi-experimental research aimed to study the effects of behaviorist counseling on enhancing bullying behavior management skills among students. The sample consisted of 20 advisors in one of a school in Chanthaburi Province who volunteered to participate in the research. The participants were divided into two groups: 10 were in the experimental group while 10 were in the control group. The research instruments were the student Bullying Management Skills Assessment and the Student Bullying Management Skills Development Program for Counselors, which consisted of 10 counseling sessions lasting approximately 60–90 minutes in each time. Data were analyzed by descriptive statistics and repeated measures variance: with one between-group and one within-group variable. When differences were found, the pairwise means were compared by using the Bonferroni method.

The results revealed that the counselors who received behaviorist theory counseling in the experimental group had significantly higher scores on bullying behavior management skills than the control group in the post-experimental and follow-up periods at .05 level. Additionally, advisors in the experimental group had higher scores on bullying behavior management skills of students in the post-experimental and follow-up periods than in the pre-experimental periods at .05 level. In conclusion, behavioral theory group counseling can enhance Student bullying management skills for counselors.

Keywords : Bullying; Group Behavioral; Therapy Student Bullying Management Skills; Advisor Teacher

บทนำ

การรังแกกัน (Bullying) เป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรง ในสถานศึกษา การรังแกกันนั้นมีหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การทุบตี ซึ่งส่งผลทางกายภาพ หรือการด่าทอ เสียดสี เหยียด ในรูปแบบต่าง ๆ ล้อเลียนปมด้อยของคนที่ต้องการกลั่นแกล้ง ซึ่งส่งผลต่อสภาพจิตใจอย่างมาก จากบทความของกรมสุขภาพจิต ซึ่งพูดถึงประเด็นเด็กรังแกกันในโรงเรียนได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบว่าการรังแกกันหรือล้อเลียนกันในโรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นการปลุกฝังเด็กเรื่องความรุนแรง การทำร้ายกัน มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งผู้ถูกรังแกและผู้รังแกผู้อื่น ในด้านอารมณ์ จิตใจ ร่างกายและคุณภาพชีวิตในระยะยาว นักเรียนที่ถูกรังแกมักเครียด บางรายเป็นโรคซึมเศร้า มีปัญหาการเข้าสังคมจนโต หากถูกกดดัน รุนแรงหรือเรื้อรัง จะนำไปสู่การทำร้ายคนอื่นเพื่อแก้แค้น หรือ ทำร้ายตนเองรุนแรงถึงฆ่าตัวตาย ขณะที่นักเรียนที่รังแกคนอื่น เมื่อทำบ่อยครั้งจนกลายเป็นนิสัยเคยชิน จะมีปัญหาบุคลิกภาพแบบใช้ความก้าวร้าว ความรุนแรงต่อผู้อื่น ความรู้สึกผิดน้อย ใช้ความรุนแรงในแก้ปัญหา เป็นอันธพาล เป็นอาชญากรได้ สังคมจึงต้องช่วยกัน ใส่ใจ เร่งสร้างวัฒนธรรมเรื่องความปลอดภัยทั้งที่บ้านและโรงเรียน เพื่อลดการสูญเสียคุณภาพประชากรในสังคมที่เกิดจากผลกระทบ ปัญหาในในระยะยาว (เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2561) ข้อมูลของกรมสุขภาพจิต เมื่อปี 2561 เปิดเผยว่า เด็กนักเรียนไทยโดนกลั่นแกล้ง ในโรงเรียนปีละประมาณ 600,000 คน โดยคิดเป็นอัตราส่วน ประมาณ 40% ติดอยู่อันดับ 2 ของโลกที่มีเด็กนักเรียนโดนกลั่นแกล้ง ในโรงเรียน โดยเป็นรองจากประเทศญี่ปุ่น (กรมสุขภาพจิต, 2563)

แนวทางในการเสริมสร้างทักษะครูที่ปรึกษาในการจัดการ พฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียน คือ กระบวนการให้การปรึกษา แบบกลุ่ม โดยผู้วิจัยยึดแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theory) การให้การปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมซึ่งเป็นการ จัดสภาพการเรียนรู้ใหม่ มีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งเน้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยมีแนวคิดในการพิจารณาบุคลิกและ หลักการที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองหรือ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ พฤติกรรมของบุคคลได้มาจากการเรียนรู้ ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ดังนั้นจะต้องเข้าใจที่มาของ พฤติกรรม และใช้หลักการเรียนรู้วิธีเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล การให้การปรึกษาไม่ได้จัดทำเฉพาะในห้องให้การปรึกษาเท่านั้น แต่จัดในสิ่งแวดล้อมอื่นด้วย ซึ่งกระบวนการให้การปรึกษาช่วยให้ ผู้รับการปรึกษามองเห็นปัญหาและเห็นในพฤติกรรมที่จะต้อง ปรับปรุงแก้ไข ตั้งเป้าหมายที่สามารถวัดความก้าวหน้าได้ โดย พฤติกรรมของบุคคลเกี่ยวเนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน ดังนั้น จึงสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลได้และถ้าสามารถควบคุม เหตุการณ์เหล่านั้นได้ก็จะสามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้ เช่นกัน จากงานวิจัยของ B.F. Skinner, Pavlov, และ John B.

Watson พบว่า ทฤษฎีนี้มีหลักการว่า เมื่อพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ วิธีการดำเนินการจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ใหม่โดยใช้หลักการ แนวความคิดที่สำคัญ คือ การวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำ การวาง เงื่อนไขแบบคลาสสิก การเรียนรู้ทางสังคมและธรรมชาติของการ เสริมแรง โดยมีเทคนิคที่สอดคล้องกับแนวคิด เทคนิคที่ใช้ในการ ให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม เพื่อให้บรรลุกับเป้าหมายสามารถ เลือกใช้ตามความเหมาะสมของลักษณะเทคนิคในการให้การปรึกษา ตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมดังกล่าว (ดวงมณี จงรักษ์, 2549) ผู้วิจัย ได้นำมาใช้ในการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 3 เทคนิค คือ เทคนิคการผ่อนคลาย (Muscle Relaxation) เทคนิค การเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcement) และเทคนิค การให้ตัวแบบ (Modelling) จากงานวิจัยของ อูสมาน สะอิด (2563) เรื่อง ผลของการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มโดยใช้ แนวคิดพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้พบว่า โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่ม โดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน หลังการทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวที่ลดลง ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎี พฤติกรรมนิยมนี้มาใช้ในการปรึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการ พฤติกรรมการรังแกกันของครูที่ปรึกษาที่จะส่งผลให้จำนวนของ การรังแกกันในโรงเรียนนั้นมีจำนวนที่ลดลงเช่นกัน (พสุ วุฒินันท์, นานาภาวศ โปธิ์ไพจิตร, 2564)

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมี ความสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรม การรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาด้วยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ในต่างประเทศมีงานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการรังแกกันแต่ยังไม่พบงานวิจัยเกี่ยวกับการให้การปรึกษาแก่ครูที่ปรึกษา ส่วน ในประเทศไทยยังไม่พบงานวิจัยใดที่เกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการการรังแกกันของนักเรียนสำหรับ ครูที่ปรึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างมากในการศึกษาและ คาดหวังว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะมีผลสัมฤทธิ์ในการร่วมกัน ป้องกันการรังแกกันในโรงเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนที่เป็นทรัพยากร ที่สำคัญให้ได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและเป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ต่อการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของ นักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา

สมมติฐานการวิจัย

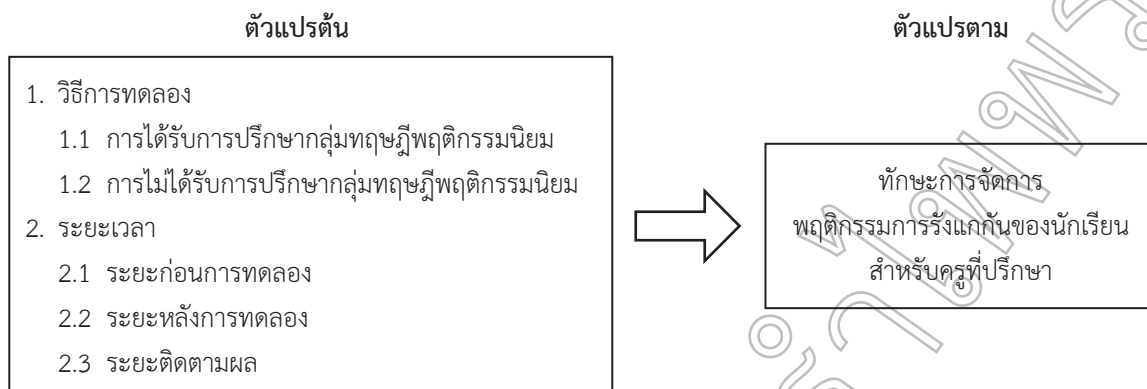
1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการปรึกษากลุ่มทฤษฎี พฤติกรรมนิยมกับระยะเวลาของการทดลอง

2. กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีคะแนนทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นักเรียนในระยะหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผลการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

3. กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม มีคะแนนทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นักเรียนหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผลการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาด้วยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

การเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นักเรียนของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเป็นฐาน มีรูปแบบการปรึกษาสัปดาห์ละ 2 ครั้ง จำนวน 10 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 60-90 นาที หัวข้อในการปรึกษา มีดังนี้ ครั้งที่ 1 “รู้จักหักได้” ปฐมนิเทศและการสร้างสัมพันธ์ภาพ, ครั้งที่ 2 “รู้เขารู้เรา” การรักษาสัมพันธ์ภาพและการสำรวจตนเอง, ครั้งที่ 3 “รู้จัก รู้ใจ” ร่วมกันตั้งเป้าหมายฝนความเป็นตนเอง, ครั้งที่ 4 “รู้รอด ปลอดภัย” การนำตนเองไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้, ครั้งที่ 5 “ร่วมด้วย ช่วยกัน” ร่วมกันหาทักษะการจัดการมารั้งแก่นักเรียน, ครั้งที่ 6 “ร่วมด้วย ช่วยหา” ร่วมกันหาทักษะการจัดการมารั้งแก่นักเรียนของนักเรียน, ครั้งที่ 7 “รักผูกพัน ไม่ทอดทิ้งกัน” ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้และตกลงทำกิจกรรม, ครั้งที่ 8 “รับมือ” ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้และตกลงทำกิจกรรม, ครั้งที่ 9 “เป้าหมายมีไว้ให้พุ่งชน” เสริมสร้างความเข้าใจ และความสำคัญของบุคคลต้นแบบ และครั้งที่ 10 ปังฉินนิเทศ ประเมินผล และยุติการให้การปรึกษา

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบมหาวิทยาลัยบูรพาว่าด้วยข้อกำหนดและแนวทางการดำเนินการด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามรหัสโครงการวิจัย G-HU 294/2566 โดยผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม

การวิจัยในมนุษย์ ที่ IRB4-016/2567 เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ครูที่ปรึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปรึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีเกณฑ์การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย
2. สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบตามจำนวนครั้ง
3. เป็นผู้มีสุขภาพจิตปกติ ไม่มีโรคทางจิตเวช
4. ได้คะแนนทักษะการจัดการมารั้งแก่นักเรียนในระดับต่ำถึงปานกลาง จำนวน 20 คน โดยมีลำดับคะแนนดังนี้ คะแนน 1-30

อยู่ในระดับต่ำ คะแนน 31-60 อยู่ในระดับปานกลาง คะแนน 61 ขึ้นไป อยู่ในระดับสูง เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแล้ว ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน จากการจับสลาก (Random Assignment) โดยผู้วิจัยมีเทคนิควิธีการในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อแสดงถึงความเท่าเทียมในการเลือกอาสาสมัครอย่างไม่มีอคติ โดยผู้วิจัยนำคะแนนที่อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง (1-60 คะแนน) ของทักษะการจัดการพฤติกรรม

การร้งแก้กันของนักเรียนโดยนำคะแนนของครูที่ปรึกษาามาจัดเรียงจากน้อยไปหามากและแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามลำดับเลขคี่และเลขคู่ จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน

เกณฑ์การคัดออก

1. ผู้เข้าร่วมวิจัยไม่สามารถมาตามนัดได้เกิน 2 ครั้ง
 2. ผู้เข้าร่วมวิจัยขอยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัย
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบประเมินทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกัน

(Bullying Management Skills) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารจากข้อคำถาม Bullying Management Skills ซึ่งนำมาจาก Ontario Teachers' Federation (OTF) เพื่อนำมาปรับเป็นข้อคำถามในแบบประเมินทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียน หลังจากนั้นนำข้อคำถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษาที่นำมาใช้โดยปรับข้อคำถามให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่าง เสนอรายละเอียดแบบประเมินทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข หากมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ นำแบบประเมินที่ได้คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) คัดเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5-1.00 ต่ำกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงข้อคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด คัดเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สำหรับข้อคำถามที่ต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยตัดข้อคำถามออกเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการประเมิน เหลือข้อคำถามภายหลังตรวจ IOC จำนวน 30 ข้อ จากทั้งหมด 35 ข้อ ผู้วิจัยนำแบบประเมินทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนที่ปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับบุคลากรที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้ มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยพิจารณาตัดข้อคำถามออก

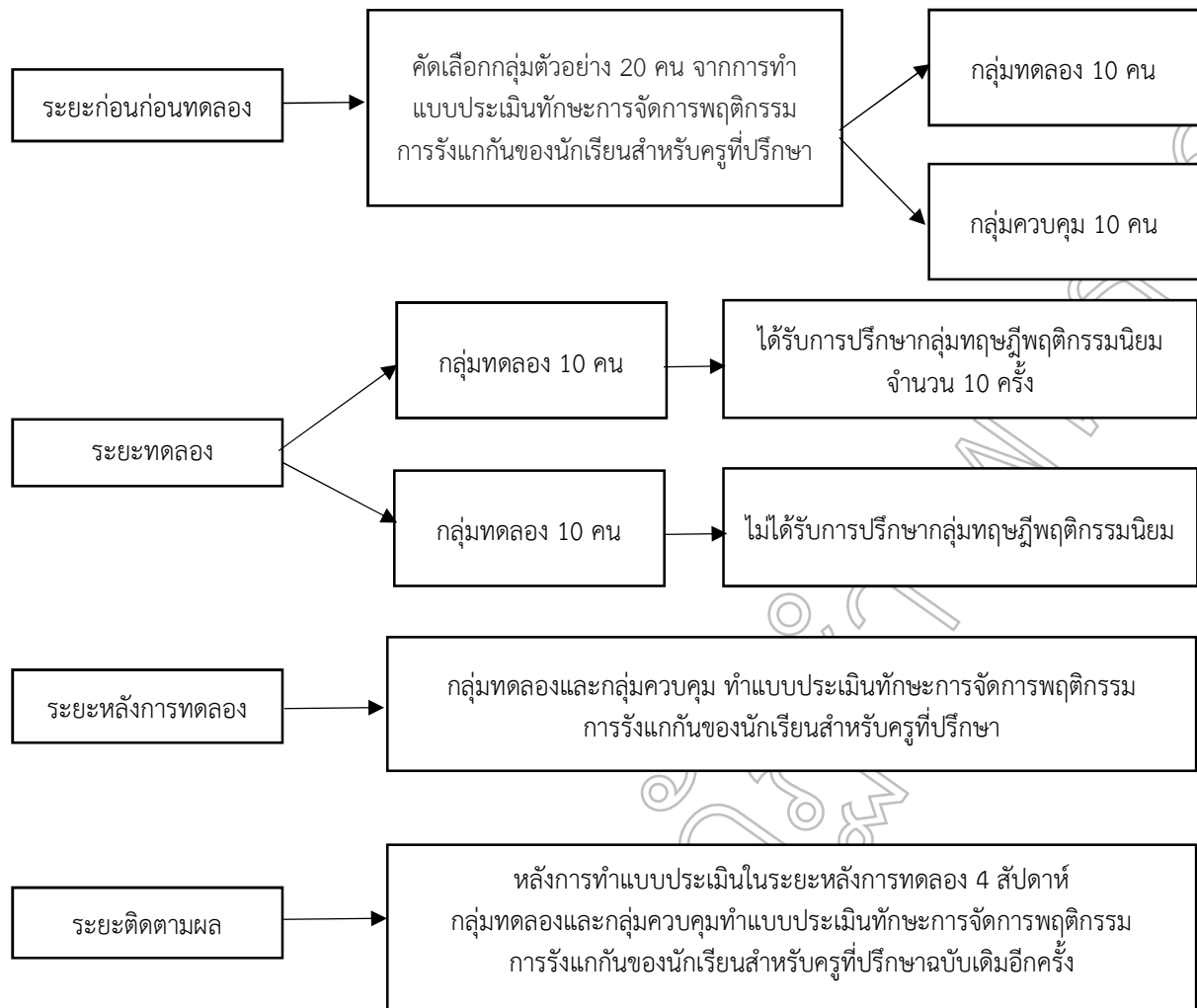
10 ข้อ (คือข้อที่ 7, 9, 10, 11, 14, 16, 18, 22, 25, 26 ออก) เนื่องจากค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.20 คงเหลือ ข้อคำถาม 20 ข้อ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.943 ผู้วิจัยนำแบบวัดที่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพไปดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

2. โปรแกรมการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

ผู้วิจัยศึกษา ทบทวนวรรณกรรม หลักแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมถึงรูปแบบการปรึกษากลุ่มพฤติกรรมนิยม ออกแบบสร้างโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม กำหนดแนวทางและระยะเวลาการดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมซึ่งประกอบไปด้วยจำนวนทั้งหมด 10 ครั้ง ๆ ละ 60-90 นาที ดำเนินการสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ผู้วิจัยเสนอรายละเอียดแผนการให้การปรึกษากลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข หากมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเพิ่มความชำนาญของผู้วิจัยโดยการฝึกใช้การให้การปรึกษากลุ่มพฤติกรรมนิยมที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วกับกลุ่มที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการดำเนินการปรึกษากลุ่มและหาข้อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมก่อนการนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) ชนิด 2 กลุ่ม มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แบ่งการทดลองเป็น 4 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล หลังสิ้นสุดโปรแกรมการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เพื่อศึกษาผลของการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาด้วยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การทดลองการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรม การรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา ด้วยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard Deviation) ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นโดยการทดสอบสถิติสำหรับการวิเคราะห์ตามสมมติฐานการวิจัยด้วยการทดสอบ Mauchly's test of sphericity เพื่อตรวจสอบคุณลักษณะของ Compound symmetry โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม Repeated measures analysis of variance: one between-subjects variable and one within-subjects variable (Howell, 2007) และบอนเฟอร์รอนี (Bonferroni) เพื่อทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาในกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

ผู้วิจัยได้รวบรวมคะแนนและจัดเรียงข้อมูลคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ด้วยการเรียงคะแนนเป็นรายบุคคลตามระยะการทดสอบ 3 ระยะที่ได้จากแบบประเมิน คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลหลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นักเรียนในกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและกลุ่มควบคุม (n = 20)

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ระยะก่อน การทดลอง	ระยะหลัง การทดลอง	ระยะ ติดตามผล	ระยะก่อน การทดลอง	ระยะหลัง การทดลอง	ระยะ ติดตามผล
1	76.00	86.00	97.00	83.00	83.00	79.00
2	73.00	98.00	93.00	79.00	77.00	81.00
3	86.00	99.00	96.00	76.00	87.00	80.00
4	95.00	99.00	96.00	80.00	75.00	81.00
5	82.00	98.00	97.00	78.00	80.00	80.00
6	89.00	99.00	97.00	80.00	89.00	85.00
7	77.00	88.00	91.00	86.00	83.00	87.00
8	82.00	91.00	96.00	79.00	83.00	83.00
9	76.00	87.00	96.00	84.00	81.00	83.00
10	80.00	86.00	94.00	76.00	80.00	84.00
รวม	816.00	931.00	953.00	801.00	818.00	823.00
$\bar{X}$	81.60	93.10	95.30	80.10	81.80	93.10
S.D.	6.79	5.97	2.00	3.31	4.21	2.54

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล เป็น 81.60 (S.D. = 6.79), 93.10 (S.D. = 5.97), 95.30 (S.D. = 2.00) ตามลำดับ กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีคะแนนเฉลี่ยของการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นักเรียนในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล เป็น 80.10 (S.D. = 3.31), 81.80 (S.D. = 4.21), 93.10 (S.D. = 2.54) ตามลำดับ จากนั้นทำการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย และคะแนนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อมูลให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด กับขนาดตัวอย่างขนาดเล็ก ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ ด้วยการทดสอบ Shapiro-Wilk Test ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบ Shapiro-Wilk Test

Kolmogorov-Smirnov ^a					Shapiro-Wilk		
Group	Statistic	df	Sig.		Statistic	df	Sig.
Pretest	Exp.	.176	10	.200*	.940	10	.552
	Con.	.212	10	.200*	.933	10	.473
Posttest	Exp.	.294	10	.014	.779	10	.008
	Con.	.188	10	.200*	.965	10	.846
Follow	Exp.	.337	10	.002	.808	10	.018
	Con.	.196	10	.200*	.947	10	.634

* This is a lower bound of the true significance

a Lilliefors Significance Correction

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนในระยะก่อนทดลอง มีการแจกแจงแบบปกติ ทั้งกลุ่มทดลอง ($p = .552$) และกลุ่มควบคุม ($p = .473$) ในระยะหลังทดลอง คะแนนกลุ่มทดลองมีการแจกแจงแบบไม่ปกติ ($p = .008$) ขณะที่คะแนนกลุ่มควบคุมมีการแจกแจงแบบปกติ ($p = .846$) และในระยะติดตามผล คะแนนกลุ่มทดลองมีการแจกแจงแบบไม่ปกติ ($p = .018$) ขณะที่คะแนนกลุ่มควบคุมมีการแจกแจงแบบปกติ ($p = .634$)

ตอนที่ 2 การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่น ระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาของการทดลอง

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนโดยใช้สถิติทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated measures ANOVA) ทั้งนี้ก่อนทำการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นโดยการทดสอบค่า Mauchly's test of sphericity เพื่อตรวจสอบว่าค่าความแปรปรวนของตัวแปรที่ศึกษาว่ามีความแปรปรวนเป็นแบบ Compound symmetry หรือไม่ โดยผลการทดสอบเป็นดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบค่า Mauchly's test of sphericity กลุ่มตัวอย่าง

Within Subject Effect	Mauchly' W	Approx. Chi-Square	df	p	Epsilon		
					Greenhouse-Geisser	Huynh-Felde	Lower-Bound
Interval	.979	.365	2	.833	.979	1.000	.500

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบ Mauchly's test of sphericity พบว่า ค่า Mauchly's W เท่ากับ .979 และค่า $p > 0.05$ ($p = .833$) แสดงว่าเป็นเมทริกซ์ความแปรปรวน

ความแปรปรวนร่วม ไม่ใช่ความแปรปรวนเพียงอย่างเดียว เป็นแบบ Compound symmetry ซึ่งถือว่าการไม่ละเมิดข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ Repeated measures ANOVA

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา ระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาของการทดลอง

Source of Variation	df	SS	MS	F	p
Between subject	19	1708.600			
Group (I)	1	1109.400	1109.400	33.326*	.000*
SS w/in group	18	599.200	33.289		
Within Subjects	40	1598.000			
Interval (J)	2	723.900	361.950	26.658*	.000*
IxG	2	385.300	192.650	14.149*	.000*
IxSS w/in Group	36	488.800	13.578		
Total	59	3306.600			

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยของคะแนนการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษา ระหว่างระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่นของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 การทดสอบผลย่อยผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาในกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษาทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษาในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ในกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ดังที่แสดงผลในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการทดลองในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

Source of Variation	df	SS	MS	F	p
ระยะก่อนการทดลอง					
Between group	1	11.250	11.250	.395	.538*
Error	18	513.300	28.517		
ระยะหลังการทดลอง					
Between group	1	638.450	638.450	23.917*	.000*
Error	18	480.500	26.694		
ระยะติดตามผล					
Between group	1	845.000	845.000	161.465*	.000*
Error	18	94.200	5.233		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์การทดสอบผลย่อยของวิธีการทดลองต่อคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาสามารถในการแก้ปัญหาของครูที่ปรึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็นดังนี้

1. ในระยะก่อนการทดลองครูที่ปรึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนไม่แตกต่างกันมาก นั่นคือในระยะก่อนการทดลองครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มพฤติกรรมนิยมเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนไม่แตกต่างกัน

2. ในระยะหลังการทดลองครูที่ปรึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ในระยะติดตามผลครูที่ปรึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกัน สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบผลย่อยของระยะเวลาในการทดลองของกลุ่มทดลอง

Source of Variation	df	SS	MS	F	p
กลุ่มทดลอง					
Between subjects	1	440669.400			
Interval	1	1109.400	1109.400	33.326*	.000*
Error	18	599.200	33.289		
Total	20	442378.000			

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบผลย่อยของระยะเวลาในการทดลองของกลุ่มทดลอง พบว่า ครูที่ปรึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่างในการทดสอบผลย่อยแสดงให้เห็นว่าต้องมีระยะเวลาการทดสอบอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคะแนน

การเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนของครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเป็นรายคู่ เพื่อแสดงผลระหว่างระยะหลังการทดลองกับระยะก่อนการทดลอง ระยะติดตามผลกับระยะก่อนการทดลอง และระยะติดตามผลกับระยะหลังการทดลอง ซึ่งในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni โดยแสดงผลตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีแบบ Bonferroni

เปรียบเทียบรายคู่	MD	SE	p
หลังทดลอง-ก่อนทดลอง	6.600*	1.246	.000*
ติดตามผล-ก่อนทดลอง	7.950*	1.108	.000*
ติดตามผล-หลังทดลอง	1.350	1.138	.753*

* $p < .05$

จากตารางที่ 7 พบว่า ครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาที่สูงขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 คู่ คือ คะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันในระยะหลังทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะติดตามผลการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ไม่พบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันในระยะติดตามผลและระยะหลังการทดลอง

สรุปได้ว่า ครูที่ปรึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการเสริมสร้างทักษะการจัดการการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาในการป้องกันความรุนแรงในสถานศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมทั้งในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการสรุปและการอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อ 1 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมกับระยะเวลาของการทดลองมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาการทดลองต่อทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมแสดงให้เห็นว่า ระยะก่อนการทดลอง ครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมในกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อได้รับการปรึกษากลุ่มตามโปรแกรมที่ทาง

ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล มีผลคะแนนที่แตกต่างกัน ครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎี พฤติกรรมนิยมมีคะแนนทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่กัน ของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ .05 และระยะติดตามผล พบว่า ครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีคะแนนทักษะการจัดการ พฤติกรรมมารั้งแก่กันสูงกว่ากลุ่มควบคุมเช่นกัน ผู้วิจัยวิเคราะห์ และเลือกเทคนิคในการให้การปรึกษาที่ประยุกต์มาจากทฤษฎี การเรียนรู้ ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความหวังที่จะเปลี่ยนแปลงและรู้ ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปได้จริงซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี พฤติกรรมนิยมที่มีความเชื่อมั่นพื้นฐานว่าสมาชิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior Modification) โดยเปลี่ยนจากพฤติกรรมเดิม ๆ ไปเป็น พฤติกรรมใหม่ได้ ตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยา กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) จึงใช้วิธีทำให้ผู้รับการปรึกษา เกิดการเรียนรู้ ซึ่งแนวปฏิบัติที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ (Richard, 2000 : 287) สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง ผลการปรึกษากลุ่ม พฤติกรรมนิยมต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้านของ รัตติกาล สุวรรณโชติ (2562) ที่พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง ต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า วิธีการ ทดลองและระยะเวลาการทดลองส่งผลร่วมกันต่อค่าเฉลี่ยคะแนน การรับรู้ความสามารถของตนเอง

สมมติฐานที่ 2 กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎี พฤติกรรมนิยมมีคะแนนทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่กัน ของนักเรียนในระยะหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผล การทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง จากผลการวิจัยพบว่า ครูที่ปรึกษาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีการพัฒนา การเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่กันของนักเรียน สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง 81.60, 93.10 และ 95.30 ตามลำดับ ผู้วิจัย ใช้เทคนิคการเสริมแรงเมื่อมีการตอบสนองที่ต้องการ เพื่อให้ ผู้ที่ได้รับการปรึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมองในการมองตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการใช้ชีวิตเป็นเชิงบวก การให้ การปรึกษาจึงจำเป็นต้องมีหลักการที่สำคัญที่อยู่บนพื้นฐานที่ว่า ผู้รับการปรึกษาต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง เพื่อจะได้รับการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่กัน ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระหว่างการรับการศึกษา ได้รับความร่วมมืออันดีสำหรับสมาชิกกลุ่ม ในอันที่จะช่วยกันค้นหา ปัญหาหรือทางออกที่เหมาะสมแท้จริงทั้งนี้โดยที่ต่างฝ่ายอาจจะ ไม่เข้าใจมาก่อน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอภาส หรันตะ (2560) เรื่อง ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบ พฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กและเยาวชน

ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดปัตตานี โดยใช้ โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมกับกลุ่มที่เข้าร่วม โปรแกรมการอบรมตามปกติของสถานพินิจ ซึ่งมีอายุระหว่าง 11-18 ปี ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 14 ครั้ง ๆ ละ 60-90 นาที พบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วม โปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนา จิตสาธารณะ มีจิตสาธารณะหลังการเข้าร่วมการทดลองสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 3 กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎี พฤติกรรมนิยม มีคะแนนทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่กัน ของนักเรียนหลังการทดลองและคะแนนระยะติดตามผลการทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม จากผลการวิจัยพบว่า ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ครูที่ปรึกษาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีคะแนน เฉลี่ยทักษะการจัดการพฤติกรรมมารั้งแก่กันของนักเรียนสูงกว่า ครูที่ปรึกษาที่ไม่ได้รับการปรึกษา อภิปรายได้ว่า การปรึกษาทฤษฎี พฤติกรรมนิยมมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างทักษะการจัดการ พฤติกรรมมารั้งแก่กันของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา เนื่องจากหลังจากที่ได้รับการ ปรึกษาในครั้งสุดท้าย และหลังจากการปรึกษาล่าสุดท้าย นับไปอีก 1 เดือน คะแนนเฉลี่ยของครูที่ปรึกษาที่ได้รับการปรึกษา สูงกว่าครูที่ปรึกษาที่ไม่ได้รับการปรึกษาทั้งสองระยะ ในขณะที่ คะแนนเฉลี่ยทักษะการจัดการมารั้งแก่กันของนักเรียนโดย ครูที่ปรึกษาที่ไม่ได้รับการปรึกษาอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าอย่างต่อเนื่อง ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ผลการวิจัยนี้สอดคล้อง กับงานวิจัยของ อุสมาน สะอิด (2563) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้ โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการใช้โปรแกรมการให้การ ปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิด พฤติกรรมนิยมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 คน พบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าว ลดลงสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ครูที่ปรึกษากลุ่มทดลองที่ใช้โปรแกรมการให้การปรึกษา แบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมมีทักษะการจัดการพฤติกรรม มารั้งแก่กันสูงกว่าครูที่ปรึกษากลุ่มควบคุม สมมติฐานนี้จึงได้รับ การสนับสนุน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูที่ปรึกษากลุ่มควบคุม ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มโดยใช้แนวคิดทฤษฎี พฤติกรรมนิยม โดยมิได้มุ่งเน้นเฉพาะเจาะจงเหมือนกลุ่มที่ได้รับ การให้การปรึกษาแบบกลุ่มที่ใช้แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่ได้นำ หลักเรื่องของการเสริมแรง การเรียนรู้จากตัวแบบ และการฝึก พฤติกรรมกล้าแสดงออก ซึ่งในการดำเนินการจัดโปรแกรม ผู้วิจัย ได้นำกระบวนการให้การปรึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

(Behavior Modification) ให้กับสมาชิกกลุ่มทำให้เปลี่ยนจากพฤติกรรมเดิม ๆ ไปเป็นพฤติกรรมใหม่ได้ โดยมีลักษณะทำให้สมาชิกกลุ่มมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หมดไป (Eliminate Undesirable Behavior) หรือพฤติกรรมที่ทำให้ผู้รับการรักษาลำบากยุ่งยากใจหมดไป (Over Symptom of the Patient's Difficulties) สร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นร่วมกันในกลุ่ม เพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นและทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นจะคงทนต่อไป นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำทักษะต่าง ๆ มาใช้ในการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม เช่น ทักษะการสร้างสายสัมพันธ์ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการทำความเข้าใจ ทักษะการสะท้อนความรู้สึก ทักษะการเรียบและการฟัง ทักษะการทบทวนประโยค ทักษะการให้ความเข้าใจและทักษะการสรุป เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มสามารถพัฒนาการชีวิตของตนเองให้เป็นไปตามเป้าหมายของพฤติกรรมที่ครูที่ปรึกษาระบุไว้ตั้งแต่กิจกรรมแรก ดังตัวอย่างการให้การปรึกษากลุ่มครั้งที่ 3 กิจกรรม “ร่วมด้วย ช่วยกัน” ร่วมกันหาทักษะที่นำมาใช้ในการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียน โดยสมาชิกกลุ่มมีการเสนอว่าการให้การปรึกษาจะเกิดประสิทธิภาพขึ้นได้ กระบวนการให้ความช่วยเหลือที่เกิดจากสัมพันธภาพของบุคคลอย่างน้อย 2 คน คือ ผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา โดยผู้ให้การปรึกษาควรมีลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการปรึกษาเชิงจิตวิทยา มีความรู้และทักษะในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับการปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่กำลังประสบความยุ่งยากใจ หรือมีความทุกข์และต้องการความช่วยเหลือให้เข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการตัดสินใจ และหาทางออกเพื่อลดหรือขจัดความทุกข์ ความยุ่งยากใจด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และช่วยให้บุคคลมีความสุขทางจิตและสุขภาพกายที่ดีขึ้น

โปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทำให้ครูที่ปรึกษาที่เข้ารับการปรึกษามีโอกาสได้ทบทวนตลอดจนสำรวจเรื่องราว สร้างความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ ผู้รับการปรึกษาได้เรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สร้างสภาพการเรียนรู้ใหม่ มีการกำหนดเป้าหมายพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งทฤษฎีพฤติกรรมนิยมจะเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยเปลี่ยนจากพฤติกรรมเดิม ๆ ไปเป็นพฤติกรรมใหม่ จะใช้วิธีการให้ผู้รับการปรึกษาเกิดการเรียนรู้ (Learning) ตลอดจนทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หมดไป (Eliminate Undesirable Behavior) หรือพฤติกรรมที่ทำให้ผู้รับการรักษาลำบากยุ่งยากใจหมดไป (Over Symptom of the Patient's Difficulties) สร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้น เพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น และทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นจะคงทนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ รอดพันธ์ (2559) ที่ทำการ

ศึกษาเพื่อพิสูจน์ว่าทฤษฎีพฤติกรรมนิยมสามารถใช้ได้ผลในการปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมให้แก่กลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวน 10 คน ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยการศึกษาเน้นไปที่พฤติกรรมของมนุษย์จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus - Response) การเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยการทดสอบโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมไม่เหมาะสมทดสอบกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้ารับการปรึกษา หลังการปรึกษา และมีการติดตามผล 10 ครั้ง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมไม่เหมาะสมชุดเดียวกัน หลังการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมแล้วเสร็จ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลดลง

สรุปได้ว่าการปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีผลต่อการเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาได้รูปแบบของการให้การปรึกษาเป็นแบบกระชับ ตรงประเด็นกับการเสริมสร้างทักษะของครูที่ปรึกษา ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้เรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มีการปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สร้างสภาพการเรียนรู้ใหม่ในการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้รับการปรึกษาให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยมีการตกลงร่วมกันระหว่างผู้รับการปรึกษาและผู้ให้การปรึกษาว่าต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไร กำหนดเป้าหมายพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างไรและจะดำเนินการอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย โดยผู้รับการปรึกษาต้องรับผิดชอบที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่กำหนด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น หลังจากยุติการปรึกษาผู้รับการปรึกษาได้เรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ในการดำรงชีวิต และสามารถนำวิธีการเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่าต่อตนเองในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาในการนำไปใช้ควรศึกษาความแตกต่างของแต่ละสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ เนื่องจากต้องใช้เทคนิคที่มีความเฉพาะเจาะจง อาศัยประสบการณ์ และความชำนาญในการปรึกษา

1.2 การเสริมสร้างทักษะการจัดการพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาเป็นรูปแบบที่จัดทำขึ้นตามความเหมาะสมสำหรับครูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นวิทยากร หากนำไปใช้กับกลุ่มวัยอื่น ๆ ควรมีการนำไปปรับเนื้อหาให้ตรงกับบริบทที่จะนำไปใช้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สามารถใช้เทคนิคในการให้การปรึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ซึ่งมีอย่างหลากหลาย รวมถึงองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ประสบการณ์ การฝึกอบรม ความรู้และทักษะของผู้ให้การปรึกษาได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. การสำรวจความคิดเห็นเรื่อง “บุลลี่ กลั่นแกล้ง ความรุนแรงในสถานศึกษา”. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://dmh.go.th>. 2563.

เกษตรชัย และทีม, และอุทิศ สังขรัตน์. (2557). ปัจจัยในการพยากรณ์พฤติกรรมการรังแกของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสงขลา. **วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 54(1): 227-258

ดาร์รัตน์ สุนทรมณีรัตน์. สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://so05.tci-thaijo.org>. 2556.

ธีระยุทธ อธิโรจน์. ผลการศึกษากลุ่มแนวทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มีต่อพฤติกรรมการปรับตัวของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยบูรพา. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://webopac.lib.buu.ac.th/catalog/BibItem.aspx?BibID=b00223223>. 2555.

ทิพย์วรรณ จุฬารัตน์ และคณะ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่น (12-25 ปี) ในตำบลโพไร่หวาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ครั้งที่ 6 “การศึกษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, สงขลา**.

รัตติกาล สุวรรณโชติ. (2562). ผลการศึกษากลุ่มพฤติกรรมนิยมต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัศมีแสง หนูแบนน้อย, ทศนา ทวีคุณ, และพัชรินทร์ นันทจันทร์. (2561). การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต**. 32(3): 13-32.

วรรณ เสนียวงศ์, ทรงวุฒิ อยู่เอี่ยม และเพ็ญภา กุลนภาดล. ผลการศึกษากลุ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยมต่อความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย. **บทความวิจัยมหาวิทยาลัยบูรพา**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (2019): สิงหาคม 2562. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/204388>. 2562.

วิมลวรรณ ปัญญาอ่อน. (2562). การป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียน. **วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย**. 27(2): 133-144.

อุสมาน สะอิด. (2563). ผลของการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **วารสารสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์**. 10(2).

โองการ หรินเต๊ะ. ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/12146/1/TC1530.pdf>. 2561.

Amanda B. Nickerson. Preventing and Intervening with Bullying in Schools: A Framework for Evidence-Based Practice. [online]. Available : https://www.researchgate.net/publication/318894202_Preventing_and_Intervening_with_Bullying_in_Schools_A_Framework_for_Evidence-Based_Practice. 2019.

การเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครูด้วยการปฐษทฤษฎีเล่าเรื่อง Enhancing Positive Communication for Teachers Through Narrative Theory

ปาริฉัตร วัฒนลักษณ์*, ประชา อินัง, เพ็ญนภา กุลนภาดล

Parichat Watjanaluck, Pracha Inang, Pennapha Koolnaphadol

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Department of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University,
Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: 64920464@go.buu.ac.th

(Received: March 14 2025; Revised: April 21 2025; Accepted: April 29 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการปฐษทฤษฎีเล่าเรื่องที่มีต่อการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครู กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่มีคะแนนการสื่อสารเชิงบวกอยู่ในระดับต่ำสุด 20 อันดับแรก และทำการสุ่มเพื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวัดการสื่อสารเชิงบวกและโปรแกรมการปฐษทฤษฎีเล่าเรื่องเพื่อเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครู โดยแบ่งออกเป็น 8 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 60 - 90 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปฐษทฤษฎีเล่าเรื่อง กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการวัดทักษะการสื่อสารเชิงบวก 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่ม และหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของนิวแมน-คูลส์ ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ได้รับการปฐษทฤษฎีเล่าเรื่องในกลุ่มทดลองมีคะแนนการสื่อสารเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูในกลุ่มทดลองมีทักษะการสื่อสารเชิงบวกในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผล สูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าการปฐษทฤษฎีเล่าเรื่องสามารถเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครูได้ โดยใช้เทคนิคสำคัญ ได้แก่ เทคนิคช่วยให้บุคคลอธิบายปัญหาของตน เทคนิคการนำปัญหาออกสู่ภายนอก เทคนิคบทสนทนาที่เน้นการพัฒนาแนวคิดต่อชีวิตและการแสดงภาพลักษณ์ขึ้นใหม่ เทคนิคบทสนทนาที่เน้นผลลัพธ์เฉพาะตน และเทคนิคบทสนทนาที่เป็นพิธีการกำหนดนิยามใหม่ให้คุณค่า

คำสำคัญ : การสื่อสารเชิงบวก; ครู; ทฤษฎีเล่าเรื่อง

Abstract

This study aimed to examine the effects of narrative theory-based counseling on positive communication among teachers. The sample consisted of secondary school teachers with the lowest 20 scores in positive communication. The participants were randomly divided into two groups: an experimental group of 10 teachers and a control group of 10 teachers. The research instruments included a positive communication assessment tool developed by the researcher and a narrative theory-based counseling program designed to enhance positive communication among teachers. The program was conducted in eight sessions, each lasting approximately 60 - 90 minutes. The control group did not receive counseling. The participants' positive communication skills were assessed at three stages: pre-test, post-test, and follow-up. Data were analyzed using repeated-measures ANOVA, involving one between-group variable and one within-group variable. When statistically significant differences were found at the .05 level, pairwise comparisons were conducted using the Newman-Keuls method. The findings revealed that teachers in the experimental group who received narrative theory-based counseling scored significantly higher in positive communication than those in the control group at both the post-test and follow-up stages. Additionally, the experimental group showed significant improvements in positive communication skills from the pre-test to both the post-test and follow-up stages, with statistical significance at the .05 level. In conclusion, narrative theory-based counseling effectively enhances positive communication among teachers. Key techniques include assisting the person describe the problem, externalizing the problem, scaffolding conversation, conversations that highlight unique outcomes and definitional ceremonies.

Keywords : positive communication; teachers; narrative theory

บทนำ

การสื่อสารมีความสำคัญต่อมนุษย์และสังคม เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการดำรงอยู่ของคนในสังคม การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงสมาชิกในสังคม ส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถขยายขอบเขตความรู้และประสบการณ์ในด้านการเรียน การทำงาน หรือแม้แต่การดำรงชีวิต นอกจากนี้การสื่อสารยังทำให้ผู้ส่งสารได้รู้จักตนเองมากยิ่งขึ้นเนื่องจากคู่สื่อสารจะเป็นดั่งกระจกเงาส่องสะท้อนให้ผู้ส่งสารรู้จักและเข้าใจตนเอง ขนิษฐา จิตแสง (2563 : 14) การสื่อสารเปรียบเสมือนดาบสองคมมีทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้นการสื่อสารมีบทบาทสำคัญกับมนุษย์ในทุกมิติ และทุกสาขาอาชีพ

จากการศึกษา Ponmanee (2543 อ้างถึงใน บุณรอด โชติวชิรา, 2564) พบว่า การสอนของครูประสบปัญหาด้านการสื่อสารกับนักเรียน ครูดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง ครูไม่ให้ความสนใจหรือให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อนักเรียนบางคนบางกลุ่มมากเกินไป ครูไม่เต็มใจจะตอบคำถามและแสดงอาการเบื่อหน่ายเมื่อต้องตอบคำถามซ้ำ ๆ นอกจากนี้ด้านปฏิสัมพันธ์ทางวาจาครูใช้เทคนิคการต่อว่า บ่น ตีตึงนักเรียน เพื่อที่จะทำให้เกิดผลบวก ซึ่งผลที่ได้คือนักเรียนยอมรับผิดและขอโทษ แสดงให้เห็นว่าครูยังขาดวิธีการที่ดีและมีการสื่อสารที่ค่อนข้างตรงไปตรงมา ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 20 คน ระหว่างวันที่ 23 สิงหาคม ถึงวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2566 พบว่า นักเรียนมีความคิดว่าครูไม่เข้าใจ และไม่สนใจ ครูมีความสนใจและให้ความสำคัญกับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม มักมีการรื้อฟื้นเรื่องเก่า ๆ มาตำหนิและตัดสิน มักโดนจับผิดบ่อย ๆ ใช้คำพูดเหน็บและนำข้อด้อยมาล้อเป็นเรื่องตลกขบขัน ทำให้รู้สึกอาย บางครั้งครูใช้อารมณ์และบ่น รู้สึกเสียใจและโกรธแต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้ จึงทำตามครู บางทีเครียดมากก็จะระบายกับเพื่อน ๆ ในโซเชียล เพราะตรงนั้นมีคนเข้าใจมากกว่า สิ่งที่นักเรียนอยากให้ครูปรับเปลี่ยนคือ การรับฟังให้มากขึ้น คุยกันด้วยเหตุผลมากขึ้น และในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นด้านการสื่อสารของครู จำนวน 20 คน พบว่า ครูมีการยอมรับว่าใช้วาจาตึงและบ่น โดยครูให้เหตุผลเนื่องจากต้องการตักเตือน สั่งสอนเพียงเพราะมีเจตนาที่ดีและหวังดีต่อนักเรียน ต้องการให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียน และปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้ดี อีกทั้งวิธีการที่ครูใช้เป็นวิธีการที่ใช้มาตลอดและได้ผลลัพธ์ที่รวดเร็ว นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทันที ครูมีความรู้สึกเสียใจที่ถูกรักนักเรียนพาดพิงถึงในแง่ลบที่ไม่เหมาะสม รู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง จากผลการสำรวจข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารของครูกับนักเรียนมีความคลาดเคลื่อนจากกันอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากในมุมมองของครูคือการใช้การสื่อสารแบบตึงเป็นการให้การช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวก ในขณะที่นักเรียนกลับมองเป็นความรู้สึกด้านลบก่อให้เกิดความรู้สึกเสียใจและอารมณ์โกรธ

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าการติดต่อสื่อสารของครูกับนักเรียนมักจะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลให้การสื่อสารด้วยประสิทธิภาพหรือล้มเหลว ครูใช้ถ้อยคำและภาษาที่รุนแรงเพื่อก้าวโทษ ตำหนิ ตีความ ตัดสินหรือวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจและความรู้สึกของนักเรียน ทำให้เกิดปัญหาระหว่างครูกับนักเรียน จนอาจส่งผลให้เกิดการกลั่นแกล้งทางวาจาทางคำพูด เช่น เยาะเย้ย ตู้อก เสียตสี นินทา โทกบิดเบือน เพื่อให้เกิดความเจ็บปวดภายในจิตใจของนักเรียน การสื่อสารที่ไม่เหมาะสมย่อมนำไปสู่ปัญหาและความไม่เข้าใจกันระหว่างครูกับนักเรียน จนอาจทำให้เกิดการสูญเสียที่ร้ายแรงตามมา ในปัจจุบันมีการพบเหตุการณ์ที่สืบเนื่องจากการสื่อสารที่ล้มเหลวและก่อให้เกิดเหตุการณ์ปรกฏในข่าวเนื้อความว่าครูในโรงเรียนแห่งหนึ่งที่ จ. พัทลุง แจ้งให้นักเรียนลาออกเนื่องจากนักเรียนเหตุเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าเทอมจนนักเรียนเกิดความรู้สึกไร้ซึ่งที่พึ่งพาจึงจบชีวิตตนเอง โดยมีการวิพากษ์วิจารณ์กันถึงการใช้คำพูดในการสื่อสารของครูเปรียบเหมือนฟางเส้นสุดท้ายที่ทำให้เด็กจบชีวิตตนเอง หรือเหตุการณ์ครูในโรงเรียนแห่งหนึ่งใน จ.บุรีรัมย์ ที่ใช้คำพูดกดดันเปรียบเปรย นักเรียนรู้สึกถูกกีดกันและไม่เป็นที่ยอมรับ มีความรู้สึกโดดเดี่ยวสะสม จนตัดสินใจจบชีวิตตนเอง (เดลินิวส์, 2565 : ออนไลน์) เหตุการณ์ข้างดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการสื่อสารที่ล้มเหลวจนกลายเป็นการสูญเสียที่ร้ายแรง อีกทั้งเกิดตราบาปในใจก่อความเครียด ความรู้สึกผิดให้กับครู และครูกลายเป็นจำเลยของสังคมในที่สุด

การสื่อสารเชิงบวก เป็นกระบวนการหนึ่งของการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การสื่อสารเชิงบวกสามารถสร้างความรู้สึก ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความเข้าใจ จูงใจให้เกิดความร่วมมือ ยอมรับและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม เหมาะสำหรับครู แต่ในทางกลับกัน หากครูไม่สามารถสื่อสารได้อย่างตรงไปตรงมา และไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจกันอย่างถูกต้องชัดเจน หรือมีการตีความผิดพลาด ย่อมส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและสัมพันธ์ภาพที่ไม่ดีระหว่างครูกับนักเรียนได้ (พนม เกตุมาน, 2551) การปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง มีความเชื่อว่า อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลเป็นผลมาจากการปรับแต่งเรื่องราวหรือเรื่องเล่า การถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตจะทำให้ค้นพบเรื่องราวที่เป็นปัญหาของตนเองและสร้างเรื่องราวใหม่ที่เป็นเป็นเรื่องราวในแง่บวกที่ดีและเป็นจริงขึ้นมาทดแทนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมองและอัตลักษณ์ของตนไปในทางที่ดี (เพ็ญภา กลุณภาดล, 2565) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nafziger, J. และ DeKruyf, L. (2556) กล่าวถึงแนวทางการให้คำปรึกษาเชิงเล่าเรื่อง (Narrative Counseling) ว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสำหรับครูแนะแนวในการช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านอารมณ์ การเรียน และพฤติกรรม โดยแนวทางนี้มีรากฐานมาจาก ทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) ซึ่งมองว่ามนุษย์สร้างความหมายให้กับชีวิตผ่านเรื่องราวที่ตนเองเล่า

จากปัญหาดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและพบว่า การเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครู โดยใช้ปฐกษฏฐการเล่าเรื่องที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีโดยคาดหวังว่าจะช่วยให้ครูได้มีเจตคติที่ดีต่อศิษย์และมีการสื่อสารเชิงบวกกับศิษย์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษามลของการปฐกษฏฐการเล่าเรื่องที่มีต่อการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครู

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบมหาวิทยาลัยบูรพาว่าด้วยข้อกำหนดและแนวทางการดำเนินการด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามรหัสโครงการวิจัย G-HU297/2566 โดยผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ที่ IRB4-017/2567 เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร (Population) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 13 โรงเรียน จำนวน 1,499 คน (สารสนเทศด้านจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูที่ได้รับการปฐกษฏฐการเล่าเรื่องมีคะแนนการสื่อสารเชิงบวกระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง
2. ครูที่ได้รับการปฐกษฏฐการเล่าเรื่องมีคะแนนการสื่อสารเชิงบวกในระยะหลังและระยะติดตามผลทดลองสูงกว่าครูกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตอำเภอศรีราชา จำนวน 13 โรงเรียน โดยมีการได้มาของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ผู้วิจัยให้ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและมีใบประกอบวิชาชีพครู ทำแบบทดสอบการสื่อสารเชิงบวก โดยคำนวณจากสูตร Yamane (1973) ได้จำนวน 316 คน ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล จำนวน 350 คน
2. ผู้วิจัยทำการคัดเลือกครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาที่มีความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย และมีคะแนนแบบทดสอบการสื่อสารเชิงบวกที่มีค่าคะแนนต่ำสุด จำนวน 20 คน จากหลักการของ Schumacker & Lomax (2010) ที่ว่าควรมีขนาดตัวอย่าง 10-20 เท่า ของจำนวนตัวแปรที่สังเกตได้
3. ผู้วิจัยแบ่งครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาโดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน จากนั้นทำการสุ่มโดยการจับคู่ (Match pair) เพื่อแบ่งเป็นจำนวน

2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองจำนวน 10 คน เป็นกลุ่มได้รับการปรึกษา
รายบุคคลทฤษฎีเล่าเรื่อง และกลุ่มควบคุมจำนวน 10 คน เป็นกลุ่ม
ที่ไม่ได้รับการปรึกษารายบุคคลทฤษฎีเล่าเรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบวัดการสื่อสารเชิงบวกเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนา
มาจากเทคนิคการสื่อสารเชิงบวกของ พนม เกตุมาน โดยจำแนก
เทคนิคไว้ 4 ด้าน คือ การมีทัศนคติที่ดี ฟังอย่างตั้งใจ การใช้เทคนิค
การพูดและการตั้งคำถาม และการใช้อวัจนภาษาอย่างเหมาะสม
(พนม เกตุมาน, 2551) จำนวน 40 ข้อ พบว่า ค่าความเชื่อมั่น
(Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
(Cronbach-Alpha coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
อยู่ที่ 0.89 อำนาจจำแนกทุกข้อมากกว่า 0.2 แสดงให้เห็นว่า
เครื่องมือมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

2. โปรแกรมการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องเพื่อเสริมสร้าง
การสื่อสารเชิงบวกสำหรับครู ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร หนังสือและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง เพื่อเป็นแนวทาง
ในการกำหนดรูปแบบของการให้การปรึกษาให้เหมาะสมกับสภาพ
ปัญหาของผู้รับการปรึกษา โดยโปรแกรมแบ่งออกเป็น 8 ครั้ง
ครั้งละ 60-90 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียดแต่ละครั้ง
ดังนี้ ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศและสร้างสัมพันธภาพ เพื่อสร้างสัมพันธภาพ
และให้ผู้รับการปรึกษาทราบวัตถุประสงค์และข้อตกลงต่าง ๆ
ครั้งที่ 2 เมื่อฉันยังเยาว์ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาสำรวจประสบการณ์
ในอดีตที่ส่งผลถึงอัตลักษณ์ในปัจจุบัน ครั้งที่ 3 I In Me เพื่อให้ผู้รับ
การปรึกษาเข้าถึงชุดความเชื่อของตนเอง ครั้งที่ 4 Open mind
เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเรียนรู้การปรับเปลี่ยนมุมมองของตนเอง
ที่มีต่อผู้อื่น ครั้งที่ 5 ฟังให้ได้ยินเสียงหัวใจ เพื่อเรียนรู้ความสำคัญ
ของการฟัง ครั้งที่ 6 คำพูดนั้นสำคัญไฉน เพื่อให้ผู้รับการปรึกษา
ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพูดที่เหมาะสม ครั้งที่ 7 สีหน้า
แววตา ท่าทาง ช่วยสร้างสัมพันธภาพ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษา
ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้อวัจนภาษาที่เหมาะสม ครั้งที่ 8
ยุติการปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-
experimental design) ชนิด 2 กลุ่ม มีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
โดยทำการวัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล
หลังสิ้นสุดโปรแกรม เพื่อศึกษาการเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวก
ด้วยการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง

1. ระยะก่อนการทดลอง : ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบ
วัดการสื่อสารเชิงบวก ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็นคะแนน
ก่อนการทดลอง (Pre-test)

2. ระยะทดลอง : ผู้วิจัยเริ่มการทดลองโดยใช้โปรแกรม
การปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องกับกลุ่มทดลอง โดยกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับ
การปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง

3. ระยะหลังทดลอง : ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัด
การสื่อสารเชิงบวก ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจากจบ
การทดลอง 1 เดือน เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post-test)

4. ระยะติดตามผล : ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัด
การสื่อสารเชิงบวก ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจากจบ
การทดลอง 1 เดือน เป็นคะแนนติดตามผล (Follow-up)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ประเภทหนึ่งตัวแปร
ระหว่างกลุ่ม และหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม (Repeated measures
analysis of variance: one between-subjects variable and
one within-subjects variable ของ Howell (2007) เพื่อศึกษา
ผลของการเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครูด้วยการปรึกษา
ทฤษฎีเล่าเรื่อง ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ตามลำดับดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และค่าสถิติพื้นฐานของคะแนน
การสื่อสารเชิงบวกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะ
ก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลองและระยะติดตามผล

ตอนที่ 2 การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของ
ผลหลัก ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการสื่อสาร
เชิงบวก ระหว่างวิธีการทดลอง และระยะเวลาของการทดลอง

ตอนที่ 3 การทดสอบผลย่อยผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน
ของคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวก ในกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษา
ทฤษฎีเล่าเรื่อง และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษา ในระยะ
ก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลองและระยะติดตามผล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และค่าสถิติพื้นฐานของคะแนน
การสื่อสารเชิงบวกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะ
ก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลองและระยะติดตามผล

ผู้วิจัยได้ทำการแสดงผลของข้อมูลพื้นฐานและลักษณะ
ทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยได้ทำการจัดระเบียบข้อมูลคะแนน
การสื่อสารเชิงบวกของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คู่ (20 คน) โดย
เรียงคะแนนเป็นรายคน ตามระยะทดสอบ 3 ระยะ คือ ระยะ
ก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล จากนั้น
ทำการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยและคะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
แสดงผลดังตาราง

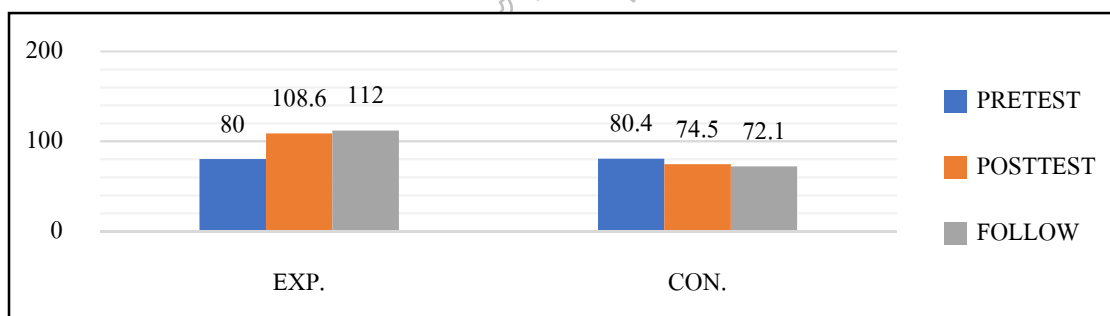

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสื่อสารเชิงบวกของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

No.	EXP.			No.	CON.		
	PRETEST	POSTTEST	FOLLOW		PRETEST	POSTTEST	FOLLOW
1	66	95	98	1	69	67	67
2	72	105	107	2	72	65	64
3	79	92	92	3	79	78	75
4	80	100	100	4	80	78	74
5	80	126	135	5	80	76	74
6	83	98	100	6	81	72	70
7	83	108	116	7	85	83	83
8	85	130	132	8	86	81	76
9	86	120	124	9	86	76	73
10	86	112	116	10	86	69	65
M	80.00	108.60	112.00		80.40	74.50	72.10
S.D.	6.464	13.176	14.959		5.948	6.023	5.744

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูในกลุ่มทดลองที่ได้รับการศึกษา ทฤษฎีเล่าเรื่องมีค่าเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวก ในระยะก่อนทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล เป็น 80.00 (S.D. = 6.464) 108.60 (S.D. = 13.176) และ 112.00 (S.D. = 14.959) ตามลำดับ

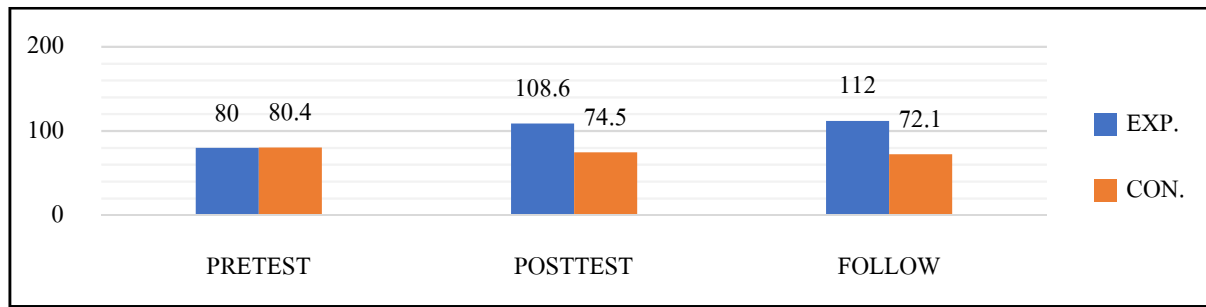
ส่วนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการศึกษามีค่าเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวก ในระยะก่อนทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล เป็น 80.40 (S.D. = 5.948) 74.50 (S.D. = 6.023) และ 72.10 (S.D. = 5.744) ตามลำดับ

ภาพที่ 2 แผนภูมิเปรียบเทียบคะแนนการสื่อสารเชิงบวกภายในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

จากภาพที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย

การสื่อสารเชิงบวกในระยะหลังทดลองและติดตามผลสูงกว่า ก่อนทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกในระยะหลังทดลองและติดตามผลต่ำกว่าก่อนทดลอง

ภาพที่ 3 แผนภูมิเปรียบเทียบคะแนนการสื่อสารเชิงบวกระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

จากภาพที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวก ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลพบว่า ในระยะก่อนทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกใกล้เคียงกัน ในระยะหลังทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนการสื่อสารเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุม และในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนการสื่อสารเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ตอนที่ 2 การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของผลหลัก ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการสื่อสารเชิงบวก ระหว่างวิธีการทดลอง และระยะเวลาของการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนโดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measurement) ทั้งนี้ก่อนที่ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการสื่อสารเชิงบวก ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ โดยทำการทดสอบ Mauchly's Test of Sphericity โดยผลการทดสอบเป็นดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบ Compound Symmetry โดยการทดสอบ Mauchly's test of sphericity

Within Subject Effect	Mauchly' W	Approx. Chi-Square	df	p	Epsilon		
					Greenhouse-Geisser	Huynh-Felde	Lower-Bound
Interval	.127	35.043	2	.000	.534	.572	.500

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบ Mauchly's Test of Sphericity พบว่า มีค่า Mauchly's W = .127 ค่า Chi-Square = 35.043 โดยมีค่า P-value เท่ากับ .000 ซึ่งปฏิเสธ H0 แสดงว่าความแปรปรวนไม่เป็น Compound Symmetry ซึ่งหมายถึง

ค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรตามแต่ละคู่ที่วัดซ้ำ และความแปรปรวนของตัวแปรตามในการวัดซ้ำแต่ละครั้งของวิธีการทดลองแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน ดังนั้นในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกอ่านผลการวิเคราะห์ที่ใช้วิธีการคำนวณแบบ Huynh-Feldt

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการสื่อสารเชิงบวก ระหว่างวิธีทดลองกับระยะเวลาการทดลอง

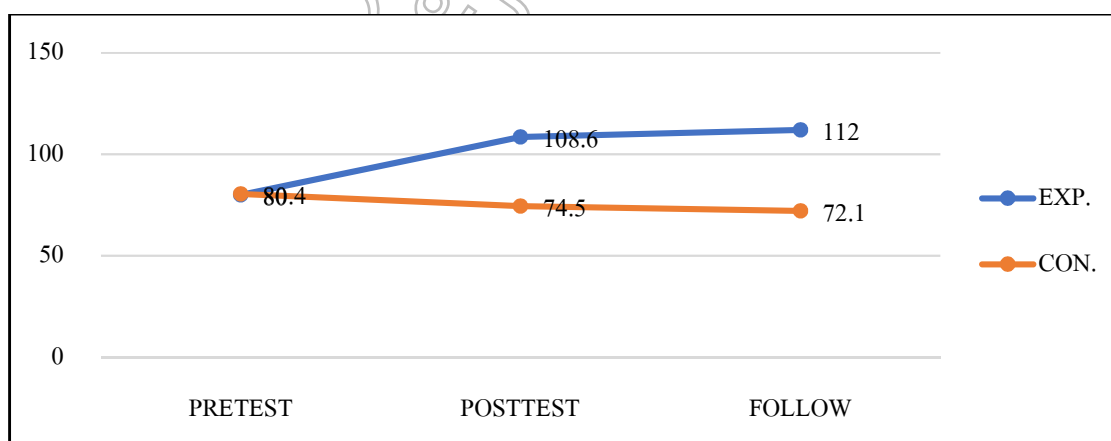
Source of Variation	SS	df	MS	F	p	η^2
Between Subjects	12818.4	19	9238.83			
Group	9028.267	1	9028.267	42.877	.000*	.704
Error	3790.133	18	210.563			
Within Subjects	7647.333	22.866	5776.518			
Interval	1796.633	1.143	1571.371	29.291	.000*	.619
Interval X Group	4746.633	1.143	4151.500	77.386	.000*	.811
Error (Interval)	1104.067	20.580	53.647			
Total	20465.733	41.866	15015.348			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวก พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะการทดสอบ (Interval) กับวิธีการทดลอง (Groups) มีค่าผลบวกของคะแนนเฉลี่ยเบี่ยงเบนของแต่ละตัวอย่างยกกำลังสอง (SS) เป็น 4746.633 มีค่าความแปรปรวนเฉลี่ย (MS) เป็น 4151.500 การแจกแจงค่าเอฟ (F) เป็น 77.386 โดยมีค่า P-value เท่ากับ .000 และมีค่าขนาดของผล (Effect size) ขนาดใหญ่ ($\eta^2 \geq 0.40$) (Cohen, 1977) แสดงว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะการทดสอบ (Interval) กับวิธีการทดลอง (Groups) ส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ พบว่า ระยะการทดสอบ (Interval) มีค่าผลบวกของคะแนนเฉลี่ยเบี่ยงเบนของแต่ละตัวอย่างยกกำลังสอง (SS)

เป็น 1796.633 มีค่าความแปรปรวนเฉลี่ย (MS) เป็น 1571.371 การแจกแจงค่าเอฟ (F) เป็น 29.291 โดยมีค่า P-value เท่ากับ .000 และมีค่าขนาดของผล (Effect size) ขนาดใหญ่ ($\eta^2 \geq 0.40$) แสดงว่า ระยะการทดสอบ (Interval) ส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยคะแนนการสื่อสารเชิงบวกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยิ่งไปกว่านั้น วิธีการทดลอง (Groups) มีค่าผลบวกของคะแนนเฉลี่ยเบี่ยงเบนของแต่ละตัวอย่างยกกำลังสอง (SS) เป็น 9028.267 มีค่าความแปรปรวนเฉลี่ย (MS) เป็น 9028.267 การแจกแจงค่าเอฟ (F) เป็น 42.877 โดยมีค่า P-value เท่ากับ .000 และมีค่าขนาดของผล (Effect size) ขนาดใหญ่ ($\eta^2 \geq 0.40$) แสดงว่าวิธีการทดลอง (Groups) ส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ยคะแนนการสื่อสารเชิงบวกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 4 กราฟปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะการทดสอบ (Interval) กับ วิธีการทดลอง (Groups) ของคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวก

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ระยะก่อนการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกใกล้เคียงกัน ต่อมาในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกแตกต่างกัน และเมื่อ

เว้นระยะ 4 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ยังคงมีคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกแตกต่างกัน ลักษณะของกราฟดังกล่าวแสดงว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระยะการทดสอบ (Interval) กับวิธีการทดลอง (Groups)

ตอนที่ 3 การทดสอบผลย่อยผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวก ในกลุ่มทดลองที่ได้รับการศึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการศึกษา ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารเชิงบวก ในกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล แสดงดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

Source of Variation	SS	df	MS	F	p	η^2
Between Subjects	3032.800	9	336.978			
Interval	6178.400	2	3089.200	60.467	.000*	.870
Error	919.600	18	51.089			
Total	10130.8	29	3477.267			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าขนาดของผล (Effect size) ขนาดใหญ่ ($\eta^2 \geq 0.40$) ดังนั้นผู้วิจัยจึง

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกของกลุ่มทดลอง เป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls method) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกของกลุ่มทดลองเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบแบบนิวแมน-คูลส์

M	PRETEST 80.00	POSTTEST 108.60	FOLLOW 112.00
PRETEST	80.00	28.60*	32.00*
POSTTEST	108.60	-	3.40
FOLLOW	112.00	-	-
r		2	3
$q_{.95}(r,18)$		2.97	3.61
$q_{.95}(r,18)\sqrt{\frac{MS\ error}{n}}$		6.71	8.16

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่พบความแตกต่างในระยะติดตามผลกับระยะหลังทดลอง

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารเชิงบวก ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล แสดงดังตาราง 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกในระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

Interval	EXP.		CON.		MD	SS	df	MS	F	P	η^2
	M	S.D.	M	S.D.							
PRETEST	80.00	6.464	80.40	5.948	-.40	.800	1	.800	.021	.887	.001
POSTTEST	108.60	13.176	74.50	6.023	34.10	5814.050	1	5814.050	55.404	.000*	.755
FOLLOW	112.00	14.959	72.10	5.744	39.90	7960.050	1	7960.050	62.002	.000*	.775

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งในระยะหลังทดลอง และติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าขนาดของผล (Effect size) ขนาดใหญ่ ($\eta^2 \geq 0.40$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานข้อ 1 ครูที่ได้รับการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง มีคะแนนการสื่อสารเชิงบวกระยะหลังทดลองและระยะติดตามผล สูงกว่าระยะก่อนทดลอง จากผลการวิจัยพบว่า ครูที่ได้รับการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องมีคะแนนเฉลี่ยการสื่อสารเชิงบวกในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลองอย่างต่อเนื่อง เท่ากับ 80, 108.60 และ 112 ตามลำดับ อภิปรายได้ว่าเมื่อครูกลุ่มนี้ได้เข้ารับการปรึกษาอย่างต่อเนื่องติดต่อกันนั้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองด้านการสื่อสารเชิงบวกอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จากการติดตามผลหลังจากทำการยุติการปรึกษาไปแล้ว 1 เดือน พบว่า ยังคงมีทักษะการสื่อสารเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง อธิบายได้ว่า การให้การปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องเพื่อเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกมีความยั่งยืน เป็นสิ่งที่นำมาช่วยในการเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครูและสามารถนำไปใช้สื่อสารในสถานการณ์จริงกับนักเรียนได้ เห็นได้ว่าในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผล ครูที่ได้รับการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องมีการสื่อสารเชิงบวกสูงขึ้นและมีความยั่งยืนมาจนถึงระยะติดตามผล เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อนักเรียน เกิดการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไขมองโลกในแง่ดีและเป็นกลาง มีความเข้าใจ เห็นใจ ให้โอกาสและอยากช่วยเหลือ จากกรณีที่กำลังมาช่วยยืนยันว่าการให้การปรึกษาโดยใช้ทฤษฎีเล่าเรื่องเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างผลลัพธ์ที่ดีและยั่งยืนต่อผู้รับการปรึกษา เสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกให้สูงขึ้น โดยเทคนิคของทฤษฎีการเล่าเรื่องช่วยกระตุ้นการเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกของผู้รับการปรึกษา ให้สามารถสำรวจปัญหา สำรวจชุดความเชื่อของตนเอง การนำปัญหาออกสู่ภายนอก (Externalizing the problem) เพื่อทำการ

แยกปัญหาออกจากตัวผู้รับการปรึกษา กรณีของครูบี (นามสมมติ) เล่าว่า “ก่อนเข้าเข้ากิจกรรมนี้เราค่อนข้างเป็นคนคิดมาก เครียดกับงานและสิ่งต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ และตัดสินใจทุกอย่างจากสิ่งที่เห็นมากกว่าหาเหตุผลว่าเพราะเหตุใดถึงเป็นเช่นนั้น ยิ่งเมื่อพบเห็นนักเรียนทำผิดระเบียบวินัย ยิ่งทำให้เครียดและไม่สนุกกับการทำงาน และอารมณ์เสียกับนักเรียนบ่อยครั้ง แต่หลังจากได้เข้ารับการปรึกษาทำให้เข้าใจตนเองและนักเรียนมากขึ้น รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้นภูมิใจในอาชีพครู ยอมรับความแตกต่างและเข้าใจนักเรียนมากขึ้น ไม่ตัดสินนักเรียนในทันที จัดการกับความรู้สึกตนเองได้ดี โดยเฉพาะเมื่อต้องรับผิดชอบดูแลนักเรียน สามารถสื่อสารและดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่น่ารัก อยู่ร่วมกับนักเรียนที่มีปัญหา สามารถสื่อสารกับนักเรียนเหล่านั้นอย่างเข้าใจ รวมถึงให้การช่วยเหลือพวกเขา ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีอคติใด ๆ สามารถรับฟังนักเรียนได้มากขึ้น แยกแยะระหว่างปัญหาที่ต้องแก้ไขกับตัวนักเรียนออกจากกันได้ดีขึ้น” สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นวลพรรณ ชันทะสีมา (2564) เรื่อง ผลการให้คำปรึกษากลุ่มด้วยทฤษฎีเล่าเรื่องต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการทางการเคลื่อนไหว พบว่า เทคนิคการเล่าเรื่องช่วยให้คนพิการสามารถสื่อสารเชิงบวกเกี่ยวกับตนเองได้ดีขึ้น และเพิ่มความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้อื่น ทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการทางการเคลื่อนไหวกลุ่มทดลองในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลกับระยะก่อนทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สมมติฐานข้อ 2 ครูที่ได้รับการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง มีคะแนนการสื่อสารเชิงบวกในระยะหลังและระยะติดตามผลทดลอง สูงกว่าครูกลุ่มควบคุมอย่างต่อเนื่อง เท่ากับ 80.00, 108.60 และ 112.00 ตามลำดับ อภิปรายได้ว่า เมื่อครูที่ได้รับการปรึกษาอย่างต่อเนื่องติดต่อกันนั้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองด้านการสื่อสารเชิงบวกอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จากการติดตามผลหลังจากทำการยุติการปรึกษาไปแล้ว 1 เดือน ก็พบว่ายังคงมีทักษะการสื่อสารเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง อธิบายได้ว่า การให้การปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องเพื่อเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกมีความยั่งยืน เป็นสิ่งที่นำมาช่วยในการเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครูและสามารถนำไปใช้

ในชีวิตจริงได้ รู้วิธีการสื่อสารกับนักเรียนและผู้คนรอบข้างในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างตนเองและผู้รับ จากกรณีดังกล่าวมาช่วยยืนยันว่าการให้การปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างผลลัพธ์ที่ดีและยั่งยืนต่อผู้รับการศึกษา เสริมสร้างให้เกิดการสื่อสารเชิงบวกที่ดีขึ้น โดยเทคนิคของทฤษฎีการเล่าเรื่อง ดังเช่นเทคนิคการช่วยให้บุคคลอธิบายปัญหาของตน (Assisting the person describe the problem) ผ่านกิจกรรมเปิดประตูจากอดีตสู่ปัจจุบัน จะช่วยกระตุ้นให้ผู้รับการศึกษาได้หวนคิดถึงประสบการณ์ของตนเองในวัยเด็ก ทั้งสิ่งที่ประทับใจและไม่ประทับใจในตัวครูของตนเองในอดีต เพื่อนำประสบการณ์เหล่านั้นมาเปรียบเทียบกับนักเรียนของตนเองในปัจจุบันและเข้าใจนักเรียนของตนเองมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมอง (Reframing) จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงแค่การเสริมสร้างด้านการสื่อสารกับนักเรียนเท่านั้น แต่ยังมียุทธศาสตร์ โดยผู้รับการศึกษาสามารถจดจำและนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ดังนั้นการให้การปรึกษาโดยใช้ทฤษฎีเล่าเรื่อง จึงเป็นวิธีที่สร้างผลลัพธ์ที่มีความยั่งยืนและมีคุณค่าต่อผู้รับการศึกษาในระยะยาว สรุปได้ว่า การปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือที่สามารถเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกให้กับครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น เทคนิคการกระตุ้นให้ผู้รับการศึกษาเล่าเรื่องให้ครบถ้วน เทคนิคการช่วยให้บุคคลอธิบายปัญหาของตน (Assisting the person describe the problem) เทคนิคการนำปัญหามาออกสู่ภายนอก (Externalizing the problem) เทคนิคบทสนทนาที่เน้นการพัฒนาแนวคิดต่อชีวิต และการแสดงภาพลักษณ์ขึ้นใหม่ (Scaffolding conversation) เทคนิคบทสนทนาที่เน้นผลลัพธ์เฉพาะตน (Conversations that highlight unique outcomes) เทคนิคบทสนทนาที่เป็นพิธีการกำหนดนิยามใหม่ให้กับคุณค่า (Definitional ceremonies) เทคนิคการสรุปและมุ่งประเด็น เมื่อนำเทคนิคดังกล่าวใช้ร่วมกับทักษะพื้นฐานของการปรึกษาทำให้สามารถเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกของครู โดยก่อให้เกิดความเข้าใจ เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการสื่อสาร

การเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครูด้วยการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่อง จึงช่วยเสริมสร้างให้ครูเข้าใจตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อศิษย์ อีกทั้งเป็นแนวทางให้ครูสามารถสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างครูกับศิษย์ สามารถชักจูงให้ศิษย์เกิดความร่วมมือและยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทิศทางที่เหมาะสมอย่างเข้าใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกในระยะยาว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Luke & Hackney (2561) การปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องมีแนวคิดสำคัญคือการแยกปัญหาออกจากตัวบุคคล การแยกตัวตนของนักเรียนออกจากปัญหาที่เผชิญ

จะทำให้ลดแรงปะทะด้านการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนเปิดใจมากขึ้น การรับฟังโดยไม่รีบสรุปหรือวิพากษ์นักเรียนทันทีช่วยให้ครูเข้าใจความซับซ้อนของประสบการณ์นักเรียน และพัฒนาทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) ซึ่งเป็นหัวใจของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เมื่อครูนำทฤษฎีเล่าเรื่องมาใช้สม่ำเสมอ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในการสื่อสารกับทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และเพื่อนร่วมงาน ครูจะสามารถพูดถึงปัญหาหรือความท้าทายโดยไม่ลดคุณค่าของใคร และกลายเป็นผู้ที่สื่อสารอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากการศึกษางานวิจัยพบว่า การสื่อสารที่ล้มเหลวของครูส่งผลกระทบต่อด้านสุขภาพจิตนักเรียน โดยมีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้าในวัยรุ่น ซึ่งโปรแกรมการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องสามารถเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกสำหรับครูได้ จึงเป็นประโยชน์หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำไปพัฒนาหรือประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนการเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกแก่ครูหรือบุคลากรทางการศึกษากลุ่มอื่น ๆ ต่อไป
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแบบวัดการสื่อสารเชิงบวกไปพัฒนาต่อเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินการสื่อสารเชิงบวกของครูหรือบุคลากรทางการศึกษา เพื่อลดผลกระทบจากการสื่อสารที่ล้มเหลวที่อาจพัฒนาเป็นปัญหาสุขภาพจิตและกระทบต่อการดำเนินชีวิตได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การให้คำปรึกษาด้วยทฤษฎีเล่าเรื่อง ขณะใช้โปรแกรมผู้รับการศึกษาอาจมีการเล่าเรื่องราวนอกประเด็นที่เราต้องการ ผู้ให้การศึกษาต้องฝึกการใช้คำถามและการสรุปความที่ไม่กระทบต่อความรู้สึกของผู้รับการศึกษา เพื่อให้ผู้รับการศึกษาสามารถพูดคุยในกรอบประเด็นที่ผู้ให้การศึกษาต้องการอย่างเปิดเผยและสบายใจ
2. ควรให้ความสำคัญและระมัดระวังการใช้โปรแกรมการปรึกษาที่ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด เนื่องจากผู้รับการศึกษาบางรายมีความเปราะบางทางจิตใจ หากพบว่ามีผู้รับการศึกษาดังกล่าวควรเปลี่ยนโปรแกรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา จิตแสง. (2563). การสื่อสารระหว่างบุคคลจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นวลพรรณ ชันทะสีมา, วรางคณา รัชตะวรรณ, อีรศักดิ์ ศรีสุรกุล. (2564). ผลการปรึกษากลุ่มด้วยทฤษฎีการเล่าเรื่องต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของคนพิการทางการเคลื่อนไหว. วิทยานิพนธ์สาขาวิทยาการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, วิทยาลัยราชสุดา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญรอด โชติวชิรา. (2564). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่ส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารอย่างสันติในศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักศึกษาคูหาษาไทย. วิทยานิพนธ์คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพ็ญนภา กุลนาคดล. (2565). การปรึกษาครอบครัว (Family Counseling). ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2, (พิมพ์ครั้งที่ 4). ชลบุรี: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พนม เกตุมาน. การสื่อสารทางบกกับวัยรุ่น. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.smpkhos.go.th/news/P64041990.pdf>. 2551.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี. สารสนเทศด้านจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://search.app/1UtNDYKuWxKfPfZx8>. 2566.
- Luke, M. A., & Hackney, S. A. Narrative counseling for professional school counselors. *Journal of School Counseling*. 16(5): 1-27. [online] Available : <https://www.jsc.montana.edu/articles/v16n5.pdf>. 2561.
- Nafziger, J. และ DeKruyf, L. Narrative counseling for professional school counselors. [online]. Available : <https://digitalcommons.georgefox.edu/gsc/10/>. 2556.

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะลีลามือ เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย

Organizing a High-scope Learning Experience with a Set of Hand Gesture Art Practice to Promote the Development of Fine Motor in Early Childhood

ธนพร แถวไธสง, พัชรี ชีวะคำนวน*

Tanaporn Thaewthaisong, Phatcharee Chiwakumnuan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี 15000

Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, Lopburi 15000 Thailand

*Corresponding author E-mail: phatcharee.c@lawasri.tru.ac.th

(Received: April 4 2025; Revised: July 31 2025; Accepted: August 6 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะลีลามือ 2) เปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะลีลามือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะลีลามือ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย 2) แบบทดสอบพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยด้วยชุดแบบฝึกศิลปะลีลามือสำหรับเด็กปฐมวัย และ 3) แบบบันทึกพฤติกรรมเพื่อวัดการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ คือ ค่าพารามิเตอร์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที โดยได้รับการรับรองจริยธรรมเลขที่ TRU-EC/013/67

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย จากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะลีลามือ แสดงถึงการพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ 2) ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย จากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะลีลามือ พบว่า คะแนนพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย หลังการทดลองมีพัฒนาการในทุกด้าน ตามลำดับ ดังนี้ ลากเส้นตามรอยประ และระบายสีตามจินตนาการ ลากเส้นตามรอยประและฉีกกระดาษสีปะลงบนภาพ และลากเส้นตามรอยประเส้นลีลามือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : เด็กปฐมวัย; กล้ามเนื้อเล็ก; ชุดแบบฝึกศิลปะลีลามือ; การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop fine motor skills in early childhood children through the implementation of High Scope learning experiences combined with a set of hand gesture art exercises, and 2) compare the development of fine motor skills in early childhood children following the implementation of these learning experiences. The samples for this study consisted of 16 early childhood children enrolled in kindergarten year 2. The research instruments included: 1) a creative arts experience plan according to the teaching guidelines of High Scope for the development of small muscles in early childhood; 2) a set of hand gesture art practice; and 3) assessment forms evaluating fine motor skill development. The statistical methods employed for data analysis included the parameter values, standard deviation and t-test. This study was approved by the Research Ethics Committee under certification number TRU-EC/013/67.

The research findings revealed that: 1) the development of fine motor skills in early childhood children through High Scope learning experiences combined with a set of hand gesture art exercises resulted in a statistically significant improvement in fine motor skills, and 2) the comparison of fine motor skill development following these learning experiences indicated that the post-experiment scores showed improvement across all aspects, including drawing along dotted lines and coloring based on imagination, drawing along dotted lines and tearing colored paper onto a picture, and drawing along dotted lines using hand gestures. These findings were statistically significant at the 0.05 level.

Keywords : early childhood; small muscles; a set of hand gesture art practice; High-Scope Approach

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป (High/Scope Approach) ตามแนวคิดของ ดร.เดวิด ไวคาร์ท (Dr. David Weikart) ประธานมูลนิธิวิจัยการศึกษาไฮสโคป (High/Scope Educational Research Foundation) มีหลักการที่สำคัญ คือ การเรียนรู้จากการลงมือกระทำ ผ่านการเล่นที่หลากหลาย ด้วยสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กด้วยกระบวนการ “วงล้อแห่งการเรียนรู้ (High/Scope Wheel of Learning)” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ซึ่งมี 5 องค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ กิจกรรมประจำวัน และการประเมินพัฒนาการ ได้ให้รายละเอียดไว้ว่า การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ เป็นการเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วย สื่อ การสัมผัส การเลือก ภาษาและการคิด และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็กที่ประกอบด้วย การมีปฏิสัมพันธ์ทางบวก และการแก้ไขข้อขัดแย้งของเด็ก ๆ ในบริบทประเทศไทยได้มีการนำหลักการของ High Scope มาปรับใช้และพัฒนาเป็นหลักสูตร RIECE (Reducing Inequality Through Early Childhood Education) ภายใต้โครงการลดความเหลื่อมล้ำผ่านการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการพัฒนาทักษะการคิดตามแบบแผน Plan-Do-Review (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2021) ซึ่งญาณิศา บุญพิมพ์ และคณะ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า ช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย คือ ช่วงอายุแรกเกิดถึง 6 ปี เด็กปฐมวัยในวัยนี้จะพัฒนาไปถึง 80 เปอร์เซ็นต์ของผู้ใหญ่ ครูควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ที่มีความหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดกิจกรรมบูรณาการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก และกล้ามเนื้อใหญ่ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญในการต่อยอดสู่พัฒนาการด้านอื่น ๆ

จากหลักการดังกล่าวผู้วิจัยนำมาประยุกต์ในการสร้างกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นพัฒนาการ การใช้กล้ามเนื้อเล็ก กระบวนการคิดสร้างสรรค์ การรับรู้เกี่ยวกับความงาม ส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ตามความรู้สึก ความคิดริเริ่มจินตนาการ ผ่านการทำกิจกรรมศิลปะ การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การพับ ตัด ฉีก ปะ (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

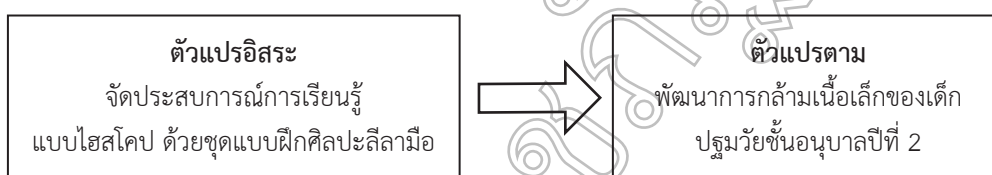
พุทธศักราช, 2560) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาร่วมผลิตระดับปฐมวัยของคณะครุศาสตร์ ที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีซึ่งพบว่า เด็กปฐมวัยภายในห้องเรียนชั้นอนุบาล 2 มีการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กยังไม่คล่องแคล่ว เช่น ไม่สามารถควบคุมทิศทางการลากเส้น การจับดินสอ แท่งสี่เหลี่ยม การฉีกกระดาษ การขีดเขียนน้ำหนักรมือเบา ควบคุมทิศทางไม่ได้ เนื่องจากการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กมีความสำคัญต่อการเขียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน ในการหยิบจับสิ่งของใช้ออกแรงเพื่อควบคุมทิศทางของสิ่งของได้ เช่น การจับดินสอ การผูกเชือกรองเท้า ตัดกระดาษเส้นผ่า จับช้อนส้อมรับประทานอาหาร (ประสิทธิ์ วิริยะกิจไพบูลย์, 2564) ดังนั้นการใช้ชุดฝึกกล้ามมือเป็นสื่อการสอนเสริมสร้างให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้แบบบูรณาการผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมทักษะด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีการเคลื่อนไหวคล่องแคล่วใช้กล้ามเนื้อเล็กในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือตนเอง การทำงานศิลปะ การขีดเขียนเส้นต่าง ๆ เป็นต้น เด็กที่เริ่มเขียนควรได้รับการฝึกกล้ามมือเพื่อให้มือและนิ้วมือขีดเขียนเส้นต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว และเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยมีพื้นฐานด้านการเขียนเหมาะสมกับวัยที่ดี (พัฒน์นรี จันทราภิรมย์, 2562) อีกทั้งความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการทำงานประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหวที่เด็กปฐมวัยใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจตนเองและโลกรอบตัว การส่งเสริมและพัฒนา ด้านร่างกายให้แก่เด็กปฐมวัย นอกจากจะช่วยให้เด็กเจริญเติบโต มีโครงสร้างพื้นฐานของร่างกายสมวัยแล้วยังช่วยเสริมสร้างกระดูก และกล้ามเนื้อใหญ่แข็งแรงทำงานได้อย่างประสานสัมพันธ์กัน (อรุณี หรดาล, 2560) สอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2559) ได้กล่าวไว้ว่า กล้ามเนื้อเล็กของคนเราก็คือฐานของสมอง ผู้ที่ได้รับการบริหารมือมาตั้งแต่เด็ก ๆ จะเป็นผู้ที่มีสมองดี มีความคิดฉับไวการฝึกฝนความคล่องแคล่ว ว่องไวของการใช้กล้ามเนื้อนิ้วมือ อีกทั้งกล้ามเนื้อมัดเล็กเป็นอวัยวะที่สำคัญอย่างหนึ่งในการประกอบกิจกรรมประจำวันด้วยตนเอง เช่น การตัดกระดาษ การรูตชิป แปรงฟัน ผูกเชือกรองเท้า งานศิลปะรวมทั้ง การขีดเขียน ถ้าเด็กใช้กล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่ว จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ โดย Claire E. Cameron et al. (2012) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็ก (Fine Motor Skills) และทักษะสมองส่วนหน้า (Executive Function; EF) กับเด็กปฐมวัยในระดับชั้นปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยเด็กอายุระหว่าง 3-4 ปี จำนวน 213 ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า เด็กที่มีทักษะสมองส่วนหน้า (EF) และกล้ามเนื้อเล็กในระดับสูงจะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จทางการเรียน การส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้าน EF และกล้ามเนื้อเล็ก ตั้งแต่ช่วง

ปฐมวัยเป็นแนวทางที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมของเด็กสู่การเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยด้วยชุดกิจกรรมศิลปะ โดยใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป ในการส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย ซึ่งเน้นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำผ่านมุมเล่นที่หลากหลาย ด้วยสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ทั้งนี้คาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ให้มีความพร้อมในการใช้กล้ามเนื้อและตาประสานสัมพันธ์กันได้อย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะกล้ามมือ
2. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะกล้ามมือ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ เด็กปฐมวัยในสถานศึกษา ทั้งเพศชาย และเพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี

กลุ่มตัวอย่าง คือ การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนพิบูลสงคราม 1 ในการทดลองการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป (High Scope) ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะกล้ามมือให้กับเด็กปฐมวัยในสถานศึกษา ทั้งเพศชาย และเพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 16 คน โดยดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

งานวิจัยนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทั้งหมด 3 เครื่องมือ ประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะกล้ามมือ แบบทดสอบพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยด้วยชุดแบบฝึกศิลปะกล้ามมือสำหรับเด็กปฐมวัย และแบบบันทึกพฤติกรรมเพื่อวัดการพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) อ้างถึงแนวคิดของ ดร.เดวิด ไวคาร์ท (Dr. David Weikart) ประธานมูลนิธิวิจัยการศึกษาไฮสโคป (High/Scope Educational Research Foundation) อธิบายว่า การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ เป็นการเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่ประกอบด้วย สื่อ การสัมผัส การเลือก ภาษาและการคิด และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และ อรุณี หรดา (2560) ระบุว่า การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการทำงานประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหวที่เด็กปฐมวัยใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจตนเองและโลกรอบตัว การส่งเสริมและพัฒนาด้านร่างกายให้แก่เด็กปฐมวัย นอกจากจะช่วยให้เด็กเจริญเติบโต มีโครงสร้างพื้นฐานของร่างกายสมวัยแล้วยังช่วยเสริมสร้างกระดูกและกล้ามเนื้อใหญ่แข็งแรงทำงานได้อย่างประสานสัมพันธ์กัน

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะกล้ามมือ ดำเนินการออกแบบแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป (High Scope) ตามหลักการแห่งการเรียนรู้แบบไฮสโคป (High Scope) ที่ประกอบด้วยกระบวนการวางแผน-ปฏิบัติทบทวน (Plan-Do-Review) ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักการและแนวคิดดังกล่าวมาออกแบบ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะกล้ามมือ คือ จุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ วิธีการดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลก่อนและหลัง โดยในการวางแผนการเรียนรู้ กำหนดขั้นตอนในการนำแผนไปใช้ ประกอบด้วย 1) ขั้นวางแผน (Plan) ที่ออกแบบขั้นตอนการเตรียมการของครู สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม 2) ขั้นปฏิบัติ (Do) ครูอธิบายและสาธิตการลากเส้นตามรอยประ และให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่วางแผนไว้อย่างอิสระ โดยมีครูคอยกระตุ้น และดูแลอย่างใกล้ชิด โดยครูสังเกตพฤติกรรม และบันทึกประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กขณะเด็กลงมือปฏิบัติ 3) ขั้นทบทวน (Review) ครูให้เด็กออกเล่าถึงผลงานที่ตนเอง โดยครูเป็นผู้ซักถาม เพื่อทบทวนว่าตนเองได้ปฏิบัติงานตามแผนที่ได้วางไว้หรือไม่ พบปัญหาอะไรบ้าง

24 กิจกรรม ๆ ละ 45 นาที ประกอบด้วยโครงสร้างสำคัญ สัปดาห์ที่ 1 ทำแบบประเมินผลก่อนการทดลอง Pre-test สัปดาห์ที่ 2-3 กิจกรรมลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ สัปดาห์ที่ 4-5 กิจกรรมการลากเส้นตามรอยประ และระบายสีตามจินตนาการ สัปดาห์ที่ 6-7 กิจกรรมการลากเส้นตามรอยประ วาดภาพต่อเติมและระบายสีตามจินตนาการ สัปดาห์ที่ 8-9 กิจกรรมการลากเส้นตามรอยประ และฉีกกระดาษสีปะบนภาพตามจินตนาการ และสัปดาห์ที่ 10 การประเมินผลหลังการทดลอง (Posttest) ผลการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย พบว่า ค่าความตรงเชิงเนื้อหาหรือความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือกับนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรเท่ากับ 0.960

แบบทดสอบพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือ ประกอบด้วย กิจกรรม 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ : กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้เด็กฝึกการควบคุมมือในการลากเส้นตามรูปแบบที่กำหนด ซึ่งช่วยพัฒนาการประสานงานระหว่างมือและตา 2) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ และระบายสีตามจินตนาการ : หลังจากลากเส้นตามรอยประแล้ว เด็กจะได้รับการกระตุ้นให้ใช้จินตนาการในการระบายสีภาพ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และความแม่นยำในการใช้มือ 3) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ และวาดภาพต่อเติมตามจินตนาการ : นอกจากการลากเส้นตามรอยประแล้ว ยังได้ฝึกการวาดภาพเพิ่มเติมตามจินตนาการ ซึ่งจะช่วยพัฒนาการควบคุมมือและความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงขึ้น 4) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ และฉีกกระดาษสีปะลงบนภาพ : กิจกรรมที่ไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะทางด้านกล้ามเนื้อเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์และการคิดยืดหยุ่น โดยเด็กฉีกกระดาษสีต่าง ๆ และนำมาปะติดบนภาพ หรือรูปแบบที่เด็กได้สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการออกแบบและจินตนาการอย่างเป็นระบบ

ผลการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย พบว่า ค่าความตรงเชิงเนื้อหาหรือความสอดคล้องระหว่างแบบฝึกศิลปะสีลามือกับนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร เท่ากับ 0.987

แบบบันทึกพฤติกรรมเพื่อวัดการพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย เพื่อประเมินการพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยประเมินใน 4 ประเด็น ตามชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือ ดังนี้ 1) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ 2) ลากเส้นตามรอยประ และระบายสี ตามจินตนาการ 3) ลากเส้นตามรอยประ วาดภาพต่อเติมและระบายสี ตามจินตนาการ และ 4) ลากเส้นตามรอยประ และฉีกกระดาษสีปะลงบน ผลการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย พบว่า ค่าความตรงเชิงเนื้อหาหรือความสอดคล้องระหว่างแบบบันทึกพฤติกรรมเพื่อวัดการพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยกับนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร เท่ากับ 0.987

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ One Group Pretest-Posttest Design สถานที่ทำการทดลอง คือ โรงเรียนพิบูลสงครามที่ 1 โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ก่อนการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือ จะทำความเข้าใจกับครูประจำชั้นและผู้ปกครอง เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันถึงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการ
2. ทดสอบระดับพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยเบื้องต้นกับเด็กปฐมวัย (Pretest) ในสัปดาห์ที่ 1 เพื่อประเมินระดับพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยในเบื้องต้น
3. ดำเนินการตามแผนที่วางไว้เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ในระหว่างนี้ทั้งผู้วิจัยและครูประจำชั้นได้ใช้วิธีการหลากหลายในการเก็บข้อมูล เพื่อจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน โดยการใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี การบันทึกวิดีโอ การถ่ายภาพ แบบประเมินและจดบันทึกจากพฤติกรรมทุกสัปดาห์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แต่ต้น โดยมีรายละเอียดตามการจัดลำดับ ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการทำกิจกรรม 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติตามข้อตกลง 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม และการสนทนากลุ่ม ตอบ
4. ทำการประเมินผลหลังการทดลอง (Posttest) ในสัปดาห์ที่ 10 โดยใช้แบบทดสอบเดียวกับที่ใช้ในการทดสอบก่อนการทดลอง เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย
5. ข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินหลังการทดลองจะถูกนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลก่อนการทดลอง เพื่อหาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง จากนั้นจะนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ ในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย และวิเคราะห์พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยก่อน (Pre-test) และหลัง (Post-test) ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง จำแนกการเปรียบเทียบตามองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ 2) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ และระบายสีตามจินตนาการ 3) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ และวาดภาพต่อเติมตามจินตนาการ และ 4) ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ และฉีกกระดาษสีปะลงบนภาพ

3. นำคะแนนพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย ทั้งก่อนการทดลอง และหลังการทดลองนำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยสถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (Dependent sample t-test) โดยคำนวณจากสูตรของ บุญชม ศรีสะอาด (2554)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลาหมือ กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยได้ทดลองกับ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. ผลการศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ โฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลาหมือเพื่อพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของ เด็กปฐมวัยปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ค่าพารามิเตอร์ โดยรวม

คะแนน	μ	σ^2	t^*	p
ก่อนการทดลอง	5.76	1.92	10.7	0.00
หลังการทดลอง	10.24	3.24		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยจากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลง อย่างชัดเจนในพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล ปีที่ 2 หลังจากได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโฮสโคป ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลาหมือ ก่อนการทดลองคะแนนพัฒนาการ กล้ามเนื้อเล็กอยู่ที่ 5.76 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.92 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเด็กในกลุ่มนี้ยังมีพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก ในระดับที่ค่อนข้างต่ำหรือยังไม่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม หลังจาก การทดลองเสร็จสิ้น ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนพัฒนาการ กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเพิ่มขึ้นเป็น 10.24 โดยมีส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานที่ 3.24 ซึ่งแสดงถึงการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

การเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองโดยใช้ค่า t-test พบว่า ค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 10.7 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ($p = 0.00$) ซึ่งบ่งชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เกิด จากความบังเอิญ แต่เป็นผลจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แบบโฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลาหมืออย่างแท้จริง

2. ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แบบโฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลาหมือ เป็นรายด้าน ปรากฏผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ค่าพารามิเตอร์ จำแนกรายด้าน

เปรียบเทียบคะแนนรายด้าน	ก่อนการทดลอง		ระดับ	หลังการทดลอง		ระดับ
	N16		พัฒนาการ	N16		พัฒนาการ
	μ	σ^2		μ	σ^2	
1. ลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ	1.38	0.46	ควรส่งเสริม	2.43	0.81	ดี
2. ลากเส้นตามรอยประ และระบายสีตามจินตนาการ	1.67	0.55	ปานกลาง	2.62	0.87	ดี
3. ลากเส้นตามรอยประ วาดภาพต่อเติม และระบายสีตามจินตนาการ	1.28	0.42	ควรส่งเสริม	2.15	0.71	ปานกลาง
4. ลากเส้นตามรอยประ และฉีกกระดาษสีปะลงบนภาพ	1.41	0.47	ควรส่งเสริม	2.52	0.84	ดี
ผลรวม	5.76	1.92	ควรส่งเสริม	10.24	3.24	ดี

จากตารางที่ 2 สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบคะแนน พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง ได้ว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการในทุกด้านของกิจกรรมหลังการทดลอง โดยในกิจกรรมลากเส้นตามรอยประเส้นสีลามือ เด็กมีค่าพารามิเตอร์ คะแนนก่อนการทดลองอยู่ที่ 1.38 ซึ่งแสดงถึงพัฒนาการที่ยัง ต้องการการส่งเสริม แต่หลังการทดลองค่าพารามิเตอร์คะแนน เพิ่มขึ้นเป็น 2.43 บ่งบอกถึงพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านนี้อย่างชัดเจน ในกิจกรรมลากเส้นตามรอยประ และระบายสีตามจินตนาการ ก่อนการทดลองมีค่าพารามิเตอร์คะแนนอยู่ที่ 1.67 ซึ่งแสดงถึง พัฒนาการในระดับปานกลาง หลังการทดลองค่าพารามิเตอร์ คะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 2.62 แสดงให้เห็นว่าพัฒนาการในด้านนี้มีความ ก้าวหน้ามากขึ้น สำหรับกิจกรรมลากเส้นตามรอยประ วาดภาพ ต่อเติม และระบายสีตามจินตนาการ เด็กมีค่าพารามิเตอร์คะแนน ก่อนการทดลองที่ต่ำที่สุด คือ 1.28 ซึ่งแสดงถึงพัฒนาการที่ยังคง ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด แต่หลังการทดลองค่าพารามิเตอร์ คะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 2.15 ซึ่งแม้จะยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็ แสดงถึงพัฒนาการที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการทดลอง สุดท้าย ในกิจกรรมลากเส้นตามรอยประ และฉีกกระดาษสีปะลงบนภาพ ค่าพารามิเตอร์คะแนนก่อนการทดลองอยู่ที่ 1.41 ซึ่งแสดงถึง พัฒนาการในระดับที่ควรส่งเสริม แต่หลังการทดลองค่าพารามิเตอร์ คะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 2.52 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่ดีขึ้นในด้านนี้ โดยรวมแล้ว ค่าพารามิเตอร์คะแนนของพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก ในทุกกิจกรรมก่อนการทดลองอยู่ที่ 5.76 และเพิ่มขึ้นเป็น 10.24 หลังการทดลอง ซึ่งบ่งชี้ว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ ไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือมีผลในการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจนโดยมีการพัฒนาทั้งในด้าน ความสามารถในการประสานงานระหว่างมือและตา รวมถึงการทำ กิจกรรมที่ต้องใช้ความละเอียดและความคิดสร้างสรรค์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือ เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ นำไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคปด้วย ชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือ เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กอยู่ใน ระดับมาก เช่น การลากเส้นตามรอยประ การระบายสี การวาดภาพ ต่อเติม การฉีกกระดาษสีปะลงบนภาพ ส่งผลให้กล้ามเนื้อเล็กมีความ คล่องแคล่วว่องไวในการหยิบจับสิ่งของที่ดีตามมา ทั้งนี้อาจเป็น เพราะกิจกรรมมีความหลากหลาย เด็กได้เลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ช่วยให้เด็กได้วางแผน (Plan) ว่าจะใช้ สื่อ วัสดุ

อุปกรณ์ ขึ้นไหนดก่อน หลัง แล้วลงมือปฏิบัติ (Do) อย่างอิสระ และ ขณะปฏิบัติเด็กเกิดความเพลิดเพลิน มีความคิดสร้างสรรค์ และหาก พบปัญหาขณะทำกิจกรรม เด็กจะเกิดทักษะการแก้ปัญหา โดยมีครู คอยกระตุ้น แนะนำ อย่างใกล้ชิด และหลังทำกิจกรรมครูให้เด็ก ทบทวน (Review) กิจกรรมโดยให้เด็ก ๆ จะเล่าถึงผลงานที่ตนเอง ได้ลงมือทำเพื่อทบทวนว่าตนเองนั้นได้ปฏิบัติงานตามแผนที่ได้ วางไว้หรือไม่ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร การทบทวนจุดประสงค์ ที่แท้จริงคือ ต้องการให้เด็กได้เชื่อมโยงแผนการปฏิบัติงานกับผลงาน ที่ทำ รวมถึงการเล่าประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ลงมือทำด้วยตนเอง ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย ควรให้ เด็กมีอิสระในการทำกิจกรรม ปรารถนาจากการบังคับหรือกดดันเด็ก ให้เด็กทำตามกรอบที่ครูกำหนด ครู ผู้ปกครองควรตระหนัก และให้ ความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย เพราะเป็นการเตรียมความพร้อม ในการเขียนตัวอักษรในระดับชั้น ต่อไปในอนาคต โดยสอดคล้องกับ รวีพร ผาดาน (2557) ที่ศึกษา วิจัยเรื่องความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การฉีก ตัด ปะเศษวัสดุ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์การฉีก ตัด ปะเศษวัสดุ มีความสามารถในการใช้ กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังการทดลองอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับ บัณฑิตา ภักดินันท์ (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่มของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์แบบไฮสโคป (High/Scope) ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 จำนวน 35 คน พบว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มของเด็กชั้น อนุบาลปีที่ 3/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่ได้รับ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบไฮสโคป (High/Scope) หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าพารามิเตอร์รวม ก่อนการทดลองเท่ากับ 5.84 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.6 และหลังการทดลองมีค่าพารามิเตอร์เท่ากับ 18.08 ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 6.16

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แบบไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือ เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า หลังการทดลองการพัฒนา กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการ ทดลองทุกกิจกรรม เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะสีลามือเป็นกิจกรรมที่หลากหลาย มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอ ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการสนทนาของกิจกรรม และทำให้เด็ก

เกิดความรู้สึกกระตือรือร้น เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับครู และเพื่อน ๆ นอกจากช่วยส่งเสริมพัฒนา กล้ามเนื้อเล็ก ยังช่วยฝึกวินัยเชิงบวกของเด็กปฐมวัยด้วยระบบ จัดเก็บสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ด้วยวงจร การค้นหา การนำไปใช้ และการเก็บคืนเข้าที่ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของฟร็อดริค เฟลอบเบล (Friedrich Froebel, 1782 - 1852) เชื่อว่าเด็กเปรียบเสมือน เมล็ดพันธุ์ที่ต้องการการพัฒนาให้งอกงามทั้งสติปัญญา ร่างกาย จิตใจและสังคม การจัดการศึกษาที่ดีต้องส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้เต็มศักยภาพในทุกด้านอย่างมีความหมาย การเรียนรู้ที่ดีต้อง ให้เด็กมีประสบการณ์ที่เด็กสามารถได้เล่น ได้แสดงออก ได้ค้นหา สืบเสาะ ประสบการณ์ที่จัดให้เด็กนั้นต้องสะท้อนระดับพัฒนาการ ความสนใจการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำอย่างเข้าใจของเด็กอย่าง ชัดเจน เด็กควรได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน โดยเฉพาะการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ดีสำหรับเด็ก คือ “การเล่น” ซึ่ง อินทรีดี อริยชัยเปรมวดี (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การ จัด ประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป เพื่อพัฒนาความคิด สร้างสรรค์และความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย ระดับชั้น อนุบาล 2 ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี โรงเรียนสังกัดเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล 2 มีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิด ไฮสโคป สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็ก ปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 มีความกล้าแสดงออกหลังการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป สูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความกล้าแสดงออก เห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป ด้วยชุดแบบฝึกศิลปะ ปะ ลีลามือ สามารถพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยสูงขึ้น ในทุกกิจกรรม และยังต้องพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในทุกสัปดาห์ ตลอดปีการศึกษา เพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วว่องไว ในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ทั้งด้านการเขียนและการทำกิจวัตรประจำวัน ได้ด้วยตนเอง เช่น การใส่ถุงเท้า รองเท้า การใส่เสื้อผ้า อาบน้ำ แปรงฟัน การรับประทานอาหาร เป็นต้น จากผลการเปรียบเทียบ จากผลต่างของคะแนนพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กหลังจัดกิจกรรม สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม ตลอดระยะเวลาที่ทำการทดลอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ ไฮสโคปด้วยชุดแบบฝึกศิลปะปะ ลีลามือเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของ เด็กปฐมวัยนี้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เหมาะสม ที่จะนำไปใช้ในสถานศึกษาระดับปฐมวัยอื่น ๆ ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการชี้แจง ทำความเข้าใจและวางแผนร่วมกันกับครู ก่อนนำเครื่องมือไปใช้ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.2 ในบทบาทของครูผู้สอนควรทำการเตรียม ความพร้อมในด้านการใช้เครื่องมือศึกษา และทดลองการใช้เครื่องมือ ต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม

1.3 ครูควรสร้างข้อตกลงกับเด็กปฐมวัยก่อนทำ กิจกรรม แนะนำสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อธิบาย และสาธิตขั้นตอนการทำ กิจกรรมให้ชัดเจน ภายใต้อาสาสมัครที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ เด็กเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมกับครูและเพื่อน ๆ

1.4 ครูเปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้เลือกและ ออกแบบกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อน เพื่อให้พัฒนาการในด้านอื่น ๆ ได้รับการพัฒนาตามไปด้วย

1.5 ครูผู้สอนควรดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีความสุขในการใช้กล้ามเนื้อมือ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ควรนำแบบฝึกไปใช้กับเด็กปฐมวัย ในลักษณะของการคัดและเขียนโดยตรง โดยไม่ผ่านกระบวนการ ที่หลากหลายกับเด็กปฐมวัย อาจส่งผลให้เด็กมีเจตคติไม่ต่องาน การเขียนและการเรียนในอนาคต ดังนั้น การดำเนินกิจกรรม ที่เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้เลือกกิจกรรมและทำกิจกรรมร่วมกับ เพื่อน เช่น การปั้น การประดิษฐ์ การร้อย การพับ เป็นต้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับเด็กปฐมวัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยด้านการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบไฮสโคป เพื่อพัฒนาด้านอื่น ๆ ในเด็กปฐมวัย เช่น การเสริมสร้างวินัยเชิงบวก การส่งเสริมพฤติกรรมความกล้าแสดงออก ทักษะทางภาษา ทักษะทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้านอื่น ๆ ให้ครบทุกด้าน และทุกระดับชั้น

2.3 ศึกษาวิจัยด้านการจัดประสบการณ์แบบ บูรณาการด้วยกิจกรรมหลักให้เป็นกิจวัตรประจำวันได้ในทุกวัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **คู่มือหลักสูตร การศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยพุทธศักราช 2560**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ คุรุสภา.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2559). **เรียน ๆ เล่น ๆ อนุบาล อมาตยกุล**. กรุงเทพมหานคร: ที พี พรินท์.

- ญาณิศา บุญพิมพ์, นภัส ศรีเจริญประมง และวรลณี ถนอมชาติ. (2562). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยในท้องถิ่นเขตภาคตะวันออก. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*. 13(1): 107-118.
- ณัฐนรี บุบผศิริ. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึม. *คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- บัณฑิตา ภักตินันท์. (2564). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบไฮ/สโคป (High/Scope) ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3/2. *โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9) กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประสิทธิ์ วิริยะกิจไพบูลย์. (2564). กิจกรรมสร้างสรรค์สร้างกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่ให้แข็งแรง. *เฮลท์สไมล์ สมุทรปราการ*.
- พัฒน์นรี จันทราภิรมย์. การพัฒนาทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยใช้สื่อการสอนชุดฝึกกล้ามมือ. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*. 7(1): 63-73. เข้าถึงได้จาก : <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/199859>. 2562.
- รวิพร ผาด่าน. (2557). ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การฉีก ตัด ปะเศษวัสดุ. *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป (High/Scope Approach)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2021). *หลักสูตร RIECE: การลดความเหลื่อมล้ำผ่านการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อรุณี หรดาล. (2560). พัฒนาการด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย: แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*. 10(1): 100-112.
- อชิฐฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล. (2556). กระตุ้นกล้ามเนื้อมัดเล็กเสริมสร้างสติปัญญา. *บันทึกคุณแม่*. 9(118): 110-114.
- อินทร์ดี อริยชัยเปรมวดี. (2566). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดไฮสโคป เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย. *มหาวิทยาลัยรังสิต*.
- Cameron, C. E., Brock, L. L., Murrah, W. M., Bell, L. H., Worzalla, S. E., Grissmer, D., & Morrison, F. J. (2012). Fine motor skills and executive function both contribute to kindergarten achievement. *Child Development*. 83(4), 1229-1244.
- Friedrick Froebel. *Britannica Concise Encyclopedia Friedrich Wilhelm August Froebel*. [online]. Available : <http://www.answers.com/topic/>. 2018.

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกที่มีต่อความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Effects of Learning Management through Active Reading on Science Reading Literacy and Academic Achievement for Grade 8 Students

อินทรา เห่งขุนทด, เชษฐ ศิริสวัสดิ์*, นพมณี เชื้อวชิรินทร์, ศาณิตา ต่ายเมือง

Intira Hengkhunthod, Chade Sirisawat, Nopmanee Chauvatcharin, Sanita Taimuang

คณะศึกษาศาสตร์ และโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Faculty of Education and “Piboonbumpen” Demonstration School, Burapha University, Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: Chade@go.buu.ac.th

(Received: April 28 2025; Revised: June 15 2025; Accepted: July 8 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โปรแกรมทั่วไป โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม รวมทั้งสิ้น 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง แบบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว (Dependent t-test)

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

- 1) ความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก; การอ่านแบบ SQ4R; ความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์;
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

Abstract

This research aims to examine the science reading literacy and academic achievement in science of grade 8 students who received active reading instruction, comparing their performance with a criteria of a achievement at least 70 percent after the learning period. The sample was a group of 32 students in grade 8 students from one general program classroom at “Piboonbumpen” Demonstration School, Burapha University, during the second semester of the academic year 2024, obtained using the cluster random sampling technique. The instruments used for the study were the active reading learning management plan for the science subject, science reading literacy test, and science achievement test. The statistics used for analyzing data were mean, standard deviation, dependent samples t-test, and one sample t-test.

The findings were summarized as follows:

- 1) Science reading literacy of grade 8 students who received instruction through active reading resulted in higher scores than before learning with statistical significance at the .05 level, and the after-learning scores exceeded the 70 percent criterion with none of statistical significance at the .05 level.
- 2) Science academic achievement of grade 8 students who received instruction through active reading resulted in higher scores after learning than before learning, and the after-learning scores exceeded the 70 percent criterion with statistical significance at the .05 level.

Keywords : Active Reading; SQ4R Reading Method; Science Reading Literacy; Science Academic Achievement

บทนำ

เมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ในยุคเทคโนโลยีทางดิจิทัล (Digital technology) เข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตอย่างมาก โดยทั้งด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและการคิดค้นพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ สำหรับพัฒนาศักยภาพการคิดวิเคราะห์รวมถึงการเพิ่มทักษะในการช่วยเหลือตนเองทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน ซึ่งการอ่านก็ถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาในการคิดวิเคราะห์ สำหรับปัจจุบันไม่เพียงแต่ต้องอ่านออกหรืออ่านคล่องแต่เป็นการอ่านเพื่อการเรียนรู้ทั้งในแง่ของการเข้าถึงข้อมูลในการค้นคว้าหาความสำคัญ รวมถึงการเข้าใจในเนื้อหาบูรณาการสรุปใจความออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (แผนกวิชาการระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งสะท้อนถึงทักษะที่มีความจำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดย The Partnership for 21st Century Learning ได้แก่ 3Rs และ 8Cs โดยเฉพาะที่ 3Rs นั้นจัดเป็นทักษะด้านความรู้พื้นฐานสำคัญ (Hard Skills) ที่ทุกคนต้องมี ประกอบไปด้วย การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และทักษะการคิดเลข (Arithmetic)

ในช่วงวัยเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาขั้นพื้นฐานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ใกล้เคียงกัน สัมพันธ์กับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และในการวัดคุณภาพด้านการศึกษาที่มีการยอมรับในระดับนานาชาติเรียกว่า โครงการศึกษาโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment) หรือ PISA ประเมินนักเรียนอายุ 15 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่จบการศึกษาภาคบังคับ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการจัดเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน ซึ่งมีการจัดทดสอบความรู้ความสามารถจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ (Mathematics Literacy) และความฉลาดรู้วิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ซึ่งแต่ละรอบการประเมินจะเน้นด้านหลักในด้านใดด้านหนึ่ง โดยการประเมินจะเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้และทักษะที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง การประเมิน PISA 2022 ที่เน้นการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ซึ่งก็พบว่า นักเรียนไทยมีผลของคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน ด้านวิทยาศาสตร์ 409 คะแนน และด้านการอ่าน 379 คะแนน ซึ่งคะแนนการอ่านค่อนข้างต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จากการวิเคราะห์ข้อมูลความฉลาดรู้ด้านการอ่านมีความสัมพันธ์กับความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) ยิ่งสะท้อนภาพที่เห็นชัดเจนว่าสมรรถนะด้านการอ่านคือรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ ซึ่งการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงจำเป็นต้องอาศัยการอ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการลงมือ

ปฏิบัติ ซึ่งคะแนนเฉลี่ย PISA 2022 : 2018 ของประเทศไทยทั้งสามด้านลดลง จากการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินที่เน้นความสำคัญด้านการอ่านทั้งในระดับประเทศและนานาชาติเห็นว่าความฉลาดรู้ด้านการอ่านมีความสัมพันธ์กับความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) ยิ่งสะท้อนภาพที่ชัดเจนว่าสมรรถนะด้านการอ่านคือรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงจำเป็นต้องอาศัยการอ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการลงมือปฏิบัติ และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า การอ่านโจทย์หรือการตอบคำถามในเนื้อหาวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนมีการตอบคำถามในการอธิบายคำตอบไม่ตรงประเด็นคำถามร่วมกับการลงมือปฏิบัติ โดยในเรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีเนื้อหาทั้งบรรยายและทำการทดลองโดยในการอ่านเนื้อหาที่ค่อนข้างเยาะเย้ยสำหรับผู้เรียนยังไม่สามารถทำความเข้าใจและตอบคำถามให้เหตุผลยังไม่ค่อยชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ อีระภัทร พินิจมนตร์ (2561) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในหัวข้อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นักเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจและเมโนทัศน์ที่ผิดค่อนข้างมาก อีกทั้งยังพบปัญหาที่นักเรียนไม่สามารถอธิบายข้อมูลให้ผู้อื่นทำความเข้าใจได้รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แสดงถึงประสิทธิภาพของผู้เรียน ดังนั้นในการเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนจึงจำเป็นต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้เกิดความสามารถในการพัฒนาต่อประเทศ

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการอ่านในศตวรรษที่ 21 ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นยุคที่มีการรับข้อมูลข่าวสาร การอ่านจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นต่อการรับข้อมูลข่าวสารในสังคมปัจจุบัน ซึ่งการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ก็จะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากความสนใจในการค้นคว้า การลงมือปฏิบัติ รวมถึงรวบรวมความรู้จากสิ่งต่าง ๆ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนจัดการเรียนรู้และให้คำแนะนำสำหรับนักเรียน โดยกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจึงเรียกว่า การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ดังนั้นการสอนอ่านจึงต้องเน้นเชิงรุกหรือเรียกว่า การอ่านเชิงรุก (Active Reading) เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นการอ่านควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ พัฒนาความสามารถในทักษะการอ่านให้เกิดความเข้าใจ มีเป้าหมายต่อสิ่งที่อ่าน โดยผู้สอนกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนมีส่วนร่วมต่อการอ่าน เพื่อส่งเสริมการอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ โดยมีวิธีการหลากหลายรูปแบบ

ที่มีประสิทธิภาพในการสอนอ่าน ได้แก่ SQ3R SQ4R และ SQ5R เป็นต้น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนฝึกการอ่านได้อย่างเต็มศักยภาพ มีจุดมุ่งหมายในการอ่านซึ่งทำให้เกิดการตั้งคำถามที่อ่านเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจในขอบเขตของเนื้อหา

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจวิธีการอ่านแบบ SQ4R ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก นำมาจัดกิจกรรมในการเรียนรู้สำหรับพัฒนาทักษะด้านการอ่าน ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ เนื่องจากวิธีการอ่านแบบ SQ4R ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจ จับใจความและสรุปประเด็นที่สำคัญจากการอ่าน รวมถึงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ที่มีความซับซ้อนในระดับสูง สอดคล้องกับ แสงเทียน เฉลิมวัฒน์ (2560) กล่าวว่า วิธีการอ่านแบบ SQ4R ทำให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญในการอ่าน เข้าใจเนื้อหาที่มีความยาก สามารถจดจำเรื่องที่อ่านอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการสอนอ่านซ้ำอย่างละเอียดจนกว่าจะเกิดความเข้าใจร่วมกับจดจำเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี สำหรับเป็นวิธีการสอนที่จะช่วยพัฒนาด้านการอ่านเพื่อเชื่อมโยงกับ PISA 2018 (OECD, 2019) ในการอ่านครอบคลุมกระบวนการอ่าน ได้แก่ รู้ตำแหน่งข้อสนเทศในบทอ่าน มีความเข้าใจในบทอ่าน และประเมินและสะท้อนความคิดเห็นต่อบทอ่าน สอดคล้องกับผลการวิจัย ปัญญาวิทย์ แจ่มกระจ่าง (2564) จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้พื้นฐานรูปแบบการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทฤษฎีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และทฤษฎีที่ส่งเสริมการอ่าน พบว่า ความฉลาดรู้ด้านการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งผลการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านจากการวัดซ้ำ 5 ครั้ง มีแนวโน้มสูงขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัย ญัฐวิภา สุราฤทธิ์ (2564) ใช้วิธีการพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการศึกษาระดับความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง พอใช้ ดีและดีเยี่ยม

จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก (Active Reading) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการเป็นแนวทางสำหรับนำไปพัฒนาการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก (Active Reading) จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก

สมมติฐานการวิจัย

1. ความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นักเรียนได้ฝึกกระบวนการอ่านในรายวิชาวิทยาศาสตร์
2. เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนเพื่อพัฒนาสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบด้วยการอ่านเชิงรุก
3. เป็นแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมโดยใช้บทความสำหรับการอ่านในรายวิชาวิทยาศาสตร์
4. นักเรียนสามารถนำแนวทางกระบวนการอ่านไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่น

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โปรแกรมทั่วไป จำนวน 4 ห้องเรียน ทั้งหมด 130 คน โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม จึงเลือกมา 1 ห้อง จำนวน 32 คน และเนื่องจากทั้ง 4 ห้อง เป็นโปรแกรมทั่วไปโดยทุกห้องมีนักเรียนความสามารถ

2. ตัวแปรที่ศึกษา

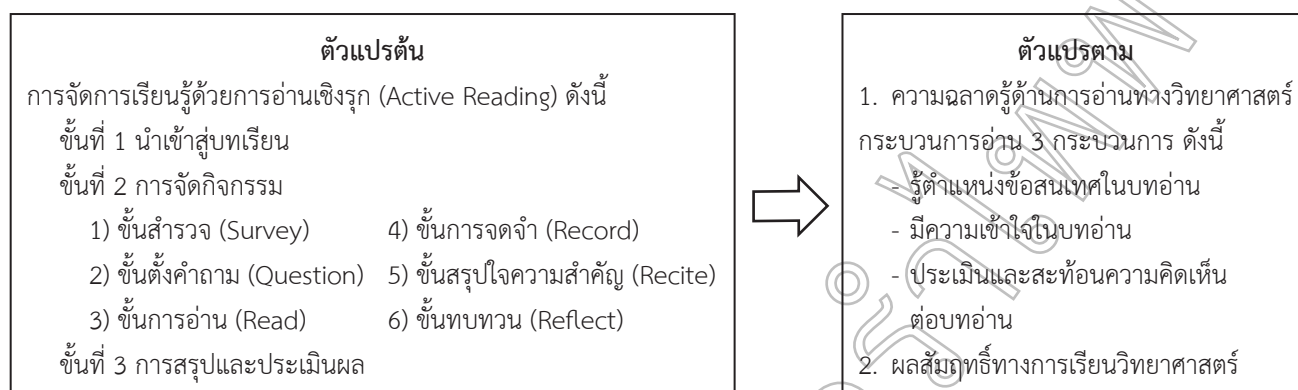
2.1 ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ทั้งหมด 14 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเอง

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โปรแกรมทั่วไป โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 132 คน โดยนักเรียนทุกห้องเรียนมีความสามารถ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มห้องเรียนด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง โดยมี 5 หัวข้อ ได้แก่ โครงสร้างภายในโลก กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยา ชั้นดินและชั้นหน้าตัดดิน แนวทางการใช้ประโยชน์จากดิน แหล่งน้ำ ผิวดินและใต้ดิน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการวิจัยเองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ใช้เวลาในการทดลอง 14 ชั่วโมง ซึ่งแบ่งเป็นการทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมง เก็บข้อมูลในการวิจัย 12 ชั่วโมง และการทดสอบหลังเรียน 1 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ สร้างขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มาตรฐานการศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ซึ่งมี

6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจ (Survey) 2) ขั้นตั้งคำถาม (Question) 3) ขั้นการอ่าน (Read) 4) ขั้นการจดจำ (Record) 5) ขั้นสรุปใจความสำคัญ (Recite) และ 6) ขั้นทบทวน (Reflect) โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับมาก

2. แบบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบวัดแบบคู่ขนาน จำนวน 2 ฉบับ โดยแต่ละฉบับประกอบไปด้วยบทความในการอ่าน 2 สถานการณ์ และข้อคำถามแบบเลือกตอบและแบบแสดงเหตุผล จำนวน 11 ข้อ ซึ่งใช้ในการวัดกระบวนการอ่าน 3 กระบวนการ ได้แก่ รู้ตำแหน่งของข้อสนเทศในบทอ่าน (Locate information) การมีความเข้าใจในบทอ่าน (Understand) และการประเมินและสะท้อนความคิดเห็นต่อบทอ่าน (Evaluate and reflect) โดยแบบวัดกระบวนการอ่านมีค่าความสอดคล้อง (IOC) ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 โดยมีค่าความยากของฉบับที่ 1 อยู่ระหว่าง 0.25 - 0.78 และฉบับที่ 2 อยู่ระหว่าง 0.28 - 0.78 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกของฉบับที่ 1 อยู่ระหว่าง 0.38 - 0.78 และฉบับที่ 2 อยู่ระหว่าง 0.33 - 0.67 มีค่าความเชื่อมั่นแบบวัดกระบวนการอ่านฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.91 และฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.89 มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.46

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 1 ฉบับ จำนวน 20 ข้อ โดยจะทำการออกข้อสอบตามจุดประสงค์ในการเรียนรู้ยึดตาม

แนวคิดของ Bloom revised ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การจำ การเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ โดยแบบทดสอบมีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.22 - 0.78 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.22 - 0.43 และแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.91

แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ One Group Pretest-Posttest Design โดยผู้วิจัยได้จัดทำแผนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียน ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ ฉบับที่ 1 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง จากนั้น บันทึกผลคะแนนของแบบทดสอบก่อนเรียนไว้สำหรับการวิเคราะห์ ข้อมูล โดยใช้เวลาทดสอบทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง

2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ตามแผนดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก โดยใช้เวลาจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็นคาบละ 1 ชั่วโมง และ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 12 ชั่วโมง มีเนื้อหา เรื่อง โครงสร้างภายในโลก (3 ชั่วโมง) ต่อมา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยานับโลก (3 ชั่วโมง) ชั้นดินและชั้นหน้าตัดดิน (3 ชั่วโมง) แนวทางการใช้ประโยชน์จากดิน (1 ชั่วโมง) แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน (2 ชั่วโมง)

3. เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้วจึงทำการทดสอบ หลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่าน

ทางวิทยาศาสตร์ ฉบับที่ 2 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ทำก่อนเรียน โดยใช้เวลาทดสอบทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง

4. ครูผู้สอนประเมินผู้เรียนหลังจากการจัดการเรียนรู้ และบันทึกหลังการสอน เพื่อนำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง หลังเรียน มาวิเคราะห์สถิติและใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปในการทดสอบค่าที (T-Test)

การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังเรียนเมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ ด้วยการอ่านเชิงรุก ซึ่งทดสอบด้วย Dependent t-test

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ หลังเรียนเทียบเกณฑ์ร้อยละ 70 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก ซึ่งทดสอบด้วย One Sample t-test

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ของการศึกษาความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก แสดงดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยการอ่านเชิงรุก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p (1-tailed)
ก่อนเรียน	32	13	8.06	1.72	31	3.970*	.000
หลังเรียน	32	13	9.28	1.30			

* $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ ด้วยการอ่านเชิงรุก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 8.06 และ 9.28 ตามลำดับ สรุปได้ว่า นักเรียนมีผลคะแนนความฉลาดรู้

ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.970$, $p = .000$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ร้อยละ 70	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนน	S.D.	df	t	p (1-tailed)
หลังเรียน	32	13	9.1	9.28	71.38	1.30	31	.788	.219

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียน เท่ากับ 9.28 คิดเป็นร้อยละ 71.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 หรือ 9.1 คะแนน จากคะแนนเต็ม 13 คะแนน สรุปได้ว่า นักเรียนมีผลคะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างไม่มีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = .788, p = .219$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

2. ผลวิเคราะห์ของการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก แสดงดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p (1-tailed)
ก่อนเรียน	32	20	7.91	2.02	31	16.226*	.000
หลังเรียน	32	20	14.88	2.39			

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 7.91

และ 14.88 ตามลำดับ สรุปได้ว่า นักเรียนมีผลคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 16.226, p = .000$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ร้อยละ 70	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนน	S.D.	df	t	p (1-tailed)
หลังเรียน	32	20	14	14.88	74.4	2.39	31	2.069*	.024

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียน เท่ากับ 14.88 คิดเป็นร้อยละ 74.4 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 หรือ 14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน สรุปได้ว่า นักเรียนมีผลคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.069, p = .024$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมาจากผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกเพื่อทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนแสดงทักษะการอ่านเพื่อวิเคราะห์จากการอ่านบทความในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ในขั้นของการจัดกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะสำคัญทำให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้จากการอ่านเกี่ยวกับเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ที่มีรูปแบบการตีความของข้อมูลแตกต่างกันและสามารถแสดงความคิดเห็นเพื่อพิจารณาข้อมูลที่มีความหลากหลายด้วยการให้เหตุผลที่สอดคล้องกับในบทความได้เป็นอย่างดี ซึ่งการอ่านแบบ SQ4R แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจ (Survey) เป็นขั้นการอ่านรายละเอียดแบบคร่าว ๆ เพื่อตรวจสอบข้อมูลจากบทความเป็นการอ่านโดยใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ในการเรียบเรียงความคิดของผู้อ่าน เช่น จากคำถามปลายปิด ได้แก่ ขั้นตอนหลักมีกี่ขั้น อะไรบ้าง แล้วให้เขียนแสดงคำตอบสั้น ๆ หรืออ่านบทความแล้วตอบคำถามที่เป็นข้อความและเลือกตอบว่าถูกหรือผิดซึ่งอ้างอิงข้อมูลจากในบทความ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการอ่านเกี่ยวกับการรู้ตำแหน่งของข้อสนเทศในบทอ่าน ทำให้สามารถค้นหาคำตอบจากวลีหรือถ้อยคำโดยใช้ความจำเพียงเล็กน้อยในการตอบคำถาม เช่น ชื่อเรียกสถานที่อีกชื่อหนึ่ง หรือหาชื่อของสารตั้งต้น เป็นต้น ถัดมาเป็น 2) ขั้นตั้งคำถาม (Question) เป็นการอ่านข้อมูลในบทความความเพื่อลองตั้งคำถามเพิ่มความเข้าใจแล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นภายในชั้นเรียน เช่น การแบ่งโครงสร้างภายในโลกตามองค์ประกอบทางเคมีแตกต่างกันอย่างไร ปัจจัยใดที่มีผลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางธรณีบนผิวโลก เป็นต้น 3) ขั้นการอ่าน (Read) เป็นการอ่านซ้ำอย่างละเอียดจากในบทความเพื่อค้นหาคำตอบและรวบรวมข้อมูลสำคัญในการลงข้อสรุป เช่น หาประเด็นที่สำคัญของเนื้อหาจากบทความ หรือการเน้นคำที่มาจากบทความว่าเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นในการนำมาตอบคำถาม เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการอ่านเกี่ยวกับการมีความเข้าใจในบทอ่านโดยการตีความจากหลายข้อสนเทศในการรวบรวมข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงกับบทอ่าน

เช่น เพราะเหตุใดมลพิษทางอากาศจึงส่งผลต่อการกระจายพันธุ์ของดอกไม้กลางคืน ประเด็นที่สำคัญของบทความ หรือการลงตั้งชื่อเรื่องใหม่ให้กับบทความ เป็นต้น 4) ขั้นการจดจำ (Record) เป็นขั้นในการจดบันทึกจากการอ่านโดยการขีดเส้นใต้หรือเน้นข้อความที่สำคัญจากในบทความ 5) ขั้นสรุปใจความสำคัญ (Recite) การย้อนกลับไปอ่านในส่วนที่จดบันทึกไว้เพิ่มเติมหรือหัวข้อที่สงสัยจากบทความเพื่อใช้ในการตอบคำถาม และ 6) ขั้นทบทวน (Reflect) เป็นการวิเคราะห์วิจารณ์จากบทอ่านที่ได้อ่านแล้วแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่สอดคล้องกับหัวข้อของบทความเพื่อให้เกิดการคิดขั้นสูงในการใช้ศักยภาพพิจารณาแสดงออกมาเป็นความคิดเห็นตนเองในการอธิบายโดยใช้เหตุผลและแหล่งข้อมูลเพื่อสนับสนุนคำตอบจากคำถามกำหนด ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการฝึกระหว่างทำกิจกรรมจะสามารถวิเคราะห์การเลือกเชื่อถือของข้อมูลประกอบกับการแสดงความคิดเห็น เช่น นักเรียนมีวิธีรับมือกับเหตุการณ์แผ่นดินไหวอย่างไรได้บ้าง หรือเพราะเหตุใดคนถึงนิยมนำน้ำใต้ดินมาใช้อุปโภคบริโภคแม้ว่าน้ำใต้ดินไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการอ่านเกี่ยวกับการประเมินและสะท้อนความคิดเห็นต่อบทอ่าน ในการประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เช่น การสร้างเชื่อนมีประโยชน์จริงหรือไม่ โดยให้เหตุผลประกอบกับแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ หรือการอ่านข้อมูลที่มาจากในเว็บไซต์ เนื่องจากมีปริมาณข้อมูลและผู้คนแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมากจึงนำไปสู่การแยกแยะว่าเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือ เป็นต้น

จากผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องมาจากนักเรียนสามารถทำความเข้าใจจากการฝึกพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อคิดวิเคราะห์ในการตอบคำถามและสามารถให้เหตุผลประกอบในบทความ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถด้านอ่านในระดับดี และผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องด้วยในการอ่านของนักเรียนจะต้องมีความสามารถในการตีความเพื่อสร้างความเข้าใจและสรุปประเด็นที่สำคัญจากหลายบทความหรือบทความยาว ๆ ในการตอบคำถาม แต่เนื่องจากแบบทดสอบมีความมีความยากต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลในการคาดคะเนตามหลักการของเหตุและผลระดับสูง ทำให้นักเรียนเกิดความไม่เข้าใจเกี่ยวกับบทความที่มีหลากหลายข้อสนเทศและไม่สามารถสรุปใจความสำคัญหลักได้

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ปัญญาวิทย์ แจ่มกระจ่าง (2564) ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ยผลคะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านภาษาไทยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอภิปรายไว้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกมีหลักการที่สำคัญ สามารถมุ่งเน้น

การจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียนรู้อีกจากการที่ผู้สอนได้คัดเลือกบทอ่านให้มีความเหมาะสม สอดคล้องและแตกต่างไปตามบริบทที่สามารถพบได้ภายในชีวิตประจำวันของผู้เรียน จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความหมายในการเรียนรู้ และยังการเน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อบทอ่านร่วมกันกับผู้อื่น และให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์จนได้คำตอบที่ดีที่สุดในกลุ่มเกิดเป็นความรู้ที่คงทน และสอดคล้องกับงานวิจัย ขวัญชนก มาตรา (2561) จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการอ่านเชิงรุก (Active reading) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการอ่านในสัปดาห์ที่ 3 มีความสามารถในการอ่านสูงกว่าสัปดาห์ที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R และการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการพัฒนาทักษะด้านการอ่านเนื้อหาวิทยาศาสตร์ เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่มีลักษณะการบรรยายส่วนใหญ่รายละเอียดเยอะและเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า ซึ่งนักเรียนในช่วงวัยมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสนใจในการอ่านค่อนข้างลดลง ผู้วิจัยจึงได้ให้ความสำคัญสำหรับในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านและการลงมือปฏิบัติซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมทางวิทยาศาสตร์จากการอ่านเพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ข้อมูลจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยรูปแบบการอ่านเชิงรุกโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ในระหว่างขั้นตอนของกิจกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจ (Survey) โดยนักเรียนได้ฝึกการอ่านคร่าว ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับในรายละเอียดเนื้อหาจากหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เล่ม 2 ร่วมกับเอกสารประกอบการสอนที่มีบทความและแบบฝึกหัดไว้ให้ทำระหว่างการทำกิจกรรม ตัวอย่างเช่น ตารางองค์ประกอบทางเคมีของโครงสร้างภายในโลกแต่ละชั้น แผนภาพชั้นดิน การจำแนกประเภทของแหล่งน้ำ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านการจำ ทำให้ผู้เรียนสามารถระบุคำสำคัญจากการอ่านคร่าว ๆ โดยสามารถค้นหาถ้อยคำจากตำแหน่งในบทอ่าน

ได้โดยสามารถใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เช่น กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางธรณิบนผิวโลก อนุภาคของเนื้อดิน เป็นต้น 2) ขั้นตั้งคำถาม (Question) ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนจะให้นักเรียนได้ตั้งคำถามจากการอ่านบทความในเอกสารการสอนเพื่ออภิปรายด้วยกันในชั้นเรียน โดยผู้สอนจะยกตัวอย่างคำถามจากในแผนการเรียนรู้และให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปราย เช่น เหตุการณ์ใดบ้างที่สนับสนุนว่าภายในโลกมีอุณหภูมิและความดันสูงมาก หรือเพราะเหตุใดดินชั้นบนจึงมีสีเข้มกว่าชั้นล่าง เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านการเข้าใจ โดยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้โดยสามารถเรียบเรียงจากการอ่านเพื่อลองตั้งคำถามในการหาเหตุผลประกอบกับตอบคำถามร่วมกันภายในชั้นเรียน เช่น ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อกระบวนการกร่อน ซึ่งมีผลอย่างไร การปรับปรุงดินเปรี้ยวควรทำอย่างไรบ้าง เป็นต้น 3) ขั้นการอ่าน (Read) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องตั้งใจและมีสมาธิในการอ่านอีกรอบอย่างละเอียดให้ครบถ้วน เนื่องจากทั้งเนื้อหาในหนังสือและข้อมูลจากบทความในเอกสารการสอน มาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แต่สำหรับการฝึกในการอ่านเพื่อคิดวิเคราะห์ จะเน้นการศึกษาจากเอกสารประกอบการสอนเป็นหลักเพื่อไปตอบคำถามจากแบบฝึกหัดในใบงาน เช่น แนวทางการใช้ประโยชน์จากดิน สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางธรณี เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านการประยุกต์ใช้และด้านการวิเคราะห์ในการใช้สามารถตีความข้อมูลจากบทความที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์เพื่อหาข้อสรุปและเชื่อมโยงในบทความได้อย่างถูกต้อง เช่น วิธีการปรับปรุงดินที่ถูกต้อง หรือการตรวจสอบดินมีความจำเป็นหรือไม่อย่างไร เป็นต้น 4) ขั้นการจัดจำ (Record) ในบทความมีข้อมูลหลากหลายรูปแบบทั้งรูปภาพ ตาราง หรือข้อมูลสั้น ๆ ในแต่ละย่อหน้า ซึ่งการจัดจำข้อมูลโดยใช้สีหรือปากกาไฮไลต์ ชัดเส้นได้หรือวงกลมข้อความที่สำคัญในบทความจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสำหรับตอบคำถามประเด็นต่าง ๆ ได้ ส่วนปฏิบัติการทดลองก็ให้ผู้เรียนจดบันทึกข้อมูลลงในกระดาษก่อนและหลังการทำทดลอง ตัวอย่างเช่น การสำรวจดินภายในบริเวณโรงเรียนโดยให้บันทึกบรรยายลักษณะของดิน รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพดิน เป็นต้น 5) ขั้นสรุปใจความสำคัญ (Recite) การอ่านเพื่อสรุปใจความของเนื้อหาที่เรียนหากไม่เข้าใจประเด็นใดก็สามารถย้อนกลับไปอ่านซ้ำเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการตอบคำถามเพิ่มเติม และส่วนปฏิบัติการทดลองแต่ละกลุ่มก็ออกมาอภิปรายข้อมูลเพื่อสรุปเกี่ยวกับลักษณะดินแต่ละพื้นที่ภายในโรงเรียนที่ได้รับมอบหมาย และ 6) ขั้นทบทวน (Reflect) นักเรียนได้แสดงการวิเคราะห์ วิเคราะห์เรื่องที่อ่านในบทความ รวมถึงแสดงความคิดเห็นเพื่อทบทวนบทความที่อ่าน เช่น ลักษณะดินแต่ละชนิดในการนำไปใช้ประโยชน์ หรือนักเรียนมีวิธีการปฏิบัติตนในการใช้น้ำอย่างยั่งยืนอย่างไร เป็นต้น ส่งผลต่อพฤติกรรม

การเรียนรู้ด้านการประเมินค่าและด้านการสร้างสรรค์ในการสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนจากการอ่านและร่วมกันอภิปราย เช่น การใช้ทรัพยากรนํ้าอย่างไรให้มีความคุ้มค่า หรือการหาแนวทางป้องกันเพื่อจัดการการพังทลายของหน้าดิน เป็นต้น

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ศักดิ์ดา เปลี่ยนเดชา (2560) ที่พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านแบบเชิงรุกสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ และสอดคล้องจากผลงานวิจัย ปัญญาวิทย์ แจ่มกระจ่าง (2564) รูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัย กรวิ นันทชาติ (2562) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนในวิชาเคมี เรื่อง สมบัติของธาตุและสารประกอบ ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนด้วยรูปแบบเชิงรุก คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบเชิงรุกเป็นการเรียนเนื้อหาจากการเน้นลงมือปฏิบัติจริง การทดลอง สังเกต และสร้างความรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติในระหว่างการเรียนการสอนการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมที่มาจากการปฏิบัติ เพราะผู้สอนจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่การเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรมีการเพิ่มกิจกรรมในการเรียนเพิ่มเติมระหว่างการอ่านเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อ เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสนใจในการอ่านค่อนข้างน้อย ไม่มีสมาธิในการอ่าน และติดโทรศัพท์ ดังนั้นครูผู้สอนจึงได้เสริมด้วยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เช่น การทำปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในการสำรวจดินแต่ละจุดในโรงเรียน และบันทึกข้อมูลเพื่อมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน เป็นต้น จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้

1.2 ในขณะทำกิจกรรม ผู้สอนควรที่จะชี้แจงรายละเอียดใบงานให้นักเรียนเข้าใจก่อนลงมือทำตามแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละคาบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความสับสนในการตอบคำถาม

1.3 แบบวัดความฉลาดรู้แบบเขียนตอบ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนอธิบายจากในบทความเท่านั้นจึงเป็นแนวทางในการตรวจคำตอบ และอาจจะเพิ่มเติมการตอบแบบแสดงความคิดเห็นของนักเรียนในการตอบได้อย่างอิสระ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุก จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ รวม 14 ชั่วโมง พบว่าความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้น แต่จากการตรวจแบบฝึกหัดในแต่ละสัปดาห์และการสังเกตในชั้นเรียนพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการของความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์ในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยด้านระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านเชิงรุกโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ที่มีต่อการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเชิงรุกที่มีผลต่อความฉลาดรู้ด้านการอ่านทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ในงานวิจัยครั้งถัดไปควรเพิ่มนวัตกรรมการเรียนรู้โลกเสมือนจริงเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้สร้างความเข้าใจและสามารถอธิบายให้เหตุผลได้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรวิ นันทชาติ. (2562). การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง สมบัติของธาตุและสารประกอบ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ขวัญชนก มาตรา. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการอ่านอย่างกระตือรือร้น (Active reading) หน่วยการเรียนรู้เรื่อง พลังงานแห่งแสง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการอ่านและเจตคติทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐวิภา สุราฤทธิ์. (2564). การพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีระภัทร พินิจมนตรี. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- ปัญญาวิทย์ แจ่มกระจ่าง. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- แผนกวิชาการระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy). [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.edbathai.com/Main2/B2/339-reading-literacy>. 2564.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2565. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 139, ตอนที่ 258 (1 พฤศจิกายน): 121.
- ศักดิ์ดา เปลี่ยนเดชา. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงรุกและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการอ่านและแนวทางในการยกระดับความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนไทย ตอนที่ 1/7. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://pisathailand.ipst.ac.th/infographics-pisa2018-reading-success-factor-part1-7/>. 2565.
- แสงเทียน เกลิมวัฒน์. (2560). การพัฒนาความสามารถในการอ่านและความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์. 1(2): 152-162.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- OECD. PISA 2018 Results (Volume I) What Students Know and Can do. [online]. Available : <https://bit.ly/3lbtTeS>. 2019.

การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

The Development Prototype Innovation and Training Manual Curriculum Create Digital Skills for New Generation of Workers to Enter in the Next-Generation Automotive in the Eastern Economic Corridor Zone

ชุตินา นุตยะสกุล*, ปรีดาพร อารักษ์สมบุญ, ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี, ปรีชาชาติ รื่นพงษ์พันธ์

Chutima Nootayasakul, Preedaporn Arruksomboon, Nuttapol Buapliansee, Prarichart Ruenphongphun

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000

Faculty of Management Science, Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao 24000 Thailand

*Corresponding author E-mail: cnchutima@gmail.com

(Received: April 15 2025; Revised: June 23 2025; Accepted: July 8 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2) เพื่อสร้างและพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (3) เพื่อทดลองใช้ต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (4) เพื่อประเมินผล ถ่ายทอด และนำต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยวิธีการเลือกตัวอย่างเจาะจง (Specific Purposive Simply)

ผลการศึกษวิจัย พบว่า 1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลของแรงงานรุ่นใหม่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ทักษะที่มีความต้องการมากที่สุด คือ ทักษะด้านระบบไฟฟ้า ทักษะด้านอิเล็กทรอนิกส์ ทักษะด้านแบตเตอรี่ ทักษะด้านระบบขับเคลื่อน และทักษะด้านคอมพิวเตอร์ดิจิทัล ตามลำดับ ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญและข้อจำกัดของอาจารย์ผู้สอน ทักษะและความพร้อมของแรงงานรุ่นใหม่ การขาดการบูรณาการระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ขาดการพัฒนาทักษะทาง Soft Skills 2. หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 โมดูลซึ่งมีครอบคลุมทักษะด้านอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และระบบไฟฟ้าโดยโครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 7 องค์ประกอบดังนี้ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) โครงสร้าง 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการสอน 7) การวัดและการประเมินผล 3. การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ทักษะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการประเมิน นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะแรงงานรุ่นใหม่ให้ตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลทั้งระดับพื้นฐานและขั้นสูง ควบคู่กับการบูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยีในภาคปฏิบัติ มีส่วนสำคัญต่อการยกระดับสมรรถนะแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ นอกจากนี้ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและภาคอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมแรงงานให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

คำสำคัญ : ทักษะดิจิทัล; แรงงานรุ่นใหม่; อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่

This study aims to develop a prototype innovative curriculum and training manual for digital skill development among young workers entering the modern automotive industry in the Eastern Economic Corridor (EEC). The objectives of the research are: (1) to study the fundamental data and demand for digital skill development among young workers in the EEC; (2) to create and develop a prototype innovative curriculum and training manual for digital skill development in this sector; (3) to implement and test the prototype curriculum and manual; and (4) to evaluate, disseminate, and apply the developed curriculum and training manual within the EEC region. This research employs a mixed-methods approach following the Research and Development (R&D) methodology. Data were collected through questionnaires and in-depth interviews with key informants, selected using a specific purposive sampling method.

The research results found that 1. Basic information and needs for developing digital skills of new-generation workers in Chachoengsao Province The most demanded skills are electrical system skills, electronic skills, battery skills, driving system skills, and digital computer skills, respectively. Problems and obstacles include curriculum development that is not in line with industry needs, shortage of experts and limitations of teachers, attitudes and readiness of new-generation workers, lack of integration between relevant sectors, and lack of development of soft skills. 2. The developed training course consists of 4 modules covering electronic, computer, and electrical system skills. The course structure consists of 7 components as follows: 1) Principles 2) Objectives 3) Content 4) Structure 5) Learning activities 6) Teaching media 7) Measurement and evaluation. 3. The evaluation by qualified persons showed that the course was appropriate and trainees had significantly increased knowledge and skills at a statistical level of .05 and were highly satisfied with the training course. 4. The evaluation results led to recommendations for developing a training course to enhance the skills of new-generation workers to meet the needs of the modern automotive industry. It was found that the guidelines for developing basic and advanced digital skills, along with integrating practical technological knowledge, It plays an important role in upgrading the competencies of the workforce in the modern automotive industry. In addition, promoting cooperation between educational institutions and the industrial sector is an important factor in preparing the workforce for changes in the industry in the Eastern Economic Corridor.

Keywords : Digital Skills; New Generation of Workers; Next-Generation Automotive

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนผ่านโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ระบบที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างตลาดแรงงานและบริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว องค์กรจึงจำเป็นต้องปรับตัวด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถเติบโตและแข่งขันได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อปรับปรุงโครงสร้างองค์กร การออกแบบงาน และการยกระดับคุณภาพบุคลากรให้มีศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม เพื่อเพิ่มกำลังการผลิต (Productivity) และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รัฐบาลได้ประกาศนโยบาย “Thailand 4.0” ซึ่งมุ่งเน้นการปฏิรูปประเทศด้วยการใช้นวัตกรรมเป็นแกนกลางทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับโอกาส ความเสี่ยง และภัยคุกคามแห่งศตวรรษที่ 21 และก้าวสู่ประเทศพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งนโยบายนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงการดำรงชีวิต และอาชีพของประชาชน (ฮารดา ฉิมมากร และ กฤตสุชิน พลเสน, 2561) ในขณะเดียวกัน การขยายตัวของอุตสาหกรรมที่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ ยิ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นในการสร้าง “นวัตกรรมทุนมนุษย์ด้านดิจิทัลเฉพาะด้าน” เพื่อสนับสนุนให้อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมนั้น ๆ ส่งผลให้แรงงานต้องเร่งปรับตัว พัฒนาและยกระดับทักษะใหม่ ๆ ทางด้านดิจิทัล

จากผลการสำรวจของ World Economic Forum (2018) พบว่า ร้อยละ 75 ของบริษัททั่วโลกมีแนวโน้มนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการธุรกิจมากขึ้น อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านการว่างงานในหลายภาคส่วน อย่างไรก็ตาม องค์กรธุรกิจยังคงมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างนวัตกรรม การพัฒนาแอปพลิเคชันและซอฟต์แวร์ ซึ่งถือเป็นความสามารถสำคัญที่ตลาดแรงงานต้องการ นอกจากนี้ แรงงานมากกว่าร้อยละ 54 ต้องได้รับการพัฒนาทักษะใหม่ ทั้งในรูปแบบของการฟื้นฟูทักษะ (Reskill) และการเพิ่มทักษะ (Upskill) โดยเฉพาะในประเทศไทย ผู้ประกอบการเห็นพ้องว่าแรงงานไทยควรพัฒนาทักษะเฉพาะทางด้านเทคนิค (Technical Skill) ควบคู่กับทักษะด้านความคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) ความคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และทักษะด้านมนุษย์ (Human Skill) ซึ่งไม่สามารถถูกทดแทนด้วยหุ่นยนต์ได้ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนา “นวัตกรรมทุนมนุษย์ด้านดิจิทัล” เพื่อยกระดับสมรรถนะทุนมนุษย์ให้รองรับ

การเติบโตของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรม จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง “ทุนมนุษย์ด้านดิจิทัล” โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานรุ่นใหม่ ซึ่งต้องได้รับการ Reskill และ Upskill อย่างมีระบบ หลักสูตรรูปแบบใหม่เน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (hands-on training) ที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมจริง เช่น เครื่องมือดิจิทัลในระบบยานยนต์ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และระบบ IoT ทั้งนี้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แรงงานสามารถทำงานได้ทันที และตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมทุนมนุษย์ด้านดิจิทัล เพื่อรองรับอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยเลือกจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ต้นแบบ เนื่องจากเป็นหนึ่งในสามจังหวัดหลักของ EEC และเป็นฐานการผลิตสำคัญของอุตสาหกรรมยานยนต์ โดยเน้นศึกษาบริบทของประเทศไทย 4.0 และ 5.0 การพัฒนาทุนมนุษย์ การสร้างนวัตกรรมดิจิทัล และการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงกลไกความร่วมมือเชิงระบบจากพื้นที่ระหว่างภาครัฐ สถาบันการศึกษา (โดยเฉพาะกลุ่มอาชีวศึกษา) และภาคเอกชนในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ เพื่อร่วมกันพัฒนา “ต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรม” ที่สามารถเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่แรงงานรุ่นใหม่ได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อสร้างและพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อทดลองใช้ต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
4. เพื่อประเมินผล ถ่ายทอด และนำต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) และผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีกระบวนการวิจัยครอบคลุม 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ศึกษาเฉพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา) เชิงคุณภาพ โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารโดยการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แนวคิดเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ในอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ แนวโน้มและความต้องการของแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ บริบทของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการศึกษาในด้านของการร่างต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารหรือผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ จำนวน 6 คน 2) กลุ่มผู้บริหารหรือผู้แทนจากสถานประกอบการภาคเอกชน (กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่) ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ศึกษาเฉพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา) จำนวน 6 คน 3) กลุ่มนักวิชาการสถาบันการศึกษา (กลุ่มสถาบันอาชีวศึกษา และกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา) จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีประเด็นคำถาม 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และประเด็นที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แรงงานรุ่นใหม่ที่กำลังจะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งนี้ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรามีโรงงานอุตสาหกรรมด้านยานยนต์เข้ามาดำเนินการจำนวนมาก โดยมีกำลังแรงงานรุ่นใหม่ที่ต้องการทำงานในอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 31,556 คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

โดยการใชตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและความถูกต้องแม่นยำในการเก็บข้อมูลมากขึ้น คณะผู้วิจัยจึงปรับกลุ่มตัวอย่างเป็น 380 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็นแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เพื่อสร้างและพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Reskill) ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง และกลุ่มขยายผล จากนั้นทำการประเมินผลต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมและให้การรับรองความเหมาะสมของหลักสูตร โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 คน ด้านทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 1 คน และด้านเทคนิคเครื่องกลยานยนต์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน และการประเมินความพึงพอใจผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในลักษณะตารางและการบรรยายความ

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) เป็นการทดลองใช้ต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Reskill) ซึ่งคณะผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับนักศึกษาในกลุ่มสถาบันอาชีวศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อทำการฝึกอบรมในกลุ่มทดลอง จำนวน 2 รุ่น ๆ ละ 40 คน และดำเนินการจัดอบรมโดยการขยายกลุ่มทดลอง (R3) อีก จำนวน 3 รุ่น ๆ ละ 40 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 200 คน เพื่อนำผลไปพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Reskill) ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ขั้นตอนนี้เป็นการแนะนำและทดลองใช้ต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรม โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในลักษณะตารางและการบรรยายความ

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) เป็นการประเมินผลและปรับปรุง (Evaluation: E) ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลการใช้และความพึงพอใจในการใช้ต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Reskill) โดยมี

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการใช้และความพึงพอใจของนักศึกษาด้วยการใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในลักษณะตารางและการบรรยายความ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากผู้แทนที่เข้าร่วมฝึกอบรมทั้ง 5 รุ่น ๆ ละ 4 คน จำนวน 20 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 2 คน สถาบันการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 คน เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยทำการพัฒนาเครื่องมือการวิจัยและสร้างแนวคำถามจากการทบทวนวรรณกรรม และวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีประเด็นคำถาม 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประเด็นที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จากนั้นคณะผู้วิจัยนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อนำมาเก็บข้อมูลต่อไป

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการประเมินผลความคิดเห็นของแรงงานรุ่นใหม่ที่กำลังเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่โดยพัฒนาเครื่องมือการวิจัยและสร้างแนวคำถามจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบจำนวน จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ในอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ ได้แก่ ทักษะคอมพิวเตอร์ดิจิทัล ทักษะอิเล็กทรอนิกส์ ทักษะระบบไฟฟ้า ทักษะแบตเตอรี่ และทักษะระบบขับเคลื่อน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ มีเกณฑ์การกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระจำนวน 1 ข้อ

2.3 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 คน ด้านทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 1 คน และด้านเทคนิคเครื่องกลยานยนต์ จำนวน 2 คน

2.4 แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการอบรม และแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมที่พัฒนา

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิค IOC ตรวจสอบความตรง (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ .977 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการทบทวนวรรณกรรม ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่ออินเทอร์เน็ต และพิจารณาเพิ่มเติมจากรายงานสรุปผลการดำเนินงาน

3.2 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อแจ้งความประสงค์ในการขอสัมภาษณ์ พร้อมส่งแบบสัมภาษณ์ให้แต่ละท่านล่วงหน้า ทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์ และทำการดำเนินการสัมภาษณ์ ถอดเทป วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการวิจัย

3.3 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยดำเนินการติดต่อประสานงานกับสถานประกอบการที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยโดยมีแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Analysis) โดยศึกษางานวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อต่าง ๆ รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และแผน ววน. พ.ศ. 2566-2570 ที่มุ่งผลักดันอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ โดยใช้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นกรณีศึกษา

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสรุปข้อค้นพบในการวิจัย

ขั้นที่ 3 สังเคราะห์ผลจากขั้นที่ 1 และ 2 เพื่อนำไปจัดทำต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ และสามารถประยุกต์ใช้ในจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมถึงขยายผลสู่จังหวัดชลบุรีและระยองในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ขั้นที่ 4 นำผลที่ได้จากขั้นที่ 1-3 มาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ 1) ความหลากหลายของแหล่งข้อมูล 2) การเปรียบเทียบข้อมูลจากบุคคลต่างกัน 3) การตีความจากหลายทฤษฎี และ 4) การเปรียบเทียบผลจากนักวิจัยแต่ละคนพร้อมทั้งจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบจากคะแนนเปรียบเทียบแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม (t - test) ใช้ในการวิเคราะห์

การพิทักษ์กลุ่มของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ โดยชี้แจงการเข้าร่วมวิจัยและวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมวิจัยหรือสามารถปฏิเสธที่จะไม่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ได้ โดยไม่มีผลใด ๆ สำหรับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะไม่มีการเปิดเผยให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยคำนึงถึงจริยธรรมและจรรยาบรรณนักวิจัย มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยงานวิจัยนี้ได้รับการรับรองตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่าย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ที่เป็นมาตรฐานสากล รหัสหนังสือรับรอง COA No. 0013/2023 NREC No. 0010/2023

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผลการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า แรงงานรุ่นใหม่ยังขาดทักษะดิจิทัลขั้นกลางและขั้นสูง เนื่องจากเนื้อหาการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับพื้นฐาน ขาดการต่อยอด ขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และการสนับสนุน

ที่เป็นระบบ แรงงานรุ่นใหม่แม้เติบโตในยุคดิจิทัล แต่ยังขาดทัศนคติเชิงบวก ขณะเดียวกันภาคส่วนต่าง ๆ ยังขาดการบูรณาการ ส่งผลให้การพัฒนาทักษะขาดทิศทางที่ชัดเจนและซ้ำซ้อน ทั้งยังพบว่าแรงงานขาด Soft Skills ที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ความต้องการทักษะดิจิทัลที่จำเป็น ได้แก่ พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ ระบบไฟฟ้า และทักษะเฉพาะทาง เช่น ความปลอดภัยไฟฟ้าแรงสูง ระบบแบตเตอรี่ และการจำลองการทำงานของยานยนต์ไฟฟ้า โดยภาคอุตสาหกรรมต้องการแรงงานที่พร้อมทำงานได้ทันที และมีทัศนคติเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการวิจัยเชิงปริมาณในจังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่าง 380 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 84.47 เพศหญิง จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 15.53 อายุ 15-18 ปี จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 69.74 รองลงมา คือช่วงอายุ 19-22 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26.84 อายุ 23-26 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.42 ตามลำดับ ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 69.74 และ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 30.26 ตามลำดับ การศึกษาความต้องการพัฒนาทักษะดิจิทัลของแรงงานรุ่นใหม่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ทักษะที่ได้รับความสำคัญสูงสุดคือ ระบบไฟฟ้า รองลงมาคือ อิเล็กทรอนิกส์ และแบตเตอรี่ ขณะที่ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ดิจิทัลมีความต้องการพัฒนาในระดับที่น้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมเพื่อยกระดับสมรรถนะดิจิทัลสำหรับทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คณะผู้วิจัยได้ออกแบบหลักสูตรประกอบด้วย 7 องค์ประกอบดังนี้ คือ 1) หลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม 4) โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 5) กิจกรรมในการฝึกอบรม 6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและการประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก เอกสารประกอบหลักสูตรนี้ประกอบด้วยคู่มือฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ในอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ โดยเน้นการใช้เครื่องสแกน OBD2 สำหรับยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ครอบคลุมทักษะด้านอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และระบบไฟฟ้า เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เข้าอบรมจัดการกับยานยนต์ไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการตรวจสอบการประเมินโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรม

ยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมและนำ

ข้อเสนอแนะมาปรับปรุง แก้ไข ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ซึ่งผลจากการประเมินได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการแสดงความคิดเห็นต่อโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ที่	รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	หลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรม	4.40	0.54	มาก
2	วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม	4.20	0.44	มาก
3	เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม	4.40	0.54	มาก
4	โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม	4.00	0.70	มาก
5	กิจกรรมในการฝึกอบรม	4.20	0.44	มาก
6	สื่อและแหล่งเรียนรู้	4.20	0.44	มาก
7	การวัดและการประเมินผล	4.00	0.70	มาก
รวมเฉลี่ย		4.15	0.54	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 การทดลองใช้ต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยดำเนินการศึกษานำร่องและฝึกอบรมทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่เตรียมเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยนำร่างหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมมาทดลองกับนักศึกษาอาชีวศึกษา 30 คน ในจังหวัดชลบุรี และฝึกอบรมจริงกับนักศึกษา 200 คน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการใช้เครื่องสแกน OBD2 สำหรับยานยนต์ไฟฟ้า พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาและหลักสูตร

และคู่มือฝึกอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.59) ด้านวิทยากร/ผู้ฝึกอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.68) ด้านกระบวนการและวิธีการอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.50) และ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.59)

ผลแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคะแนนในการทดสอบความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่รับ .05 โดยหลังการฝึกอบรมมีคะแนนในการทดสอบความรู้ ($\bar{X} = 17.26$, S.D. = 3.27) และก่อนการฝึกอบรมมีคะแนนในการทดสอบความรู้ ($\bar{X} = 11.30$, S.D. = 5.03) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนด้านความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม (n = 200)

ด้านความรู้	N	$\bar{X}$	SD	t	Sig
ก่อนการอบรม	200	11.30	5.03	14.035*	0.000
หลังการอบรม	200	17.26	3.27		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลประเมินผล ถ่ายทอด และนำหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมเพื่อยกระดับสมรรถนะดิจิทัลสำหรับทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ผลการประเมินนำไปสู่ข้อเสนอแนะสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะแรงงานรุ่นใหม่ให้ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ ข้อเสนอแนะสำคัญประการแรกคือ การพัฒนาทักษะดิจิทัลของแรงงาน ซึ่งแบ่งออกเป็นสองระดับ ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน เช่น การใช้ซอฟต์แวร์

สำนักงาน การจัดการข้อมูล และความปลอดภัยไซเบอร์ และทักษะขั้นสูง เช่น การเขียนโปรแกรม การวิเคราะห์ข้อมูล และระบบ IoT ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของอุตสาหกรรม 4.0 ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้แรงงานสามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะประการที่สองคือ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ หลักสูตรควรบูรณาการองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี เช่น AI, Big Data และ IoT ควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติจริงในโรงงานยานยนต์ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะประการที่สามคือการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและภาคอุตสาหกรรม การสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับอุตสาหกรรมยานยนต์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จะช่วยให้แรงงานได้รับการฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงส่งเสริมโอกาสการจ้างงานหลังสำเร็จการศึกษาและการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับอนาคตของอุตสาหกรรมยานยนต์ ซึ่งกำลังเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคของยานยนต์ไฟฟ้า (EV) และระบบการผลิตอัตโนมัติ แรงงานควรได้รับการฝึกอบรมในด้านการจัดการพลังงานไฟฟ้า การพัฒนา AI และการประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติ ในกระบวนการผลิต นอกจากนี้ ควรส่งเสริม Soft Skills เช่น การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้การพัฒนาทักษะแรงงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านหลักสูตรฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร การดำเนินการตามแนวทางนี้จะช่วยให้แรงงานรุ่นใหม่สามารถแข่งขันในตลาดแรงงานและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ของไทยในอนาคต

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่นำเสนอ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ข้อมูลพื้นฐานของปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลประกอบด้วย 5 เรื่อง ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่ (2) การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญและข้อจำกัดของอาจารย์ผู้สอน (3) ทักษะและความพร้อมของแรงงานรุ่นใหม่ (4) การขาดการบูรณาการระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และ (5) การขาดการพัฒนาทักษะด้าน Soft Skills และข้อมูลความต้องการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงาน

รุ่นใหม่ พบว่า ทักษะระบบไฟฟ้า มีระดับมากที่สุด รองลงมาทักษะอิเล็กทรอนิกส์ ทักษะแบตเตอรี่ ทักษะระบบขับเคลื่อน และด้านที่มีระดับน้อยที่สุดคือทักษะคอมพิวเตอร์ดิจิทัล ซึ่งได้อภิปรายผลตามรายละเอียดของปัญหาดังนี้

1.1) หลักสูตรในระดับอาชีวศึกษา ปวช. และ ปวส. ยังคงเน้นทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับยานยนต์ไฟฟ้า ขาดการพัฒนาไปสู่ทักษะขั้นกลางและขั้นสูง หรือการวิเคราะห์ระบบขับเคลื่อนไฟฟ้า สาเหตุหนึ่งมาจากความล้มเหลวทางการค้าของบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้า ซึ่งจำกัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรุจน์ บุตรแสนลี (2565) ที่ได้ศึกษาพบว่า สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ได้กำหนดกรอบการขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. และปวส. ในการ reskill Up-skill ด้านอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า โดยพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบสหวิทยาการ หรือหลักสูตรแบบรวมศาสตร์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายสาขา ในการจัดทำหลักสูตรต้องได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า เนื่องจากมีข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาทางด้านกฎหมายในอนาคต

1.2) การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญและข้อจำกัดของอาจารย์ผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านยานยนต์ไฟฟ้า มักทำงานในบริษัทเอกชน ไม่ได้มาเป็นอาจารย์ในสถานศึกษา ส่งผลให้ขาดครูที่มีประสบการณ์จริงจากหน้างาน ประกอบกับอาจารย์ที่มีอยู่มีข้อจำกัดด้านเวลาและการสนับสนุน เช่น ขาดโอกาสอบรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee และ Kim (2020) พบว่า การขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์จริงในสายยานยนต์ไฟฟ้าทำให้การเรียนการสอนในระดับอาชีวศึกษามีคุณภาพต่ำกว่าที่ควร ตัวอย่างเช่น การสอนเรื่องระบบไฟฟ้าแรงสูงอาจจำกัดอยู่ที่ทฤษฎี เพราะอาจารย์ไม่เคยปฏิบัติจริงในโรงงาน

1.3) ทักษะและความพร้อมของแรงงานรุ่นใหม่ จากผลการวิจัยพบว่า แม้แรงงานรุ่นใหม่จะเติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล แต่กลับมีทัศนคติเชิงลบต่อการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น AI หรือ IoT โดยมองว่าเป็นเรื่องที่ยาก ซับซ้อน และไกลตัว ในขณะที่แรงงานรุ่นเก่ายังคงยึดติดกับรูปแบบการทำงานแบบดั้งเดิม เช่น การซ่อมบำรุงเครื่องยนต์เบื้องต้น แทนที่จะปรับตัวไปสู่การเรียนรู้ระบบไฟฟ้าในยานยนต์สมัยใหม่ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis (1989) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1. การรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งาน หรือระดับความเชื่อว่าการใช้เทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หากแรงงาน

เห็นว่าเครื่องมืออย่างเครื่องสแกน OBD2 สามารถช่วยวินิจฉัยปัญหารถยนต์ได้แม่นยำและรวดเร็ว ก็จะมีแนวโน้มเปิดรับและยอมรับการใช้เทคโนโลยีนี้มากขึ้น 2. การรับรู้ถึงความสะดวกในการใช้งาน หรือระดับความเชื่อว่าเทคโนโลยีนั้นใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน หากนักศึกษาหรือแรงงานเห็นว่า AI สามารถช่วยอำนวยความสะดวกและไม่ต้องใช้ความพยายามในการเรียนรู้มาก ก็จะเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะดังกล่าว

1.4) การขาดการบูรณาการระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยระบุว่า การประสานงานระหว่างภาครัฐ สถานศึกษา และภาคเอกชนในประเทศไทยยังขาดความราบรื่น ส่งผลให้การฝึกอบรมทักษะดิจิทัลกระจุกกระจาย บางครั้งเกิดความซ้ำซ้อน หรือขาดหายในบางด้านที่จำเป็น เช่น ทักษะการจัดการระบบแบตเตอรี่สำหรับยานยนต์ไฟฟ้า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ และคณะ (2564) เรื่อง “การพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับอุตสาหกรรม 4.0 ในประเทศไทย” พบว่า การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานรัฐและสถานศึกษาทำให้หลักสูตรการฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า และระบบอัตโนมัติ งานวิจัยนี้ชี้ว่า การขาดช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการกำหนดเป้าหมายร่วมกันเป็นอุปสรรคสำคัญ ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยที่ระบุถึงความไม่ราบรื่นในการประสานงาน

1.5) การขาดการพัฒนาทักษะด้าน Soft Skills แรงงานรุ่นใหม่ที่กำลังการศึกษา มักขาดทักษะ Soft Skills เช่น การแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจำเป็นในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็ว ทักษะเหล่านี้ช่วยให้คนทำงานร่วมกับเทคโนโลยีได้ดีขึ้น ในการแก้ปัญหาอาจต้องวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือดิจิทัล ซึ่งต้องใช้ทั้งความรู้เทคนิคและการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์พิชญ์ ส่วนภูษา (2565) พบว่า ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีมีผลที่สถาบันการศึกษาด้านวิชาชีพ สถาบันอาชีวศึกษา ต้องมีการพัฒนาทักษะสำหรับผู้เรียน โดยทักษะที่มีความสำคัญของผู้เรียน ที่จะต้องเตรียมความพร้อมก่อนออกไปสู่โลกของการทำงานในตลาดแรงงาน ต้องได้รับการพัฒนาและปรับเปลี่ยนเนื่องจากผลกระทบของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทักษะของผู้เรียน ควรประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการบูรณาการเทคโนโลยีเช่น การรู้ดิจิทัล การตลาดดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดองค์ความรู้หรือแนวคิด (idea) การจัดการอุปกรณ์ Mobile device และข้อมูลการทำงานของเทคโนโลยีที่สามารถเรียนรู้ได้เหมือนกับสมองของมนุษย์ AI (Artificial Intelligence) 2) ทักษะด้าน Soft skills เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการสื่อสารในเรื่องที่ซับซ้อน ความสร้างสรรค์ ความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว

1.6) ความต้องการทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ ผลการวิจัยระบุความต้องการทักษะดิจิทัล 4 ด้านหลักสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ ได้แก่ (1) ทักษะพื้นฐานด้านดิจิทัล อิเล็กทรอนิกส์ และระบบไฟฟ้า (2) ทักษะเฉพาะทางสำหรับยานยนต์ไฟฟ้า (3) แรงงานที่มีทักษะพร้อมใช้งาน และ (4) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผลสำรวจเชิงปริมาณพบว่า ทักษะระบบไฟฟ้ามีความต้องการสูงสุด รองลงมาคือ อิเล็กทรอนิกส์และแบตเตอรี่ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ สุดสมบูรณ์ (2564) ซึ่งศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าในระดับอุดมศึกษาตามความต้องการของสถานประกอบการ พบว่า สถานประกอบการต้องการผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักการทำงานของระบบควบคุม Inverter การบำรุงรักษายานยนต์ไฟฟ้า และการประเมินผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีนี้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรรศนะ บุญขวัญ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง อนาคตภาพสมรรถนะของช่างฝีมือแรงงานระดับกลางในอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า โดยเน้นสมรรถนะที่นำไปใช้ได้จริง เช่น ความรู้ด้านการวางแผนและควบคุมการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า การซ่อมบำรุง (เช่น มอเตอร์ไฟฟ้า ชุดแบตเตอรี่ อินเวอร์เตอร์) การควบคุมคุณภาพ (เช่น การจัดการอุณหภูมิและการเก็บพลังงานจากการลดความเร็ว) รวมถึงความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนา การออกแบบ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การบำรุงรักษาเครื่องมือ และภาษาต่างประเทศ ซึ่งทั้งหมดนี้สนับสนุนความต้องการทักษะทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะทักษะระบบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่สอดคล้องกับผลสำรวจเชิงปริมาณ

2. สร้างและพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานและผลการวิเคราะห์ความต้องการฝึกอบรมในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์และออกแบบโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า เนื้อหาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ ได้แก่ การพัฒนาทักษะการใช้เครื่องสแกน OBD2 สำหรับยานยนต์ไฟฟ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกทักษะที่ครอบคลุมด้านอิเล็กทรอนิกส์เบื้องต้น ทักษะคอมพิวเตอร์ และทักษะระบบไฟฟ้า ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่แรงงานรุ่นใหม่จำเป็นต้องมีในการทำงานกับระบบของยานยนต์ไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ การจัดทำชุดฝึกอบรมและเอกสารประกอบการเรียนรู้อย่างได้รับการออกแบบให้มีลักษณะบูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือจริง เช่น เครื่องสแกน OBD2 และซอฟต์แวร์จำลอง ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและการวินิจฉัยปัญหาของระบบไฟฟ้าในยานยนต์ได้อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับงานวิจัยของ

เฉลิมศักดิ์ มีไพบุลย์สกุล (2567) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกอบรมการขับมอเตอร์แบบไร้แปรงถ่านสำหรับพื้นฐานยานยนต์ไฟฟ้า การออกแบบและพัฒนาชุดฝึกอบรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรและได้ออกแบบและสร้างชุดฝึกอบรมต้นแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร

3. การทดลองใช้ต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

จากการวิเคราะห์ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการใช้เครื่องสแกน OBD2 สำหรับยานยนต์ไฟฟ้าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านเนื้อหาและวิทยากร ขณะเดียวกันคะแนนหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีพัฒนาการด้านความรู้สูงสุด เนื่องจากหลักสูตรสอดคล้องกับพื้นฐานและตอบโจทย์การเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัช ศรีพนม (2565) ซึ่งพัฒนาชุดสัทธิฝึกปฏิบัติยานยนต์ไฟฟ้าและสื่อประกอบการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการฝึกปฏิบัติจริงช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในงานด้านยานยนต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการประเมินความพึงพอใจระดับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมเพื่อยกระดับสมรรถนะดิจิทัลสำหรับทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดแสดงให้เห็นถึงความน่าสนใจในเนื้อหาของหลักสูตร วิทยากร และกระบวนการฝึกอบรม สะท้อนถึงความเหมาะสมของการออกแบบหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการประยุกต์ใช้จริง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัช ศรีพนม และคณะ (2565) ที่พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดต่อชุดฝึกปฏิบัติพวงมาลัยไฟฟ้าในยานยนต์สมัยใหม่ ซึ่งช่วยให้เข้าใจระบบควบคุมสัญญาณต่าง ๆ ผ่านการลงมือปฏิบัติเสมือนจริง และสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Knowles, 1980) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายและเห็นประโยชน์ชัดเจนจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ ผู้เรียนจึงได้รับประโยชน์สูงสุดจากหลักสูตร โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาใช้ได้จริงในอุตสาหกรรม วิทยากรถ่ายทอดอย่างเชี่ยวชาญและเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดการฝึกอบรม

4. ผลประเมินผล ถ่ายทอด และนำต้นแบบนวัตกรรมหลักสูตรและคู่มือฝึกอบรมการสร้างทักษะดิจิทัลสำหรับแรงงานรุ่นใหม่ที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ผลประเมินถ่ายทอดการวิจัย พบว่า ได้ข้อเสนอแนะ 3 ประการที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะแรงงานรุ่นใหม่ให้ตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ได้ดังนี้

4.1) การพัฒนาทักษะดิจิทัลของแรงงานที่สามารถแบ่งได้ 2 ระดับหลัก ได้แก่ ทักษะระดับพื้นฐาน ในการใช้ซอฟต์แวร์การจัดการข้อมูล และความเข้าใจด้านความปลอดภัยไซเบอร์ และ ทักษะระดับสูง การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนโปรแกรม และการทำงานกับระบบ IoT พบว่า แรงงานจำนวนมากยังขาดทักษะขั้นสูง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภาพในระบบอัตโนมัติ และการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงอุตสาหกรรม จึงควรมีการออกแบบหลักสูตรที่สามารถ Reskill และ Upskill ให้แก่แรงงานทั้งกลุ่มที่กำลังศึกษาและกลุ่มแรงงานในระบบ สอดคล้องกับการวิจัยของ McKinsey & Company (2022) พบว่า อุตสาหกรรมยานยนต์ในปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การพัฒนารถยนต์ไฟฟ้าและระบบขับเคลื่อนอัตโนมัติซึ่งต้องการแรงงานที่มีทั้งทักษะพื้นฐานและทักษะระดับสูงควบคู่กัน ชั่วภายในปี 2030 แรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์กว่า 60% จะต้องได้รับการฝึกทักษะใหม่ (Reskilling) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงนี้ การพัฒนาทักษะดิจิทัลทั้งสองระดับจึงเป็นกลยุทธ์ที่จำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมให้แรงงานรุ่นใหม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงานโลก

4.2) การพัฒนาแนวทางหลักสูตรให้สอดคล้องกับเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่ การพัฒนาหลักสูตรควรมุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีร่วมกับเนื้อหาวิชาการ ฝึกปฏิบัติจริง และเสริมสร้างศักยภาพของครูผู้สอน โดยเน้นสามประเด็นหลัก ได้แก่ การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตร การฝึกงานในสถานประกอบการจริง และการอบรมครูเพื่อให้สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ์ สุตสมบูรณ์ (2564) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าในระดับอุดมศึกษา ควรมีการฝึกอบรมร่วมกับสถานประกอบการ โดยใช้การสัทธิควบคู่ การอธิบายเชิงทฤษฎีเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง พร้อมพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนผ่านกระบวนการอบรมและวิจัยร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม

4.3) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและภาคอุตสาหกรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทราและสถานประกอบการในพื้นที่

เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานจริง และสามารถพัฒนาทักษะให้ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมแนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ ไพฑูรย์ สังข์สวัสดิ์ (2560) ซึ่งเน้นการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและสถานประกอบการในการออกแบบการเรียนการสอน การแบ่งปันเทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะให้ทันสมัย นอกจากนี้งานวิจัยของ ศิริพร คงมา (2562) พบว่า นักเรียนที่ผ่านโครงการฝึกงานระบบทวิภาคีในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีอัตราการจ้างงานสูงถึง 90% หลังสำเร็จการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษา กับภาคอุตสาหกรรมสามารถยกระดับคุณภาพและความพร้อมของแรงงานได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ทักษะทางเทคนิคแล้ว Soft Skills ในด้านของการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์เชิงระบบ และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการยกระดับศักยภาพแรงงานให้สอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรมยุคใหม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ ปานทอง (2564) ที่พบว่า ทักษะทาง Soft Skills ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานในระบบอัตโนมัติ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการผสมผสานการทำงานระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีขั้นสูง อาทิ AI, IoT และ Robotics ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการส่งเสริม Soft Skills ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี จึงถือเป็นการลงทุนที่มีคุณค่าในการสร้างแรงงานที่สามารถปรับตัวและแข่งขันได้ในบริบทของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1. การขยายและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมควรมุ่งหลักสูตร “การพัฒนาทักษะการใช้เครื่องสแกน OBD2 สำหรับยานยนต์ไฟฟ้า” ไปปรับปรุงและขยายผล โดยเพิ่มเนื้อหาทักษะระดับสูง เช่น การเขียนโปรแกรม IoT การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) และการจัดการระบบแบตเตอรี่รถยนต์ไฟฟ้าว รวมถึงการขยายพื้นที่หลักสูตรฝึกอบรมไปยังจังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง เพื่อให้ครอบคลุมในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก การเพิ่มระยะเวลาการฝึกอบรมเพื่อให้ครอบคลุมการฝึกปฏิบัติที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะที่ครอบคลุมทั้งพื้นฐานและขั้นสูง สามารถนำไปใช้ในงานจริงได้ทันที และตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่

1.2. การส่งเสริมความร่วมมือผ่านโครงการสหกิจศึกษา โดยมีแนวทางด้วยการพัฒนาโครงการสหกิจศึกษาระหว่างสถานศึกษากับโรงงานยานยนต์ใน EEC โดยกำหนดให้ผู้เรียนใช้หลักสูตร OBD2 เป็นพื้นฐาน ก่อนไปฝึกงานจริงในโรงงานเพื่อพัฒนาทักษะเพิ่มเติม

1.3. การพัฒนาครูผู้สอนและวิทยากร โดยการจัดโปรแกรมอบรมครูและวิทยากรในสถานศึกษาอาชีววะ โดยเน้นเทคโนโลยีใหม่ เช่น AI, IoT และระบบพลังงานไฟฟ้า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะที่อุตสาหกรรมต้องการ เช่น Internet of Things (IoT), Artificial Intelligence (AI) หรือ Robotics ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสำคัญในยานยนต์สมัยใหม่ เช่น รถยนต์ไฟฟ้า (EV) และยานยนต์อัจฉริยะ (Smart Vehicles) เพื่อตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมและเพิ่มขีดความสามารถของผู้เรียน

2.2. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความต้องการทักษะและประสิทธิภาพของหลักสูตรในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อออกแบบแนวทางที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

2.3. ควรวิจัยและพัฒนาโมเดลการฝึกอบรมระยะยาวหรือโปรแกรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสนับสนุนแรงงานในโรงงานยานยนต์ให้สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างยั่งยืน

2.4. ควรศึกษาวิจัยเพื่อติดตามผลว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อการจ้างงานและการทำงานของแรงงานใน EEC อย่างไร เพื่อยืนยันประสิทธิภาพและปรับปรุงต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ในการสนับสนุนทุนวิจัยในการดำเนินการวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมศักดิ์ มีไพบุลย์สกุล, สุเมธ มามาตย์, อุบลรัตน์ มณีมัย และ ยุทธวิช ชูสวน. (2567). การพัฒนาชุดฝึกอบรมเทคนิคการขับมอเตอร์แบบไร้แปรงถ่านสำหรับพื้นฐานยานยนต์ไฟฟ้า. วารสารวิชาการสถาบันอาชีวศึกษาภาคใต้ที่ 3. 4(1): 21-31.
- ทรงชนะ บุญขวัญ. (2562). อนาคตภาพสมรรถนะของช่างฝีมือแรงงานระดับกลางกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก. 5(1): 11-22.

- ธนัช ศรีพนม, วรพจน์ ตริรัตน์ฤติม, วิโรจน์ บัวพันธุ์, ธีระชัย ร้อยรัก และวิศิษฐ์ อ่อนประสงค์. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดสาธิตฝึกปฏิบัติยานยนต์ไฟฟ้า สำหรับนักศึกษาสาขาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. **วารสารการอาชีวศึกษาภาคกลาง**. 6(2): 27-35.
- ธนัช ศรีพนม, อัญญารัตน์ สอนสนาม และสมพร วงษ์เพ็ง. (2566). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ เรื่อง ระบบพวงมาลัยไฟฟ้าในยานยนต์สมัยใหม่สำหรับนักศึกษาสาขาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. **วารสารร้อยแก่นสารศึกษา**. 8(11): 527-541.
- นิรุทธ์ บุตรแสนลี. (2565). การขับเคลื่อนนวัตกรรมยานยนต์ไฟฟ้าสู่การเป็นยานยนต์ไร้คนขับของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. **วารสารวิชาการสถาบันอาชีวศึกษาเกษตร**. 6(2): 11-22.
- ปิยวรรณ ปานทอง. (2564). ทักษะที่จำเป็นสำหรับแรงงานในยุคดิจิทัล. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ**. 12(3): 89-102.
- พงศ์พิชญ์ ต่วนภูษา. (2565). การพัฒนาทักษะของผู้เรียนอาชีวศึกษาเพื่อรองรับการทำงานในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4. **วารสารวิชาการ**. 7(2): 55-68.
- ไพฑูรย์ สังข์สวัสดิ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่เหมาะสมกับประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วีระยุทธ สุดสมบูรณ์. (2564). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทางเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าในระดับอุดมศึกษาตามความต้องการของสถานประกอบการ. **วารสารวิชาการครุศาสตร์พระจอมเกล้าพระนครเหนือ**. 12(13): 85-97.
- วิไลลักษณ์ และคณะ. (2564). การพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับอุตสาหกรรม 4.0 ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร คงมา. (2562). ผลกระทบของโครงการทวิภาคีต่อการจ้างงานของนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา. **วารสารวิชาการอาชีวศึกษา**. 15(2): 45-58.
- อารดา ฉิมมากร และกฤตสุขิน พลเสน. (2561). การพัฒนาประเทศไทย 4.0 ด้วยหลักไตรสิกขา. **วารสารปรัชญาปริทรรศน์**. 23(2): 57-65.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. **MIS Quarterly**. 13(3): 319-340.
- Knowles, M. S. (1980). **The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy To Andragogy**. New York: Cambridge Books. pp. 40.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3): 607-610.
- Lee, J., and Kim, S. (2020). Impact of Instructor Expertise Shortage on Vocational Education Quality in Electric Vehicle Programs. **Journal of Technical Education and Training**. 12(2): 45-59.
- Lee, J., Bagheri, B., and Kao, H. A. (2015). A Cyber-physical Systems Architecture for Industry 4.0-based Manufacturing Systems. **Manufacturing Letters**. 3: 18-23.
- McKinsey and Company. The Future of Work in The Automotive Industry. [online]. Available : <https://www.mckinsey.com/industries/automotive-and-assembly/our-insights/the-future-of-work-in-the-automotive-industry>. 2022.
- World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2018. [online]. Available : <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2018>. 2018.

อัตลักษณ์ และการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง จังหวัดชลบุรี Identity and The Fishery Community Tourism Management in Chonburi Province

ธนิต โตดิเทพย์*

Tanit Toadithep

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University,
Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: tanit@buu.ac.th

(Received: May 6 2025; Revised: June 26 2025; Accepted: August 5 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ และการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง จังหวัดชลบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงบางเสร่ จังหวัดชลบุรี ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ จากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง และการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนชาวประมงบางเสร่ประกอบไปด้วย เรื่องเล่าของชุมชน ศิลปะการแสดง เทศกาลประเพณี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน ภูมิศาสตร์ทางทะเล อาหารท้องถิ่น ค่ายลูกเสือและต้นยาง ถูกนำมาสร้างขึ้นเป็นทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางเสร่ ที่มีแหล่งรายได้สำคัญจากการเดินทางเข้ามาจับจ่ายใช้สอยภายในชุมชน ทำให้หน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงการกำหนดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคประชาสังคม ชุมชน ภาคเอกชน และหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ที่สูงขึ้น และการกระจายรายได้ไปสู่พื้นที่ภายในชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการ; ท่องเที่ยวชุมชน; ประมงพื้นบ้าน; ชลบุรี

Abstract

The research study titled “Identity and Community-Based Tourism Management of Fishing Communities in Chonburi Province” aimed to explore the identity and tourism management of the Bang Saray fishing community in Chonburi Province. The study employed qualitative research methods, utilizing primary and secondary documents as well as interviews with community experts. The findings revealed that the identity of the Bang Saray fishing community consists of community narratives, performing arts, traditional festivals, sacred community symbols, marine geography, local cuisine, scout camps, and rubber trees. These elements have been transformed into cultural resources to promote community-based tourism. Tourism management in Bang Saray, where a significant portion of income comes from visitors spending within the community, has drawn support from local government agencies. These agencies have been involved in promoting tourism activities and developing tourism plans in collaboration with civil society organizations, the community, the private sector, and government entities. This collaborative effort aims to create higher income-generating tourism models and to ensure the distribution of income within the community.

Keywords : Management; Community Tourism; Community Fishery; Chonburi

บทนำ

การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในแผนงานย่อยภายใต้แผนการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวระดับโลกรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ในพื้นที่สามจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) ได้กำหนดให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลนานาชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวได้เป็นมาตรฐานสากลให้เป็นฐานการกระจายรายได้และสร้างงาน โดยมีวัตถุประสงค์อยู่ 2 ประเด็นด้วยกัน คือ หนึ่งแหล่งท่องเที่ยวมีคุณภาพ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม สองรายได้จากการท่องเที่ยวต่อคนต่อวันเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพในการพัฒนาขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business tourism) หรือธุรกิจไมซ์ (MICE) ซึ่งการกำหนดบทบาทและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดคือ ชลบุรี : Modern of the East เพราะเป็นเมืองที่มีความทันสมัยผสมผสานกับความเป็นท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561)

ชุมชนบางเสร่ จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก อาชีพชาวบ้านดั้งเดิมจะประกอบอาชีพทางการประมง หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประมง การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของภูมิภาค ทำให้ชุมชนต้องปรับตัวไปตามกระแสคลื่นของความเปลี่ยนแปลง ชุมชนได้พัฒนา/สร้างสินค้าทางวัฒนธรรมที่สะสมกันมาอย่างต่อเนื่องก่อรูปขึ้นเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อนำเสนอการท่องเที่ยวชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่า อัตลักษณ์ของชุมชนบางเสร่ซึ่งเป็นชุมชนชาวประมงแสดงออกถึงอัตลักษณ์ และมีวิธีการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนชาวประมงบางเสร่ จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงบางเสร่ จังหวัดชลบุรี

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทความวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคิด 3 แนวคิด ได้แก่ หนึ่งแนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) เพื่อแสวงหาการแสดงตัวตนของชุมชนผ่านระบบสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม สอง แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นมุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยว

ของชุมชนในภาพกว้าง และแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based-Tourism) ซึ่งมีเป้าหมายความยั่งยืนตามแนวคิดที่สอง แต่มีจุดเน้นคือการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มาจากการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity)

อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลนิยามตนเองว่า “ฉันคือใคร” จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อตัวปัจเจกบุคคลปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่น การรับรู้ตนเอง (Awareness) และจากการที่บุคคลภายนอกที่มองเข้ามา ซึ่งหมายความว่า เราสามารถแสดงตัวตนหรือการยอมรับกับอัตลักษณ์ที่เราได้ตัดสินใจเลือกการแสดงอัตลักษณ์ที่เหมือนหรือแตกต่างจากบุคคล/กลุ่มอื่นอย่างไร ซึ่งสะท้อนว่า “ฉันเป็นใคร” การเลือกนิยามความหมายของตนเองที่แสดงต่อบุคคลหรือสังคมว่าเราเป็นใคร เป็นกระบวนการเลือกใช้และแสดงออกที่ทำให้รู้ว่าเรามีความเหมือนการเป็นพวกเดียวกันหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ผ่านกระบวนการผลิตและการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งเป็นสิ่งประกอบกันทั้งภายในจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ และกระบวนการรับรู้ความหมายหรือความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกที่ปัจเจกบุคคลปะทะสังสรรค์ด้วยอัตลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ซึ่งอัตลักษณ์จะมีความหลากหลายและเลื่อนไหล หรือบางครั้งก็อาจมีความทับซ้อนไปตามบริบทที่ปัจเจกบุคคลนั้นดำรงอยู่ เช่น อัตลักษณ์ของความเป็นพ่อของลูก ขณะเดียวกันนั้นพ่อที่ประกอบอาชีพหมอก็ยังแสดงบทบาทอัตลักษณ์ของความเป็นหมอเพื่อดูแลลูกด้วย (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546)

การแสดงอัตลักษณ์ที่ถูกเลือกขึ้นมาจะแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ที่กระทำผ่านระบบสัญลักษณ์ที่มีหลากหลายรูปแบบ เช่น ชุมชนอาจแสดงอัตลักษณ์ของชาวประมงผ่านการประกอบอาหารท้องถิ่นที่นำวัตถุดิบมาจากทะเล การนำแนวคิดอัตลักษณ์มาใช้เป็นแนวทางการศึกษาจะทำให้เกิดความเข้าใจต่อการแสดงตัวตนของชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับส่วนอื่น ๆ ภายนอกตลอดเวลา

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวใช้ตามข้อเสนอของ World Tourism Organization (UNWTO) ในหนังสือเรื่อง Tourism and the sustainable development goals - Journey to 2030 (2018) โดยแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของความยั่งยืนได้ในทุกระดับตั้งแต่ประชาชนสู่ระดับโลก ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความสงบสุข เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในทางเศรษฐกิจในที่สูงเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมแบบอื่น มีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 10 ของ GDP โลก (World GDP) ร้อยละ 30 อยู่ในภาคการบริการ 1 ใน 10 ของอาชีพในโลก จะมีหนึ่งอาชีพที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเชื่อมโยงไปสู่ระบบเศรษฐกิจในแทบทุกระดับ และภาคส่วน

โดย World Tourism Organization (UNWTO) ได้เสนอ แนวการปฏิบัติการเชิงพื้นที่ แสดงให้เห็นการขยายตัวการท่องเที่ยว ในอนาคตที่จะเปิดโอกาสให้เกิดการไหลเวียนของระบบเงินตรา ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจ ในภาพรวมเจริญเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ รูปแบบของการเติบโต ทางด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือแหล่งท่องเที่ยวที่มีความ น่าสนใจทั้งในด้านความสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรทาง ธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมีความ สำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างแรงดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวและ เชื่อมโยงไปสู่การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ที่จะต้องประกอบ ไปด้วย ห่วงโซ่เชิงคุณค่าการท่องเที่ยว (Tourism value chain) ซึ่ง จะสามารถนำไปสู่ความมั่นคง และการสร้างโอกาสให้กับประชาชน รูปแบบกระบวนการของห่วงโซ่เชิงคุณค่าการท่องเที่ยว (Tourism value chain) ได้แก่ กระบวนการจัดทำนโยบาย (Policy-making) และการบูรณาการแผน (Integrated planning) คือ การพัฒนา ผลิตภัณฑ์, การประชาสัมพันธ์, การจัดการตลาด, การจัดสรรผลประโยชน์ และการจำหน่ายสินค้า, การบริหารจัดการในพื้นที่ และการบริการ ผลการวิเคราะห์และการศึกษารูปแบบของห่วงโซ่เชิงคุณค่าการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและชุมชนประสบความสำเร็จ สามารถสร้างรายได้ และเกิดการหมุนเวียนเงินตราภายในระบบ มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based-Tourism : CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คิดถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยสมาชิก ในชุมชน จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเจ้าของ แหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนใน ชุมชนและนักท่องเที่ยว การดูแลทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่ ก่อให้เกิดความยั่งยืน บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในชุมชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ เศรษฐกิจ และ สังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน องค์ประกอบการท่องเที่ยวชุมชน มี 8 ด้าน ได้แก่ (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560 : 29-32)

หนึ่ง แรงดึงดูดเป็นทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งดึงดูดใจ เป็น ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน หรืออาจ กล่าวได้ว่าเป็นต้นทุนทางสังคมของชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของ ท้องถิ่นนั้น ๆ วิธีการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพที่ยังพึ่งพาและ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สอง กิจกรรมการท่องเที่ยว จะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ ในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเป็นผู้ร่วมกิจกรรมมากกว่าผู้ชม (More Participate than Observe) โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การท่องเที่ยว และการลงมือ ปฏิบัติร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม คนในชุมชน นักท่องเที่ยวจะได้รับ ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hand on Experience) เกิดเป็น ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเป็นมาของชุมชน และวัฒนธรรม สังคมในพื้นที่ท่องเที่ยว

สาม องค์กรชุมชนและเจ้าของภูมิปัญญา มีการจัดตั้งกลุ่ม ในชุมชน ทำงานประสานงานกันอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจอันดี ต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการบันทึกหรือจัดทำฐานข้อมูล ของกลุ่มภูมิปัญญา ปรากฏชาวบ้าน หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย เช่น สถานที่ วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพ ต่าง ๆ และมีความสามารถถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ให้กับสมาชิก ในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้

สี่ การมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ ท่องเที่ยวด้วย ตั้งแต่การคิด การวางแผน ปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยว ความรับผิดชอบ การประเมินผลการท่องเที่ยว และการรับผลประโยชน์ ร่วมกัน กระบวนการนี้จะสร้างการรับรู้ และรับผิดชอบร่วมกัน ในการจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนมีความ ห่วงแหนทรัพยากรจากความเป็นเจ้าของร่วมกัน

ห้า สิ่งอำนวยความสะดวก ที่จำเป็นต่อการบริการ นักท่องเที่ยว ทำให้การเดินทางเป็นไปได้ด้วยความสะดวกสบาย ได้แก่ บริการขนส่ง และการเดินทาง ห้องน้ำสาธารณะ ที่พักโรงแรม ของเอกชน ที่พักของชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการแบบ สัมผัสชีวิตของชุมชน (Homestay) ตลอดจนแหล่งข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่ต้องจัด เตรียมไว้อย่างเหมาะสม

หก การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่

- (1) การวางแผนการท่องเที่ยวกำหนดเป้าหมาย/แผนงาน
- (2) การจัดสรรงาน ทรัพยากร และกำหนดความสัมพันธ์ ของส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการการท่องเที่ยวและจัดทำโครงสร้าง ชุมชน การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มงาน ระบุขอบเขตหน้าที่ และระบุความรับผิดชอบงาน
- (3) การกำกับการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่ถูก กำหนดไว้
- (4) การควบคุมเป็นการติดตาม ตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่อง ประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยว เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด รวมถึงการกำหนดกฎ กติกาในการ จัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว สร้างกลไกในการปฏิบัติงานอย่างมี ความสุข จัดสรรผลประโยชน์กระจายสู่สมาชิกในชุมชนอย่าง เป็นธรรม การกำหนดค่าบริการการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม และ

จัดสรรเงินจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน รวมถึงความยั่งยืนในมิติของความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงหลักการนี้ ได้แก่ การเพิ่มผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือลดผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรทางธรรมชาติ และนักท่องเที่ยว

เจ็ด การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการท่องเที่ยว เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ถูกสรรสร้างขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้หรือการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรทางธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน

แปด การพัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของชุมชน ที่จะต้องสร้างประโยชน์ให้กับคนในชุมชนอย่างทั่วถึง หรือการกระจายรายได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของความยั่งยืน การจัดการผลประโยชน์จากรายได้บนฐานของข้อตกลงกฎกติกาที่ชุมชนได้กำหนดขึ้นมาใช้ร่วมกัน

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาของ ญัฎฐพัชร มณีโรจน์ (2560) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้อธิบายถึงองค์ประกอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดความยั่งยืน สร้างการตระหนักรู้และจิตสำนึกของธรรมชาติ และสร้างความสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวและทรัพยากรทางธรรมชาติ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การประสานงาน และมาตรการการควบคุม ซึ่งในปฏิบัติการนี้จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในทุกระดับการดำเนินการ

สุดอนอม ต้นเจริญ (2561) เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน บางชันตัก จังหวัดสมุทรสงคราม ได้แสดงให้เห็นได้ว่า ภายในชุมชนมีระบบสังคมที่มีความเข้าใจร่วมกันภายในจะสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงบูรณาการได้ การมีกฎกติกาเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ นักท่องเที่ยวจะรับรู้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลากหลาย และนักท่องเที่ยวจะสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นเมื่อได้สัมผัส

ธง คำเกิด และคณะ (2564) เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนรากฐานวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในชุมชนที่เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนในรูปแบบกลุ่ม ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว มีการสร้างฐานการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน มีรูปแบบการจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ การวางแผน การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน และการกำหนดผลลัพธ์ มีโครงสร้างการทำงานที่เรียบง่ายไม่สลับซับซ้อน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในบทความเรื่อง “อัตลักษณ์ และการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาวประมง จังหวัดชลบุรี” จะใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก เอกสารที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น เอกสารทางราชการ เอกสารของท้องถิ่นชุมชนบางเสร่ เอกสารเผยแพร่โดยเจ้าของผลงานเป็นผู้บันทึกโดยตรง เช่น บันทึกของชาวบ้าน เป็นต้น เอกสารขั้นรอง (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยให้วิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารขั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น หนังสือพิมพ์ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ระเบียบอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยจะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ของคนในชุมชน เช่น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐของท้องถิ่น กลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้าน นักวิจัย/นักวิชาการบ้าน และผู้นำชุมชน

ผลการศึกษา

ผลการดำเนินการศึกษานำเสนอ 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ หนึ่ง อัตลักษณ์ของชุมชนชาวประมงบางเสร่ จังหวัดชลบุรี และสอง การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงบางเสร่ จังหวัดชลบุรี

อัตลักษณ์ของชุมชนชาวประมงบางเสร่ สามารถจำแนกออกมาได้ 7 อย่าง ได้แก่ หนึ่ง เรื่องเล่าความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของชุมชนที่เริ่มต้นมาจากที่มาของชื่อชุมชนบางเสร่ ซึ่งอาจมีชื่อเรียกเดิมว่า “บางเสนห์” ส่วนที่มาของชื่อนั้น เป็นเพราะว่ามีสถานที่ที่งดงามอย่างทะเล และมีหนุ่มสาวหน้าตาสวยงาม ทำให้บรรดาผู้คนที่มาที่นี่ ต่างหลงใหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเมื่อมาแล้วต้องหวนกลับมาอีก จึงกลายเป็นที่มาของชื่อ “บางเสนห์” เมื่อระยะเวลาผ่านไป ชื่อของบางเสนห์ที่ผู้คนต่างที่เคยเรียกก็ได้เลือนหายไป เนื่องจากมีการเรียกเพี้ยนและมีการออกเสียงผิดทำให้ “บางเสนห์” ที่ผู้คนเคยพากันเรียกกัน ปัจจุบันกลายเป็นชื่อ “บางเสร่” ซึ่งตำนานของบางเสนห์ยังคงเป็นตำนานและเรื่องราวที่ฝังและอยู่ภายในความทรงจำของชาวบ้านบางเสร่ (ปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์, 2565)

สอง ศิลปะการแสดงของชุมชนบางเสร่ ได้แก่ การเดินหางเครื่อง ที่กล่าวได้ว่าเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

ที่ถูกสืบทอดต่อ ๆ กันมา ซึ่งเป็นการเต้นประกอบเพลงไทยที่หลากหลาย ยุคสมัยของความรุ่งเรืองจากการประกอบอาชีพทางเครื่องบางเส่ยปรากฏว่ามีวงเครื่องมากกว่า 20 คณะ เดินสายออกรับงานทั่วทั้งภาคตะวันออก และภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ปัจจุบัน (2566) ยังมีผู้ประกอบอาชีพเป็นวงเครื่องบางเส่ย และมีความพยายามที่จะอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้สืบทอด จึงริเริ่มก่อตั้งชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมทางเครื่องบางเส่ยขึ้น และยังคงรักษาแบบการเต้นที่สุภาพ ซึ่งมีจังหวะและท่าเต้นที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร รวมถึงการแต่งกายที่งดงามไม่เปิดเผยเน้นเรือนร่างให้ผู้คนเห็นเหมือนการเต้นยุคใหม่ นอกจากนี้มีการเต้นเพลงลูกทุ่งแล้วนั้น ยังมีการเต้นจังหวะลีลาอย่างชะชะช่า บิกิน กัวราชา รุมบ้า วอลซ์ รวมไปถึงการรำฟ้อน ซึ่งปัจจุบันการแสดงทางเครื่องยังคงมีอยู่ในประเพณี พิธีกรรม และเทศกาลของท้องถิ่นบางเส่ย นอกจากนี้ยังมีศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ การรำกลองยาว เป็นการรำกลองยาวที่มีจังหวะการตีที่สนุกสนาน กลองยาวมีความสัมพันธ์และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในบางเส่ยในทุกเทศกาล ไม่ว่าจะเป็นงานประเพณีต่าง ๆ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานบุญเข้าพรรษา งานกฐิน งานแห่ناق และงานแห่ขันหมาก เป็นต้น

สาม เทศกาลประเพณีที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบางเส่ยนั้น คือ เทศกาลสงกรานต์ซึ่งเป็นประเพณีที่มีความสำคัญของคนไทยแล้ว ก็ยังเป็นประเพณีที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของชุมชนบางเส่ย ซึ่งชาวบ้านจะมารวมตัวกันที่วัดเพื่อทำบุญร่วมกัน ถูกเรียกว่า ประเพณีสงกรานต์ 9 วัน ซึ่งจะมีการจัดงานประเพณีที่วัดบางเส่ยคงคาราม และมีการละเล่นสงกรานต์ 9 วัน 9 คืน โดยจะมีการก่อพระเจดีย์ทรายที่วัดบางเส่ยในวันสุดท้าย มีชาวบ้านมารวมกันช่วยทำพวงมะโหดประดับตกแต่งกองพระเจดีย์ทราย การละเล่นอุ่มสาวลงน้ำ มีการจับและหยอกล้อแก๊งกันโดยการอุ่มหญิงสาวลงน้ำทะเล มีการปาลูกสะบ้า เล่นลูกช่วง และตีจับ นอกจากนี้ให้ความสนุกสนานรื่นเริงแล้ว ยังช่วยให้เกิดความสามัคคี ความอดทน และเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนอีกด้วย ในการจัดงานและมีพิธีกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในช่วงวันสงกรานต์ ได้แก่ การแห่รูปปั้นหลวงพ่อกองอยู่ ซึ่งเป็นพระที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านบางเส่ย โดยแห่จากวัดบางเส่ยคงคารามไปรอบชุมชนบางเส่ย เพื่อให้ชาวบ้านและลูกหลานบางเส่ยได้ร่วมกันสรงน้ำและขอพร สถานการณ์ปัจจุบันนี้ประเพณีการละเล่นสงกรานต์ 9 วัน 9 คืน เหลือเพียง 2 วัน เท่านั้น

สี่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน ชุมชนบางเส่ยมีพระพุทธรูปที่มีความสำคัญซึ่งเป็นที่ศรัทธาของชาวบ้าน ได้แก่ หลวงพ่อกองอยู่แห่งวัดบางเส่ยคงคารามอันเป็นที่เคารพนับถือ ศรัทธาและศรัทธาของชาวบ้านในชุมชน นอกจากนี้ยังมีกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หรือเสด็จเตี่ยก็เป็นที่เคารพและศรัทธาของชุมชนบางเส่ย โดยเฉพาะ

ชาวประมงจะต้องขอพรขณะออกเรือประมงเพื่อจับปลาของชาวบ้าน การไหว้พ่อกองที่ศาลบางเส่ย และไหว้แม่ย่านางที่เรือ เพื่อให้รอดพ้นภัยอันตรายจากการเดินออกเดินทางทางทะเล

ห้า ภูมิศาสตร์ทางทะเล ความสัมพันธ์ด้วยลักษณะทางด้านภูมิศาสตร์ทางทะเลที่มีความโดดเด่นซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านและชีวิตของชาวประมงที่ผูกพันกับท้องทะเล ซึ่งเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภค และการค้าขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวประมงและตลอดจนผู้ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ก่อรูปขึ้นเป็นการละเล่นของท้องถิ่น เช่น การละเล่นตบปู ตบปลากระเบน แข่งขันตบปลาและตามวิถีของชาวประมง และยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ เกาะเปิด ซึ่งเป็นเกาะที่อยู่ไม่ไกลมาจากชายฝั่งทะเลของชุมชนและเป็นที่อยู่อาศัยของฝูงลิงแสมจำนวนมาก

หก อัตลักษณ์ทางอาหาร ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรแห่งท้องทะเลที่มีผลต่อวิถีความเป็นอยู่ ก่อรูปขึ้นเป็นประเพณีความเชื่อแล้ว อาหารการกินที่มีวัตถุดิบจากทะเลถูกนำมาแปรรูปปรับปรุงจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ปิ้งบหรือห่อหมกย่าง ที่ชาวบ้านนิยมใช้ปลาอินทรีหรือปลาข้างเหลืองมาทำและหมักน้ำด้า ที่ทำจากปลิงหมักสด (หมักกระตอย) มาทำความสะอาดโดยไม่มีการล้างหมักออก ต้มน้ำปรุงรสชาติด้วยน้ำหมักสดจากตัวปลาหมักซึ่งมีสีด้าและให้ความหวานเล็กน้อยซึ่งเป็นที่นิยมรับประทานเป็นอาหารหลักและเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวบ้านบางเส่ย

เจ็ด ค่ายลูกเสือและต๋นยางนา นอกจากชายทะเลที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของชุมชน แต่อัตลักษณ์เชิงสถานที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นความทรงจำร่วมกันของชาวบ้านในชุมชน ได้แก่ ค่ายลูกเสือและต๋นยางนาโดยปัจจุบันเป็นสวนสาธารณะติดชายหาดบางเส่ย เป็นสถานที่ที่อยู่ในความทรงจำของผู้คนในชุมชนซึ่งบรรจุเรื่องราวความทรงจำทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ตั้งแต่การเป็นป่าช้ามาก่อน เป็นป่าที่รกชัฏ และเป็นสถานที่ฝังศพของคนตาย มีเห็ดและมีพืชสมุนไพรขึ้นมากมายในบริเวณพื้นที่แห่งนี้ ทำให้ชาวบ้านได้มาเก็บกินและใช้ไปรักษา ชาวบ้านบางเส่ยหลายคนมักจะมาที่นี่เพื่อเก็บสมุนไพรใช้เป็นยารักษาโรคตามวิถีชีวิตพื้นบ้านเพื่อใช้รักษาโรค เช่น ชี้ไก่ตากแห้ง นำมารักษาโรคเรื้อรัง ต๋นยางนา นำใบยางมาใช้รักษาแผลฝี แผลสด และเสลดพังพอนใช้รักษาอาการไข้ แผลร้อนในปาก โรคงูสวัด เป็นต้น จากป่าช้าก็พัฒนามาเป็นค่ายอบรมลูกเสือชาวบ้าน และปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้จะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะบางเส่ยแล้วก็ตาม แต่ค่ายลูกเสือและต๋นยางนาก็ยังคงอยู่ในความทรงจำของชาวบ้านบางเส่ยตลอดไป

ดังนั้น อัตลักษณ์ของชุมชนประกอบสร้างขึ้นมาจากภูมิวัฒนธรรม ผู้คน ประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คน ความสัมพันธ์หลายด้านถูกถักทอขึ้นมาจากกลายเป็นอัตลักษณ์ที่ชาวบ้านและชุมชนภาคภูมิใจ จนกลายเป็นแรงดึงดูดการท่องเที่ยวออกสู่สายตา

ของผู้คนภายนอก และผู้เดินทางทั้งหน้าใหม่และหน้าเก่าให้เข้าร่วม มาสัมผัสประสบการณ์ประสบการณ์การท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนประมง

สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลในจังหวัด ชลบุรีสามารถจำแนกกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวทั้งใน รูปแบบระยะสั้นและระยะยาวได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่ม

นักท่องเที่ยวภายในประเทศ และนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพ การใช้จ่ายใช้สอยที่ค่อนข้างสูง การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว ภายในชุมชนจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายได้สร้าง ความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาสร้างสรรค์ ประสบการณ์

ตารางที่ 1 การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดชลบุรี (ปี 2562-2566)

ปี พ.ศ.	นักท่องเที่ยว ภายในประเทศ	นักท่องเที่ยว จากต่างประเทศ	รายได้จากผู้เยี่ยมเยือน คนไทย (ล้านบาท)	รายได้จากผู้เยี่ยมเยือน ชาวต่างชาติ (ล้านบาท)
2562	8,636,346	9,966,574	55,499.48	220,828.86
2563	5,506,407	1,458,336	27,988.92	34,510.51
2564	2,784,642	29,101	11,658.28	270.19
2565	12,827,913	1,857,056	74,199.54	25,271.02
2566	4,870,231	3,803,787	27,054.38	38,851.42

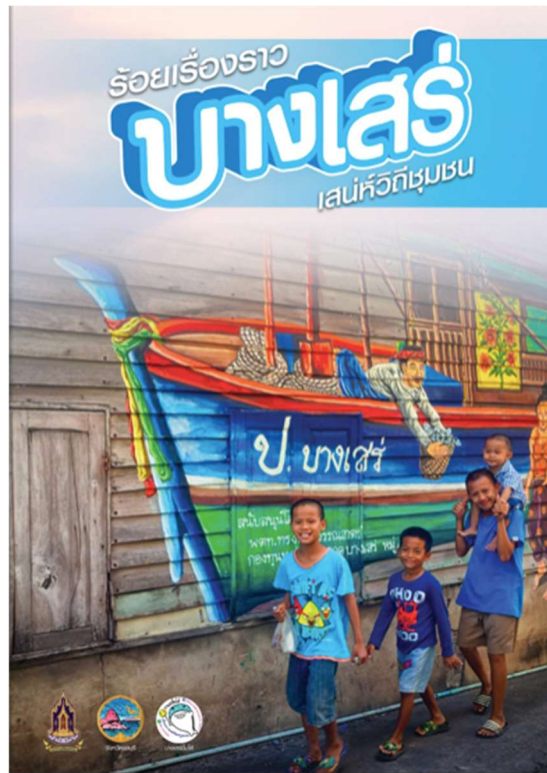
ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี, 2565 (เข้าถึงได้ที่ www.chonburi.nso.go.th)

จากตารางได้แสดงให้เห็นว่าการเดินทางของนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาใช้จ่ายใช้สอย ภายในชุมชนมีอัตราใกล้เคียงกัน แต่ความสามารถในการใช้จ่ายสูงซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้ของท้องถิ่น ที่กระจายไปยังชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่ประกอบกิจการการท่องเที่ยว ในชุมชน จะมีสัดส่วนรายได้หรือการใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติจะมีอัตราค่อนข้างมากสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ เป็นอย่างดี รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ชาวประมงจึงควรถูกออกแบบให้มีความเหมาะสมและมีความพร้อม ที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว นักเดินทางจากต่างประเทศ ขณะที่ นักท่องเที่ยวภายในประเทศมีอัตราการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ในชุมชนค่อนข้างสูง แต่มีอัตราการใช้จ่ายไม่สูงมากนัก ชุมชนจำเป็นต้องแสวงหกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยว การขายของที่ระลึก สินค้าเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบางเสร่ที่ได้มีการเริ่ม การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการคัดเลือกจาก วัฒนธรรมจังหวัดชลบุรีให้มีการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวของชุมชน ขึ้นเป็น “ถนนสายวัฒนธรรมตำบลบางเสร่” และได้เริ่มเปิดให้มีการท่องเที่ยวตั้งแต่เดือนเมษายน 2560 ถนนสายวัฒนธรรมตำบล บางเสร่ตั้งอยู่บนแนวชายฝั่งที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่หาดจอมเทียนและ

หาดบ้านอ่าวมีระยะทางราว 2.5 กิโลเมตร มีเขตชายหาดน้ำตื้น ประมาณ 1 กิโลเมตร บริเวณนี้จึงเป็นที่ตั้งของ “อ่าวบางเสร่” มี ชายหาดทรายสีขาวละเอียดจากการพัดพาตะกอนของธรรมชาติ และน้ำทะเลที่ค่อนข้างใส และอ่าวบางเสร่จะเป็นจุดจอดเรือเพื่อ หลบคลื่นลมของเรือประมงที่เดินทางผ่านมาบริเวณนี้ อาชีพหลัก ของชาวบ้านส่วนใหญ่ ได้แก่ การทำประมงชายฝั่งขนาดเล็ก ประมง เรือขนาดใหญ่ เช่น เรืออวนดำและเรืออวนลาก จากพื้นฐาน การประกอบอาชีพทำประมงได้ถูกพัฒนาต่อยอดในการประกอบ อาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ การค้าขายสินค้าอาหารสดและ อาหารแปรรูปจากทะเล การพัฒนาการท่องเที่ยวทางทะเล เช่น การเช่าเรือตกปลาและตกหมึก การดำน้ำดูปะการัง รูปแบบ การท่องเที่ยวเหล่านี้ถูกพัฒนาจากกลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชน ภายในชุมชนเป็นหลัก

ภายหลังการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมจากจัดตั้ง “ถนน สายวัฒนธรรมตำบลบางเสร่” เมื่อปี 2560 หน่วยงานของรัฐท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี ได้ดำเนินการจัดทำ หนังสือประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-book เพื่อเผยแพร่ การท่องเที่ยวของท้องถิ่นบางเสร่ฉบับภาษาไทย

ภาพที่ 1 หน้าปกหนังสือ E-book ร้อยเรื่องราวบางเสร่เล่นหัวถึงชุมชน

ภายในหนังสือจะเป็นการรวบรวมข้อมูลความเป็นมา เป็นไปของชุมชนบางเสร่ทั้งในมิติทางประวัติศาสตร์จากเอกสาร เรื่องเล่า หรือความทรงจำของผู้คนในบางเสร่เพื่ออธิบายการเกิดขึ้น ของชุมชนการดำรงอยู่ในทางประวัติศาสตร์ของชุมชนเพื่อสร้าง ความเป็นอดีตหรือการสร้างตำนานของชุมชน

ประเด็นหนึ่งในหนังสือที่ถูกนำมาถ่ายทอดเพื่อชักชวน หรือเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเข้าไปท่องเที่ยวที่บางเสร่ได้ อย่างน่าสนใจหลายประเด็น เช่น ศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สถานที่สักการะและความเชื่อ

การนำเสนอภาพตัวแทนของชุมชนที่กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในชุมชนของท้องถิ่นที่ทำให้เกิดความน่าสนใจ จนกลายเป็นแรงดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัส คือ เรื่องราวของปราชญ์ชาวบ้านที่นำเสนอผู้มีความรู้ทางด้านทางเครื่อง บางเสร่ซึ่งต่อมาได้ยกระดับขึ้นเป็นกลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปการแสดง ทางเครื่องบางเสร่ปราชญ์ชาวบ้านทางด้านการประมงและดนตรีไทย ปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรกรรม การรวบรวมข้อมูลจากผู้คน ตัวเล็กตัวน้อยถูกนำมาร้อยเรียงผ่านเรื่องเล่าของชุมชนทำให้เกิดขึ้น เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่ยังมีชีวิต ที่ทำให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึง ศักยภาพของตนเองที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ส่วนอื่น ๆ ของชุมชนได้

การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางเสร่ด้านหนึ่ง ที่ถูกจัดการและการสนับสนุนโดยหน่วยของภาครัฐที่ทำหน้าที่ เป็นกลไกหลักที่จะสนับสนุนและการขับเคลื่อนเพื่อก่อให้เกิด

การท่องเที่ยวภายในชุมชน และการรวมกลุ่มของผู้คนภายในชุมชน จนสามารถเกิดขึ้นเป็นเครือข่าย เช่น กลุ่มท่องเที่ยววิถีชุมชนตำบล บางเสร่ กลุ่มเกษตรกรทำประมงบางเสร่ กลุ่มประมงเรือเล็กพื้นบ้าน ภายใต้การรวมกลุ่มดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการผลักดันการท่องเที่ยว จากระดับล่างเพิ่มขึ้น เช่น การพัฒนาสินค้าทางด้านหัตถกรรม สินค้าอาหารพื้นบ้าน ส่งเสริมภูมิปัญญาของปราชญ์ชุมชน การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นที่รู้จักของบุคคล ภายนอก

รูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว ของชุมชนท้องถิ่นบางเสร่ ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประกอบไปด้วยความเป็นชุมชนดั้งเดิม เป็น หมู่บ้านชาวประมงที่มีวิถีชีวิตสัมพันธ์อยู่กับท้องทะเล เป็นการ ประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูผู้คนในครอบครัวและชุมชน การเดินทาง เข้ามาท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับกลิ่นไอของชุมชนประมงเก่า การออกเรือจับปลา วางลอบและการลงอวนปู การออกเรือตกปลา ถึงแม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) การทำประมงของชาวบ้าน ได้ประสบปัญหาอย่างมากมีเรือประมงหลายลำถูกจอดทิ้งไว้ จนผูกเรือไปตามกาลเวลาจนอาจกล่าวได้ว่า “เป็นบาดแผล ความทรงจำของชาวประมง” แต่ก็ยังมีชาวประมงบางส่วนที่ พยายามก่อกำเนิดทำการประมง หรือการปรับตัวไปสู่การประกอบ อาชีพอื่นที่ยังคงสัมพันธ์อยู่กับการทำประมง เช่น เรือตกปลา ตกหมึก นำเที่ยวทางทะเล เป็นต้น

เส้นทางการท่องเที่ยวสายวัฒนธรรมของชุมชนเป็นการเดินเที่ยวชมชุมชนเก่า การจับจ่ายใช้สอยสินค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งร้านค้าจะอยู่บริเวณหน้าบ้านของชาวบ้าน การแสดงกิจกรรมของชุมชนและเยาวชน บางครั้งได้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การเต้นหรือการสวมชุดทางเครื่องบางเครื่อง การร้องเพลง การเล่นดนตรีหรือการรับฟังดนตรีสดจากการละเล่นของชาวบ้าน การกินอาหารทะเลซึ่งเป็นวิถีวัฒนธรรมการกินอาหารของชาวประมง เช่น เมนูหมึกนํ้าดำ ปิ้งบ เป็นต้น

การท่องเที่ยวสายวัฒนธรรมที่นอกจากแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่น สักการะหลวงพ่อทองอยู่ ณ วัดบางเสร่คงคาราม นักท่องเที่ยวยังสามารถเดินทางไปสักการะและชื่นชมความงดงามของรูปพระแกะสลักเขาชีจรรย์ ไหว้พระขอพรที่พระลอยพระพุทธรูป วัดญาณสังวราราม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเหล่านี้นักท่องเที่ยวสามารถเดินไปได้โดยพาหนะส่วนตัวหรือรถรับจ้าง ตลอดจนผู้ที่ชื่นชอบการปั่นจักรยาน เนื่องจากเส้นทางเพื่อไปสถานที่ท่องเที่ยวจะมีเส้นทางสำหรับการขี่จักรยานโดยตลอด

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกีฬา การจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติด้วยลักษณะของพื้นที่ที่เหมาะสมประกอบไปด้วยภูเขาและชายทะเล นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมการจัดการป่าชายเลนที่อยู่ในเขตของหน่วยราชการทหารซึ่งอยู่ในการดูแลของกรมสนับสนุนหน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง และบริเวณหาดทรายแก้วโรงเรียนชุมชนทหาร การท่องเที่ยวตามเส้นทางของเขตนุรักษ์สัตว์ป่าเขาชีโอน การเดินทางท่องเที่ยวทางทะเลเพื่อไปดูวิถีชีวิตสัตว์ที่ดำเนินชีวิตอยู่กลางทะเล (เกาะลิง)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนบางเสร่ ได้แก่ การปั่นจักรยานเพื่อชื่นชมธรรมชาติตามแนวชายฝั่งทะเลทั้งในรูปแบบกลุ่มและเดี่ยว หรือจะปั่นจักรยานตามเส้นทางภายในชุมชนเพื่อเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวตอนในซึ่งเป็นที่ตั้งแหล่งสักการะสำคัญซึ่งเชื่อมโยงอยู่กับแหล่งท่องเที่ยวของเอกชน การแข่งขันตกปลาเห็ดโคนในทะเลและการแข่งขันตกในระดับต่าง ๆ จนถึงระดับชาติ โดยการตกปลานี้เมื่อตกปลาขึ้นมาได้จะทำการวัดขนาดปลาและชั่งน้ำหนักเพื่อบันทึกการแข่งขัน หลังจากนั้นจะนำปล่อยกลับลงสู่ทะเลตามธรรมชาติ และชายหาดบางเสร่ถูกใช้เป็นสนามแข่งขันเจ็ตสกี (Jet ski) ซึ่งเป็นการแข่งขันรายการชิงแชมป์ประเทศไทย และการเป็นสนามแข่งขันในรายการระดับนานาชาติเป็นประจำทุก ๆ ปี

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และท่องเที่ยวทางทะเล ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลซึ่งเป็นแรงดึงดูดให้กับผู้ที่ชื่นชอบการตกปลาและการตกหมึก ทำให้ชาวประมงบางส่วนเริ่มปรับตัวมาประกอบอาชีพการนำเที่ยวตามหมายตกปลาทั้งใน

รูปแบบไปเย็นกลับค่ำ หรือการค้างคืนตกปลาอยู่กลางทะเลซึ่งเป็นการตกปลาเพื่อการพักผ่อนและจะนำมาใช้เพื่อการบริโภคเป็นหลัก และกิจกรรมการดำน้ำเพื่อดูปะการัง บริเวณเกาะที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากอ่าวบางเสร่ ได้แก่ เกาะเป็ด เกาะครามน้อย และแนวปลายแหลมของชายฝั่งทะเลในพื้นที่ใกล้เคียง โดยจะมีผู้นำการท่องเที่ยวหรือไกด์ของชุมชนอธิบายกิจกรรมเกี่ยวกับความปลอดภัย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลควบคู่กันไป นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดตั้งโครงการบ้านปูธนาคารปลาเพื่อสร้างจิตสำนึกความสำคัญของป่าชายเลน ปะการัง ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับมนุษย์

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลกับแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ในประเด็นของการมีส่วนร่วม ผลจากการศึกษาวิจัยนี้ยังไม่สะท้อนการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางเสร่เนื่องจากหน่วยงานรัฐท้องถิ่นยังคงทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ การสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวมีความหลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เป็นต้น และสามารถนำมาอภิปรายตามแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ในประเด็นของกระบวนการของห่วงโซ่เชิงคุณค่าการท่องเที่ยว ที่ได้อธิบายกระบวนการจัดการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยนี้ในประเด็นของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมีรัฐท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการกำหนดนโยบายออกแบบกิจกรรม และสนับสนุนการดำเนินงานทางด้านการท่องเที่ยวของผู้นในชุมชนที่ก่อให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย ผลการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับงานวิจัยของ ธง คำเกิด และคณะ (2564) การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนรากฐานวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลตันตล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี และสุดถนอม ตันเจริญ (2561) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม ในประเด็นของการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มาจากทรัพยากรพื้นฐานของชุมชน และความแตกต่างทางด้านการจัดการองค์กรของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ชุมชนบางเสร่ยังไม่มีมีความเด่นชัดมากจึงทำให้โครงสร้างการจัดการมีความพร่าเลือนยังไม่สามารถพัฒนาขึ้นเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างความร่วมมือจากภาคประชาชนควรมาจากผู้คนที่หลากหลายทั้งที่อยู่ในกลุ่มต่างสาขาอาชีพ หรือพื้นที่ที่อยู่นอกเขตการจัดการท่องเที่ยว
2. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในกระบวนการคิด การวางแผน หรือการตัดสินใจดำเนินนโยบาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยบูรพา “ผ่านกองทุน” กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 งบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (वन)

เอกสารอ้างอิง

- กั้ววาลย์ จันทรโชติ. (2541). **การจัดการประมงโดยชุมชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร.**
- กำพล กาญจนสกุล และชูลีรัตน์ เจริญพร. (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของถนนสายวัฒนธรรมบางเสร่ ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. ใน **การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15 ปีการศึกษา 2563. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.** หน้า 2019-2029.
- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). **การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 3(2): 26-46.**
- ธง คำเกิด และคณะ. (2564). **การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนรากฐานวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลตันตล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. รายงานการวิจัย. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.**

ประภาส ปันตบแต่ง และอนุสรณ์ อุณโณ. (2545). **“ขบวนการประมงพื้นบ้านภาคใต้: กรณีศึกษา สมัชชาชาวประมงพื้นบ้านอันดามัน”.** ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ **วิถีชีวิต วิถีรู้: ขบวนการประชาชนร่วมสมัย. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ตรีสน.**

ปัทวิ สัตยวงศ์ทิพย์. (2564). **การพัฒนางานพิมพ์ผ้าเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากแบบมีส่วนร่วมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของชุมชนตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. รายงานการวิจัย. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ**

ไม่ปรากฏผู้แต่ง. **บางเสร่ เสน่ห์ชุมชน วิถีคนพื้นเล. [online]. Available : <https://anyflip.com/xznke/xqso/basic>. 2024.**

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). **แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. ฝ่ายเลขานุการ. คณะอนุกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. สุดถนอม ต้นเจริญ. (2561). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. 8(2): 32-41.**

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.**

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

The Development of An Integrated Curriculum Based on Stream Education to Enhance Reading Ability of Prathomsuksa 1 Students

ปณิธา บัวศิริพันธุ์*, วิโรจน์ ชมภู, สิริวรรณ จรัสรวีวัฒน์

Panthita Buasiripun, Wirote Chompoo, Sirawan Jaradrawiwat

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Department of Learning Management, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: 64920669@buu.go.ac.th

(Received: May 13 2025; Revised: July 1 2025; Accepted: July 23 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านของนักเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านมะขาม (สาครมะขามราษฎร์) ปีการศึกษา 2567 จำนวน 60 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ หลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) ที่บูรณาการทักษะการอ่านร่วมกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และคณิตศาสตร์ โดยมีองค์ประกอบ 8 ด้าน คือ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสตรีมศึกษา โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 60 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบ One-sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) มีคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 83.53 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.55 ค่าที่เท่ากับ 8.411 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) และมีขนาดอิทธิพล (Cohen's d) เท่ากับ 5.557

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร; ความสามารถในการอ่าน; สตรีมศึกษา; หลักสูตรบูรณาการ

Abstract

This research article is developmental research aimed to develop an integrated curriculum based on the STREAM education framework to enhance reading achievement among Grade 1 students and compare their reading achievement against the benchmark criterion of 75 percent. The target population comprised 60 Grade 1 students from Ban Makham School (Sakhon Makhamrat) during the 2024 academic year. The sample group consisted of 30 students selected using cluster random sampling. The research instruments included an integrated STREAM-based curriculum designed to promote reading proficiency through interdisciplinary learning in science and technology, engineering, arts, and mathematics. The curriculum comprised eight essential components: rationale, principles, objectives, standards and indicators, instructional design based on STREAM education, unit structure, assessment and evaluation, instructional planning, and a 60-item reading achievement test specifically developed for Grade 1 students. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, standard deviation, and inferential statistics (one-sample t-test).

The findings revealed that the developed curriculum was evaluated as highly appropriate in all components by a panel of experts. Furthermore, students who participated in the curriculum achieved a mean reading score of 83.53 out of 100, equivalent to 83.53%, which was significantly higher than the criterion of 75%. The standard deviation was 5.55, the t-value was 8.411, which was statically significant at the .05 level ($p < .05$) and the effect size (Cohen's d) was = 5.557.

Keywords : Curriculum Development; Reading Ability; STREAM Education; Integrated Curriculum

บทนำ

การอ่านนับเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และถือเป็นเป้าหมายหลักของระบบการศึกษาในระดับสากล เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีศักยภาพในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ภายในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยการอ่านเป็นพื้นฐานเกือบทั้งหมด โดยมีการประมาณว่ากิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษากว่าร้อยละ 80-90 จำเป็นต้องใช้การอ่านเป็นสื่อกลาง ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีทักษะการอ่านที่เข้มแข็งเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การอ่านยังมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล และเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการดำรงอยู่ในสังคมแห่งองค์ความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552; Troike, 2012; OECD, 2010; Perfetti et al., 1998)

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การอ่านของเด็กไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่น่าเป็นห่วง โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) รายงานว่า อัตราการอ่านหนังสือของเด็กไทยลดลงจากร้อยละ 81.8 ในปี 2556 เหลือเพียงร้อยละ 77.7 ในปี 2558 และมีระยะเวลาเฉลี่ยในการอ่านอยู่ที่เพียง 66 นาทีต่อวัน รัฐบาลไทยจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพฤติกรรมการอ่าน โดยประกาศช่วงปี พ.ศ. 2552-2561 ให้เป็น “ทศวรรษแห่งการอ่าน” เพื่อปลูกจิตสำนึกและสร้างค่านิยมรักการอ่านในหมู่ประชาชนไทยอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) ในระดับนโยบายการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ทักษะการอ่านเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญที่ต้องส่งเสริมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งในบรรดาสสมรรถนะเหล่านี้ ทักษะการอ่านถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสามารถในการสื่อสาร (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) ภายใต้โครงสร้างของหลักสูตรดังกล่าว กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยเฉพาะสาระที่ 1 คือ การอ่านได้ระบุชัดเจนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้กระบวนการอ่านเพื่อสร้างความรู้และความคิด นำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถสรุปได้ว่า “การอ่าน” มิใช่เพียงกิจกรรมหนึ่งในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่เป็นรากฐานสำคัญของกระบวนการ

เรียนรู้ทั้งหมด และเป็นเครื่องมือหลักที่สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพตนเองได้อย่างรอบด้าน

ผู้วิจัยได้สำรวจสภาพปัญหาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านมะขาม (สาครมะขามราษฎร์) จากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนบ้านมะขาม (สาครมะขามราษฎร์) มีผลการทดสอบเพื่อประเมินความสามารถในการอ่าน (Reading Test : RT) ปี พ.ศ. 2564 ความสามารถด้านการอ่านออกเสียงมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 64.92 และมีคะแนนเฉลี่ยการอ่านรู้เรื่องเฉลี่ยร้อยละ 69.57 ซึ่งรวมทั้งสองด้านมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 67.25 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และต่ำกว่าค่าเป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนดไว้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา คือ ร้อยละ 75

ทั้งนี้ โครงสร้างหลักสูตรในปัจจุบันยังคงเน้นการจัดการเรียนรู้ในลักษณะแยกสาระวิชาอย่างชัดเจน ขาดความเชื่อมโยงอย่างเป็นองค์รวม และไม่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน รวมถึงขาดการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในช่วงวัย 6-7 ปี ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) จัดอยู่ในขั้นการคิดเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการปฏิบัติจริงและสื่อที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม ดังนั้น การออกแบบหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการดังกล่าว เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน (Gredler, 1997)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่านซึ่งเป็นพื้นฐานของวิชาภาษาไทยแก่ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่เนื่องจากผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนรู้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และรับผิดชอบการจัดการเรียนรู้หลายสาระวิชาด้วยกัน จึงมีความประสงค์จะดำเนินการจัดการเรียนรู้บูรณาการโดยพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่านเป็นหลัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดมาจากแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ STEM และ STEAM โดยคำว่า STEM นั้น ถูกใช้ครั้งแรกโดยสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (The National Science Foundation: NSF) ซึ่งเป็นคำย่อจากภาษาอังกฤษของศาสตร์ 4 สาขาวิชา ได้แก่ Science, Technology, Engineering และ Mathematics (ปณิดา สุวรรณพรม, เยาวเรศ ใจเย็น และ ปวรวิศา จรตล, 2563) แนวคิด STEM นับเป็นกรอบทางวิชาการที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ในเชิงประยุกต์ โดยต่อมาได้มีการขยายกรอบแนวคิดดังกล่าวไปสู่ STEAM ซึ่งเพิ่มเติมศาสตร์ด้านศิลปะ (Arts) เข้ามาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการแสดงออกทาง

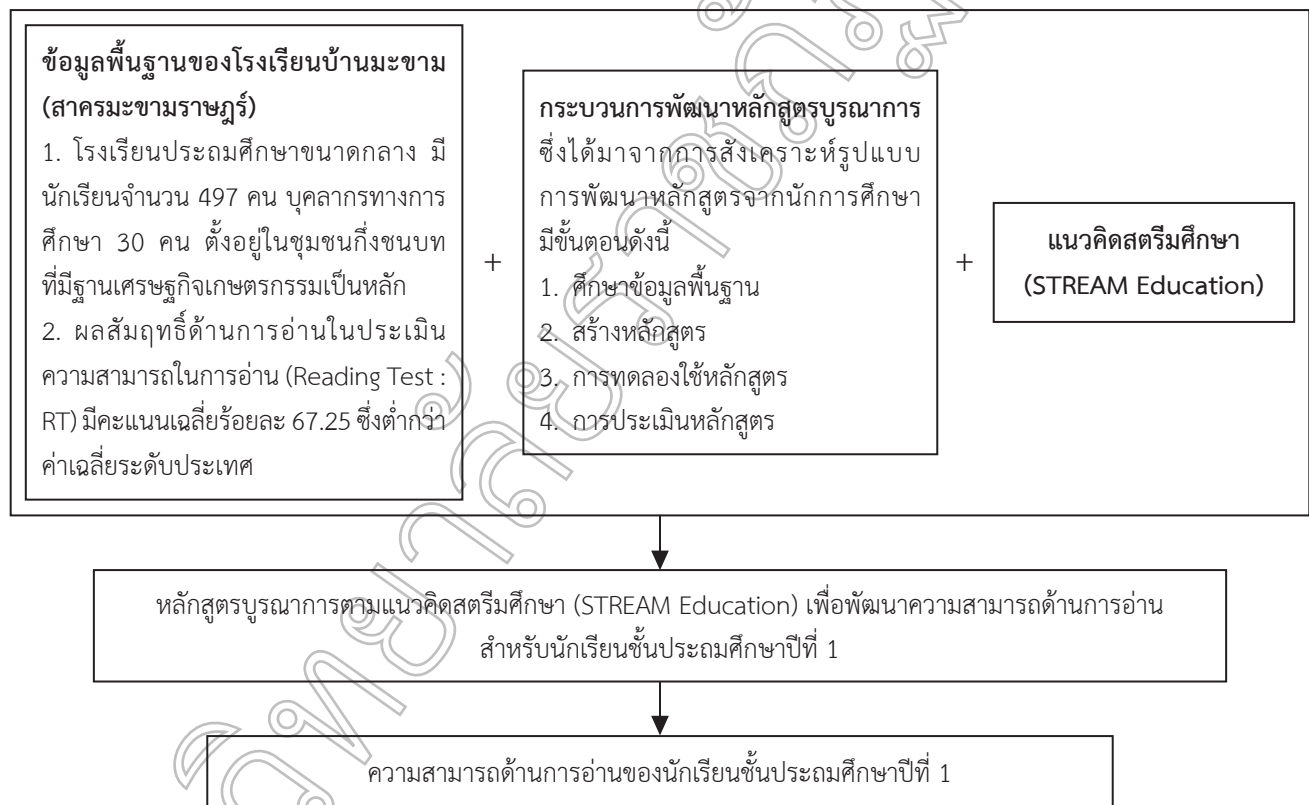
อารมณ์ สุนทรียภาพ และการออกแบบคิดอย่างเป็นระบบ ในปัจจุบัน แนวคิด STEAM ได้รับการพัฒนาและต่อยอดไปสู่ STREAM Education ซึ่งมีการเพิ่มมิติด้านการอ่านและการเขียน (Reading and Writing) เข้ามาเป็นองค์ประกอบหลัก เพื่อเน้นย้ำ ความสำคัญของทักษะพื้นฐานทางภาษาในการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งนี้ แนวคิด STREAM Education จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพ ในการยกระดับสมรรถนะด้านการอ่านของผู้เรียน เนื่องจากเป็น กระบวนการที่มุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลาย ศาสตร์ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science), เทคโนโลยี (Technology), การอ่านและการเขียน (Reading and Writing), วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering), ศิลปะ (Arts) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและมีความหมาย ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และ การสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับ เป้าหมายของการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างมี

ประสิทธิภาพ และการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ อันเป็นเครื่องมือ ที่ทรงพลังสำหรับการเรียนรู้ที่มีการเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน เป็นองค์รวม (Holistic) (มารุต พัฒนา, 2553) และเป็นหลักสูตร ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยการอ่านเป็นแกนหลัก ผู้วิจัยจึงพัฒนา หลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการตาม แนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) กับเกณฑ์ร้อยละ 75

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบ มหาวิทยาลัยบูรพาว่าด้วยข้อกำหนดและแนวทางการดำเนินการ ด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามรหัสโครงการวิจัย G-HU205/

2567(C2) โดยผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ ที่ IRB4-284/2567 เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนบ้านมะขาม (สาครมะขามราษฎร์) ที่ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) จำนวน 30 คน

ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สารการเรียนรู้ภาษาไทย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศิลปะ การงานอาชีพ คณิตศาสตร์ ในรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน 1 รหัสวิชา ท11101 ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านมะขาม (สาครมะขามราษฎร์) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีรายละเอียดขั้นตอนในการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน หลักสูตรสถานศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาสังเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร และกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วน คือ กำหนดโครงสร้างหลักสูตร การประเมินโครงสร้างหลักสูตร และการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร การเป็นการนำหลักสูตรที่ได้จากการประเมินและปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรบูรณาการแล้วไปทดลองภาคสนาม โดยนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การทดลองใช้หลักสูตรนำร่องและการทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาผลการทดลองและใช้เป็นข้อมูลในการประเมินคุณภาพของหลักสูตรที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้แบ่งการประเมินออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การประเมินก่อนการใช้หลักสูตร ระยะที่ 2 การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร และระยะที่ 3 การประเมินหลังการใช้หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยเลือกใช้แบบแผนการทดลอง One - Group Posttest - Only Design (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2551)

เครื่องมือวิจัย

1. หลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบ คือ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสตรึมศึกษา โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แล้ว มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, $SD = 0.62$)

2. แผนการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 แผน ระยะเวลา 12 ชั่วโมง ซึ่งได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านแล้ว ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ($S.D. = 0.50$) โดยค่าเฉลี่ยด้านสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ($S.D. = 0.47$) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ($S.D. = 0.47$) ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ($S.D. = 0.47$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ($S.D. = 0.53$) ด้านวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ($S.D. = 0.55$)

3. แบบทดสอบความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยทำการหาคุณภาพของแบบทดสอบความสามารถด้านการอ่าน ซึ่งเป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ โดยการใช้วิธี B-Index ของแบรนแนน (Brennan) (สมนึก ภัททิยธนี, 2562) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ด้วยวิธีของโลเวท (Lovett Method) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) คุณภาพของแบบทดสอบความสามารถด้านการอ่าน จำนวน 60 ข้อ พบว่า ค่าความสอดคล้อง (IOC) พบว่าทั้ง 60 ข้อ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าอำนาจจำแนก (B) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.24 - 0.70 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านมะขาม (สาครมะขามราษฎร์) เพื่อขอความอนุเคราะห์และความสะดวก

ในการใช้หลักสูตรและการเก็บข้อมูล จากนั้นจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งหมด 12 ชั่วโมง จำนวน 2 สัปดาห์ หลังการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสิ้นสุดตามระยะเวลาที่กำหนด ดำเนินการเก็บข้อมูลหลังใช้หลักสูตร โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และตรวจผลการทดสอบหลังดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ของคะแนนความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการอ่าน ร้อยละ 75 (test value = 75) ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ One Sample t-test (Ott and Longnecker, 2010 : 251) และเลือกใช้แบบแผนการทดลอง One - Group Posttest - Only Design (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2551)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้
ตอนที่ 1 ผลของการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1) ผลการสร้างหลักสูตร

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยนำมากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คือ ความเป็นมาของการพัฒนาหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มาตรฐานและตัวชี้วัด แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้

2) ผลการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร โดยตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ

ที่	รายการประเมิน	n = 5		แปลผล
		$\bar{X}$	SD	
1	ความเป็นมาของหลักสูตร	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
2	หลักการของหลักสูตร	4.20	0.44	เหมาะสมมาก
3	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.80	0.44	เหมาะสมมากที่สุด
4	โครงสร้างเนื้อหาวิชาและเวลาเรียน	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
5	แนวการจัดการเรียนรู้	4.20	0.44	เหมาะสมมาก
6	สื่อและแหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
7	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.20	0.44	เหมาะสมมาก
8	เนื้อหาสาระวิชาที่นำมาบูรณาการ	4.60	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
9	เนื้อหาสาระของหลักสูตรครอบคลุมความรู้ที่ต้องเรียน	4.80	0.44	เหมาะสมมากที่สุด
10	เนื้อหาสาระเหมาะสมสำหรับการนำไปปฏิบัติจริง	4.60	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
11	แผนการจัดการเรียนรู้	4.60	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
12	หลักสูตรบูรณาการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้	4.40	0.89	เหมาะสมมาก
รวม		4.47	0.62	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรภาพรวมมีค่าเฉลี่ยที่ 4.47 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 มีความเหมาะสมในระดับมาก องค์ประกอบที่มีผลการประเมินเหมาะสมมากที่สุด คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเนื้อหาสาระของหลักสูตรครอบคลุมคุณภาพความรู้ที่ต้องเรียนรู้ โดยทั้งสององค์ประกอบนี้ได้รับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 องค์ประกอบที่ได้รับการประเมินในระดับเหมาะสมมาก ได้แก่ เนื้อหาสาระที่เหมาะสมสำหรับการนำไปปฏิบัติจริง แผนการจัดการเรียนรู้ และเนื้อหาสาระวิชาที่นำมาบูรณาการ ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 ในระดับถัดมา ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตรโครงสร้างเนื้อหาวิชา และเวลาเรียน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร และหลักสูตรรองรับการพัฒนาตรงกับความต้องการของผู้เรียนและนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้

ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89 และองค์ประกอบที่ส่วนของหลักการของหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้รับการประเมินในระดับเหมาะสมมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44

ตอนที่ 2 ผลของการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) กับเกณฑ์ร้อยละ 75

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้แบบทดสอบความสามารถด้านการอ่าน จำนวน 60 ข้อ ผลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (n= 30)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์	$\bar{X}$	SD	% of Mean	t	Sig. (2-tailed)	Effect Sizes (Cohen's d)
ความสามารถด้านการอ่าน	100	75	83.53	5.55	83.53	8.411*	0.0000	5.557

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (One-sample t-test) โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า จากการประเมินความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) ผลการทดสอบความสามารถด้านการอ่าน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 83.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.55 ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์เท่ากับ 8.411 และมีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 โดยมีขนาดอิทธิพล (Cohen's d) เท่ากับ 5.557

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการสรุปและการอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลของการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จากการดำเนินงานวิจัยเชิงพัฒนาฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรบูรณาการโดยใช้แนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) ซึ่งเป็นการต่อยอดจากแนวทาง STEM และ STEAM Education ด้วยการเพิ่มองค์ประกอบด้านการอ่าน (Reading) เข้าไปเป็นแกนกลางของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมการอ่านออกเสียง การอ่านในใจ และการอ่านเพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้ในลักษณะสหวิทยาการ โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำสาระจากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรจากนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ มาเป็นกรอบแนวทางหลักของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สร้างหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ประเมินผลหลักสูตร โดยในขั้นแรกของการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทั้งเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ได้รับการออกแบบโดยมีองค์ประกอบหลัก 8 ประการ ได้แก่

1) ความเป็นมาของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร 5) แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสตรึมศึกษา 6) โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผลและ 8) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยเนื้อหาในหลักสูตรบูรณาการประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ผสมผสานวิชาหลักอย่างมีระบบ คือภาษาไทย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ ศิลปะ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านผ่านประสบการณ์หลากหลายรูปแบบ เช่น การสำรวจสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่กำหนด การสร้างภาพสวนถาดจำลอง การออกแบบสวนถาดและเลือกอุปกรณ์ที่จะนำมาสร้างสวนถาด การบันทึกผลการสร้างสวนถาด ไปจนถึงการนำเสนอผลการสร้างสวนถาดด้วยการสร้างโปสเตอร์

จากการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบครบถ้วน และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในบริบทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาหลักสูตรในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาวิชาและเวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เนื้อหาสาระวิชาที่นำมาบูรณาการ เนื้อหาสาระของหลักสูตรครอบคลุมความรู้ที่ต้องเรียน เนื้อหาสาระเหมาะสมสำหรับการนำไปปฏิบัติจริง แผนการจัดการเรียนรู้ และหลักสูตรบูรณาการพัฒนาดำเนินการตามความต้องการของผู้เรียนและนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้และให้ความคิดเห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก มีความชัดเจนและสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ที่เสนอว่าการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริงมีความสำคัญในการตรวจสอบความสอดคล้อง ความชัดเจน ความเป็นไปได้ และคุณภาพในเชิงองค์รวมของหลักสูตร อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนให้หลักสูตรเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้งานจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ วิกกินส์และแมคไท (Wiggins and McTighe, 2005) ในกรอบแนวคิด Understanding by Design (UbD) ซึ่งเน้นว่าการออกแบบหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายปลายทางที่ชัดเจน (Backward Design) และเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในระดับประถมต้นที่เป็นช่วงวัยวิกฤตต่อการวางรากฐานการเรียนรู้หนังสือ ในด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีการเลือกสรรเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาจากบริบทจริงของผู้เรียน และเชื่อมโยงกับเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และศิลปะ ตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โจน บายบี (Bybee, 2010) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้

เชิงบูรณาการในระดับประถมศึกษาช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีระบบ ขณะเดียวกันสื่อการเรียนรู้และ กิจกรรม ที่ได้รับการออกแบบอย่างหลากหลาย เช่น เพลงประกอบ การอ่าน ใบงานเชิงสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี และกิจกรรมกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) การวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าโดยเฉพาะการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายสาขา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และคณิตศาสตร์ (STREAM) มาร้อยเรียงเข้ากับการพัฒนาทักษะภาษาไทย ด้านการอ่านในรูปแบบที่สนุก เข้าใจง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลการพัฒนาหลักสูตรที่ได้ยังแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นในการนำไปใช้จริงในห้องเรียน โดยเนื้อหา กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้สามารถปรับให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) ของทอมลินสัน (Tomlinson, 2001) ที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความพร้อม ความสนใจ และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน นอกจากนี้ รูปแบบกิจกรรมในหลักสูตรที่ใช้การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เช่น การอ่าน เรื่องจากสถานการณ์จริง การเชื่อมโยงการอ่านกับการทดลอง การสร้างชิ้นงาน การร้องเพลงประกอบหรือการวาดภาพหลังการอ่าน ยังช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ตามแนวคิดของ โจน บายบี (Bybee, 2010) และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การใช้แนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ Science, Technology, Reading, Engineering, Arts และ Mathematics สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการที่มุ่งเสริมสร้างความสามารถด้านการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญของการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งยังเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน

2. ผลของการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ผลการวิจัยจากการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรึมศึกษา (STREAM Education) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ย

ด้านความสามารถในการอ่านเท่ากับ 83.53 จากคะแนนเต็ม 100 คิดเป็นร้อยละ 83.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 8.411$, $p < .05$) การออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) ซึ่งเน้นการบูรณาการความรู้จากหลายศาสตร์ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรม (Engineering) ศิลปะ (Arts) คณิตศาสตร์ (Mathematics) และการอ่าน (Reading) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยเฉพาะการวางทักษะด้าน “การอ่าน” เป็นแกนหลัก (core) ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนการตีความ การวิเคราะห์ และการสรุปความจากข้อมูลในหลากหลายบริบท ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในมิติของการอ่านออกเสียงและการอ่านรู้เรื่อง (อ่านเพื่อความเข้าใจ) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ทาบา (Taba, 1962) ซึ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการที่เริ่มจากการศึกษาความต้องการของผู้เรียนและชุมชน แล้วจึงออกแบบวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยให้ความสำคัญกับ “การสร้างหลักสูตรจากล่าง ขึ้นบน (grassroots approach)” มากกว่าการสั่งการจากเบื้องบน ซึ่งส่งผลให้หลักสูตรที่ออกแบบมีความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Beane (1997) ซึ่งเสนอว่า การบูรณาการควรเกิดขึ้นโดยการสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อปัญหา ความสนใจ และประสบการณ์ของผู้เรียน การวางแผนคิด “การอ่าน” ไว้เป็นฐานของหลักสูตรในลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1972) ที่กล่าวว่า เด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้นอยู่ในช่วงของพัฒนาการทางความคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Stage) ซึ่งการเรียนรู้ที่มีความหมายจะต้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงและสามารถมองเห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้ จึงจำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กใช้ภาษาเพื่อการคิด การสังเกต และการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมในหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีม (STREAM Education) ที่พัฒนาขึ้นนั้น ได้ผสานทั้งการอ่าน การทดลอง การออกแบบ และการแสดงออกทางศิลปะไว้อย่างกลมกลืนเป็นการออกแบบกิจกรรมแบบบูรณาการที่เน้นการเรียนรู้จากบริบทจริง (Context-based learning) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัสรีนทร์ ปือชา (2557) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM Education) สามารถส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้การนำแนวคิดสะเต็ม (STEM) มาพัฒนาเป็นแนวคิดสตรีม (STREAM) ด้วยการเพิ่มมิติของศิลปะ (Arts) และการอ่าน (Reading) ได้ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่การพัฒนาทักษะการอ่านถือเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในทุกวิชา ผลการวิจัยในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิดสตรีมศึกษา (STREAM Education) ที่ถูกออกแบบอย่างมีระบบ มีการบูรณาการองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการอ่านที่สูงกว่ามาตรฐานในระดับที่มีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่ได้มิใช่เพียงสะท้อนประสิทธิภาพของหลักสูตรเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผ่านการอ่าน การคิด และการลงมือปฏิบัติร่วมกันในบริบทของชีวิตจริง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมร ชนชัยกิจวร (2564) ที่ใช้วิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ดีอค (MIA) ร่วมกับการชวนคิด เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนิสิตชั้นปีที่ 1 พบว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนิสิต และในแง่ของผลการใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิชาภัทร ฤทธิ์ละคร และ ชิดชไม วิสตุกุล (2563) ที่ใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจในการอ่านที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่ปรากฏนอกเหนือจากความสามารถด้านการอ่านนั้น นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการมีพัฒนาการในทักษะรอบด้าน ผู้เรียนจะได้รับความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนอย่างลึกซึ้งผ่านการเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องแนวคิดของ สิทธิพล อาจอินทร์ (2564) ซึ่งชี้ว่าหลักสูตรบูรณาการที่เน้นความเชื่อมโยงของเนื้อหาชีวิตจริงของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบูรณาการนี้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ผู้เรียนจะมีทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการแสดงภาวะผู้นำ และการรับฟังความคิดเห็นหรือคำวิจารณ์จากผู้อื่นเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมที่บูรณาการการอ่านกับศาสตร์อื่น ๆ จึงไม่เพียงแต่เสริมสร้างทักษะทางปัญญา แต่ยังสร้างนิสัยรักการอ่าน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถเผชิญกับความท้าทายในโลกยุคใหม่ได้อย่างมั่นใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์ (2556) ที่ระบุว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการอ่านเข้ากับศาสตร์อื่น ๆ ช่วยเสริมสร้าง

ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทำให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์พัฒนาชิ้นงานได้ดี มีความสามารถ ศักยภาพ ผู้เรียนได้มากขึ้น เกิดพัฒนาการทักษะอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ด้านสติปัญญาที่ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชา ด้านทักษะการคิดที่ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด โดยเฉพาะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิด สร้างสรรค์ เป็นต้น ด้านคุณลักษณะผู้เรียนมีทักษะการทำงานทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีภาวะผู้นำ และการยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1. ควรวิเคราะห์ความเหมาะสมของเนื้อหาและกิจกรรมในหลักสูตรเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักเรียนในแต่ละพื้นที่
2. ควรปรับเวลาในการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับเวลาเรียน มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในรายวิชา
3. ควรปรับแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่ใช้ในการสอน
4. การส่งเสริมการนำหลักสูตรไปปรับใช้ในบริบทที่หลากหลาย กำหนดแนวทางการปรับใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับโรงเรียนในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก หรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล หรือสนับสนุนการบูรณาการหลักสูตรร่วมกับกิจกรรมในชุมชน เช่น การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้
5. การสร้างระบบประเมินและติดตามผล พัฒนาระบบการประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยรวมถึงการติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลกระทบต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการในการวิจัยในครั้งต่อไป ควรนำเนื้อหาต่าง ๆ มาจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครอบคลุมทั้ง 8 สาระการเรียนรู้
2. ศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิภาพของหลักสูตรบูรณาการตามแนวคิด STREAM Education ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 หรือระดับมัธยมศึกษา หรือวิเคราะห์ว่าความต้องการด้านการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะเปลี่ยนไปอย่างไรตามช่วงวัย
3. การบูรณาการศาสตร์อื่นเพิ่มเติม ศึกษาการใช้แนวคิด STREAM Education ในการพัฒนาทักษะด้านอื่นนอกเหนือจากการอ่าน เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา หรือการสื่อสาร หรือทดลองเพิ่มเนื้อหาในหลักสูตรที่บูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ณิชาภัทร ฤทธิ์ละคร และ ชิตชไม วิสตุกุล. (2563). การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย**. 10(4): 37-43.
- นัสรินทร์ ปือชา. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชา ความสามารถในการแก้ปัญหาและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**.
- ปณิดา สุวรรณพรม, เยวเรศ ใจเย็น และปวีศา จรดล. (2563). การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การถ่ายโอนพลังงานความร้อน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานและแบบโครงงานเป็นฐาน ตามแนวทางสะเต็มศึกษา. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**. 14(3): 52-62.
- พรทิพย์ ศิริภักธาชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. **วารสารนักบริหาร**. 33(2): 49-56.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2551). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เข้าออฟ เคอร์มิสท์.
- มารุต พัฒนาผล. (2567). **แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพล อาจอินทร์. (2564). **การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- อมร ธนชัยกำจร. (2564). การสอนอ่านแบบบูรณาการของ เมอร์ดีอค (MIA) ร่วมกับการตุนขาดกเพื่อพัฒนาทักษะ การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ. *วารสารนวัตกรรมการศึกษา*. 10(1): 68-79.
- Beane, J. A. (1997). *Curriculum integration: Designing the core of democratic education*. Teachers College Press.
- Bybee, R. W. (2010). Advancing STEM Education: A 2020 Vision. *Technology and Engineering Teacher*. 70: 30-35.
- Gredler, M. E. (1997). *Learning and instruction: Theory into practice*. (3rd ed.). Prentice Hall.
- OECD. (2010). *PISA 2009 Results: Learning to Learn – Student Engagement, Strategies and Practices (Volume III)*. OECD Publishing.
- Ott, R. L., & Longnecker, M. (2010). *An introduction to statistical methods and data analysis*. (6th ed.). Brooks/Cole, Cengage Learning.
- Perfetti, C. A., Landi, N., & Oakhill, J. (1998). *The acquisition of reading comprehension skill*. In M. L.
- Piaget, J. (1972). *The psychology of the child* (B. Gabain & R. Gabain, Trans.). Basic Books. (Original work published 1966).
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms*. (2nd ed.). Alexandria, VA: ASCD.
- Troike, M. S. (2012). *Introducing Second Language Acquisition*. (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design (Expanded 2nd ed.)*. Association for Supervision and Curriculum Development.

แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร
Guidelines for Increasing the Effectiveness of Digital Technology Policy
Implementation for Local Administrative Organization in
Saingam District, Kamphaeng Phet Province

มนพัทธ์ จันทโย*, พิชณ บุณนิยม, รัชฎากร วินิจกุล

Manapat Jantayo, Phitsanu Boonniyom, Russadakorn Vinijkul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร 62000

Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng Phet Rajabhat University,

Kamphaeng Phet 62000 Thailand

*Corresponding author E-mail: manapat.jantayo@gmail.com

(Received: May 22 2025; Revised: June 30 2025; Accepted: July 8 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร สำนวจปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร และรวบรวมแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการขับเคลื่อนนโยบายให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 175 คน โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในระดับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแสดงแนวโน้มเชิงความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านความพึงพอใจและการปรับเปลี่ยน/การปรับตัว ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านบุคลากร ด้านโครงสร้างองค์กร และแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ พบว่า (1) ควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์การบริการ (2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านดิจิทัลก่อนนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ (3) มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังปัญหาการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีคำสั่งและบันทึกข้อตกลงด้านดิจิทัลเป็นเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยให้รางวัลตอบแทนอย่างเหมาะสม และ (4) การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลภายในองค์กร โดยมีผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในบริบทขององค์กรท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ; การนำนโยบายไปปฏิบัติ; เทคโนโลยีดิจิทัล; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the level of effectiveness of digital technology policy implementation by local administrative organizations in Saingam District Kamphaeng Phet Province, to explore the factors affecting the effectiveness of digital technology policy implementation, and to collect guidelines for increasing the effectiveness of digital technology policy implementation that could be used to promote policy implementation to be more effective. The sample group consisted of 175 personnel of local administrative organizations in the target area. Data were contacted using questionnaires and interview with 12 key informants. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis at the sample level to show the relationship trends of the variables.

The research findings indicated that the level of implementation of local administrative organizations in Saingam District, Kamphaeng Phet Province was at a high level, particularly in terms of satisfaction and adaptability; factors related to the implementation of digital technology policies include technology, personnel; and organizational structure and guidelines for increasing the effectiveness of digital technology policy implementation found that as follows: 1) conducting an analysis of the organization's environment to develop technology that meets service needs, 2) developing personnel's potential in digital before using the technology, 3) conducting meetings to exchange ideas and listen to problems in working together, including having digital orders and memorandums of understanding as criteria for evaluating work performance with appropriate rewards, and 4) creating a digital culture within the organization with executives as role models in the use of technology, which can be used as a preliminary guideline to develop and promote the use of digital technology appropriately in the context of local organizations.

Keywords : Effectiveness; Policy Implementation; Digital Technology; Local Administrative Organization

บทนำ

บริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เทคโนโลยีเข้ามา มีบทบาทในทุกมิติของการทำงานภาครัฐมากขึ้น ทั้งด้านการให้บริการ ประชาชน การบริการจัดการภาครัฐ และการกำหนดนโยบาย ปัจจุบันภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการผลักดันนโยบาย “รัฐบาล ดิจิทัล” หรือ Digital Government คือ การปรับเปลี่ยนและปฏิรูป องค์การราชการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การปฏิรูป ต้องทำในทุกส่วนตั้งแต่การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บท ขององค์กร การปรับโครงสร้าง การสร้างวัฒนธรรม การจัดหา อุปกรณ์ดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อรองรับกับเทคโนโลยี (อนูรัตน์ อนันตนาธร, 2566) ประกอบกับ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ที่ทำให้องค์กรภาครัฐพัฒนาสู่รัฐบาลดิจิทัลอย่างก้าวกระโดด เนื่องจาก ภาครัฐต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้คนที่ต้อง เว้นระยะห่าง ลดการสัมผัส และลดภารกิจที่มีการติดต่อระหว่างคน เทคโนโลยีดิจิทัลจึงมีความจำเป็นสำหรับการให้บริการมากขึ้นในการ ลดขั้นตอน เพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน และการให้บริการ ประชาชนที่สามารถรับบริการได้ตั้งแต่ต้นจนจบผ่านช่องทางดิจิทัล โดยไม่ต้องเดินทางไปด้วยตนเอง จากรายงานสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี พ.ศ. 2566 พบว่า งานบริการ ภาครัฐที่ปรับเปลี่ยนเป็นดิจิทัลมีเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 68.80 (ข้อมูล วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ภายในปี พ.ศ. 2570 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2566)

หน่วยงานภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นองค์กรภาครัฐที่จัดตั้ง ตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง ภายใต้การกำกับดูแลของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย โดย กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบุคลากร งบประมาณ และมีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการ (โชคสุข กรกิตติชัย, 2561) ซึ่งการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันเกี่ยวกับการ ให้บริการประชาชนในหลายภารกิจยังคงเป็นการทำงานโดยใช้ เอกสารในรูปแบบกระดาษ ทำให้ยากต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้เป็นระบบ และการขอรับบริการของประชาชนมีขั้นตอนซับซ้อน ลำช้า ไม่สะดวกในการรับบริการ เป็นภาระค่าใช้จ่ายแก่ประชาชน ดังนั้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานได้ อย่างรวดเร็วและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องมีระบบสารสนเทศเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำมาประยุกต์ ใช้ร่วมกับการทำงาน ได้แก่ ระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ของภาครัฐ (e-GP), ระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ของ อปท. (New e-LAAS), ระบบแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน (LTAX), ระบบ

สารสนเทศเพื่อการวางแผน (e-Plan), ระบบเบี้ยยังชีพ (Welfare), ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS), ระบบสารสนเทศทางการศึกษา ท้องถิ่น (LEC) เป็นต้น เพื่อปรับปรุงระบบการอนุมัติและอนุญาต ของทางราชการให้เป็นระบบดิจิทัลทั้งบุคคลและนิติบุคคล ลดขั้นตอน และระยะเวลาในการให้บริการประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถ เข้าถึงบริการสาธารณะได้ทั่วถึง สะดวกรวดเร็ว รวมถึงสามารถ ลดการใช้ทรัพยากรในองค์กร และมีระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขึ้นมาเอง เพื่อปรับเปลี่ยนระบบราชการ ให้ทันสมัยในยุคดิจิทัลมากขึ้น ได้แก่ e-Service, LINE OA, Chatbot, แบบฟอร์มออนไลน์ Google form, ระบบสารบรรณ อิเล็กทรอนิกส์, แอปพลิเคชัน, แพลตฟอร์ม, การจัดทำข้อมูลเปิด และเผยแพร่ในรูปแบบ QR Code รวมถึงการเข้าซื้อระบบท้องถิ่น ดิจิทัลจากสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ DGA เช่น ระบบบริหารจัดการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (OSS) ระบบ ขออนุญาตก่อสร้าง ระบบชำระค่าธรรมเนียมระบบออกหนังสือ รับรอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการปรับตัวเพื่อไปสู่ การเป็นองค์กรดิจิทัลยังพบปัญหาและอุปสรรค คือ ปัญหาด้านทักษะ ความรู้ของบุคลากร และปัญหาด้านงบประมาณ หากไม่ได้รับการ แก้ไขการปรับตัวไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้ (สุภาภรณ์ สีสุพรรณ และอจิราภรณ์ เพียรขุนทด, 2565) โดย เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) กล่าวว่า หน่วยงานภาครัฐบางแห่ง ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบดิจิทัล ได้นั้น มีปัญหาอุปสรรคสำคัญ คือ งานบริการและข้อมูลภาครัฐ ยังไม่เชื่อมโยงกัน เนื่องจากการพัฒนาระบบไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เดียวกัน อีกทั้งยังไม่ตอบโจทย์ประชาชนผู้ใช้งาน รวมถึงการขาด งบประมาณ และเจ้าหน้าที่รัฐไม่มีทักษะทางดิจิทัล เนื่องจาก บุคลากรภาครัฐในสาขาเทคโนโลยีส่วนใหญ่ไปทำงานบริษัทเอกชน ที่มีเงินเดือนสูงกว่า และที่ผ่านมามาภาครัฐแก้ปัญหาโดยการจ้าง บริษัทเอกชนมาดำเนินงาน ทำให้ภาครัฐไม่มีบุคลากรที่เห็นภาพ กระบวนการในรูปแบบดิจิทัล หรือไม่ว่าจะนำดิจิทัลมาใช้กับ การทำงานอย่างไร (Thai PBS, 2567) การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล ของบุคลากร จึงปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ของภาครัฐไทย เช่นเดียวกับการที่บุคลากรขาดแรงจูงใจในการ พัฒนاتตนเอง เนื่องจากตามลักษณะของบุคลากรภาครัฐส่วนใหญ่ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด หรือ การกระทำ อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคลากร ส่วนน้อยรู้สึกว่าการตนเองต้องเร่งการพัฒนา (ดวงสมร สุทธิวงศ์กุล, 2563)

จากปรากฏการณ์ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะ ศึกษาระดับประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัด กำแพงเพชร สำรองปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบาย

เทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร และรวบรวมแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการขับเคลื่อนนโยบายให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาและยกระดับการทำงานให้เหมาะสม ก้าวทันกับเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล อันเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร และผู้สนใจในประเด็นดังกล่าว สามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กรดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

3. เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี รวมถึงการสังเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลไทรงาม องค์การบริหารส่วนตำบลไทรงาม องค์การบริหารส่วนตำบลพานทอง องค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคล้า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองทอง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่แตง และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้กอง รวมทั้งสิ้นจำนวน 319 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน สุธิตรา บุญยรัตน์พันธุ์, 2554) เพราะสามารถกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ค่าความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้กำหนดนโยบายที่มี

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน กลุ่มผู้มีหน้าที่รับนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลจากผู้บริหารมาใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้นำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ ได้แก่ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงาน และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน เงินเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 1) การผลิต/ความสามารถ 2) ประสิทธิภาพ 3) ความพึงพอใจ และ 4) การปรับเปลี่ยน/การปรับตัว จำนวน 19 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 1) โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เทคโนโลยีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ลักษณะบุคลากรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 4) นโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน จำนวน 19 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการอธิบายข้อมูลเชิงเหตุผลสัมพันธ์ เพื่อเสริมให้คำตอบมีความสมบูรณ์

3. การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำแบบสอบถามตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.92 และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดกำแพงเพชรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เพื่อออกหนังสืออนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
 2. จัดส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร
 3. รวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำบทสรุปของประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร จากการวิจัยเชิงปริมาณที่มีลำดับต่ำที่สุด จำนวน 2-3 ข้อ ในแต่ละด้านจาก 4 ด้าน มากำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยกำหนดข้อคำถามทั้งสิ้น 4 ข้อ มีลักษณะคำถามปลายเปิด เก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึกและการอัดเสียง เพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงยืนยัน สามารถนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสรุปแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการใช้โปรแกรมทางสถิติในการประมวลผล มีขั้นตอนดังนี้

1. การหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล
2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล

การนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบการนำเสนอแบบตาราง

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของแต่ละตัวแปร

4. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ในแต่ละด้านโดยเรียงลำดับจากที่ต่ำที่สุดจำนวน 2-3 ข้อ มาสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การจำแนก และจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการค้นหาและเก็บรวบรวมมาจำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้มีหน้าที่

รับนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลจากผู้บริหารมาใช้ในองค์กร และกลุ่มผู้ที่นำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน เงินเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 67.43 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 67.43 ตำแหน่งพนักงานจ้าง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 41.14 เงินเดือน 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 และมีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 11-20 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 37.70

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ปรากฏผลดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมรายด้าน

ภาพรวมรายด้าน	ระดับความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการผลิต/ความสามารถ	3.84	0.70	มาก	4
2. ด้านประสิทธิภาพ	3.90	0.60	มาก	3
3. ด้านความพึงพอใจ	4.22	0.53	มาก	1
4. ด้านการปรับเปลี่ยน/การปรับตัว	4.04	0.52	มาก	2
รวม	4.00	0.59	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความพึงพอใจ มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ ด้านการปรับเปลี่ยน/การปรับตัว มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.52)

ด้านประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.60) และด้านการผลิต/ความสามารถ มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ปรากฏผลดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมรายด้าน

ภาพรวมรายด้าน	ระดับความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านโครงสร้างของ อปท.	4.27	0.57	มาก	2
2. ด้านเทคโนโลยีใน อปท.	4.12	0.59	มาก	4
3. ด้านลักษณะบุคลากรภายใน อปท.	4.33	0.51	มาก	1
4. ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน	4.24	0.56	มาก	3
รวม	4.24	0.56	มาก	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะบุคลากรภายใน อปท. มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างของ อปท. มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.57) ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.56) และด้านเทคโนโลยีใน อปท. มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระ จำนวน 4 ตัวแปร ตามสมมติฐานและประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติที่เป็นตัวแปรตาม ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์และปรากฏผลดังตารางที่ 3 ดังนี้

X_1 = โครงสร้างของ อปท.

X_2 = เทคโนโลยีใน อปท.

X_3 = ลักษณะบุคลากรภายใน อปท.

X_4 = นโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน

Y = ประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
(Constant)	0.825	0.243		3.396	0.001	
1. โครงสร้างของ อปท.	0.200	0.066	0.230	3.049	0.003**	ยอมรับ
2. เทคโนโลยีใน อปท.	0.263	0.061	0.313	4.339	0.000**	ยอมรับ
3. ลักษณะบุคลากรภายใน อปท.	0.213	0.077	0.222	2.751	0.007**	ยอมรับ
4. นโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน	0.075	0.078	0.085	0.958	0.339	ปฏิเสธ
R = 0.717 R Square = 0.514 Adjusted R ² = 0.503 Std. Error of Estimate = 0.347						

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร มีตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ทั้งหมด 3 ตัวแปร และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของแต่ละปัจจัยพบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีใน อปท. (X_2) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลมากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ 0.263 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านลักษณะบุคลากรภายใน อปท. (X_3) มีค่า

สัมประสิทธิ์พยากรณ์ เท่ากับ 0.213 และปัจจัยด้านโครงสร้างของ อปท. (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ เท่ากับ 0.200 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.717 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.514 มีอำนาจพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ ได้ร้อยละ 51.40 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.347 ซึ่งสามารถนำมาสร้างสมการวิเคราะห์

$$\text{การถดถอยพหุคูณได้ดังนี้ } Y = 0.825 + 0.263 (X_2) + 0.213 (X_3) + 0.200 (X_1)$$

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แนวทางการเพิ่มประสิทธิผล

การนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 สรุปแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดกำแพงเพชร

ประสิทธิผล	แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ
1. ด้านการผลิต/ความสามารถ	1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการทำงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการบริการประชาชน เพื่อนำมาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล
	1.2 การจัดทำระบบฐานข้อมูลแบบ Big Data ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลการตัดสินใจเชิงนโยบายและการวางแผนในการสร้างเทคโนโลยีดิจิทัล
	1.3 การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการทำงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก การลดขั้นตอนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถเชื่อมโยงหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระบบ e-Service, Line OA, ระบบบริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (OSS), ระบบขออนุญาตก่อสร้าง, ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบดิจิทัลผ่านการสแกน QR Code
	2.1 การปรับปรุงคอมพิวเตอร์ให้พร้อมใช้งาน ความเสถียรของระบบอินเทอร์เน็ต และอัปเดตซอฟต์แวร์ให้ทันสมัย สอดคล้องกับการใช้งานในยุคปัจจุบัน เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับเทคโนโลยีดิจิทัล
2. ด้านประสิทธิภาพ	2.2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านดิจิทัล โดยการฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้ การศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรก่อนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้
	2.3 การจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนเครื่องมือด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการบริหารภายในและการให้บริการประชาชน
	2.4 การรับสมัครและสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านดิจิทัลเข้ามาทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อลดการพึ่งพาผู้รับจ้างภายนอกในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล
3. ด้านความพึงพอใจ	3.1 การสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยมีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับฟังปัญหาในการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดความขัดแย้งภายในองค์กร และสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
	3.2 การมีบันทึกข้อตกลงเป็นเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงการมีบทลงโทษ และให้รางวัลเป็นการตอบแทน
	3.3 การกำหนดหน้าที่ของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นคำสั่ง เพื่อบอกหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร ลดปัญหาการปฏิเสธงานหรือการทำงานซ้ำซ้อน
	4.1 การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยี มุ่งเน้นให้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงาน การตัดสินใจ และการให้บริการประชาชน
4. ด้านการปรับเปลี่ยน/การปรับตัว	4.2 การจัดทำแผนแม่บทด้านดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ระยะกลางถึงระยะยาวในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประสิทธิผล	แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ
4. ด้านการปรับเปลี่ยน/การปรับตัว (ต่อ)	4.3 ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายดิจิทัลภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน ในการกำหนดทิศทางขององค์กรเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างจริงจัง โดยการออกแบบนโยบายที่มีแนวทางชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส
	4.4 การใช้แอปพลิเคชัน Line บนสมาร์ตโฟน เพื่อปรับกระบวนการทำงานผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบในการรับคำร้องจากประชาชนได้ตลอด 24 ชั่วโมง และการอนุญาต อนุมัติ ลงนามหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดขั้นตอนการเสนอเอกสารที่สามารถทำงานได้ทุกที่ทุกเวลา
	4.5 การแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ จากสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ และหน่วยงานที่มีประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะและความเข้าใจให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพึงพอใจ มีประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการปรับเปลี่ยน/การปรับตัว ด้านประสิทธิภาพ และด้านการผลิต/ความสามารถ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะบุคลากรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน และด้านเทคโนโลยีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามลำดับ ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์หรือส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด 3 ตัวแปร ร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ ได้ร้อยละ 51.40 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของแต่ละปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านลักษณะบุคลากรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยด้านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงานไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการผลิต/ความสามารถ ควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำฐานข้อมูล Big Data สำหรับรองรับการวางแผนเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์การบริการ มุ่งเน้นการลดใช้กระดาษ ลดการเดินทางติดต่อระหว่างหน่วยงานกับประชาชน และลดขั้นตอนการทำงาน โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบ e-Service, Line OA, ระบบบริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (OSS), ระบบขออนุญาตก่อสร้าง, ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านการสแกน QR Code รวมถึงมีการเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทุกระดับ

2. ด้านประสิทธิภาพ ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรก่อนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ โดยการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการสรรหาบุคลากรที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีเข้าสู่ระบบงานขององค์กร รวมถึงการพัฒนาความพร้อมขององค์กรให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์ และการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนเครื่องมือดิจิทัล

3. ด้านความพึงพอใจ เพื่อให้บุคลากรเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามนโยบายด้วยความเต็มใจ ควรมีการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและความสุขของบุคลากร มีเกณฑ์การประเมินผลที่ชัดเจนผ่านข้อตกลงร่วมกัน การให้รางวัลและบทลงโทษอย่างเหมาะสม และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและลดปัญหาในการทำงานซ้ำซ้อน

4. ด้านการปรับเปลี่ยน/การปรับตัว ควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยี การจัดทำแผนแม่บทนวัตกรรมดิจิทัลขององค์กร การกำหนดนโยบายดิจิทัลที่ชัดเจน และการปรับกระบวนการทำงานผ่านเทคโนโลยี โดยการนำแอปพลิเคชัน LINE OA มาสร้างระบบ e-Service ซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงง่ายและนิยมใช้ติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน การนำแท็บเล็ตมาใช้ในการลงนามอิเล็กทรอนิกส์แทนการเสนอเพิ่มเอกสาร รวมถึงการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ จากสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ และหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ ด้านความพึงพอใจ มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดกำแพงเพชร เปิดโอกาสให้บุคลากรเข้าร่วมการฝึกอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ในการทำงาน และความก้าวหน้าในอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Gibson ที่อธิบายความมีประสิทธิผลขององค์กรไว้ว่า หากองค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้มาก จะช่วยสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ปฏิบัติงานให้สูงขึ้น และ วิโรจน์ สุวรรณประไพ (2565) กล่าวว่า ประสิทธิผลขององค์กรพิจารณาจากความพึงพอใจของบุคลากรที่องค์กรสามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของบุคลากรภายในองค์กรได้ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ได้รับการยอมรับ มีความก้าวหน้า และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานโดยตรง และ สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงทัศนะไว้ว่า รู้สึกเบื่อหน่ายหรือมีภาวะหมดไฟในการทำงาน เนื่องจากได้รับมอบหมายงานที่ไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ เมื่อผู้บริหารเปิดโอกาสให้คำแนะนำด้านดิจิทัลมาพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร และสนับสนุนให้ฝึกอบรมเพิ่มเติม จนสามารถพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งานในองค์กรได้สำเร็จ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและแรงบันดาลใจในการทำงานอีกครั้ง แต่ในทางตรงกันข้ามหากนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ทำงานในองค์กรแล้วขัดแย้งกับความต้องการของสมาชิก องค์กรนั้นแม้จะประสบความสำเร็จภายนอก แต่ก็อาจเผชิญกับปัญหาภายใน เช่น การลาออกของพนักงาน การต่อต้าน การเปลี่ยนแปลง หรือขวัญกำลังใจที่ต่ำ ซึ่งท้ายที่สุดจะลดทอนประสิทธิผลขององค์กรในระยะยาว สะท้อนให้เห็นว่า การนำ

นโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความก้าวหน้าในด้านความพึงพอใจและการปรับตัวของบุคลากร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านลักษณะบุคลากรภายในองค์กร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิด Steers (1977 อ้างถึงใน สุภาภรณ์ วงศ์กรเขาวลิต, 2560) กล่าวว่า ลักษณะบุคลากรภายในองค์กรเป็นตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ซึ่งสามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ กล่าวคือ บุคลากรในองค์กรมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินใจในการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ได้สำเร็จหรือไม่นั้น ล้วนอยู่ที่บุคลากรเป็นหลักไม่ใช่เพียงแค่มีนโยบายหรือระบบเทคโนโลยีที่ดีเท่านั้น รองลงมาคือด้านโครงสร้างขององค์กร เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ Steers ชี้ว่ามีผลต่อประสิทธิผลขององค์กรอย่างมาก เพราะสามารถกำหนดรูปแบบการทำงาน การตัดสินใจ และการประสานงานภายใน ซึ่งหากออกแบบให้เหมาะสมกับลักษณะขององค์กร จะช่วยสนับสนุนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย พบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านเทคโนโลยีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยด้านลักษณะบุคลากรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยปัจจัยด้านเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริชัย ททรัพย์แสนดี และดารณี เอื้อชนะจิต (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความแปรปรวนของประสิทธิผลในการปฏิบัติงานได้สูงสุด คือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน ได้ร้อยละ 88.30 ($R^2 = 0.883$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ส่วนปัจจัยด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน แม้ไม่มีนัยยะทางสถิติ แต่ก็ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชัย ญูขรชัย (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กรภาครัฐ กรณีศึกษาสำนักงานการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลคือ การให้ความสำคัญกับนโยบายและการปฏิบัติของผู้บริหาร และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงทัศนะว่า การปรับเปลี่ยนการทำงานไปสู่องค์กรดิจิทัล สิ่งที่สำคัญคือต้องเริ่มต้นจากนโยบาย

และวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร โดยที่ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในองค์กร รวมถึงกำหนดนโยบายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้รับนโยบายและผู้ปฏิบัติสามารถตอบสนองการทำงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับนโยบายผู้บริหารและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสะดวก รวดเร็ว และทันสมัย โดยการนำระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์มาใช้สนับสนุนงานด้านสารบรรณ ทั้งการรับส่งเอกสาร การเสนอหนังสือ การเกษียณหนังสือ และการลงนามอนุมัติเอกสารด้วย Digital Signature เพื่อลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน เป็นไปตามพระราชบัญญัติปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 การพัฒนาเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องขอหนังสือรับรอง การชำระค่าธรรมเนียมออนไลน์ผ่าน QR Code หรือระบบชำระเงินผ่านธนาคารออนไลน์ โดยสามารถทำการชำระเงินได้ทันทีผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อลดขั้นตอนการชำระเงินในรูปแบบเดิมที่ยุ่งยาก ทำให้ประชาชนไม่ต้องเดินทางไปชำระที่สำนักงาน ทั้งนี้ แนวทางการปรับกระบวนการบริหารเพื่อรองรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาจจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลขึ้นเป็นการเฉพาะ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนในกระบวนการทำงานของแต่ละกอง และควรให้ความสำคัญกับการสรรหาและพัฒนาบุคลากร โดยการเปิดรับบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านดิจิทัลเข้ามาทำงาน หรือส่งเสริมให้บุคลากรภายในองค์กรได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานจากหน่วยงานที่มีประสบการณ์ และเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในองค์กรได้อย่างเพียงพอ ลดการพึ่งพาจากผู้รับจ้างภายนอก

1.2 การพัฒนาและขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร ไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำนโยบายเทคโนโลยีดิจิทัลไปสู่อำนาจปฏิบัติอย่างเต็มที่ โดยการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลด้านเทคโนโลยีดิจิทัลระหว่างบุคลากรทุกระดับ ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร นอกจากนี้ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล โดยมีผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีและสนับสนุนให้เทคโนโลยีดิจิทัล

กลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงาน เพื่อปลูกฝังแนวคิดทัศนคติ และพฤติกรรมให้บุคลากรเปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ช่วยผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่องค์กรดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จและได้รับรางวัล โดยดำเนินการศึกษาตั้งแต่ระยะก่อตัวของนโยบาย การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการอบรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และนำไปสู่การต่อยอดความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน การศึกษารณีเช่นนี้จะช่วยให้เข้าใจกระบวนการพัฒนา ความสำเร็จ ปัจจัยเกื้อหนุน และแนวทางการต่อยอด เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นต่อไป

2.2 การศึกษาความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของเจ้าหน้าที่รัฐในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อมั่น หรือความกังวลต่อการใช้ระบบออนไลน์หรือเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งอาจส่งผลต่อการยอมรับและการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลทั้งในด้านการงานและการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดระหว่างภาครัฐกับการบริการประชาชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โชคสุข กรกิตติชัย. (2561). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ดวงสมร สุทธิวงศ์กุล. (2563). การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สุวรรณประไพ. (2565). ทัศนคติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐในหน่วยงานเทศบาลเมืองกระบี่. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สิทธิชัย ทรัพย์แสนดี และดารณี เอื้อชนะจิต. (2564). การบริหารสำนักงานบัญชีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีดิจิทัลในประเทศไทย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6(10): 125-140.
- สุจิตรา บุญยรัตน์พันธุ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

สุภาภรณ์ วงศ์กรเขาวลิต. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของจิตอาสาในองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร
กรณีศึกษา : มูลนิธิแสงธรรมส่องหล้า กรุงเทพมหานคร.
การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

สุภาภรณ์ สีสุพรรณ และอจิรภาส เพียรขุนทด. (2565). การปรับตัว
เพื่อเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรดิจิทัลขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.

Journal of Roi Kaensarn Academi. 7(8): 246-264.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566).
รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ
ประจำปี 2566. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อนรรตน์ อนันตนานธร. (2566). การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นดิจิทัล
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. รายงานการวิจัย
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิชัย ฤทธิชัย. (2564). การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กร
ภาครัฐ (Digital Government Transformation)
กรณีศึกษา สำนักงานการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร.
สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

Thai PBS. ปัญหารัฐบาลดิจิทัลภาครัฐแยกกันทำ e-Service.
[online]. Available : <https://www.youtube.com/watch?v=qZvWoUdtKOM&t=93s>. 2567.

การพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำไปสู่นวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬา ในการออกกำลังกาย

Development of Artificial Intelligence System to Support Stadium Access Innovation for Exercise

สุพัตรา รักษาสนธิ^{*1}, คัมภีร์ อีระเวช², ปิยะพงศ์ กุ้งศ์พันธ์¹

Supattra Raksarson¹, Kumpee Teeravech², Piyapong Kungspan¹

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

² คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

¹ Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000 Thailand

² Faculty of Computer Science and Information Technology, Rambhai Barni Rajabhat University,
Chanthaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: supattra.ra@rbu.ac.th

(Received: June 13 2025; Revised: July 30 2025; Accepted: August 5 2025)

บทคัดย่อ

ในยุคที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ การเข้าถึงสนามกีฬาเพื่อการออกกำลังกาย ยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้วยข้อจำกัดด้านเวลาและความแออัดของสนาม การพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถให้ข้อมูลการเข้าใช้สนามกีฬาแบบเวลาจริงจะช่วยลดปัญหา และอำนวยความสะดวกในการเลือกสถานที่ออกกำลังกายที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้ใช้ โดยเฉพาะในช่วงที่การแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ทีมวิจัยได้ศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีตรวจจับวัตถุโมเดล YOLO มาใช้ในการตรวจหาจับภาพ และนับจำนวนคนที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬา โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาและทดสอบประสิทธิภาพของระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำไปสู่นวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกาย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการติดตั้งระบบอุปกรณ์เพื่อถ่ายภาพเคลื่อนไหวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย 30 คน ขณะออกกำลังกายในมุมต่าง ๆ ของสนามกีฬา 3 สนามกีฬา อันได้แก่ สนามฟุตบอล ฟิตเนส และสระว่ายน้ำ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพถ่ายดิจิทัล ทดสอบประสิทธิภาพของระบบโดยการนำเปอร์เซ็นต์ของความแม่นยำ ในการตรวจหาภาพ และนับจำนวนคนเพื่อเปรียบเทียบความแม่นยำในการแสดงสถานะของแต่ละสนามกีฬา

จากผลการวิจัยทำให้ได้ระบบปัญญาประดิษฐ์ในการตรวจหาภาพ ตำแหน่ง และนับจำนวนผู้ที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬาที่เกิดจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีตรวจจับวัตถุโมเดล YOLOv8 ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพถ่ายดิจิทัล ประมวลผลภาพ ตรวจหาตำแหน่งและนับจำนวนคน แล้วแสดงผลในรูปแบบของภาพ ตำแหน่ง และจำนวนคน ที่มีความสามารถในการตรวจหาตำแหน่งและนับจำนวนของผู้ที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬาได้ โดยมีประสิทธิภาพความแม่นยำของระบบตรวจจับภาพและนับจำนวนคน เฉลี่ยรวมของทุกสนามกีฬา มีค่าเท่ากับร้อยละ 94.67

คำสำคัญ : ปัญญาประดิษฐ์; เทคโนโลยีตรวจจับวัตถุ; การประมวลผลภาพ

Abstract

In an era characterized by rapid urbanization and increasingly busy lifestyles, access to sports facilities for physical activity continues to face numerous challenges, particularly due to time constraints and overcrowding. The development of an AI-powered system capable of providing real-time data on facility usage presents a promising solution to alleviate these barriers and facilitate safer, more informed decisions about where and when to exercise especially during periods of disease outbreaks. This study investigated the application of object detection technology using the YOLO (You Only Look Once) model for identifying, capturing, and counting individuals engaged in physical activity within sports facilities. The primary objective is to develop and evaluate the performance of an artificial intelligence system designed to enhance access to public exercise spaces.

To achieve this, motion video capture devices were installed to collect data from 30 voluntary participants exercising in various zones of three distinct sports facilities: a football field, a fitness center, and a swimming pool. Digital image data were then analyzed using the YOLOv8 model to assess the system's detection and counting capabilities. System accuracy was measured as a percentage to compare performance across facility types.

The findings demonstrate that the AI system developed through the application of the YOLOv8 object detection model is highly effective in identifying, locating, and counting individuals in sports venues. The system generates output in the form of annotated images showing detected individuals and their respective locations. The overall accuracy rate across all tested facilities reached 94.67%, highlighting the model's strong potential for real-time monitoring and intelligent support in the management and accessibility of exercise facilities.

Keywords : Artificial Intelligence; Object Detection; Image Processing

บทนำ

สุขภาพที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การดูแลสุขภาพในด้านต่าง ๆ รวมถึงการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างสมดุลทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะในยุคที่คนต้องเผชิญกับชีวิตที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบและการแข่งขันสูงที่ส่งผลให้หลายคนมองข้ามการดูแลสุขภาพของตนเอง ทั้งในด้านการรับประทานอาหาร การนอนหลับ และการออกกำลังกาย ซึ่งสามารถนำไปสู่ปัญหาสุขภาพที่อาจส่งผลกระทบต่อระยะยาว

ในสังคมปัจจุบัน เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญช่วยให้การดำเนินชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่ถูกนำมาปรับใช้ในงานการศึกษาและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพหลาย ๆ ด้าน เช่น การพัฒนาประสิทธิภาพการฝึกกีฬา การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในวงการกีฬาฯ ส่วนในด้านการสนับสนุนการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพนั้น ปัญญาประดิษฐ์สามารถนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมที่มีประโยชน์มากมาย ทั้งในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพ การแนะนำโปรแกรมการออกกำลังกายที่เหมาะสม และการสร้างแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและวัยรุ่นที่มีปัญหาน้ำหนักเกินหรือโรคอ้วนสามารถใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยในการลดน้ำหนักหรือบันทึกข้อมูลการออกกำลังกายต่าง ๆ ได้ ตัวอย่างเช่น จากการวิจัยของนฤมล พรหมภักย์ และพรสุข หุ่นรินทร์ (2565) ที่ได้พัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อจูงใจให้วัยรุ่นที่มีน้ำหนักเกินรู้สึกว่าการลดน้ำหนักสามารถทำได้ง่ายขึ้น และช่วยป้องกันการเกิดโรคอ้วนที่ยากต่อการรักษา นอกจากนี้ ปวีณา บังเกิด (2563) ได้ศึกษาและพัฒนาแอปพลิเคชันการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมสุขภาพในระดับชุมชน ขณะที่ ธเนศ ศรพรหม (2563) ก็ได้พัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมด้านสุขภาพและการออกกำลังกาย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในยุคปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

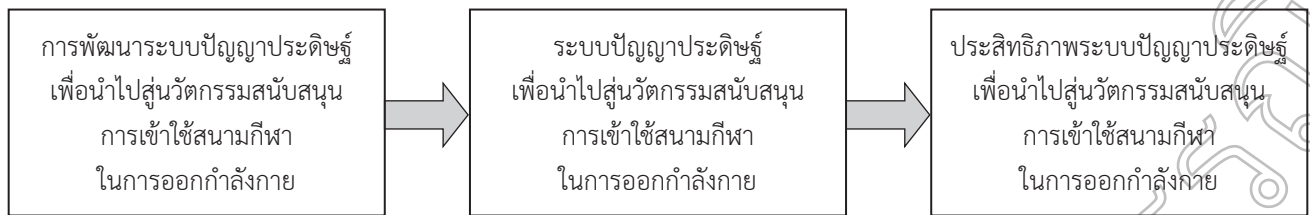
อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการออกกำลังกายเกิดขึ้นมากมาย แต่ก็ยังพบอุปสรรคและปัญหาที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสนามกีฬาหรือสถานที่ออกกำลังกายที่ตรงกับความต้องการได้ อาทิเช่น ข้อจำกัดด้านเวลา สภาพอากาศ การจราจร รวมถึงความแออัดของสถานที่ออกกำลังกาย ที่อาจทำให้เกิดความไม่สะดวกในการออกกำลังกาย และเกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ใช้หัตถ์ใหญ่สายพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงโรคอื่น ๆ การมีข้อมูลเบื้องต้นที่ทันสมัยเกี่ยวกับจำนวนผู้ใช้บริการในสนามกีฬา ข้อมูลความหนาแน่นของผู้ใช้งานในแต่ละพื้นที่สนาม และการเคลื่อนไหวของผู้ใช้บริการสนามกีฬาต่าง ๆ ในเวลาที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง จะช่วยสนับสนุนให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้นในการเลือกที่จะเดินทางไปออกกำลังกายในสถานออกกำลังกายที่สามารถเดินทางได้สะดวก รวดเร็ว ไม่เสียเวลาจากการเดินทางไปยังสนามกีฬาแล้วพบว่ามีคนเข้าใช้บริการหนาแน่นจนไม่สามารถออกกำลังกายตามที่ตนต้องการได้สะดวก ส่งผลให้ต้องยกเลิกความตั้งใจที่จะออกกำลังกายในครั้งนั้นไป และหากต้องพบกับสถานการณ์ที่ทำให้ต้องยกเลิกความตั้งใจที่จะออกกำลังกายบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ จะส่งผลให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย จนอาจทำให้ตัดสินใจที่จะไม่เดินทางมาร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายอีกในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถให้ข้อมูลการเข้าใช้สนามกีฬาและสถานที่ออกกำลังกายในเวลาใกล้เคียงกับความเป็นจริงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาความแออัด และเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงกิจกรรมการออกกำลังกายที่ตรงกับความต้องการของแต่ละบุคคล โดยข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนในการเดินทางไปออกกำลังกาย เลือกกิจกรรมการออกกำลังกาย และเลือกสถานที่ที่เหมาะสมกับเวลาที่จำกัดของแต่ละบุคคลได้ อันจะส่งผลให้บุคคลสามารถคงไว้ซึ่งพฤติกรรมออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องและยาวนานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำไปสู่สนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกาย
2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำไปสู่สนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ที่มุ่งศึกษาพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกาย โดยใช้เทคโนโลยีตรวจจับวัตถุ (Object Detection) โมเดลปัญญาประดิษฐ์ YOLO (You Only Look Once) ในการตรวจหาภาพและตำแหน่งของคนหรือวัตถุที่อยู่ในภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว ทำการประมวลผลภาพวิเคราะห์ข้อมูลในภาพถ่ายดิจิทัล แล้วแสดงผลในรูปแบบของจำนวน โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นนักศึกษาภาควิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 30 คน ที่อาสาและสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ โดยใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากการประกาศรับสมัครผ่านใบประกาศเชิญชวนรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และประชาสัมพันธ์ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาหมู่เรียน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจากหลักเกณฑ์ของการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 41) โดยผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะต้องเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ ไม่มีการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำภาพนิ่งที่ได้จากการบันทึกภาพเคลื่อนไหวมาวิเคราะห์และประมวลผล ผู้วิจัยจึงใช้กล้องจากสมาร์ทโฟน มาทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว โดยงานวิจัยนี้ใช้สมาร์ทโฟน vivo Y27 5G ในการบันทึกข้อมูล โดยกำหนดความละเอียดของภาพเท่ากับ 1920x1080 พิกเซล ที่ 30 เฟรมต่อวินาที
2. คลังโปรแกรม OpenCV (Open Source Computer Vision Library) ซึ่งเป็นคลังโปรแกรมที่ใช้ในการให้คอมพิวเตอร์ดูและเข้าใจภาพถ่ายหรือภาพเคลื่อนไหว เช่น การตรวจจับใบหน้าคน หรือวัตถุต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้ใช้เพื่อนำมาทำการทดสอบการทำงานของกล้องที่ทำการติดตั้ง และตรวจสอบ มุมมอง ความคมชัดของภาพ และความพร้อมของภาพเคลื่อนไหว ตลอดจนการแปลงภาพที่ได้ให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการประมวลผล โดยงานวิจัยนี้ใช้ OpenCV เวอร์ชัน 4.11.0

3. โมเดลปัญญาประดิษฐ์ YOLO ผู้วิจัยได้เลือกใช้โมเดล YOLOv8 และ YOLOv11 มาใช้ในการทดสอบระบบตรวจจับและนับจำนวนคน เพื่อตรวจสอบว่าโมเดลใดมีความแม่นยำและเหมาะสมมากที่สุดในการนำมาพัฒนาต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกาย เนื่องจาก YOLOv8 เป็นรุ่นพื้นฐานที่มีความเสถียร ได้รับการยอมรับในวงกว้าง มีความแม่นยำและความรวดเร็วในการประมวลผลภาพที่ค่อนข้างสูง และเหมาะกับการใช้งานแบบ real-time (Wiangkam & Jiriwibhakorn, 2024) ส่วน YOLOv11 เป็นเวอร์ชันใหม่ล่าสุด เมื่อนำมาเปรียบเทียบจึงสามารถชี้วัดประสิทธิภาพได้ชัดเจนกว่าเวอร์ชันที่ใกล้เคียง

4. Python สำหรับการเขียนโปรแกรม ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้ภาษา Python เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาและดำเนินการทดลอง เนื่องจากเป็นภาษาการเขียนโปรแกรมระดับสูงที่มีความสามารถรอบด้าน มีไวยากรณ์ที่เข้าใจง่าย และมีไลบรารีจำนวนมากที่สนับสนุนงานด้านปัญญาประดิษฐ์ การประมวลผลภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจจับมนุษย์และการนับจำนวนคนจากภาพหรือภาพเคลื่อนไหว ซึ่งงานวิจัยนี้ใช้ Python เวอร์ชัน 3.12.8

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยทำการเตรียมพื้นที่ที่จะทำการทดสอบ โดยพื้นที่ทดสอบที่ผู้วิจัยเลือกสำหรับการทดลองนี้เป็นพื้นที่สภาพแวดล้อมจริงของ 3 สนามกีฬา ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี อันได้แก่ สนามฟุตบอล ฟิตเนส และสระว่ายน้ำ โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในวันและเวลาที่ไม่มีการใช้สนามกีฬาทั้ง 3 สนาม ด้วยการติดตั้งกล้องบนขาตั้ง และปรับปรุงมุมมองของกล้องให้อยู่ในมุมมองที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลภาพเคลื่อนไหวของผู้เข้าร่วมวิจัยทั้ง 30 คน ในสนามกีฬาเป้าหมาย
2. ทำการทดสอบการทำงานของกล้องด้วย OpenCV เพื่อทดสอบการติดตั้งกล้องและตรวจสอบ มุมมอง ความคมชัดของภาพ และความพร้อมของภาพเคลื่อนไหว ตลอดจนการแปลงภาพที่ได้ให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการประมวลผล เพื่อนำมาใช้งานร่วมกับ YOLO ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยโดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งหมด จำนวน 30 คน เข้าพื้นที่สนามกีฬาที่ติดตั้งกล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหวไว้แล้วให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้งหมดทำการเคลื่อนไหวร่างกายตามพื้นที่ต่าง ๆ ของแต่ละสนามกีฬาเพื่อให้กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหวไว้จนครบทั้ง 3 สนามกีฬา โดยมีกิจกรรมการเคลื่อนไหวของแต่ละสนามกีหาดังนี้

3.1 สนามฟุตบอล ให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเคลื่อนไหวร่างกาย ด้วยการเดิน ยืน นั่ง โดยให้กระจายตัวกัน หรือรวมกลุ่มกัน ตามจุดต่าง ๆ บริเวณสนามฟุตบอล โดยผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกคนสามารถเลือกวิธีการเคลื่อนไหวได้ตามอัธยาศัย โดยเปลี่ยนตำแหน่งในการยืนหรือเดินไปเรื่อย ๆ จนได้ภาพเคลื่อนไหวครบ

3.2 ฟิตเนส ให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเคลื่อนไหวร่างกายด้วยการเดิน ยืน นั่ง โดยให้กระจายตัวกัน หรือรวมกลุ่มกันตามจุดต่าง ๆ ทั้งในและนอกฟิตเนส โดยผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกคนสามารถเลือกวิธีการเคลื่อนไหว หรือใช้อุปกรณ์ได้ตามอัธยาศัย โดยเปลี่ยนตำแหน่งในการยืน เดิน หรือนั่งไปเรื่อย ๆ จนได้ภาพเคลื่อนไหวครบ

3.3 สระว่ายน้ำ ให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเคลื่อนไหวร่างกาย ด้วยการเดิน ยืน นั่ง หย่อนขาลงสระ และหรือลงปียืน

หรือลอยคอในสระว่ายน้ำ โดยให้กระจายตัวกันหรือรวมกลุ่มกันตามจุดต่าง ๆ บริเวณสระว่ายน้ำ โดยผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกคนสามารถเลือกวิธีการเคลื่อนไหวได้ตามอัธยาศัย โดยเปลี่ยนตำแหน่งในการยืนหรือเดินไปเรื่อย ๆ จนได้ภาพเคลื่อนไหวครบ

ขั้นตอนการพัฒนาระบบ

การพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกายโดยใช้เทคโนโลยีตรวจหาวัตถุ โมเดลปัญญาประดิษฐ์ YOLO สำหรับการตรวจหาภาพ ตำแหน่ง และนับจำนวนคนที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬา มีขั้นตอนการพัฒนาระบบดังนี้

1. การจัดเตรียมข้อมูลรูปภาพ

1.1 ทำการจัดเตรียมข้อมูลรูปภาพ ด้วยการนำภาพเคลื่อนไหวที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของสนามกีฬาทั้ง 3 สนาม ทำการสุ่มภาพเคลื่อนไหวมาสนามกีฬาละ 1 ภาพเคลื่อนไหวนำมาแยกเป็นเฟรมภาพนิ่งได้ สนามกีฬาละ 1400 ภาพ

1.2 นำเฟรมภาพนิ่งที่ได้จากสนามกีฬาละ 1400 ภาพมาแบ่งเป็นชุดข้อมูลภาพเพื่อใช้ในการตรวจสอบความถูกต้องและทดสอบระบบ โดยทำการสุ่มภาพของแต่ละสนามมาทำการวิเคราะห์สนามละ 100 ภาพ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลภาพเคลื่อนไหวของกลุ่มตัวอย่าง จาก 3 สนามกีฬา

ลำดับ	สถานที่	จำนวนภาพเคลื่อนไหว	จำนวนภาพนิ่งทั้งหมด	จำนวนภาพนิ่งที่นำมาวิเคราะห์
1	สนามฟุตบอล	1	1400	100
2	ฟิตเนส	1	1400	100
3	สระว่ายน้ำ	1	1400	100
	รวม	3	4200	300

2. การพัฒนาระบบตรวจจับภาพและนับจำนวนคน

2.1 การเตรียมโมเดลปัญญาประดิษฐ์

เนื่องจากผู้วิจัยมุ่งทดสอบระบบปัญญาประดิษฐ์โดยใช้เทคโนโลยีตรวจหาวัตถุ เพื่อตรวจจับและนับจำนวนผู้ที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬาที่ใกล้เคียงกับเวลาจริง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกายผู้วิจัยจึงเลือกเทคนิคที่เหมาะสมกับการตรวจจับวัตถุแบบเวลาจริง โดยคำนึงถึงความแม่นยำในการประมวลผลภาพเป็นสำคัญ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้โมเดลปัญญาประดิษฐ์ YOLO ซึ่งมีค่าความแม่นยำในการประมวลผลภาพที่ค่อนข้างสูง เหมาะกับการใช้งานแบบเวลาจริง โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้โมเดล YOLOv8 และ YOLOv11 มาใช้ในการทดสอบระบบตรวจจับและนับจำนวนคน เพื่อตรวจสอบว่าโมเดลใดมีความแม่นยำ

และเหมาะสมมากที่สุดในการนำมาพัฒนาต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกาย เนื่องจาก YOLOv8 เป็นรุ่นพื้นฐานที่มีความเสถียร ได้รับการยอมรับในวงกว้าง มีค่าความแม่นยำและความรวดเร็วในการประมวลผลภาพที่ค่อนข้างสูง และเหมาะกับการใช้งานแบบเวลาจริง ส่วน YOLOv11 เป็นเวอร์ชันใหม่ล่าสุด ณ ขณะทำการเก็บข้อมูล เมื่อนำมาเปรียบเทียบจึงสามารถชี้วัดประสิทธิภาพได้ชัดเจนกว่าเวอร์ชันที่ใกล้เคียง โดยงานวิจัยนี้ใช้โมเดล YOLOv8 และ YOLOv11 จาก Ultralytics ที่ทำการติดตั้งใน Miniforge ซึ่งเป็นตัวจัดการโปรแกรมสำเร็จและสภาพแวดล้อมเสมือน (Package and Environment Manager) เวอร์ชัน 24.11.3 และกำหนดค่าขีดแบ่งความเชื่อมั่น (Confidence Threshold) ของการตรวจหาวัตถุตามค่าโดยปริยายของคลังโปรแกรม ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.25

2.2 การทดสอบระบบปัญญาประดิษฐ์

เมื่อผู้วิจัยทำการเตรียมโมเดล YOLOv8 และโมเดลYOLOv11 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทำการทดสอบความแม่นยำของระบบโดยใช้ข้อมูลจากเฟรมภาพนิ่ง สนามกีฬาละ 100 ภาพ มาทำการวิเคราะห์ ประมวลผลภาพ วิเคราะห์จำนวนคน ในแต่ละจุดของพื้นที่สนามกีฬาแต่ละสนาม แสดงตัวอย่างผลลัพธ์ของการตรวจนับจำนวนคน ด้วยโมเดล YOLOv8 และโมเดล YOLOv11 และทำการตรวจสอบความแม่นยำในการตรวจจับและนับจำนวนของกลุ่มตัวอย่างของทั้ง 2 โมเดล ด้วยการเปรียบเทียบจำนวนบุคคลที่นับได้จากระบบกับจำนวนจริงของบุคคลทั้งหมดที่เพื่อเปรียบเทียบความผิดพลาดในการแสดงผลของแต่ละสนามกีฬาของแต่ละโมเดล โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ เพื่อให้แน่ใจว่าเวอร์ชันใดมีความแม่นยำมากที่สุด อันจะบ่งชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของระบบตรวจจับและนับจำนวนของทั้ง 2 โมเดล

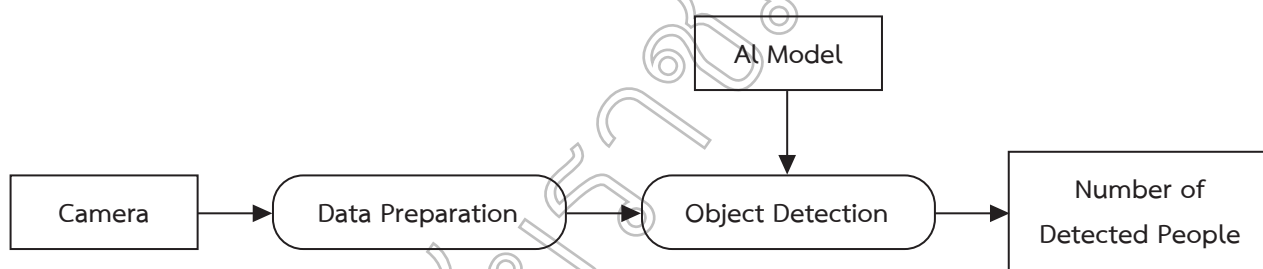
การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ทำในมนุษย์ ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมในการวิจัย ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

ในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และได้รับเอกสารรับรองผลการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ IRB-36/2567

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากระบวนการปัญญาประดิษฐ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกาย โดยใช้เทคโนโลยีตรวจจับวัตถุ โมเดลปัญญาประดิษฐ์ YOLO สำหรับการตรวจหาภาพ ตำแหน่ง และนับจำนวนคนที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬานี้เป็นการพัฒนาระบบบนระบบปฏิบัติการ Windows 11 โดยการสร้างสภาพแวดล้อมเสมือน (Virtual Environment) ด้วยโปรแกรม Miniforge ซึ่งเป็นตัวจัดการสภาพแวดล้อมเสมือนสำหรับการพัฒนาระบบด้วยภาษา Python ร่วมกับคลังโปรแกรมต่าง ๆ โดยองค์ประกอบของระบบโดยรวมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนของการเตรียมข้อมูล (Data Preparation) ซึ่งจะรับข้อมูลอินพุตเป็นรูปภาพต้นฉบับ เพื่อนำมาเตรียมให้เหมาะสมก่อนที่จะส่งข้อมูลต่อไปยังระบบส่วนของการตรวจหาวัตถุที่จะนำโมเดลปัญญาประดิษฐ์เข้ามาตรวจหาวัตถุเป้าหมายในภาพและส่งผลลัพธ์เป็นจำนวนที่นับได้ให้ผู้ใช้งานไปใช้งานต่อไป ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบโดยรวมของระบบ

ในการพัฒนาโครงสร้างของระบบที่สมบูรณ์นั้น ระบบได้รับการพัฒนามบนแพลตฟอร์ม Windows 11 ด้วยภาษา Python เวอร์ชัน 3.12.8 ผ่านสภาพแวดล้อมเสมือน (Virtual Environment) ที่สร้างด้วย Miniforge ซึ่งโครงสร้างของระบบออกแบบให้มีการไหลของข้อมูลแบบเชิงเส้นจาก Camera Input → Data Preparation → Object Detection → Output ซึ่งทำให้ระบบทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเสถียร โดยกระบวนการทำงานของระบบ มีดังนี้

1.1 ส่วนการเตรียมข้อมูล (Data Preparation)

การทำงานของระบบเริ่มต้นจากการบันทึกภาพเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องของพื้นที่สนามกีฬา ของระบบรับภาพ (Camera Input System) ที่ใช้กล้องสมาร์ทโฟน vivo Y27 5G ที่มีความละเอียด 1920×1080 พิกเซล และความเร็ว 30 เฟรมต่อวินาที ซึ่งติดตั้งบนขาตั้งและปรับมุมมองให้ครอบคลุมพื้นที่สนามกีฬาในตำแหน่งที่เหมาะสม ระบบรับภาพจะส่งข้อมูลภาพ

ไปยังระบบประมวลผลทุก ๆ 1/30 วินาที ซึ่งสอดคล้องกับอัตราเฟรมที่กำหนดไว้

เมื่อระบบเตรียมข้อมูล (Data Preparation System) ที่ใช้คลังโปรแกรม OpenCV เวอร์ชัน 4.11.0 เป็นเครื่องมือหลักในการประมวลผลภาพข้อมูลภาพเคลื่อนไหว ระบบจะทำการแบ่งภาพเคลื่อนไหวออกเป็นเฟรมย่อย ๆ และทำการตรวจสอบคุณภาพของภาพเบื้องต้น หากภาพมีปัญหาเช่น การเบลอหรือแสงไม่เหมาะสม ระบบจะทำการปรับแก้โดยใช้ฟิลเตอร์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความชัดเจนและลดสัญญาณรบกวน และปรับสมดุลสี เพื่อให้ภาพมีคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับการตรวจจับ

1.2 ส่วนการตรวจหาวัตถุ (Object Detection)

หลังจากการปรับปรุงคุณภาพของภาพแล้ว ข้อมูลจะถูกส่งต่อไปยังโมเดล YOLO ซึ่งจะเริ่มกระบวนการวิเคราะห์ภาพ โมเดลจะแบ่งภาพออกเป็นกริดขนาดเล็ก และวิเคราะห์

แต่ละส่วนเพื่อหาความน่าจะเป็นของการมีบุคคลอยู่ในพื้นที่นั้น เมื่อตรวจพบบุคคล ระบบจะสร้าง Bounding Box รอบตัวบุคคลนั้น พร้อมกับคำนวณค่าความแม่นยำ หากค่าความแม่นยำเกินเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งตั้งไว้ที่ 50% ระบบจะยอมรับผลการตรวจจับนั้น

ในขั้นตอนการนับจำนวน ระบบจะใช้อัลกอริทึมการติดตาม (Tracking Algorithm) เพื่อเชื่อมโยงบุคคลเดียวกันในเฟรมต่อเนื่อง การทำงานนี้อาศัยการเปรียบเทียบตำแหน่ง ขนาด และลักษณะเฉพาะของ Bounding Box ในแต่ละเฟรม หากบุคคลเคลื่อนที่ระบบจะติดตามการเคลื่อนไหวและปรับปรุงตำแหน่งใน Bounding Box ให้สอดคล้อง เมื่อมีบุคคลใหม่เข้ามาในพื้นที่ ระบบจะสร้าง ID ใหม่และเริ่มติดตาม ในทางกลับกันเมื่อบุคคลออกจากพื้นที่ระบบจะหยุดติดตามและไม่นับรวมในจำนวนรวม

2. การทดสอบประสิทธิภาพของระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกกำลังกาย ได้นำโมเดล YOLO ที่ใช้ในการตรวจหาวัตถุมาทดสอบระบบเปรียบเทียบระหว่าง 2 เวอร์ชัน คือ YOLOv8 และ YOLOv11 ซึ่ง YOLOv8 เป็นเวอร์ชันที่มีความเสถียรและได้รับการยอมรับในวงกว้าง มีประสิทธิภาพในการตรวจจับวัตถุที่สูงและเหมาะสำหรับการใช้งานแบบเรียลไทม์ ในขณะที่ YOLOv11 เป็นเวอร์ชันใหม่ล่าสุดที่มีการปรับปรุงอัลกอริทึมให้มีความแม่นยำสูงขึ้น ซึ่งการเปรียบเทียบ 2 เวอร์ชันนี้จะช่วยให้สามารถเลือกโมเดลที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการประยุกต์ใช้ในสภาพแวดล้อมจริง ซึ่งจากการจำลองสถานการณ์การเข้าใช้สนามกีฬาของผู้เข้าร่วมวิจัย โดยเคลื่อนไหวด้วยการเดิน ยืน และนั่ง โดยกระจายตัวไปตามจุดต่าง ๆ ของสนาม บางครั้งอาจรวมกลุ่มกัน และบางครั้งอาจแยกออกมาเป็นรายบุคคล ใน 3 สนามกีฬา ได้แก่ บริเวณสนามฟุตบอล ในฟิตเนส และบริเวณสระว่ายน้ำ ผลการทดสอบประสิทธิภาพของระบบด้วยการทดสอบความแม่นยำของระบบตรวจจับวัตถุที่ใช้ในการตรวจนับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยโมเดล YOLOv8 และ YOLOv11 พบว่า

ความแม่นยำของระบบตรวจจับวัตถุในสนามกีฬาฟุตบอล พบว่า การติดตั้งระบบด้วยโมเดล YOLOv8 มีค่าความแม่นยำในการตรวจจับมากกว่า โมเดล YOLOv11 โดยโมเดล YOLOv8 มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 95.69 ส่วนโมเดล YOLOv11 มีค่า

ความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 93.83 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการติดตั้งระบบตรวจจับวัตถุในสนามกีฬาฟุตบอล เหมาะกับการใช้โมเดล YOLOv8 ในการตรวจนับจำนวนผู้ที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬามากกว่า โมเดล YOLOv11 เนื่องจากสามารถตรวจจับวัตถุและนับจำนวนได้แม่นยำกว่า โมเดล YOLOv11

ความแม่นยำของระบบตรวจจับวัตถุ ในสนามฟิตเนส พบว่า การติดตั้งระบบด้วยโมเดล YOLOv8 มีค่าความแม่นยำในการตรวจจับมากกว่า โมเดล YOLOv11 โดยโมเดล YOLOv8 มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 96.36 ส่วนโมเดล YOLOv11 มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 77.25 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการติดตั้งระบบตรวจจับวัตถุในฟิตเนส เหมาะกับการใช้โมเดล YOLOv8 ในการตรวจนับจำนวนผู้ที่มาออกกำลังกายในฟิตเนส มากกว่า โมเดล YOLOv11 เนื่องจากสามารถตรวจจับวัตถุและนับจำนวนได้แม่นยำกว่า โมเดล YOLOv11

ความแม่นยำของระบบตรวจจับวัตถุ ในบริเวณสระว่ายน้ำ พบว่า การติดตั้งระบบด้วยโมเดล YOLOv8 มีค่าความแม่นยำในการตรวจจับมากกว่า โมเดล YOLOv11 โดยโมเดล YOLOv8 มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 91.94 ส่วนโมเดล YOLOv11 มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 83.92 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการติดตั้งระบบตรวจจับวัตถุในบริเวณสระว่ายน้ำ เหมาะกับการใช้โมเดล YOLOv8 ในการตรวจนับจำนวนผู้ที่มาใช้บริการสระว่ายน้ำ มากกว่า โมเดล YOLOv11 เนื่องจากสามารถตรวจจับวัตถุและนับจำนวนได้แม่นยำกว่า โมเดล YOLOv11

และความแม่นยำของระบบตรวจจับวัตถุ เฉลี่ยรวมของทุกสนาม พบว่า การติดตั้งระบบตรวจจับวัตถุด้วยโมเดล YOLOv8 มีค่าความแม่นยำในการตรวจจับและนับจำนวนมากกว่า โมเดล YOLOv11 โดยโมเดล YOLOv8 มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 94.67 ส่วนโมเดล YOLOv11 มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 85.01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการติดตั้งระบบตรวจจับวัตถุของทั้ง 3 สนาม เหมาะกับการใช้โมเดล YOLOv8 ในการตรวจนับจำนวนผู้ที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬา มากกว่า โมเดล YOLOv11 เนื่องจากสามารถตรวจจับวัตถุและนับจำนวนได้แม่นยำมากกว่า ข้อมูลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงข้อมูลภาพเคลื่อนไหวของกลุ่มตัวอย่าง จาก 3 สนามกีฬา

สถานที่	ร้อยละของความแม่นยำในการตรวจนับจำนวนคน	
	YOLOv8	YOLOv11
สนามฟุตบอล	95.69	93.83
ฟิตเนส	96.36	77.25
สระว่ายน้ำ	91.94	83.92
ค่าเฉลี่ยรวม	94.67	85.01

เมื่อเปรียบเทียบความแม่นยำของระบบตรวจจับวัตถุที่ใช้ในการตรวจจับจำนวนคนในแต่ละสนามกีฬาที่ทำการติดตั้งด้วยโมเดล YOLOv8 ในทั้ง 3 สนามกีฬา พบว่า สนามกีฬาที่ระบบตรวจจับวัตถุและนับจำนวนคน มีค่าความแม่นยำมากที่สุด ได้แก่ ฟิตเนส มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 96.36 รองลงมาได้แก่ สนามฟุตบอล มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 95.69 และ สนามกีฬาที่พบว่ามีค่าความแม่นยำของการตรวจจับและนับจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ สระว่ายน้ำ ที่พบค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 91.94

ส่วนความแม่นยำของระบบตรวจจับวัตถุที่ใช้ในการตรวจหาตำแหน่งและนับจำนวนคนในแต่ละสนามกีฬาที่ทำการติดตั้งด้วยโมเดล YOLOv11 ในทั้ง 3 สนามกีฬา พบว่า สนามกีฬาที่ระบบ

ตรวจจับวัตถุและนับจำนวนคน มีค่าความแม่นยำมากที่สุด ได้แก่ สนามฟุตบอล มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 93.83 รองลงมาได้แก่ สระว่ายน้ำ มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 83.92 และ สนามกีฬาที่พบว่ามีค่าความแม่นยำของการตรวจจับและนับจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ ฟิตเนส ที่พบค่าความแม่นยำเพียงร้อยละ 77.25

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีตรวจจับวัตถุโมเดล YOLO มาใช้ในการตรวจหาตำแหน่งและนับจำนวนคนที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬาทั้ง 3 สนาม เหมาะกับการนำโมเดล YOLOv8 มาใช้ในการตรวจจับและนับจำนวนคน มากกว่า YOLOv11 เนื่องจากมีความแม่นยำของระบบตรวจจับและนับจำนวนมากกว่า YOLOv11 ในทุกสนามกีฬา

โมเดล YOLOv8

โมเดล YOLOv11

ภาพที่ 3 ตัวอย่างผลทดสอบการทำงานของ YOLOv8 และ YOLOv11 ในสนามฟุตบอล

โมเดล YOLOv8

โมเดล YOLOv11

ภาพที่ 4 ตัวอย่างผลทดสอบการทำงานของ โมเดล YOLOv8 และโมเดล YOLOv11 ในฟิตเนส

โมเดล YOLOv8

โมเดล YOLOv11

ภาพที่ 5 ตัวอย่างผลทดสอบการทำงานของ YOLOv8 และ YOLOv11 ในสระว่ายน้ำ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำไปสู่นวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกายพบว่าได้ระบบปัญญาประดิษฐ์ ที่เกิดจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีตรวจหาวัตถุ ด้วยโมเดล YOLOV8 ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพถ่ายดิจิทัล ประมวลผลภาพ ตรวจหาตำแหน่ง และนับจำนวนคนที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬา แล้วแสดงผลในรูปแบบของภาพตำแหน่งที่อยู่ และจำนวนคน ในขณะที่ออกกำลังกายในสนามกีฬาต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างแอปพลิเคชันเพื่อสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกายที่สามารถให้ข้อมูลการเข้าใช้สนามกีฬาแบบเรียลไทม์เพื่อช่วยลดปัญหาการเผชิญกับความแออัดของพื้นที่ออกกำลังกาย และอำนวยความสะดวกในการเลือกสถานที่ออกกำลังกายที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้ใช้ โดยเฉพาะในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ มากมาย ซึ่งการอำนวยความสะดวกของนวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬานี้เอง จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องอันจะเป็นผลดีต่อการดูแลสุขภาพต่อไป

2. ผลการทดสอบประสิทธิภาพของระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำสู่การพัฒนาระบบสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกายที่ได้จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีตรวจหาวัตถุ ด้วยโมเดล YOLOV8 ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพถ่ายดิจิทัล ประมวลผลภาพ ตรวจหาตำแหน่ง และนับจำนวนคนที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬา แล้วแสดงผลในรูปแบบของภาพ ตำแหน่งที่อยู่ และจำนวนคน ในขณะที่ออกกำลังกายในสนามกีฬาฟุตบอล ฟิตเนส และสระว่ายน้ำ พบว่าความแม่นยำของระบบตรวจจับภาพและนับจำนวนคน เฉลี่ยรวมของทุกสนามกีฬา มีค่าความแม่นยำเท่ากับร้อยละ 94.67

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนาระบบในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการสร้างระบบที่สมบูรณ์และใช้งานได้จริง โดยระบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ ระบบเตรียมข้อมูล (Data Preparation) และระบบตรวจหาวัตถุ (Object Detection) ซึ่งทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในการประมวลผลภาพและตรวจนับจำนวนผู้ใช้สนาม ซึ่งการเลือกใช้เทคโนโลยีตรวจหาวัตถุด้วย YOLOV8 เป็นโมเดลหลักในการตรวจจับวัตถุที่เหมาะสมเนื่องจาก YOLO (You Only Look Once) เป็นอัลกอริทึมที่มีความรวดเร็วสูงและเหมาะสำหรับการประมวลผลแบบเรียลไทม์ (Wiangkam & Jirwibhakorn, 2024) เมื่อนำมาการบูรณาการกับ OpenCV เวอร์ชัน 4.11.0 ช่วยให้ระบบสามารถประมวลผลภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถปรับปรุงคุณภาพภาพ ลดสัญญาณรบกวน และเพิ่มความชัดเจนก่อนส่งข้อมูลไปยังโมเดลปัญญาประดิษฐ์

โดยระบบที่พัฒนาขึ้น มีจุดเด่นในการใช้อัลกอริทึมการติดตาม (Tracking Algorithm) ที่สามารถเชื่อมโยงบุคคลเดียวกันในเฟรมต่อเนื่อง ป้องกันการนับซ้ำและเพิ่มความแม่นยำในการตรวจนับการกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่น (Confidence Threshold) ที่ 0.25 สอดคล้องกับค่ามาตรฐานของคลังโปรแกรม ทำให้ระบบมีความสมดุลระหว่างความแม่นยำและความไวในการตรวจจับ

2. ผลการพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกายพบว่าระบบปัญญาประดิษฐ์ ที่เกิดจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีตรวจหาวัตถุด้วยโมเดล YOLOV8 ตรวจจับภาพตำแหน่ง และนับจำนวนคนที่มาออกกำลังกายในสนามกีฬา มีค่าความแม่นยำเท่ากับ 94.67 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งถือว่าค่อนข้างสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shyaa, T. A. R., & Hashim, A. A. (2024) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจจับและการนับจำนวนคนโดยใช้โมเดล YOLOv8 ด้วยการทดลองนำภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ที่มีการเคลื่อนไหวเดินเข้าและออกจากอาคารมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การใช้โมเดล YOLOV8 สามารถตรวจจับภาพและนับจำนวนคนเข้าออกอาคารได้อย่างแม่นยำถึง 100 เปอร์เซ็นต์ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า YOLOV8 เป็นโมเดลที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการประยุกต์ใช้ในบริบทของการตรวจจับมนุษย์ภายในสนามกีฬา โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อน เช่น การเคลื่อนไหวหลากหลายทิศทาง หรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพแสง จึงนับว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีศักยภาพสูงในการต่อยอดสู่การพัฒนาแอปพลิเคชันสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬาในการออกกำลังกายที่สามารถให้ข้อมูลการเข้าใช้สนามกีฬาแบบเรียลไทม์ อันเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ที่ต้องการข้อมูลที่แม่นยำและทันเวลาในการตัดสินใจเลือกสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสม และปลอดภัย โดยเฉพาะในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ การมีข้อมูลแบบเรียลไทม์จะช่วยลดปัญหาการเสี่ยงกับการเผชิญกับความแออัดของพื้นที่ออกกำลังกาย และเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ออกกำลังกายที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้ใช้ ซึ่งการอำนวยความสะดวกของนวัตกรรมสนับสนุนการเข้าใช้สนามกีฬานี้เอง จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องอันจะเป็นผลดีต่อการดูแลสุขภาพสุขภาพต่อไป แม้ว่าการวิจัยนี้จะยังไม่สามารถทำความเข้าใจได้ถึง 100% เช่นเดียวกับงานของ Shyaa แต่ผลลัพธ์ที่ได้ก็อยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้งานจริงได้ ทั้งนี้ความแตกต่างด้านบริบท เช่น สภาพแสง ความหนาแน่นของผู้คน ระยะและมุมของการติดตั้งกล้อง รวมถึงความละเอียดของภาพจากกล้อง ล้วนมีอิทธิพลต่อความแม่นยำในการตรวจจับอย่างมีนัยสำคัญ โดยความแตกต่างระหว่างค่าความแม่นยำที่ 94.67% และ 100% นั้น อาจสะท้อนถึงโอกาส

จุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละโมเดลจะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในการเลือกใช้งานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเงื่อนไขของระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ธเนศ ศรพรหม. (2563). การพัฒนาแอปพลิเคชันโดยใช้การเรียนรู้ร่วมกัน เรื่อง การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ. **วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**. 7(2), กรกฎาคม-ธันวาคม.
- นฤมล พรหมเกทย์ และพรสุข หุ่นรินันต์. (2565). การพัฒนารูปแบบความรอบรู้สุขภาพของวัยรุ่นน้ำหนักเกิน โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และเครือข่ายสังคมในเขตสุขภาพที่ 12. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้**. 9(2), พฤษภาคม-สิงหาคม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา บังเกิด. (2563). การพัฒนาแอปพลิเคชันการออกกำลังกายด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา.
- ปราโมทย์ ปัญญาโต และนลิน สีดาห้าว. (2562). การสร้างระบบตรวจนับบุคคลแบบเวลาจริงราคาประหยัดบน Raspberry Pi โดยประยุกต์อัลกอริทึม Tiny YOLOv3. **วารสารวิศวกรรมศาสตร์ (Engineering Transactions)**. 22(2[47]), กรกฎาคม-ธันวาคม.
- Shyaa, T. A. R., & Hashim, A. A. (2024). Enhancing real human detection and people counting using YOLOv8. **BIO Web of Conferences**. 97, 00061. <https://doi.org/10.1051/bioconf/20249700061>
- Wiangkam, N., & Jiriwibhakorn, S. Comparison of YOLOv8 models for aircraft detection in airport apron using digital image processing. **Engineering and Technology Horizons**, 41(3), Article 410309. [online]. Available : <https://doi.org/10.55003/ETH.410309>. 2024.
- Zhang, L., Wang, H., & Chen, M. Advanced image preprocessing techniques for improved object detection accuracy. **IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence**, 45(7), 1523-1538. [online]. Available: <https://doi.org/10.1109/TPAMI.2023.1234567>. 2023.

หลักเกณฑ์และข้อกำหนดการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย เพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี

วารสารวิจัยรำไพพรรณี เป็นวารสารระดับชาติที่ผ่านการรับรองผลการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 (พ.ศ. 2568-2572) โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ บุคลากร นักศึกษาระดับปริญญาโท-เอก นักวิจัยจากหน่วยงานภายในและภายนอกต่าง ๆ ผู้สาธิตชน รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ได้นำผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย 2) เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ และ 3) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางวิชาการของบุคลากร

วารสารเปิดรับบทความวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชน โดยจัดทำเป็นวารสารราย 4 เดือน เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) โดยบทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) ในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blinded review ข้อคิดเห็นที่ปรากฏและแสดงในเนื้อหาบทความต่าง ๆ วารสารวิจัยรำไพพรรณี ถือเป็นความเห็นและความรับผิดชอบโดยตรงของผู้ต้นฉบับ

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับตีพิมพ์ในวารสาร ได้แก่ 1) บทความวิจัย 2) นิพนธ์ปริทัศน์ (Review articles) โดยให้พิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว จำนวนไม่เกิน 10-12 หน้า และกำหนดให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK 1 คอลัมน์ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้ต้นฉบับ (ทุกคน) สถานที่ทำงาน การติดต่อผู้ต้นฉบับ โดยบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญ (Keywords) ไม่เกิน 3-5 คำ และมีส่วนประกอบดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

ระเบียบการตีพิมพ์

1) ผู้ต้นฉบับดำเนินการเขียนบทความวิจัยตามข้อกำหนดรูปแบบของวารสารวิจัยรำไพพรรณี ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยบทความดังกล่าวจะต้องเป็นบทความที่ยังไม่ได้มีการเผยแพร่ในวารสารใดหรือรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการใด ๆ มาก่อน

2) ผู้ต้นฉบับส่งบทความที่สมบูรณ์ตรงตามแบบฟอร์มเป็นไฟล์นามสกุล .doc (Word) ความยาวไม่เกิน 10-12 หน้า ทางระบบ Thaijo วารสารวิจัยรำไพพรรณี <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/> ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ได้ที่ <http://www.research.rbru.ac.th/journal.php> สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3) ผู้ต้นฉบับต้องชำระค่าธรรมเนียมในการดำเนินการตีพิมพ์ของวารสารวิจัยรำไพพรรณี จำนวน 4,000 บาท/บทความ หลังจากบทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการวารสารฯ และเมื่อเข้าสู่กระบวนการประเมิน

4) ผู้ต้นฉบับสามารถชำระค่าธรรมเนียมได้ ดังนี้

โอนเงินเข้าบัญชีหมายเลข 178-1-48958-7 ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประเภทบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (สาขาสี่แยกเขาไผ่) เมื่อโอนเงินเข้าบัญชีแล้วกรุณา SCAN หลักฐานการชำระเงินและส่งไฟล์ได้ที่ อีเมล research_rbru2010@hotmail.com หรือ research_rbru2010@rbru.ac.th หรือ ID line : vijai_rbru

กองบรรณาธิการจะไม่คืนเงินในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่ากรณีใด ๆ เพราะเป็นค่าตอบแทนการพิจารณาบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ

5) ผู้ต้นฉบับจะต้องดำเนินการปรับแก้บทความตามผลการตรวจประเมินของกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิของวารสารวิจัยรำไพพรรณี อย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการในการตีพิมพ์

6) เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบ ข้อที่ 1) - ข้อ 5) เรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะออกใบตอบรับการตีพิมพ์และใบเสร็จรับเงินจากทางราชการให้กับผู้ต้นฉบับ และดำเนินการตามกระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

7) ถ้าผู้วิจัยไม่ปฏิบัติตามระเบียบการตีพิมพ์กองบรรณาธิการจะแจ้งยกเลิกการตีพิมพ์บทความการวิจัยไปยังหน่วยงาน/มหาวิทยาลัยที่ท่านสังกัดอยู่ และจะไม่ได้รับค่าธรรมเนียมคืน

ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับ

- ขนาดกระดาษ A4
- ขอบกระดาษ ขอบบน 1 นิ้ว ขอบล่าง 1 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1 นิ้ว
- ระยะระหว่างบรรทัด หนึ่งเท่า (Single Space)
- ตัวอักษร ใช้ TH SarabunPSK ตามที่กำหนดดังนี้
 - ชื่อเรื่อง (Title)
 - ภาษาไทย ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ภาษาอังกฤษ ขนาด 18 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ชื่อผู้เขียน (ทุกคน)
 - ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา
 - ที่อยู่ผู้เขียน ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
 - อีเมลผู้เขียนหลัก วันที่ส่ง วันที่แก้ไขล่าสุด และวันตอบรับบทความ
 - *Corresponding author E-mail: (Received; Revised; Accepted)
 - บทคัดย่อ
 - ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point, กำหนดกึ่งกลาง, ตัวหนา และเว้น 1 บรรทัด
 - เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point, กำหนดชิดขอบ, ตัวธรรมดา
 - คำสำคัญ ให้พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อ ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความประมาณ 3-5 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทย หรือ อังกฤษ ขนาด 14 point
 - เนื้อหา บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดชิดขอบ, ตัวหนา
 - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
 - Keywords ให้พิมพ์ต่อจากส่วน Abstract ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point
 - รายละเอียดบทความ (Body)
 - คำหลักบทขนาด 16 point, กำหนดชิดซ้าย, ตัวหนา
 - หัวข้อย่อยขนาด 14 point, กำหนดชิดซ้าย, ตัวหนา
 - ตัวอักษรขนาด 14 point, กำหนดชิดขอบ, ตัวธรรมดา
 - ย่อหน้า 0.5 นิ้ว

รายละเอียดบทความประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

- คำศัพท์ ให้ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน

■ รูปภาพและตาราง กรณีรูปภาพและตาราง หัวตารางให้จัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายรูปภาพให้อยู่ใต้รูปภาพ และจัดกึ่งกลางคอลัมน์ เนื้อหา และคำบรรยายภาพ ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point ตัวปกติ

- รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง

1. อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// จำนวนเล่ม.// ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี).// ชื่อชุดหนังสือ.// เมืองที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

รังสรรค์ โฉมยา. (2553). จิตวิทยา : พื้นฐานในการทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Okuda, M., & Okuda, D. (1993). *Star trek chronology: The history of the future*. New York: Pocket Books.

2. อ้างอิงจากบทความในหนังสือ รายงานการประชุมทางวิชาการ สัมนาทางวิชาการ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อหนังสือ.// ชื่อบรรณาธิการหรือผู้รวบรวม.

ครั้งที่พิมพ์.// ชื่อชุดหนังสือ.// เมืองที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.// หน้า.

ตัวอย่าง :

ปกรณ ปรียากร. (2532). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท. หน่วยที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิทยาการจัดการ. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 33-34.

Fitzroy, Felix R. and Kraft, Kornelius. (1991). Firm Size, Growth and Innovation: Some Evidence from West Germany. In *Innovation and Technological Change: An International Comparizon*. Zottan J. Aes and David B. Audretsh, eds. New York: Harester Wheatsheaf. pp. 152-159.

3. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่):/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

นิพพาภรณ์ สันทรัพย์, จินวัตร จันครา และบุผา ใจมั่น. (2562). กิจกรรมทางกายสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการมีอายุที่ยืนยาว. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*. 25(2): 229-246.

Mashburn, A. J. (2000). A psychological process of student dropout. *Journal of College Student Retention*. 2(3): 173-190.

4. อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ และสารนิพนธ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน.// (ปี).// ชื่อวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ หรือสารนิพนธ์.// ระดับปริญญา/มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

เจนวิทย์ วรีย้อ. (2562). ปรากฏการณ์การลาออกกลางคันและการคงอยู่ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา. ปรัชญา สุขภิณฑิต, สาขาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Radecke, W. B. (2021). *Instagram self-experience: An examination of InstaGram, Self-esteem, Social Comparison, and Self-Presentation*. Doctor dissertation, Medaille College.

5. อ้างอิงจากรายงานการวิจัย และเอกสารวิจัยที่เสนอต่อหน่วยงานต่าง ๆ

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน.// (ปี).// ชื่อเอกสาร.// รายงานการวิจัย/เอกสารวิจัย หน่วยงาน.

ตัวอย่าง :

ปัทมา แซ่อาศัย. (2561). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิคต่อสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

Floyd, N. D. (2012). *Validity evidence for the use of Holland vocational personality types in college student populations*. Doctoral dissertation, Educational Psychology/Research, University of South Carolina.

6. อ้างอิงจากสิ่งพิมพ์กฎหมาย

รูปแบบ :

ชื่อกฎหมาย.//ชื่อวารสาร.//ฉบับ/เล่มที่/ตอนที่(วัน เดือน):/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการของคณะรัฐประศาสนศาสตร์ ไปเป็นของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2509. **ราชกิจจานุเบกษา**. ฉบับพิเศษ 83, 29 ฉบับพิเศษ (31 มีนาคม): 23-36.
The Act on Revenue Code Amendment (No.35) B.E. 2544. **Royal Thai Government Gazette**. 118, 85A (27 September 2001): 1-4.

7. อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//ชื่อเรื่อง.//[CD-ROM]//สถานที่ผลิต.//ผู้ผลิต.//ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่.

ผู้แต่ง.//ชื่อเรื่อง.//[online]//เข้าถึงได้จาก.//วิธีการเข้าถึงและสถานที่ของข้อมูล/ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่ (หรือสืบค้น).

ตัวอย่าง :

Voigt, L., & Hundrieser, J. Noel-Levitz retention codifications student success, retention, and graduation: Definitions, theories, practices, patterns, and trends. [online]. Available : <http://www.stetson.edu/law>. 2008.
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. Smart Ageing in Smart 4.0 Society สมองทำงานในสังคม 4.0. [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://ns.mahidol.ac.th/smartageing/download.html>. 2561.

ทั้งนี้สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ หรือสมัครส่งบทความวิจัยออนไลน์ ได้ที่ <http://www.research.rbru.ac.th/journal.php>

หลักเกณฑ์การประเมินบทความเพื่อการตอบรับการตีพิมพ์

ต้องเป็นบทความที่ยังไม่ได้รับการเผยแพร่ในวารสารใดหรือรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการใด ๆ มาก่อน กองบรรณาธิการจะดำเนินการพิจารณาบทความตามรูปแบบที่กำหนดเบื้องต้น หากบทความใดไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับคืนให้ผู้เขียนแก้ไข หากผ่านการพิจารณาจะเข้าสู่กระบวนการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชา เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์ โดยจะให้ผู้เขียนหลักที่แสดงในบทความ และสามารถดาวน์โหลดวารสารฉบับสมบูรณ์ได้ทางเว็บไซต์ของสถาบันวิจัยและพัฒนา <http://www.research.rbru.ac.th/journalStru.php> และระบบ Thaijo วารสารวิจัยรำไพพรรณี <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/>

มาตรฐานจริยธรรมการตีพิมพ์วารสารวิจัยรำไพพรรณี

จรรยาบรรณ จริยธรรมของผู้นิพนธ์ (Author)

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าบทความที่ส่งเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี เป็นบทความใหม่ที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ
2. ผู้นิพนธ์ต้องให้ข้อมูลจากการวิจัยที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนหรือให้ข้อมูลที่เกินจริง
3. ผู้นิพนธ์เมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความ ต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น โดยจัดทำรายการอ้างอิงให้ถูกต้องครบถ้วน ทั้งในเนื้อหาและท้ายบทความ
4. ผู้นิพนธ์ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของตนฉบับในทุกรณี หากละเมิดลิขสิทธิ์ หรือคัดลอกผลงานผู้อื่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์เท่านั้น มิใช่ความรับผิดชอบใด ๆ ของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี
5. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี
6. ผู้นิพนธ์ต้องตรวจสอบรายละเอียดบทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณีให้ถูกต้องเป็นไปตามหลักจริยธรรมสากล ที่ได้รับการยอมรับ

จรรยาบรรณ จริยธรรมของบรรณาธิการ (Editor)

1. บรรณาธิการจะดำเนินการตามมาตรฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณวารสารวิชาการไทย เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพทางวิชาการ ของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี
2. บรรณาธิการต้องคัดเลือกบทความที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของวารสารผ่านกระบวนการประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาบทความแล้วเท่านั้น
3. บรรณาธิการต้องตัดสินใจในการยอมรับหรือปฏิเสธบทความเพื่อการตีพิมพ์ด้วยเหตุผลที่สามารถอธิบายทางวิชาการได้
4. บรรณาธิการมีระบบในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนหรือการขัดกันด้านผลประโยชน์ของบรรณาธิการเอง รวมทั้งของ เจ้าหน้าที่วารสาร ผู้นิพนธ์บทความ ผู้ประเมินบทความ และกองบรรณาธิการ
5. บรรณาธิการต้องชี้แจงหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบประเมินบทความ (Peer review) ให้กับผู้นิพนธ์ในกรณี ที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับการประเมินบทความ
6. หากเกิดความผิดพลาดกับบทความที่ตีพิมพ์ไปแล้ว หรือมีประเด็นที่น่าไปสร้างความเข้าใจผิด หรือมีรายงานที่บิดเบือน ข้อเท็จจริง บรรณาธิการต้องแก้ไขให้ถูกต้องและชัดเจนทันที
7. บรรณาธิการต้องมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของวารสารอย่างสม่ำเสมอ และรับรองคุณภาพของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ลงในวารสาร
8. บรรณาธิการต้องดำเนินการเผยแพร่วารสารให้ได้ตามกำหนดการตีพิมพ์ที่ระบุไว้

จรรยาบรรณ จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวิจัย (Reviewer)

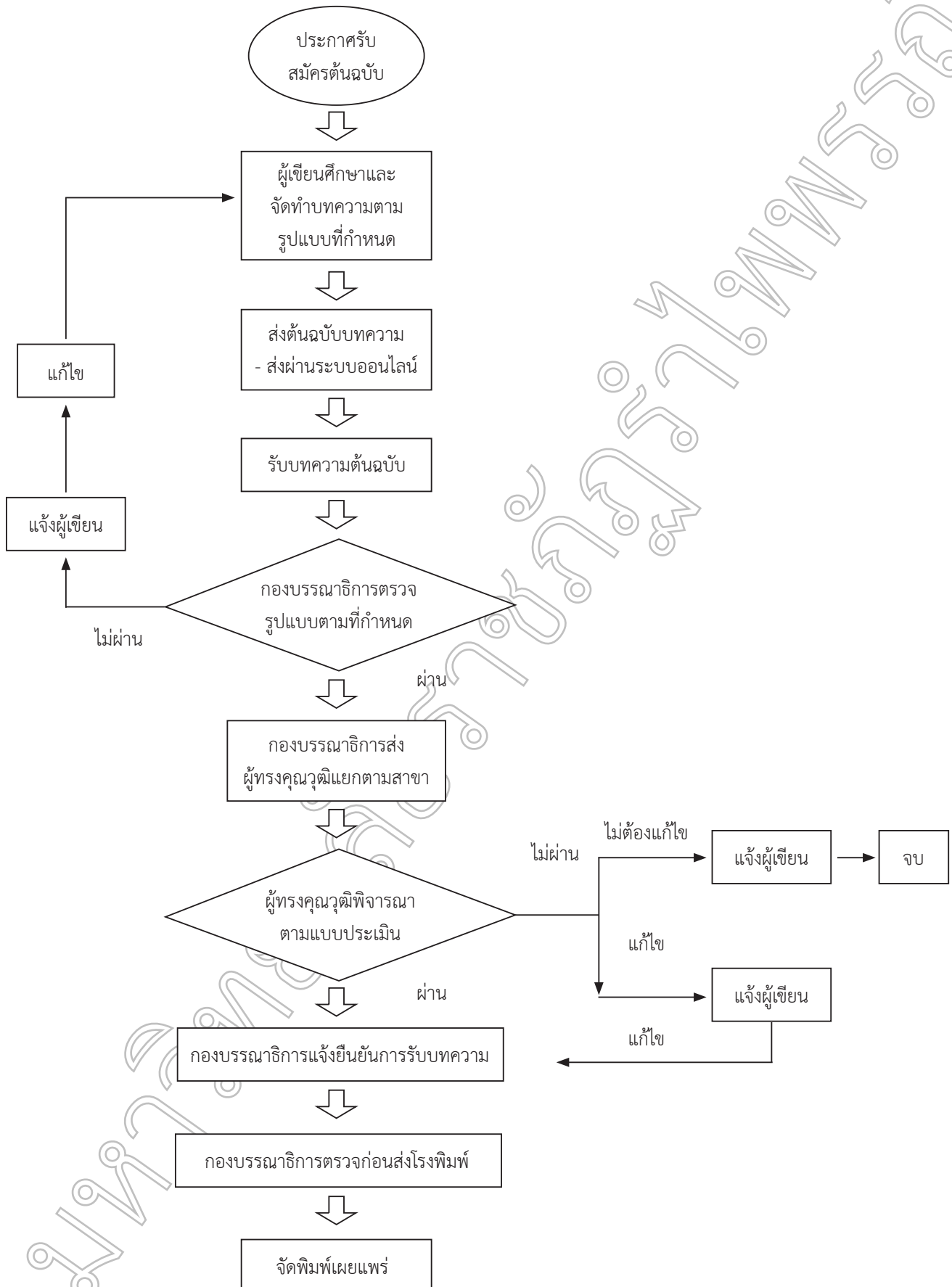
1. ผู้ประเมินบทความต้องพิจารณาประเมินคุณภาพบทความด้วยวิสัย โดยไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความที่พิจารณา ให้แก่บุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ประเมินบทความควรประเมินคุณภาพของการวิเคราะห์ ความเข้มข้นของผลงาน มีข้อเสนอแนะที่สอดคล้อง และเป็น ประโยชน์แก่ผู้เขียนบทความมากที่สุด
3. ผู้ประเมินบทความสามารถปฏิเสธการประเมินบทความได้ หากพบผลประโยชน์ทับซ้อน หรือบทความไม่เป็นตามคุณภาพ ของหลักวิชาการ
4. ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ หากพบส่วนใดของบทความมีการคัดลอกผลงาน หรือซ้ำซ้อนในผลงาน ชิ้นอื่น ๆ

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ (ถ้ามี)

บทความที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์หรือสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ ผู้เขียนต้องมีหลักฐานยืนยันว่าบทความดังกล่าวได้ผ่านการรับรอง จริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์แล้ว (ถ้ามี)

ขั้นตอนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณี

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

INSTITUTE OF RESEARCH AND DEVELOPMENT RAMBHAH BARNI RAJABHAT UNIVERSITY

41 หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000

โทร./โทรสาร 0-3947-1056 โทร. 0-3931-9111 ต่อ 10802, 086-440-2639

เว็บไซต์ <http://www.research.rbru.ac.th> E-mail : research_rbru2010@hotmail.com

